

กฎหมายลักษณะพยาน

Law of Evidence

อาจารย์รวยพร เหมรัมย์
อาจารย์ศักรพงศ์ สกุลมธากาญจน์

กฎหมายลักษณะพยาน

Law of Evidence

จัดทำโดย อาจารย์จรรยาพร เหมรังษี

อาจารย์ศักรพงศ์ สกุลเมธากาญจน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำหน้าที่บรรณาธิการ

๑. รศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม

๒. รศ.ดร. ธัชชนันท์ อิศรเดช

๓. ผศ.ดร. ธาณี วรภัทร์

๔. ผศ. ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๔ จำนวน ๓๐๐ เล่ม

ISBN : ๙๗๘-๖๑๖-๕๗๗-๕๑๓-๗๙๗๘

ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปแบบ

พระบุญญฤทธิ ภาททจารี(ชูราศี)

พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ ๒๐๐๑

๑๕๕/๒ ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

โทรศัพท์. ๐๗๕-๔๖๖-๐๓๑, Fax. ๐๗๕-๔๔๖-๖๗๖

ราคา ๒๖๐.-บาท (สองร้อยหกสิบบาทถ้วน)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนิยม	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
บทที่ ๑ กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน	๑
๑.๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายพยานหลักฐาน	๑
๑.๒ ลักษณะทั่วไปของกฎหมายพยานหลักฐาน	๕
๑.๓ ระบบกฎหมายลักษณะพยาน	๗
๑.๔ วิธีปฏิบัติในการถามพยานในระบบไต่สวน	๘
๑.๕ แนวโน้มของระบบกฎหมายลักษณะพยาน	๘
๑.๖ กฎหมายลักษณะพยานของไทย	๘
๑.๗ กฎหมายลักษณะพยานในศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ	๑๐
๑.๘ วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค: การผสมผสานระหว่างระบบ ไต่สวนและระบบกล่าวหา	๑๒
๑.๙ หลักภาระการพิสูจน์	๑๒
๑.๑๐ หลักการค้นหาข้อเท็จจริงโดยศาล	๑๓
๑.๑๑ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาฯ	๑๔
๑.๑๒ การซักถามพยาน	๑๕
บทที่ ๒ พยานหลักฐานในสำนวน	๑๘
๒.๑ พยานหลักฐานที่ศาลจะรับฟังเพื่อวินิจฉัยคดีต้องเป็น พยานหลักฐานในสำนวน	๑๘
๒.๒ ประเภทของสิ่งที่ไม่ใช่พยานหลักฐาน	๒๓
๒.๓ ความหมายของกฎหมาย	๒๔
บทที่ ๓ กรณีที่ไม่ต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริง	๒๙
๓.๑ บททั่วไป : กรณีที่ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติ	๓๑
๓.๒ ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป (ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔(๑))	๓๑
๓.๒.๑ ตัวอย่างข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป	๓๒
๓.๒.๒ ตัวอย่างที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป	๓๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๓ คู่ความไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป	๓๕
๓.๔ ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ (ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔(๒))	๓๕
บทที่ ๔ ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับหรือถือว่ารับกันแล้วในศาล	๓๘
๔.๑ ความหมายของคำรับ	๓๘
๔.๒ การยกข้อต่อสู้ขึ้นใหม่ในคำให้การต้องชัดแจ้งและมี เหตุผลเช่น ฎ.	๔๐
บทที่ ๕ คำทำ	๔๘
๕.๑ ความหมาย	๔๘
๕.๒ องค์ประกอบและข้อพิจารณาเรื่อง “คำทำ”	๔๙
๕.๓ ตัวอย่างของเรื่องที่ทำกันได้	๕๑
๕.๔ คำทำต้องเป็นข้อตกลงให้เป็นผลแพ้ชนะคดีต่อกัน	๕๑
๕.๕ ตกลงทำกันแล้วฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะเลิกไม่ได้	๕๒
๕.๖ คำทำมีผลผูกพันคู่ความที่ตกลงทำกันเท่านั้น	๕๒
๕.๗ คำทำที่ไม่บรรลุผลตามเงื่อนไขถือว่าไม่มีคำทำนั้น	๕๓
๕.๘ ถ้าคำทำบรรลุผลศาลต้องวินิจฉัยตามคำทำ	๕๓
๕.๙ ปัญหาการตีความเรื่องคำทำบรรลุผลหรือไม่	๕๓
๕.๑๐ บทสรุปเรื่องคำทำ	๕๖
บทที่ ๖ ข้อสันนิษฐาน	๕๘
๖.๑ ข้อเท็จจริงที่เกิดจากข้อสันนิษฐาน	๕๘
๖.๒ เหตุผลของการมีข้อสันนิษฐาน	๕๘
๖.๓ ประเภทของข้อสันนิษฐาน	๕๙
๖.๔ ข้อสันนิษฐานที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย	๕๙
๖.๕ ข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติ ธรรมดาของเหตุการณ์	๕๙
๖.๖ ข้อสันนิษฐานในคดีอาญา	๖๐
๖.๗ บทบัญญัติโดยเด็ดขาดกำหนดความรับผิดชอบในคดีอาญา	๖๐
๖.๘ ข้อสันนิษฐานในเรื่องการนำสืบพยานหลักฐาน	๖๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๗ คำให้การรับสารภาพ	๖๒
๗.๑ คำให้การรับสารภาพของจำเลยในศาล (plead of guilty)	๖๒
๗.๒ คำรับสารภาพของจำเลยนอกศาล (confession)	๖๗
๗.๓ คำรับข้อเท็จจริงของจำเลยในคดีอาญาในศาล	๗๒
บทที่ ๘ ภาระการพิสูจน์	๗๖
๘.๑ ความหมายของภาระการพิสูจน์ หรือ หน้าที่นำสืบ	๗๖
๘.๒ ภาระการพิสูจน์เป็นไปตามประเด็นข้อพิพาท	๗๗
๘.๓ ความสัมพันธ์ระหว่างการชี้สองสถานกับภาระการพิสูจน์	๗๘
๘.๔ ข้อสังเกตเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นข้อพิพาทของศาล	๘๐
๘.๕ การกำหนดภาระการพิสูจน์ในแต่ละประเด็นข้อพิพาท	๘๓
๘.๖ ข้อยกเว้นในเรื่อง “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์”	๘๙
บทที่ ๙ ระเบียบพิธีการในการนำสืบพยานหลักฐาน	๙๗
๙.๑ หลักทั่วไป	๙๗
๙.๒ อำนาจศาลในการที่จะรับหรือไม่รับพยานหลักฐานใด	๙๗
๙.๓ พยานหลักฐานต้องเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดี (relevancy) และประเด็นแห่งคดี (in issue)	๙๙
๙.๔ บทสรุปในเรื่องพยานหลักฐานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและ พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องแก่ประเด็น	๑๐๑
๙.๕ การอ้างพยานหลักฐานต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน	๑๐๕
๙.๖ หลักเกณฑ์การยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานในคดีอาญา	๑๑๑
๙.๗ เอกสิทธิ์ในพยานหลักฐาน (privilege)	๑๑๕
๙.๘ เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	๑๙๕
บทที่ ๑๐ การนำสืบพยานหลักฐานในคดีอาญาและบทตัด พยานหลักฐาน	๑๒๐
๑๐.๑ หัวข้อที่จะทำการศึกษา	๑๒๐
๑๐.๒ หน้าที่นำสืบและประเด็นในการนำสืบพยานหลักฐานใน คดีอาญา	๑๒๐

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๑๐.๓ การได้มาซึ่งพยานหลักฐานในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน	๑๒๑
๑๐.๔ กระบวนพิจารณาพิเศษในคดีอาญาในชั้นศาล	๑๒๕
๑๐.๕ หลักเกณฑ์การนำสืบพยานหลักฐานที่เป็นบทเฉพาะในคดีอาญา	๑๒๗
๑๐.๖ บทตัดพยานหลักฐานในคดีอาญา	๑๒๘
บทที่ ๑๑ พยานบุคคล	๑๓๔
๑๑.๑ ความหมายของพยานบุคคล (Witness)	๑๓๔
๑๑.๒ ความสามารถในการเป็นพยานบุคคล	๑๓๔
๑๑.๓ ป.วิ.พ. มาตรา ๙๕/๑ กับพัฒนาการของกฎหมายเรื่องพยานบอกเล่า	๑๓๖
๑๑.๔ การอ้างตนเองและคู่ความเป็นพยาน	๑๓๘
๑๑.๕ สถานที่ในการสืบพยาน	๑๔๑
๑๑.๖ หมายเรียกพยาน (ป.วิ.พ.มาตรา ๑๐๖)	๑๔๖
๑๑.๗ ห้ามมิให้ออกหมายเรียกพยานบุคคลที่มีเอกสิทธิ์	๑๔๙
๑๑.๘ การสาบานตน	๑๔๙
๑๑.๙ การเบิกความของพยาน	๑๕๐
๑๑.๑๐ การซักถามพยาน (ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๖-๑๑๙)	๑๕๓
๑๑.๑๑ บันทึกถ้อยคำของพยานบุคคลแทนการเบิกความในศาล	๑๖๐
บทที่ ๑๒ พยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert witness)	๑๖๒
๑๒.๑ การรับฟังพยานความเห็น	๑๖๒
๑๒.๒ ความหมายของผู้เชี่ยวชาญตาม ป.วิ.พ.และ ป.วิ.อ.	๑๖๓
๑๒.๓ การแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญโดยศาล (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๙)	๑๖๔
๑๒.๔ การแสดงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้ง (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๓๐)	๑๖๖
๑๒.๕ ขอบเขตการรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	๑๖๘
๑๒.๖ การชั่งน้ำหนักความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	๑๗๑
๑๒.๗ การชั่งน้ำหนักความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	๑๗๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๑๓ พยานเอกสาร: ความหมาย (Document evidence)	๑๗๓
๑๓.๑ ความหมายของพยานเอกสาร	๑๗๓
๑๓.๒ หลักเกณฑ์การอ้างเอกสารเป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่ง	๑๗๔
๑๓.๓ หลักเกณฑ์การอ้างเอกสารเป็นพยานหลักฐานในคดีอาญา	๑๘๕
๑๓.๔ เอกสารที่เป็นตราสารต้องปิดอากรแสตมป์ (เฉพาะคดีแพ่ง) แต่ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการอ้างเอกสารอีกต่อไป	๑๘๗
๑๓.๕ หลักเกณฑ์การนำพยานเอกสารมาสืบความหมายของพยานเอกสาร	๑๘๘
๑๓.๖ การคัดค้านเอกสารและขอคืนฉบับ (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๒)	๑๙๐
๑๓.๗ การถือว่าคู่ความยอมรับข้อเท็จจริง	๑๙๒
๑๓.๘ การคัดค้านเอกสาร	๑๙๗
๑๓.๙ การชี้ขาดความแท้จริงและถูกต้องของเอกสาร	๒๐๒
๑๓.๑๐ การนำสืบเอกสารมหาชน (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๗)	๒๐๓
บทที่ ๑๔ การสืบพยานบุคคลแทนเอกสารหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสาร (ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔)	๒๐๗
๑๔.๑ หลักการและเหตุผล	๒๐๗
๑๔.๒ มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง	๒๑๐
๑๔.๓ ข้อห้ามในการสืบพยานบุคคล	๒๑๓
๑๔.๔ ข้อยกเว้นในการนำพยานบุคคลมาสืบ	๒๑๘
๑๔.๕ การสืบพยานบุคคลที่ไม่กระทบถึงข้อความในเอกสารย่อมทำได้	๒๒๔
บทที่ ๑๕ พยานวัตถุ	๒๓๐
๑๕.๑ การนำเสนอพยานวัตถุในคดีแพ่ง	๒๓๐
บรรณานุกรม	๒๕๐

ซู

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง
ประวัติผู้เขียน

หน้า
๒๖๑

กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน

๑.๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายพยานหลักฐาน

ระบบการพิจารณาคดีของศาลนั้นแบ่งออกเป็น ๒ ระบบ คือ ระบบกล่าวหา (accusatorial system) ตามหลักของกฎหมาย Common law และระบบไต่สวน (inquisitorial) ตามระบบกฎหมายของ civil law โดยในแต่ละระบบมีแนวคิดที่สำคัญดังนี้

๑. ระบบกล่าวหา เป็นรูปแบบการดำเนินคดีที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ ต่อมาประเทศต่าง ๆ นำรูปแบบการดำเนินคดีเช่นนี้ไปใช้โดยเฉพาะประเทศที่เคยตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ระบบการพิจารณาคดีตามระบบกล่าวหา นี้ เกิดขึ้นจากการที่บุคคลคนหนึ่งนำเรื่องราวมาฟ้องร้องกล่าวหาบุคคลอีกคนหนึ่ง ต่อผู้มีอำนาจเพื่อให้ชำระคดีให้ตนเอง โดยจะมีผู้พิพากษาเป็นคนกลางในการชี้ขาดตัดสินคดี ซึ่งรับฟังพยานหลักฐานของผู้ที่กล่าวหา และรับฟังพยานของผู้ที่ถูกกล่าวหา ด้วยเหตุที่ศาลต้องวางตัวเป็นกลาง จึงทำให้ศาลไม่มีบทบาทในการค้นหาความจริงจากพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์และจำเลยได้ ในระบบกล่าวหา นี้ต่อมาได้มีการนำระบบลูกขุน (Jury) เข้ามาช่วยในการชี้หน้าพยานหลักฐาน

ในปัจจุบันระบบการพิจารณาคดีเกือบทุกประเทศ จะใช้ระบบการพิจารณา ทั้ง ๒ ระบบ ควบคู่กันไป

ประเทศไทย ระบบการพิจารณาคดีของไทยนั้น คงจะกล่าวได้ว่าเป็นการนำ รูปแบบของทั้งสองระบบมาใช้ในลักษณะผสมผสานกัน ดังจะเห็นได้ในคดีแพ่ง นั้น ศาลจะวางตัวเป็นกลางไม่เข้าไปมีบทบาทในการซักถามพยานเพื่อค้นหาความจริงเพิ่มเติม โดยจะพิจารณาไปตามน้ำหน้าพยานหลักฐานที่โจทก์จำเลยนำเสนอ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของระบบกล่าวหา แต่ถ้าเป็นคดีอาญาแล้วศาลจะมีบทบาทอย่างมาก อาทิ เช่น เพราะถ้าศาลมีความสงสัยในประเด็นใดแล้วกฎหมายให้อำนาจศาลที่จะซักถามโจทก์หรือจำเลย หรือพยานคนใด ก็ได้ เพื่อให้ข้อเท็จจริงปรากฏต่อศาล ซึ่งเป็นรูปแบบของการไต่สวน แต่อย่างไรก็ดี หลักเกณฑ์ของศาลไทย มีความโน้มเอียงไปในทางระบบกล่าวหา มากกว่าระบบไต่สวน เนื่องจากมี

ระเบียบเครื่องครัดต่อการพิจารณาคดีอย่างมาก เช่น การฟ้องเคลือบคลุม การขาดนัดยื่นคำให้การ หรือการขาดนัดพิจารณา ทั้งนี้ อาจจะมาจากสาเหตุในระยะเริ่มต้นของการยกร่างกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นั้น นักกฎหมายไทยได้รับการศึกษามาจากประเทศอังกฤษ ซึ่งใช้ระบบกฎหมาย common law เป็นส่วนใหญ่

กฎหมายลักษณะพยานของไทย ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นประมวลกฎหมายหรือพระราชบัญญัติไว้เป็นพิเศษ ไว้ต่างหาก แต่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในภาค ๒ วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น ลักษณะ ๑ วิธีพิจารณาสามัญในศาลชั้นต้น มาตรา ๑๗๗ มาตรา ๑๘๓ และ ภาค ๑ บทบัญญัติลักษณะ ๕ พยานหลักฐานมาตรา ๘๔ ถึง มาตรา ๑๓๐ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ มาตรา ๑๗๔ ภาค ๕ พยานหลักฐาน แต่มาตรา ๒๒๖ ถึง มาตรา ๒๔๔ ประมวลรัษฎากร ส่วน ๒ มาตรา ๑๑๓ ,๑๑๔ และมาตรา ๑๑๘ และยังมีปรากฏอยู่ในกฎหมายลักษณะพิเศษอื่น ๆ หรือในกฎหมายสาระบัญญัติซึ่งรับรองสิทธิหน้าที่ของบุคคล เป็นต้น

สาระสำคัญของหลักกฎหมายพยานหลักฐาน

๑. ประเภทของพยานหลักฐาน แบ่งออกได้ดังนี้

๑.๑.พยานบุคคล หมายถึงถ้อยคำของบุคคลที่ได้มาให้การต่อศาลและศาลได้จัดบันทึกเป็นข้อความไว้ในสำนวนความของศาล พยานบุคคลถือว่าเป็นพยานชั้นหนึ่งหรือมีน้ำหนักมากที่สุดเนื่องจากพยานเอกสารหรือพยานวัตถุนั้นย่อมเกิดมาจากการกระทำของบุคคลการนำสืบพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ จึงต้องใช้พยานบุคคลเบิกความประกอบยืนยันเอกสาร หรือวัตถุที่ใช้เป็นพยานด้วย โดยเฉพาะในคดีอาญาแล้ว พยานบุคคลจะมีความสำคัญมากกว่าในคดีแพ่ง

๑.๒ พยานเอกสาร หมายถึง สิ่งที่ปรากฏเป็นตัวอักษร ตัวเลขหรือเครื่องหมายอื่นใด ไม่ว่าจะเขียนหรือทำขึ้นด้วยวิธีอื่นใดก็ตาม ซึ่งสามารถสืบออกมาให้เป็นที่ยืนยันได้ และศาลสามารถอ่านหรือพิจารณาเพื่อความเข้าใจสิ่งนั้นได้

๑.๓ พยานวัตถุ หมายถึง วัตถุหรือสิ่งใดที่อาจพิสูจน์ความจริงต่อศาลได้โดยการตรวจดูมิใช่โดยการอ่านหรือพิจารณาข้อความที่บันทึกไว้

๒. การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในส่วนของพยานบุคคลแบ่งได้เป็น ๔ ระดับ คือ

๒.๑ ประจักษ์พยาน หมายถึงพยานบุคคลที่รู้เห็นข้อเท็จจริงจากประสาทสัมผัสมาด้วยตนเองและได้เดินทางไปเบิกความที่ศาลยืนยันในข้อเท็จจริงที่ได้รับมาให้ศาลรับทราบ ซึ่งถือว่าเป็นพยานโดยตรงหรือพยานชั้นหนึ่ง

๒.๒ พยานแวดล้อม คือ พยานบุคคลที่ไม่ได้รู้เห็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นโดยตรง แต่ได้รู้เห็นก่อนหรือหลังจากการเกิดเหตุ ข้อเท็จจริงนั้น ซึ่งสามารถนำมาใช้ประกอบกับพยานหลักฐานอื่น ๆ ได้และพยานบุคคลนั้น ได้มาเบิกความต่อศาลให้ทราบถึงข้อเท็จจริงที่ได้รู้เห็นมา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง พยานแวดล้อมกรณีคือพยานเหตุผลที่จะทำให้ศาลเชื่อว่ามีข้อเท็จจริงบางอย่างอยู่หรือไม่ ซึ่งในการพิจารณาจะต้องมีการอนุมานเองอีกครั้งหนึ่ง

๒.๓.พยานบอกเล่า คือ พยานบุคคลที่ไม่ได้รู้เห็นข้อเท็จจริงมาจากประสาทสัมผัสของตนเองแต่ได้รับฟังข้อเท็จจริงมาจากบุคคลอื่น หรือรับฟังต่อๆ กันมา อาจมีการผิดพลาดได้เพราะฉะนั้นโดยหลักของกฎหมาย พยานบอกเล่าจึงเป็นพยานที่รับฟังไม่ได้

๒.๔.พยานผู้เชี่ยวชาญ คือ พยานที่มีความรู้ ความชำนาญพิเศษ ในด้านใดด้านหนึ่ง ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลนั้นเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญของศาลในคดีแพ่งก็ได้ แต่ในคดีอาญาเรียกว่าพยานผู้เชี่ยวชาญการพิเศษ

๓.หน้าที่นำสืบ

การรับฟังพยานหลักฐาน เป็นเรื่องที่พิจารณาจากคู่ความนำสืบตามประเด็น เมื่อรับฟังเป็นที่ยุติแล้วจึงนำมาชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่าจะเชื่อฝ่ายใด

๓.๑.หน้าที่นำสืบในคดีแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติไว้ใน มาตรา ๘๔ วรรคแรกว่า ถ้าคู่ความใดฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใด ๆ เพื่อสนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การของตน ให้หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นตกอยู่

แก่คู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้าง ความหมายที่มักเรียกกันอีกนัยหนึ่งก็คือภาระการพิสูจน์ คือ ฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใดขึ้นมา แต่อีกฝ่ายปฏิเสธข้อเท็จจริงนั้น ฝ่ายที่กล่าวอ้างมีภาระต้องพิสูจน์ตามที่กล่าวอ้าง เพราะถือว่าเป็นประเด็นข้อพิพาทในคดี หน้าที่นำสืบจึงเป็นไปตามประเด็นข้อพิพาท แต่ฝ่ายใดมีหน้าที่นำสืบก่อนศาลเป็นผู้กำหนดให้

๓.๒. หน้าที่นำสืบในคดีอาญา และการชี้สองสถานเกิดขึ้นจากหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๔ ซึ่งกำหนดให้โจทก์มีหน้าที่นำสืบพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดของฝ่ายจำเลย และเมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จสิ้นแล้ว ให้ตกเป็นหน้าที่นำสืบของจำเลยที่จะหักล้างพยานหลักฐาน ของโจทก์ การนำสืบในคดีอาญา จึงแตกต่างจากคดีแพ่ง เพราะคดีแพ่งนั้นศาลต้องกำหนดการชี้สองสถาน กำหนดประเด็นข้อพิพาทในคดี เมื่อได้รับประเด็นข้อพิพาทแล้ว ฝ่ายใดที่กล่าวอ้างข้อเท็จจริงในประเด็นนั้น แล้วอีกฝ่ายหนึ่งปฏิเสธ จึงต้องเป็นผู้มีหน้าที่นำสืบ หากแต่ในคดีอาญา นั้น ศาลต้องทำการชี้สองสถานเช่นเดียวกัน โดยการสอบคำให้การจำเลยในนัดแรกว่าจะรับสารภาพหรือปฏิเสธฟ้องของโจทก์ แต่ไม่ต้องกำหนดประเด็นข้อพิพาท เนื่องจากคดีอาญา ประเด็นข้อพิพาทมีเพียงประเด็นเดียว ว่าจำเลยกระทำผิดตามฟ้องหรือไม่ ด้วยเหตุนี้ในคดีอาญา โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบก่อนเสมอ

๔. ข้อสันนิษฐาน

ข้อสันนิษฐานเป็นหลักกฎหมายในการรับฟังพยานหลักฐานประการหนึ่ง โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๘๔ วรรค ๒ (๒) บัญญัติไว้ว่า ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายเป็นคู่ความฝ่ายใดคู่ความฝ่ายนั้น ต้องพิสูจน์แต่เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว หมายความว่า เมื่อมีข้อสันนิษฐานตามกฎหมายเป็นประโยชน์แก่ตนที่กล่าวอ้างข้อเท็จจริงขึ้น เช่น ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๙๒ เงื่อนไขเริ่มต้นหรือเงื่อนไขสิ้นสุดนั้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า กำหนดเพื่อประโยชน์แก่ฝ่ายลูกหนี้ คือเจ้าหนี้ไม่อาจเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ก่อนถึงระยะเวลาที่สิ้นสุดลง ได้เป็น

ต้นคำให้การของจำเลยต้องขัดแย้งเพื่อให้เกิดประเด็นข้อพิพาทในคดี (ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๑๗๗) ตัวอย่างจำเลยให้การว่าไม่ได้กู้เงินตามสัญญากู้ สัญญาถูกลบม โดยไม่ได้กล่าวว่าปลอมอย่างไร จำเลยไม่มีประเด็นที่จะนำสืบ(ฎ.๒๒๔๓/๒๕๐๑)ตาม คำฟ้องถ้าจำเลยไม่ให้การปฏิเสธถือว่าจำเลยรับ (ฎ.๓๑๕-๓๒๗/๒๕๔๓) ศาลทำการชี้สองสถานกำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบในประเด็นข้อใด ก่อนหลังแล้วแต่กรณี (ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๑๘๓)คู่ความที่ไม่มาศาลในวันชี้สอง สถานให้ถือว่าได้ทราบกระบวนการพิจารณาในวันชี้แล้ว (ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๑๘๓ ทวิ)ให้ศาลกำหนดวันนัดสืบพยานในวันชี้สองสถาน(ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๑๘๔)ก่อน เริ่มสืบพยานศาลจะอ่านคำฟ้อง คำให้การให้คู่ความอีกครั้งหนึ่งก็ได้และให้ สืบพยาน (ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๑๘๕)คำแถลงการณ์ของโจทก์หรือจำเลยเมื่อ สืบพยาน(ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๑๘๖)เมื่อสืบพยานเสร็จให้ถือว่าการพิจารณาคดีเป็น อันสิ้นสุด(ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๑๘๗)

๑.๒ ลักษณะของกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน

๑. เป็นกฎหมายที่เก่าแก่มากที่สุดกฎหมายหนึ่ง
๒. ถือกำเนิดมาพร้อมกับการจัดระบบศาลและวิธีพิจารณาความ
๓. จัดอยู่ในกฎหมายประเภทวิธีสบัญญัติ

กล่าวคือ เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีในศาล

เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการนำเสนอข้อพิพาทอันเป็น ข้อเท็จจริงต่อศาลเพื่อให้ศาลได้วินิจฉัยคดีความได้ถูกต้อง

คดีความที่พิพาทฟ้องร้องกันศาลไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง หรือ คดีอาญาจะ เกี่ยวกับข้อที่ต้องวินิจฉัย ๒ ประการ คือ

๑. การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง
๒. การวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย

การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงต้องพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐาน

ดังนั้น จึงต้องมีกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพิสูจน์ข้อเท็จจริงด้วย พยานหลักฐาน เรียกว่า...กฎหมายลักษณะพยานหรือกฎหมายว่าด้วยพยานหลักฐาน

วัตถุประสงค์สำคัญของกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานทุกระบบคือ ต้องการให้มีการพิสูจน์ความจริงให้เป็นที่ยุติในศาล

หลักการ หรือ แนวปรัชญาของ กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน

These rule shall be construed to secure fairness in administration, elimination of unjustifiable expense and delay, and promotion of growth and development of the law of evidence to the end that the truth may be ascertained and proceeding justly determined.

(Federal Rules of evidence for United State Courts and Magistrates: Rule ๑๐๒)

“กฎเกณฑ์ว่าด้วยพยานหลักฐานต้องใช้ไปในทางที่แสวงหาความเป็นธรรมในการบริหารงานยุติธรรม การกำจัดไปซึ่งค่าใช้จ่ายและความล่าช้าที่ไม่เป็นธรรมและเพื่อเสริมสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาการของกฎหมายลักษณะพยานไปสู่จุดหมายที่ว่าความจริงเป็นสิ่งที่แสวงหาได้และกระบวนการพิจารณาได้ดำเนินไปโดยความยุติธรรม”
ความหมายของปัญหาข้อกฎหมาย

ปัญหาข้อกฎหมาย คือ การนำกฎหมายไปปรับใช้บังคับกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อให้ทราบว่าจะมีผลทางกฎหมายอย่างไรดังนั้น การที่ศาลจะวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายได้ต่อเมื่อข้อเท็จจริงนั้นฟังยุติแล้ว

ปัญหาข้อกฎหมายจึงประกอบด้วย

๑. หลักกฎหมาย คือ บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

๒. การตีความกฎหมาย

ปัญหาข้อกฎหมายเป็นสิ่งที่ศาลรู้เอง ดังนั้นคู่ความไม่ต้องนำสืบว่ากฎหมายมีบัญญัติไว้อย่างไร และไม่ต้องนำสืบถึงการตีความกฎหมาย หรือ การแปลความกฎหมาย แต่ถ้าเป็นกฎหมายต่างประเทศ ถือว่า เป็นข้อเท็จจริงที่ต้องนำสืบด้วยพยานหลักฐาน

อย่างไรก็ดี ปัญหาข้อกฎหมายนี้หมายถึงเฉพาะกฎหมายที่ใช้บังคับในอำนาจศาล (Jurisdiction) เท่านั้น

๑.๓ ระบบกฎหมายลักษณะพยาน

ระบบการค้นหาข้อเท็จจริงโดยให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยนั้นอาจจำแนกได้เป็นระบบใหญ่ๆ ๒ ระบบคือ

๑. ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

๒. ระบบกล่าวหา (Accusatorial System หรือ Adversary System)

ข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่างระบบไต่สวนกับระบบกล่าวหา

คือ ภาระการพิสูจน์หรือBurden of Proof

ระบบไต่สวนเป็นของศาล

ระบบกล่าวหาเป็นของคู่ความ

ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) มาจากการชำระความของผู้มีอำนาจเด็ดขาดซึ่งจะทำการไต่สวนเพื่อหาข้อเท็จจริงให้ได้ เช่น การทรมานเพื่อให้จำเลยรับสารภาพ

ระบบไต่สวนถือว่าหน้าที่ในการค้นหาข้อเท็จจริงเป็นของ ศาล ดังนั้น แม้คู่ความจะมีสิทธิเสนอพยานต่อศาล แต่ศาลก็มีอำนาจสั่งให้งดสืบหรือสืบพยานฯ เพิ่มเติม และมีดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานฯ อย่างเต็มที่กฎหมายลักษณะพยานในระบบไต่สวนถือเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความ และไม่มีบทตัดพยาน หรือ กฎที่ห้ามนำเสนอพยานฯ ประเภใดประเภหนึ่ง (Exclusionary Rule) โดยศาลจะรับฟังพยานฯ ทุกประเภ ยกเว้น ที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดี
ใช้อยู่ในภาคพื้นยุโรป หรือ ประเทศในกลุ่ม Civil Law

ระบบกล่าวหา (Accusatorial (Eng.) หรือ Adversary (U.S.A))

ระบบกล่าวหาถือหลักว่าศาลและลูกขุนเปรียบเสมือนกรรมการของการต่อสู้คดีโดยต้องวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด ส่วนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่างๆ เป็นหน้าที่ของคู่ความ

กฎหมายลักษณะพยานในระบบกล่าวหาที่มีกฎเกณฑ์เรื่องการนำสืบพยานฯ ที่ละเอียดและเคร่งครัด ตั้งแต่การกำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบ วิธีการนำเสนอและการรับฟังพยานฯ มีบทตัดพยานที่ได้มาโดยไม่ชอบ (Exclusionary Rule) และบทตัด Hearsay เป็นต้น ใช้อยู่ในประเทศกลุ่มกฎหมาย Common Law คือ อังกฤษ อเมริกา และประเทศในเครือจักรภพ

๑.๔ วิธีปฏิบัติในการถามพยานในระบบไต่สวน

ศาลเป็นผู้ซักถามก่อนแล้วคู่ความจึงซักถามภายหลังศาลมีอำนาจอย่างกว้างขวางที่จะใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานและดุลพินิจนี้มักโต้แย้งไม่ได้ (Unreviewable)

วิธีปฏิบัติในการถามพยานในระบบกล่าวหาแม้จะยอมให้ศาลจะมีอำนาจในการเรียกพยานมาสืบ หรือ ซักถามพยานได้ แต่ศาลจำกัดบทบาทของศาลโดยจะกระทำต่อเมื่อจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเท่านั้นกลไกสำคัญในการสืบพยานบุคคล คือ การถามค้าน (Cross-Examination)

๑.๕ แนวโน้มของระบบกฎหมายลักษณะพยาน

ปัจจุบันระบบกฎหมายลักษณะพยานมีแนวโน้มที่จะมีความเป็นสากล หรือ มีความเป็นหนึ่งเดียวกันมากขึ้น โดย...ระบบไต่สวนยอมรับข้อบกพร่องของตนในบางจุด ระบบกล่าวหาที่เปิดรับวิธีการสืบพยานในระบบไต่สวนมาใช้มากขึ้น ดังนั้นการที่จะแบ่งแยกว่าเป็นระบบใดโดยเด็ดขาดจึงมีแนวโน้มเปลี่ยนไป

๑.๖ กฎหมายลักษณะพยานของไทย

การยกร่างในชั้นแรกบัญญัติไว้ใน ป.วิ.พ. และ ป.วิ.อ.

โดยลักษณะ เป็นลักษณะของประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย / ประเทศที่มีระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวน ในทางปฏิบัติ ศาลไทยมีการจัดระบบศาลยุติธรรมแบบอังกฤษ เนื่องจาก พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีฯ ได้ทรงศึกษาวิชากฎหมายจากอังกฤษ

ที่ปรึกษากฎหมายส่วนใหญ่มาจาก อังกฤษ และ อเมริกาดังนั้น อิทธิพลของกฎหมาย Common Law จึงมีผลต่อระบบการสืบพยานของไทย ทำให้ในทางปฏิบัติศาลไทยจะ

วางตัวเป็นกลางในการพิจารณาคดี แม้ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความของไทยจะบัญญัติให้อำนาจศาลอย่างเต็มที่ในการเรียกพยานมาสืบ หรือ ในการซักถามพยาน แต่ผู้พิพากษาไทยก็จำกัดบทบาทของตนในเรื่องนี้

ที่มาของกฎหมายลักษณะพยานของไทย

ในการร่างกฎหมายลักษณะพยานของไทยทำตามแบบประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย (Civil Law) คือ อยู่ใน กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยไม่ได้ยกร่างไว้เป็นประมวลกฎหมายลักษณะพยานโดยเฉพาะ การที่นำบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะพยานของไทยอยู่ใน กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีข้อสังเกต ดังนี้

๑. บางกรณีก็แยกลำบากระหว่างกฎหมายลักษณะพยาน กับกฎหมายวิธีพิจารณาความ เช่น เรื่องการชี้สองสถาน ซึ่งเป็นเรื่องของกฎหมายลักษณะพยานโดยตรง แต่ในการเรียนการสอนมักจะอยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๒. บทบัญญัติของกฎหมายลักษณะพยานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต้องนำบทบัญญัติใน ป.วิ.พ. ไปใช้ด้วยโดยผลของ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕

๓. กฎหมายลักษณะพยานนอกจากจะมีบทบัญญัติหลักอยู่ใน ป.วิ.พ. และ ป.วิ.อ. แล้ว หากมีการจัดตั้งศาลชั้นอุทธรณ์และมีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ เช่น ศาลทรัพย์สินทางปัญญา ก็อาจมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายลักษณะพยานกำหนดไว้ในวิธีพิจารณาคดีของศาลประเภทนั้นๆ

๔. ป.วิ.พ. มาตรา ๑๐๓/๓ บัญญัติว่า “เพื่อให้การสืบพยานหลักฐานเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ เพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการนำสืบพยานหลักฐานได้ แต่ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในกฎหมาย

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามวรรคหนึ่ง เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

ดังนั้น ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาในคดีแพ่งดังกล่าวจึงเป็นที่มาของกฎหมายลักษณะพยานด้วย

ส่วนในคดีอาญาใช้คำว่าข้อบังคับ (เช่น ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๐/๑) จึงควรที่จะได้ติดตามการออกข้อกำหนดและข้อบังคับดังกล่าวซึ่งเป็นเรื่องใหม่ของกฎหมายลักษณะนี้

๑.๗ กฎหมายลักษณะพยานในศาลชั้นอุทธรณ์

ได้มีการจัดตั้งศาลชั้นอุทธรณ์ โดยให้มีวิธีพิจารณาคดีพิเศษ รวมทั้งบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำสืบพยานหลักฐานที่แตกต่างไปจาก ป.วิ.พ. และ ป.วิ.อ. คือ

- ๑) พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒
- ๒) พ.ร.บ.จัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๒๘
- ๓) พ.ร.บ.จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธี

พิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. ๒๕๓๙

- ๔) พ.ร.บ.จัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๒

ข้อสังเกตกฎหมายจัดตั้งศาลชั้นอุทธรณ์เหล่านี้มีบทบัญญัติในอำนาจศาลชั้นอุทธรณ์ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับพยานหลักฐาน ไว้ด้วย (ดูรายละเอียดใน พ.ร.บ. นั้นๆ)

ฎ.๔๐๐๒/๒๕๔๕ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา มาตรา ๓๐ ให้อำนาจอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญา ออกข้อกำหนดใดๆ เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อใช้บังคับในศาลทรัพย์สินทางปัญญา ได้ โดยได้รับอนุมัติจากประธานศาลฎีกา ซึ่งข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญา ข้อ ๓๑ ศาลมีอำนาจอนุญาตให้คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศต่อศาลแทนการนำผู้ให้ถ้อยคำนั้นมาเบิกความเป็นพยานต่อหน้าศาลทั้งหมดหรือแต่บางส่วนได้เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อข้อกำหนดดังกล่าวได้บัญญัติเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานไว้โดยเฉพาะแล้ว จึงไม่นำ ป.วิ.พ. มาใช้บังคับโดยอนุโลม ดังนั้น ศาลย่อมรับฟังบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงของ ค. ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาแทนการนำ ค. มาเบิกความต่อศาลได้

กฎหมายลักษณะพยานในศาลอื่น

ปัจจุบันมีการจัดตั้งศาลขึ้นนอกจากระบบศาลยุติธรรมเดิม ซึ่งศาลเหล่านี้มีกฎหมายเกี่ยวกับลักษณะพยานหลักฐานของตนเอง ดังนี้

ศาลปกครอง

จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มีวิธีพิจารณาที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการค้นหาข้อเท็จจริงแบบระบบไต่สวน

ศาลรัฐธรรมนูญ

จัดตั้งขึ้นโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโดยปกติศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาพิพากษาปัญหาข้อกฎหมายเป็นหลักแต่รัฐธรรมนูญฯ ฉบับปัจจุบันได้เพิ่มสิทธิให้แก่บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิ เสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตาม พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา

ปกติการดำเนินคดีอาญาในศาลยุติธรรมจะเริ่มที่ศาลชั้นต้น แต่ได้มีการจัดตั้งแผนกคดีอาญาฯ ให้ศาลฎีกาทำหน้าที่ค้นหาข้อเท็จจริง

ซึ่งการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นการพิจารณาแบบระบบไต่สวนหาข้อเท็จจริง มีใช้ระบบกล่าวหาอย่างคดีอาญาทั่วไป

ระบบไต่สวนหาข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ทำให้ศาลมีบทบาทสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างเต็มที่ โดยได้แบ่งกระบวนการพิจารณาออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ

๑. การพิจารณาค้างครั้งแรก

๒. การตรวจพยานหลักฐาน และ

๓. การไต่สวนพยานหลักฐาน

ซึ่งกระบวนการพิจารณาแต่ละขั้นตอนของศาลต้องกระทำโดยเปิดเผยและยึดรายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลักในการพิจารณา

(รายละเอียด ดู พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๒)

แผนกคดีเลือกตั้งในศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์

รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๑๙ วรรคสาม บัญญัติว่า “ให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ วิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด โดยต้องใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็ว”

๑.๘ วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคร: การผสมผสานระหว่างระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา

ที่มา

๑. พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑(วิ.ผู้บริโภคฯ)

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๕ ตอนที่ ๓๘ ก ๒๕ ก.พ. ๒๕๕๑)

๒. ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑(ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาฯ)

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๕ ตอนที่ ๙๕ ก.๒๒ ส.ค. ๒๕๕๑)

การค้นหาข้อเท็จจริง

—เป็นการผสมระหว่างระบบกล่าวหา และ ระบบไต่สวน

—การคงไว้ซึ่งหลักของภาระการพิสูจน์ + การให้อำนาจศาลในการค้นหาข้อเท็จจริงผ่านเจ้าพนักงานคดี

๑.๙ หลักภาระการพิสูจน์

วิ. ผู้บริโภคฯ มาตรา ๒๙

“ประเด็นข้อพิพาทข้อใดจำเป็นต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ หรือส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใดๆ ซึ่งศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็นโดยเฉพาะของกลุ่มความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจ ให้การะการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าวตกอยู่แก่กลุ่มความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจนั้น”

ข้อกำหนดประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๙

“ก่อนการสืบพยานให้ศาลแจ้งประเด็นข้อพิพาท การะการพิสูจน์ในแต่ละประเด็นและลำดับก่อนหลังในการนำพยานหลักฐานของกลุ่มความแต่ละฝ่ายเข้าสืบ ให้กลุ่มความทุกฝ่ายทราบ”

๑.๑๐ หลักการค้นหาข้อเท็จจริงโดยศาล

วิ.ผู้บริโภคาฯ มาตรา ๓๓

“เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในอันที่จะให้ได้ความแจ้งชัดในข้อเท็จจริงแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร ในการนี้ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานคดีตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นแล้ว รายงานให้ศาลทราบ รวมทั้งมีอำนาจเรียกสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลหรือให้จัดส่งพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาได้

พยานหลักฐานที่ได้มาตามวรรคหนึ่งต้องให้กลุ่มความทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสิทธิกลุ่มความในอันที่จะโต้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าว”

๑.๑๑ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาฯ

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๒๐

“ในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็นเพื่อให้ได้ความแจ้งชัดในข้อเท็จจริงแห่งคดี ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีดำเนินการเพื่อให้มีการตรวจสอบพยานหลักฐานอันเป็นประเด็นแห่งคดี การตรวจสอบกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการ การตรวจพิสูจน์สินค้าหรือความเสียหายอันเกิดจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ หรือตรวจสอบรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สิน ทุนจดทะเบียน รายได้

รายชื่อหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้น หรือกรรมการของผู้ประกอบธุรกิจ หรือเรียกให้หน่วยงานหรือบุคคลใดมาให้ข้อมูลหรือจัดส่งพยานหลักฐาน หรือตรวจสอบข้อเท็จจริงอื่นใดเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาพิพากษาคดี

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานคดีอาจประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอให้ตรวจพิสูจน์หรือขอข้อมูลที่จำเป็น หรือมีหนังสือเรียกบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาให้ข้อมูลหรือจัดส่งเอกสารมาเพื่อประกอบการดำเนินการ แล้วจัดทำรายงานเสนอต่อศาล โดยอาจระบุถึงพยานหลักฐานที่ศาลสมควรเรียกมาสืบเพิ่มเติมตามมาตรา ๓๓ หรือผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลสมควรรับฟังความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษามาตรา ๓๖”

วิธีการพิเศษในเรื่องพยานหลักฐาน ตาม วิ. ผู้บริโภคา

—การสืบพยานหลักฐานล่วงหน้า ตามมาตรา ๒๒ และมาตรา ๒๓

—การฟังข้อเท็จจริงในคดีก่อนเป็นคดีในคดีหลัง ตามมาตรา ๓๐

—ไม่นำหลักเรื่องการยื่นบัญชีระบุพยานตาม ป.วิ.พ. มาใช้โดยผลของมาตรา

๓๑

วิธีการสืบพยานในคดีผู้บริโภค

วิ. ผู้บริโภค มาตรา ๓๒

“ก่อนการสืบพยาน ให้ศาลแจ้งประเด็นข้อพิพาทให้คู่ความทราบและจะกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานมาสืบก่อนหรือหลังก็ได้”

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ข้อ ๓๐

“ในกรณีที่มีการยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องเพื่อขออนุญาตอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงตามมาตรา ๔๘ ให้ศาลชั้นต้นมีอำนาจตรวจคำขอและอุทธรณ์ และมีคำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๘ หากผู้ร้องไม่ปฏิบัติตามคำสั่งให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำขอและอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์เพื่อพิจารณาสั่งโดยเร็วต่อไป

ในกรณีมีการขออนุญาตขยายระยะเวลาอุทธรณ์หรือระยะเวลายื่นคำขออนุญาตอุทธรณ์หากศาลชั้นต้นเห็นสมควรอนุญาตให้ขยาย ให้ศาลชั้นต้นสั่งตามที่เห็นสมควร หากจะไม่อนุญาตให้ศาลชั้นต้นดำเนินการตามวรรคหนึ่ง”

๑.๑๒ การซักถามพยาน

มาตรา ๓๔ “ในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่คู่ความฝ่ายใดอ้างหรือที่ศาลเรียกมาเองให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยาน คู่ความหรือทนายความจะซักถามพยานได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล

ให้ศาลมีอำนาจซักถามพยานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีแม้จะไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นอ้างก็ตาม”

อำนาจศาลในการให้ผู้เชี่ยวชาญมาแสดงความเห็น

มาตรา ๓๖ วรคแรก “ศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและให้โอกาสคู่ความตามสมควรในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว”

อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในการช่วยศาลค้นหาข้อเท็จจริง

วิ.ผู้บริโภคาฯ มาตรา ๓๓ และ

—ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๒๐ ข้อ ๒๑ ข้อ ๒๒ ข้อ ๒๓ และข้อ

๒๔

อำนาจศาลในการสืบพยานเพิ่มเติมก่อนมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

มาตรา ๓๗ “เมื่อได้สืบพยานหลักฐานตามที่จำเป็นและคู่ความได้แถลงการณ์ ถ้าหากมีเสร็จแล้วให้ถือว่า การพิจารณาเป็นอันสิ้นสุดและให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว แต่ตราใดที่ยังมิได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หากศาลเห็นว่าเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไปได้ ซึ่งอาจรวมทั้งการเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ”

ความหมายและประเภทของพยานหลักฐาน

พยานหลักฐาน (evidence) คืออะไร กฎหมายไม่ได้มีบทนิยามศัพท์ไว้เป็นการเฉพาะ

ในทางวิชาการพยานหลักฐาน (evidence) หมายถึง สิ่งใดๆ ที่มีคุณสมบัติที่จะแสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงใดได้.

ในกฎหมาย Common Law พยานหลักฐาน (evidence) คือ สิ่งที่มีคุณค่า (Probative Value) ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงหนึ่งข้อเท็จจริงใด

กฎหมายไทย เช่น ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖

พูดถึงพยานหลักฐาน รวมกันไปใน ๓ ประเภท คือ

๑. พยานบุคคล

๒. พยานเอกสาร

๓. พยานวัตถุ

ปัญหาเกี่ยวกับพยานหลักฐานบางประเภท

พยานผู้เชี่ยวชาญ (expert witness)

ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๙, ๑๓๐ เรียกว่า “ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้ง” และ ป.

วิ.พ. มาตรา ๘๘ คู่ความอาจอ้าง “ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ”

ส่วน ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๓ ผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ หากนำผู้เชี่ยวชาญเบิกความที่ศาลต้องปฏิบัติตามพยานบุคคล

หมายเหตุ ป.วิ.อ. ที่แก้ไขใหม่ แก้ไขจาก “ผู้ชำนาญการพิเศษ” เป็น “ผู้เชี่ยวชาญ”

พยานที่บันทึกไว้ (Recordings)

เช่น การบันทึกด้วยเสียง ด้วยภาพ และด้วยภาพและเสียง

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ในฐานะที่เป็นพยานวัตถุ (ดู ฎ.๗๑๕๕/๒๕๓๙)

กฎหมายต่างประเทศส่วนใหญ่ ถือว่า พยานที่บันทึกไว้ในความหมายเดียวกับพยานเอกสาร และใช้กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการนำสืบพยานเอกสารบังคับ

ข้อมูลคอมพิวเตอร์และข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ก่อให้เกิดการบันทึกรูปแบบใหม่โดยคอมพิวเตอร์ หรือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีประสิทธิภาพในการ

บันทึกที่แม่นยำและเที่ยงตรงและนำกลับมาเล่นซ้ำเพื่อดูข้อมูลที่บันทึกนั้นได้อีก อีกทั้งยังสามารถคำนวณผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ได้อีก การรับฟังข้อมูลประเภทนี้จึงมีปัญหามากขึ้น

การบันทึกโดยตัวหนังสือ หรือ เครื่องบันทึกเสียง หรือ ภาพ ต่างจากการบันทึกโดยคอมพิวเตอร์ หรือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพราะสิ่งที่บันทึกโดยคอมพิวเตอร์ หรือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ไม่ได้คงอยู่ในสภาพเหมือนเดิม ดังนั้น ปัญหาเรื่องความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลจึงเป็นปัญหาอยู่ไม่น้อย ที่สำคัญร่องรอยการแก้ไขข้อมูลที่บันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์ก็ไม่อาจค้นหาได้ง่ายนัก

อย่างไรก็ตาม พ.ร.บ.ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๑๑

บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน ในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเชื่อถือได้หรือไม่ เพียงใดนั้น ให้พิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือของลักษณะ หรือ วิธีการที่ใช้ สร้าง เก็บรักษา หรือ สื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะ หรือวิธีการรักษา ความครบถ้วนและ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อความ ลักษณะ หรือวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล รวมทั้งพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งปวง”

ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายดังกล่าวรองรับให้นำเสนอข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานได้ แต่วิธีการนำเสนอและนำเสนอพยานหลักฐานยังไม่มีกำหนด วิธีการที่ชัดเจน โดยอาจทำในรูปแบบของข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาโดยอาศัย บทบัญญัติของ ป.วิ.พ. มาตรา ๑๐๓/๓

บทที่ ๒

พยานหลักฐานในสำนวน

๒.๑ พยานหลักฐานที่ศาลจะรับฟังเพื่อวินิจฉัยคดีต้องเป็นพยานหลักฐานในสำนวน

ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔ ที่แก้ไขใหม่ บัญญัติว่า “การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดีจะต้องกระทำโดยอาศัยพยานหลักฐานในสำนวนคดีนั้น เว้นแต่

- (๑) ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป
- (๒) ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ หรือ
- (๓) ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับหรือถือว่ารับกันแล้วในศาล”

ฎ.๙๘๗/๒๔๙๑ ประกาศคณะกรรมการควบคุมเครื่องอุปโภคบริโภคในภาวะคับขัน เป็นปัญหาข้อเท็จจริงต้องพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐาน แม้ว่าเจ้าหน้าที่ศาลได้นำสำเนาประกาศดังกล่าวรวมไว้ในสำนวน จึงไม่ถือเป็นพยานหลักฐานในสำนวนคดี

แต่ถ้าศาลใช้ดุลพินิจเรียกสำนวนคดีอื่นมาประกอบการพิจารณา ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๘ ย่อมถือเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้

ฎ.๑๔๔๓/๒๕๐๙ ศาลชั้นต้นเรียกสำนวนคดีอื่นมาประกอบการพิจารณา เป็นการสืบพยานเพิ่มเติมตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๘

ฎ.๑๖๒๑/๒๕๐๖ ในชั้นได้สวนมูลฟ้อง โจทก์แถลงหมดพยานแล้ว ศาลมีอำนาจสั่งเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เอง

กรณีที่มีการรวมพิจารณาพิพากษาคดีเข้าด้วยกัน

ตาม ป.วิ.พ. และ ป.วิ.อ. ศาลอาจสั่งให้มีการรวมพิจารณาพิพากษาคดีตั้งแต่ ๒ สำนวนเข้าด้วยกัน

ฎ.๑๓๓-๑๓๔/๒๔๙๑ (ประชุมใหญ่) เมื่อศาลสั่งให้มีการรวมพิจารณาพิพากษาคดี ๒ สำนวนเข้าด้วยกันแล้ว การรับฟังพยานหลักฐานต้องพิจารณาพิพากษารวมกัน

ฎ.๑๖๗๙/๒๕๑๖ พยานโจทก์ทั้ง ๒ สำนวนเป็นชุดเดียวกัน แต่ศาลมิได้สั่งให้รวมพิจารณาเป็นคดีเดียวกัน และโจทก์ไม่ได้อ้างสำนวนคดีก่อนเป็นพยานในคดีนี้ จะนำพยานหลักฐานที่นำสืบในคดีก่อนมาใช้เป็นพยานหลักฐานยันจำเลยในคดีนี้ไม่ได้

ฎ.๘๔๐/๒๕๓๖ พยานโจทก์เข้าเบิกความในคดีอีกสำนวนหนึ่งก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งรวมพิจารณาพิพากษากับคดีนี้ การเบิกความของพยานดังกล่าว จึงไม่ได้กระทำต่อหน้าจำเลยคดีนี้ ไม่อาจรับฟังในทางเป็นโทษสำหรับจำเลยคดีนี้

กรณีมีการอ้างสำนวนคดีอื่นมาเป็นพยานหลักฐานในคดีนี้

การอ้างสำนวนคดีอื่นมาเป็นพยานหลักฐานย่อมทำได้ แต่ที่สำคัญ คือ ต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยานไว้

แต่ปัญหาว่า จะต้องมีการร้องขอให้ศาลเรียกสำนวนคดีอื่นเข้ามาเป็นพยานหลักฐานในสำนวนหรือไม่

มีฎีกาตัดสินไว้ ดังนี้

ฎ.๘๓๘/๒๕๐๗ เมื่อคู่ความได้แสดงความประสงค์จะอ้างสำนวนคดีเรื่องอื่นไว้ในบัญชีพยาน และเสียค่าอ้างถูกต้องแล้ว แม้จะไม่ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลเอาสำนวนคดีดังกล่าวมาผูกรวมกับคดีปัจจุบันก็ตาม แต่เมื่อคดีดังกล่าว ไม่ใช่คดีของศาลอื่น แต่เป็นคดีของศาลเดียวกันนั่นเอง เช่นนี้ศาลเรียกสำนวนนั้นมาประกอบการพิจารณาคดีได้

ฎ.๑๖๓๙/๒๕๒๐ ลำพังเพียงแต่ระบุสำนวนคดีเรื่องอื่นไว้ในบัญชีพยานเท่านั้น ยังไม่ได้มีการร้องขอให้ศาลเรียกสำนวนคดีจากศาลอื่นเข้ามา ยังไม่ถือว่าได้มีการนำสืบสำนวนคดีเรื่องอื่นเข้ามาเป็นพยานหลักฐานในสำนวนคดีนี้ จึงเป็นพยานหลักฐานนอกสำนวนเอามาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีนี้ไม่ได้

กรณีที่มีการสืบพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนคำร้อง คำขอต่างๆ ในคดีแพ่ง จะนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาใช้ในคดีหลักได้หรือไม่??

ในคดีแพ่งอาจมีการนำสืบพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนคำร้อง คำขอต่างๆ เช่น คำร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ คำร้องขอคุ้มครองชั่วคราว

ซึ่งในการไต่สวนได้มีการนำสืบพยานหลักฐานไว้แล้ว ปัญหาว่ามีำจะนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาใช้ในคดีหลักโดยไม่ต้องนำสืบอีกได้ หรือไม่??? มีแนวฎีกาดังนี้

ฎ.๔๐๓๖-๔๐๓๗/๒๕๓๐ ในชั้นไต่สวนคำร้องขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถา (กฎหมายปัจจุบันไม่ใช่คำว่า “อนาถา” แล้ว) โจทก์และจำเลยต่างระบุสำนวนคดีที่เคย

ฟ้องร้องกันมาก่อนเป็นพยาน และจำเลยขอให้ศาลนำคดีดังกล่าวมารวมกับคดีนี้เพื่อประกอบการชก้าน

โจทก์เบิกความยอมรับว่าเคยฟ้องเรียกทรัพย์สินพิพาทจากจำเลยตามคดีนั้น ทั้งศาลชั้นต้นได้นำสำนวนคดีดังกล่าวมาประกอบการวินิจฉัย ดังนี้ สำนวนคดีนั้นได้เข้าสู่สำนวนคดีนี้ตั้งแต่ชั้นไต่สวนคำร้องขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถาแล้ว ศาลจึงชอบที่จะหยิบยกเอาข้อเท็จจริงในสำนวนคดีดังกล่าวมาประกอบ วินิจฉัยคดีนี้ได้ ไม่เป็นการฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานนอกสำนวน

ฎ.๑๒๐๙/๒๕๔๒ ราคาที่ดินพร้อมอาคารสโมสรและสระว่ายน้ำพิพาทประมาณ ๘,๗๑๐,๐๐๐ บาท ไม่น่าเชื่อว่าโจทก์จะยอมขายให้จำเลยที่ ๑ ในราคาเพียง ๕,๓๕๐,๐๐๐ บาท หลังซื้อขายที่ดินและทรัพย์สินพิพาทแล้วยังปรากฏว่าโจทก์เป็นผู้เก็บผลประโยชน์ โดยจำเลยที่ ๑ ไม่ได้ทำสัญญาให้โจทก์เช่าเป็นเวลา ๓ ปีครึ่ง ต่อมาภายหลังจำเลยที่ ๑ เข้าเก็บเกี่ยวผลประโยชน์เองกลับปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ แบ่งผลประโยชน์ให้แก่โจทก์เดือนละ ๑๒,๐๐๐ บาท ทุกเดือน ประกอบกับ ก. บุตรของจำเลยที่ ๑ เคยเบิกความในชั้นขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาว่า โจทก์โอนที่ดินและอาคารสโมสรฝากจำเลยที่ ๑ ไว้โดยไม่มีการซื้อขายกันจริง แสดงให้เห็นว่าการซื้อขายระหว่างโจทก์และจำเลยที่ ๑ เป็นการแสดงเจตนาหลง ไม่มีความประสงค์ให้ผูกพันกัน จึงใช้บังคับระหว่างกันไม่ได้ ที่ดินและอาคารพิพาทจึงยังเป็นของโจทก์

พยานหลักฐานที่ได้มีการนำสืบไว้ในชั้นไต่สวนคำร้องต่างๆ ศาลนำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดีหลักได้

ฎ.๕๗๕๕/๒๕๓๑ ในชั้นไต่สวนคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ โจทก์มีหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบแสดงเพียงว่าการขาดนัดพิจารณาของโจทก์มิได้เป็นไปโดยจงใจหรือ มีเหตุอันสมควรเท่านั้น การที่โจทก์นำสืบกล่าวอ้างไปถึงฐานะแห่งการเป็นนิติบุคคลและบุคคลผู้เป็นผู้แทนโจทก์กับการมอบอำนาจให้โจทก์ฟ้องดำเนินคดีแทน อันเป็นประเด็นแห่งคดีซึ่งโจทก์มีการพิสูจน์ในชั้นพิจารณาเช่นนี้ ศาลจะนำพยานหลักฐานโจทก์ที่นำสืบในชั้นไต่สวนคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ดังกล่าวมาใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาประเด็นแห่งคดีไม่ได้

อาจารย์จรูญ รักดิศนากุล วิเคราะห์ฎีกานี้ไว้ว่า

“ฎีกาที่ ๕๗๕๕/๒๕๓๑ เป็นการไต่สวนขอพิจารณาคดีใหม่ซึ่งมีประเด็นเพียงว่าจำเลยจงใจขาดนัดยื่นคำให้การหรือไม่ ไม่มีประเด็นพัวพันเกี่ยวกับข้อพิพาทในคดีเดิมเลย เพราะฉะนั้นพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบเอาไว้เกี่ยวกับอำนาจฟ้องของโจทก์ในคดีเดิมจึงเป็นการนำสืบเกินเลยไปจากประเด็นในชั้นไต่สวนขอพิจารณาคดีใหม่ ไม่ถือเป็นพยานหลักฐานในสำนวน จึงเอามาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีใหญ่ไม่ได้” และในกรณีที่ไต่สวนขอพิจารณาคดีใหม่เราถือว่า คำร้องขอพิจารณาคดีใหม่มีลักษณะเป็นคำฟ้องชนิดหนึ่ง คดีเก่าจบแล้ว ศาลมีคำพิพากษาไปแล้วให้จำเลยแพ้โดยขาดนัดยื่นคำให้การ เมื่อจำเลยมายื่นคำร้องขอพิจารณาคดีใหม่ คำร้องนั้นเป็นคำฟ้องที่เกิดขึ้นคดีใหม่ จึงไม่เกี่ยวกับคดีเดิม พยานหลักฐานที่สืบไว้ในการขอพิจารณาคดีใหม่ จึงไม่ใช่พยานหลักฐานในสำนวนคดีเดิมเอามาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีเดิมไม่ได้”

กรณีที่มีไต่สวนมูลฟ้องในคดีอาญา

ป.วิ.อ. มาตรา ๑๖๒ บัญญัติว่า “ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ให้ศาลไต่สวนมูลฟ้องก่อนประทับรับฟ้อง” มีปัญหาว่าพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้องจะนำมาวินิจฉัยข้อเท็จจริงในตอนพิจารณาพิพากษาคดีได้หรือไม่?

ฎ.๒๖๔๔/๒๕๓๕ คำเบิกความของโจทก์ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องที่ว่า จำเลยออกเช็คพิพาทเพื่อแลกเงินสดเป็นพยานเอกสารที่ใช้อ้างเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาได้ เมื่อจำเลยออกเช็คพิพาทเพื่อแลกเงินสดไปจากโจทก์ จึงมิใช่เป็นการออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงไม่เป็นความผิด ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติภายหลังจากจำเลยออกเช็คพิพาท จำเลยจึงพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๒ วรรคสอง

ฎ.๑๔๕๕/๒๕๓๗ แม้โจทก์จะไม่ได้นำสืบในชั้นพิจารณาถึงวันที่โจทก์ได้รู้ความผิดพลาดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่โจทก์ได้เบิกความเรื่องดังกล่าวไว้ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องแล้ว ศาลนำคำพยานชั้นไต่สวนมูลฟ้องมาฟังประกอบคำเบิกความของโจทก์ในชั้นพิจารณาได้

ป.วิ.อ. ที่แก้ไขใหม่ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยบัญญัติเพิ่มไว้ใน มาตรา ๒๒๖/

๕

“ในชั้นพิจารณาหากมีเหตุจำเป็นหรือเหตุอันสมควร ศาลอาจรับฟังบันทึกคำเบิกความในชั้นไต่สวนมูลฟ้องหรือบันทึกคำเบิกความของพยานที่เบิกความไว้ในคดีอื่นประกอบพยานหลักฐานอื่นในคดีได้”

ข้อสังเกต

การรับฟังพยานหลักฐานประกอบและความหมายของพยานหลักฐานประกอบให้พิจารณาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๗/๑ ที่แก้ไขใหม่

หลักเกณฑ์การฟังคำเบิกความในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

๑. เป็นเรื่องที่ศาลมีเหตุจำเป็น/เหตุอันสมควร

๒. เป็นดุลพินิจของศาลที่จะรับฟัง

๓. น้ำหนักของการรับฟังพยานหลักฐานจะต้องมีพยานหลักฐานอื่นประกอบ

๔. เนื่องจากเป็นอำนาจศาลจึงไม่จำเป็นต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยานฯ

การรับฟังคำเบิกความของพยานที่เบิกความไว้ในคดีอื่น

ใช้หลักเกณฑ์เกี่ยวข้องกับกรณีคำเบิกความในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

ข้อสังเกต

หากเป็นกรณีที่คู่ความอ้างบันทึกคำเบิกความของพยานที่เบิกความไว้ในศาลอื่น ต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยานฯ

แต่ถ้าเป็นการใช้อำนาจของศาลตามมาตรา ๒๒๖/๕ ไม่ต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยานฯ

สิ่งที่ไม่ใช่พยานหลักฐาน

ข้อเท็จจริงหลายประเภทไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐาน ข้อเท็จจริงบางประเภทมีสถานะที่ดีกว่าพยานหลักฐาน เช่น

คำรับของคู่ความ (Admission) หรือ

ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป (Judicial Notice)

ข้อกฎหมายไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริง แต่ข้อกฎหมายมีอย่างไรต้องฟังยุติตามนั้น ผลที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ ข้อกฎหมายเป็นสิ่งที่ศาลต้องรู้ไม่ใช่หน้าที่ของคู่ความที่จะต้องนำสืบ

ข้อเท็จจริงบางอย่างไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐาน แต่รับฟังเพื่อวัตถุประสงค์บางประการได้ เช่น รายงานการสืบเสาะของพนักงานคุมประพฤติ ศาลรับฟังประกอบดุลพินิจในการลงโทษได้ (ดู ฎ. ๒๙๔๔/๒๕๔๔)

แต่ข้อเท็จจริงดังกล่าวศาลจะใช้เป็นพยานหลักฐานวินิจฉัยความผิดในคดีไม่ได้ (ดู ฎ. ๕๘๔/๒๕๔๙)

๒.๒ ประเภทของสิ่งที่ไม่ใช่พยานหลักฐาน

๑) กฎหมาย

ถ้าเป็นปัญหาข้อกฎหมายต้องไม่ใช่พยานหลักฐาน

คู่ความไม่ต้องนำสืบพยานหลักฐานไปพิสูจน์ปัญหาข้อกฎหมาย

ศาลต้องใช้ความรู้ในทางกฎหมายของศาลวินิจฉัยเอง

ปัญหาข้อกฎหมายประกอบด้วยปัญหา ๓ ลักษณะด้วยกัน

๑) ข้อพิพาทที่ได้แย้งกันว่ามีกฎหมายบทใดบทหนึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะเกิดเหตุคดีนั้นหรือไม่

๒) ข้อพิพาทที่ได้แย้งกันว่าความหมายของบทกฎหมายนั้นคืออะไร เรียกในทางปฏิบัติว่า ปัญหาการตีความกฎหมาย หรือ ปัญหาการแปลความกฎหมาย

๓) ปัญหาเกี่ยวกับผลของการนำบทกฎหมายไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงในคดี เรียกปัญหาข้อกฎหมายลักษณะนี้ว่า ประเด็นหารื้อบท

ปัญหาข้อกฎหมายทั้งสามลักษณะนี้ โดยหลักกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน ถือว่าจะนำพยานหลักฐานไปพิสูจน์ไม่ได้

แต่ในทางปฏิบัติ คู่ความอาจแสดงความเห็นทางกฎหมายในคำแถลงการณ์ในฟ้องอุทธรณ์ – ฎีกา และคำแก้ฟ้องอุทธรณ์ – ฎีกา ได้

๒.๓ ความหมายของกฎหมาย

หมายถึง บทบัญญัติที่มีผลใช้บังคับอยู่ในประเทศไทย ซึ่งได้แก่

- กฎหมายรัฐธรรมนูญ
- พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด ประมวลกฎหมาย
- พระราชกฤษฎีกา
- กฎกระทรวง
- กฎหมายขององค์กรส่วนท้องถิ่น เช่น ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เทศ

บัญญัติ

ฎ.๑๐๗๔/๒๕๒๕ ข้อบัญญัติส่วนท้องถิ่นเป็นกฎหมายใช้บังคับแก่คนทั่วไป มีใช้บังคับเฉพาะแต่คนในท้องถิ่นเท่านั้น จึงเป็นกฎหมายที่ศาลต้องทราบเอง โดยโจทก์ไม่ต้องนำสืบความในข้อบัญญัตินี้ดังกล่าว

สิ่งที่เป็นปัญหาไม่ชัดเจน คือ กฎหมายลำดับรองที่มีฐานะต่ำกว่ากฎกระทรวง

มีกฎหมายแม่บท เช่น พระราชบัญญัติจำนวนไม่น้อยที่ให้อำนาจฝ่ายบริหาร

ออกกฎหมายลำดับรองในรูปของ ประกาศ ระเบียบ กฎ ข้อกำหนด ข้อบังคับ เช่น

- กฎมหาเถรสมาคม (ฎ.๒๙๕/๒๕๑๖)
- ประกาศกระทรวงเกษตร เรื่อง เขตควบคุมการแปรรูปไม้ (ฎ.๓๑๓/๒๕๑๘)
- ระเบียบการจ่ายเงินบำเหน็จตาม พ.ร.บ.ประมง (ฎ.๑๐๗๒/๒๕๑๘)
- ประกาศกระทรวงเกษตรเรื่องการกำหนดเขตควบคุมการแปรรูปไม้ (ฎ.

๒๐๓๒/๒๕๒๐)

- ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน (ฎ.

๒๐๔๓/๒๕๔๐)

ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาไทยวินิจฉัยว่า การมีอยู่ของกฎหมายลำดับรองที่มีฐานะต่ำกว่ากฎกระทรวงนั้นเป็น “ปัญหาข้อเท็จจริง” คู่ความต้องนำสืบในลักษณะของพยานหลักฐาน

มีการวิพากษ์วิจารณ์แนวฎีกาดังกล่าวไว้ว่า ศาลไทยใช้ระบบกล่าวหามากเกินไป สมควร เพราะถึงแม้จะเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ก็น่าจะจัดอยู่ในประเภทข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป หรือ ซึ่งไม่อาจโต้แย้ง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔(๑) หรือ (๒) ได้

ที่เป็นปัญหาตามมาก็คือ ฎ.๔๐๔๒/๒๕๔๕

ฎ.๔๐๗๒/๒๕๔๕ จำเลยยอมรับข้อเท็จจริงว่าโจทก์เป็นสถาบันการเงิน ดังนั้น โจทก์ย่อมมีสิทธิติดดอกเบี้ยตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ฯ มาตรา ๓๐(๒) ไม่ตกอยู่ในบังคับตาม ป.พ.พ. มาตรา ๖๕๔ ข้อกฎหมายดังกล่าวศาลรู้ได้เองโดยโจทก์ไม่ต้องสืบพยานประกอบตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔

ต่อมา มี ฎ. ๔๖๐/๒๕๕๐ ยืนยันว่ากฎหมายลำดับรองในรูปของประกาศของฝ่ายบริหารเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่คู่ความต้องนำเสนอ

ฎ. ๔๖๐/๒๕๕๐ แม้โจทก์จะเป็นธนาคารพาณิชย์มีสิทธิติดดอกเบี้ยจากลูกค้าในอัตราสูงสุด ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย และ พ.ร.บ. ธนาคารพาณิชย์ฯ มาตรา ๑๔ ก็ตาม ประกาศดังกล่าวหาใช่ข้อกฎหมายอันถือเป็นเรื่องที่ศาลจะรับรู้เองได้ แต่เป็นข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งที่คู่ความมีหน้าที่นำเสนอ และเมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่าเอกสารเกี่ยวกับเรื่องอัตราดอกเบี้ยที่โจทก์เรียกจากจำเลยเป็นเอกสารที่ต้องห้ามรับฟังตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๐ซึ่งโจทก์ก็ได้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวของศาลชั้นต้นจึงเป็นที่สุด ถือได้ว่าโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานมานำสืบว่า โจทก์มีสิทธิติดดอกเบี้ยเกินไปจากอัตราปกติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้ ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยจึงตกเป็นโมฆะ โจทก์ย่อมมีสิทธิติดดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี ในระหว่างผิดนัดตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๒๔

ข้อสังเกต

ก. กฎหมายต่างประเทศเป็นปัญหาข้อเท็จจริง

บางครั้งมีกรณีที่ต้องปรับใช้กฎหมายต่างประเทศ เช่น กรณีวินิจัยคดีตาม พ.ร.บ. ชัดกัณฯ (ฎ.๕๓๐/๒๕๒๘)

ดังนั้น ถ้าจะต้องใช้กฎหมายต่างประเทศตัดสินข้อพิพาทในคดี ปัญหาว่ากฎหมายต่างประเทศนั้นมีว่าอย่างไร และที่มีไว้นั้นหมายความว่าอย่างไร เอามาใช้กับคดีนี้แล้วจะเป็นผลอย่างไร ทั้งสามปัญหานี้โดยสภาพเป็นปัญหาข้อเท็จจริง

ข. กฎหมายระหว่างประเทศเป็นปัญหาข้อเท็จจริง

กฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ สนธิสัญญา อนุสัญญา ธรรมเนียมปฏิบัติที่มีผลบังคับเช่นกฎหมายระหว่างประเทศ

ในทางปฏิบัติของไทยให้ถือว่าปัญหากฎหมายระหว่างประเทศ นั้น เป็นปัญหาข้อเท็จจริงทุกลักษณะ ปัญหาว่ากฎหมายระหว่างประเทศมีอยู่หรือไม่ อย่างไร ศาลไทยไม่อาจรู้ได้เอง เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้างจะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบทำนองเดียวกับกฎหมายต่างประเทศ (ดู ฎ. ๗๓๙/๒๕๐๘)

มีแนวคิดในทางสากลที่ให้ถือว่ากฎหมายระหว่างประเทศ เป็นกฎหมายที่ศาลแต่ละประเทศจะต้องยอมรับ ศาลบางประเทศถือว่ากฎหมายระหว่างประเทศเป็นกฎหมายที่ศาลรับรู้เอง

คำคู่ความ คำร้อง คำแถลง ไม่ใช่พยานหลักฐาน

คำคู่ความ ได้แก่ คำฟ้อง คำให้การ คำร้องทั้งหลายที่ยื่นต่อศาลเพื่อตั้งประเด็นระหว่างคู่ความ (ป.วิ.พ.มาตรา ๑(๕))

ไม่ใช่พยานหลักฐาน ศาลจะนำข้อเท็จจริงจากคำคู่ความไปใช้เป็นพยานหลักฐานไม่ได้

คำร้อง คำแถลงต่างๆ ที่คู่ความยื่นเข้ามาระหว่างพิจารณาไม่ใช่พยานหลักฐานในคดีนั้น เพราะตามสภาพไม่ใช่พยานหลักฐานที่ได้มีการนำสืบเข้าในคดี

สรุป

คำคู่ความ คำร้อง คำแถลง ซึ่งเป็นการรับข้อเท็จจริงที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้าง

มีสถานะดีกว่าพยานหลักฐาน

เพราะ ข้อเท็จจริงต้องยุติตามคำรับนั้น ไม่อาจนำสืบพยานหลักฐานเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นใด

มีฎีกาสันับสนุนจำนวนมาก เช่น

ฎ.๑๒๒๕/๒๕๐๘ เมื่อศาลสอบถามและโจทก์จำเลยแถลงรับข้อเท็จจริงกัน ข้อเท็จจริงที่แถลงรับนั้นฟังเป็นยุติ ไม่จำเป็นต้องสืบพยานกันต่อไป

ฎ.๔๓๒๐/๒๕๔๐ เมื่อจำเลยยอมรับว่าจำเลยเป็นหนี้โจทก์จริง แม้โจทก์จะไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยาน โจทก์จึงไม่มีสิทธิสืบพยาน แต่เมื่อจำเลยรับข้อเท็จจริงแล้ว ศาลพิพากษาให้จำเลยใช้หนี้ได้

ฎ.๓๕๐๔/๒๕๔๒ เมื่อข้อเท็จจริงในคดีฟังได้ตามคำรับว่าจำเลยได้ทำสัญญาเช่าซื้อกับโจทก์จริง โจทก์จึงไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่จำเลยรับแล้ว การที่ศาลล่างนำพยานหลักฐานมาฟังข้อเท็จจริงที่ขัดแย้งคำรับจึงไม่ชอบ

๓) คำแปลเอกสารภาษาต่างประเทศ มิใช่พยานหลักฐาน

เมื่อมีการนำเสนอพยานเอกสารภาษาต่างประเทศเป็นพยานหลักฐาน กฎหมายบังคับให้ต้องแปลเป็นภาษาไทย

สิ่งที่เป็นพยานหลักฐาน คือ เอกสารภาษาต่างประเทศ

เมื่อคำแปลมิใช่พยานหลักฐานจึงไม่จำเป็นต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยาน ตาม ป.วิ.มาตรา ๘๘ และไม่ต้องส่งสำเนาเอกสารตาม มาตรา ๙๐

๔) รายงานของพนักงานคุมประพฤติ มิใช่พยานหลักฐาน

ตาม พ.ร.บ.วิธีการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๒ ศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติไปสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลย เพื่อใช้ประกอบดุลพินิจของศาลในการลงโทษจำเลย

ข้อเท็จจริงดังกล่าว ศาลจะใช้เป็นพยานหลักฐานวินิจฉัยความผิดในคดีไม่ได้

ฎ.๒๙๔๔/๒๕๔๔ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะและพินิจจำเลย ก็เพื่อต้องการทราบข้อเท็จจริงประกอบดุลพินิจว่าสมควรกำหนดโทษแก่จำเลยสถานใด เพียงใด และเพื่อกำหนดวิธีการหรือเงื่อนไขอันสมควรที่จะปฏิบัติต่อจำเลยต่อไปเท่านั้น มิใช่มีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบพยานว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ ทั้งศาลก็ไม่มีอำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติปฏิบัติ เช่นนั้น

เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงตามรายงานการสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุม

ประพจน์ว่าการกระทำของจำเลยที่พา น.ผู้เยาว์ไปเสียจากอำนาจปกครองของมารดา ก็เพื่อประสงค์จะพา น.ไปอยู่กินด้วยกันฉันสามีภรรยา จึงไม่ใช่การพรากรผู้เยาว์ไปเพื่อการอนาจาร อันจะเป็นความผิดตาม ป.อ.มาตรา ๓๑๙วรรคแรก

ข้อเท็จจริงดังกล่าวแม้จะเป็นความจริงก็เป็นเรื่องที่โจทก์และจำเลยจะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบในชั้นพิจารณาให้ปรากฏต่อศาล

แม้ว่า มาตรา ๑๓ แห่ง พ.ร.บ. วิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา จะให้อำนาจศาลในการรับฟังรายงานของพนักงานคุมประพฤติโดยไม่ต้องมีพยานประกอบก็ตาม แต่ก็เป็นการรับฟังเพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องโทษและวิธีการที่จะดำเนินการแก่จำเลยเท่านั้น

จะนำข้อเท็จจริงจากรายงานของพนักงานคุมประพฤติมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้ตาม ป.วิ.อ. ศาลมีหน้าที่ต้องพิจารณาว่าจะลงโทษจำเลยได้หรือไม่ แม้ในคดีที่จำเลยจะให้การรับสารภาพ ศาลมีอำนาจที่จะพิพากษาคดีได้โดยไม่ต้องสืบพยานตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๑๗๖ ก็ตาม แต่หากยังไม่แน่ใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่แล้ว ศาลจะสืบพยานต่อไปก็ได้ มิใช่ต้องฟังตามคำรับสารภาพของจำเลยเสียทีเดียว และมาตรา ๒๒๘ ยังให้ศาลมีอำนาจโดยพลการที่จะสืบพยานได้ด้วย เมื่อปรากฏจากรายงานของพนักงานคุมประพฤติว่าการกระทำของจำเลยขัดแย้งกับคำฟ้องของโจทก์และคำให้การรับสารภาพของจำเลย จึงสมควรสืบพยานเพิ่มเติมต่อไป

ฎ.๗๙๕๐/๒๕๔๙ บทบัญญัติ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๖ มิได้หมายความว่าเมื่อจำเลยให้การรับสารภาพแล้วจะต้องพิพากษาลงโทษจำเลยเสมอไป ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ศาลย่อมพิพากษายกฟ้องได้ตามมาตรา ๑๘๕

เมื่อศาลอุทธรณ์ภาค ๙ พิจารณารายงานการสืบเสาะและพินิจแล้วเห็นว่าข้อเท็จจริงไม่แน่ชัดว่าของกลางเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท ๒ หรือประเภท ๓ จึงมีคำสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบพยานเพิ่มเติมในประเด็นที่ว่าของกลางเป็นยาเสพติดประเภทใด ย่อมเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ภาค ๙ ที่จะกระทำได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๐๘(๑)

บทที่ ๓

กรณีที่ไม่ต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริง

๓.๑ บททั่วไป : กรณีที่ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติ

ป.วิ.พ มาตรา ๘๔ บัญญัติว่า “การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดีใดจะต้องกระทำโดยอาศัยพยานหลักฐานในสำนวนคดีนั้น เว้นแต่

(๑) ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป

(๒) ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ หรือ

(๓) ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับหรือถือว่ารับกันแล้วในศาล”

ตาม ป.วิ.พ มาตรา ๘๔ นอกจากจะเป็นการวางหลักว่าการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงจะต้องกระทำโดยอาศัยพยานหลักฐานและจะต้องเป็นพยานหลักฐานในสำนวนแล้ว ยังกำหนดว่าข้อเท็จจริงบางเรื่องฟังเป็นยุติได้โดยไม่ต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ ซึ่งได้แก่

(๑) ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป

(๒) ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้

(๓) ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับ หรือถือว่ารับกันแล้วในศาล

๓.๒ ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป (ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔(๑))

ความหมายของข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไปไม่มีเขียนไว้ในกฎหมายและในทางตำราก็ยังเห็นแตกต่างกันแต่ที่เห็นตรงกัน คือ ข้อเท็จจริงที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

๑. ข้อเท็จจริงที่คนในสังคมทั่วไปรู้กันอย่างถูกต้อง

๒. ข้อเท็จจริงที่แม้ว่าคนทั่วไปไม่รู้แต่สามารถตรวจสอบข้อมูลต่างๆ แล้วจะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เช่นการคำนวณวันเวลาทางปฏิทิน หรือ

- วันเวลาทางจันทรคติ หรือ

- การคำนวณตามมาตราส่วนวัดในระบบต่างๆ

ศาลไทยตีความหมายของข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไปในลักษณะจำกัดซึ่งมีผลทำให้ คู่ความไม่แน่ใจข้อเท็จจริงใดที่ศาลจะถือว่าเป็นข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป คู่ความจึงต้องนำเสนอสืบพยานหลักฐานไว้ก่อนเป็นการกันเหนียว

๓.๒.๑ ตัวอย่างข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป

(๑)ภาษาไทย

ศาลเป็นผู้รู้และเข้าใจภาษาไทยดีอยู่แล้ว คู่ความไม่มีหน้าที่นำเสนออธิบายความหมายหรือแปลความหมายของภาษาไทย

แต่มีข้อยกเว้น อยู่ในกรณีที่เป็นภาษาท้องถิ่นหรือภาษาตลาดที่เข้าใจความหมายกันเฉพาะกลุ่ม เฉพาะพวก เช่นนี้ต้องนำเสนอให้ศาลเข้าใจ (ฎ. ๒๕๔/๒๔๘๘)

(๒) เหตุการณ์ทางภูมิศาสตร์ หรือ วิทยาศาสตร์ซึ่งทราบกันทั่วไปเช่น วัน เดือน ปี ข้างขึ้น ข้างแรม ฤดูกาล ถนนหนทาง สถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของที่สำคัญๆ

ฎ.๗๕๕/๒๔๙๑ ตามปกติดวงจันทร์จะเริ่มขึ้นจากพิภพในวันเวลาใด เป็นหน้าที่ของศาลจะต้องรู้เพราะเป็นสิ่งที่เป็นไปตามวิสัยธรรมของโลกที่รู้กันอยู่ทั่วไป

(๓) เหตุการณ์บ้านเมืองเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ในบ้านเมืองและสังคมซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป เช่น ระบอบการปกครองประเทศแต่ศาลไม่ยอมรับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานะของบุคคล (ดูฎีกาในตัวอย่างข้อ ๓.๒.๒.)

ฎ.๓๒๓๐/๒๕๓๒ ข้อเท็จจริงที่ว่า วันใดเป็นวันหยุดราชการหรือไม่ เป็นข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป และศาลรู้ได้เองโดยคู่ความไม่ต้องนำเสนอ (หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีเป็นผู้กำหนดวันหยุดราชการของไทย)

(๔) จาริตประเพณีท้องถิ่นหมายถึง จาริตประเพณีที่ปฏิบัติในท้องถิ่นนั้นๆ จนเป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไปเช่น เมื่อพูดถึงขลุ่ย ย่อมหมายถึงเครื่องดนตรีพื้นบ้านชนิดหนึ่ง หรือ ลิเก หมายถึง การแสดงละเล่น เป็นต้น

ฎ.๔๓๖/๒๕๐๙ เรือยนต์หางยาวของกลางคดีนี้เป็นเรือที่รู้จักกันอยู่ทั่วไปว่าเป็นเรือเล็กๆ ไม่ใหญ่โตชนิดหนึ่งใช้วิ่งรับส่งในแม่น้ำลำคลอง โดยข้อเท็จจริงไม่มีทางจะฟังว่าเป็นเรือมีระวางบรรทุกเกิน ๒๕๐ ตันได้เลย ฉะนั้น แม้โจทก์จะมีได้บรรยาย

ฟ้องว่า มีระวางบรรทุกเท่าใด ศาลย่อมรับฟังข้อเท็จจริงได้ว่าเรือยนต์หางยาวพร้อมด้วยเครื่องของกลางคดีนี้ มีระวางบรรทุกไม่เกิน ๒๕๐ ตัน

ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔(๑) นำไปใช้ในคดีอาญาด้วย โดย ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕

ฎ.๔๖๓๖/๒๕๔๓ การกระทำผิดใดจะเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมส่วนรวมหรือไม่เป็นข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไปโดยโจทก์ไม่ต้องนำสืบตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔(๑) (เดิม) ประกอบด้วย ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕ และสภาพความผิดดังกล่าวศาลอาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัยประกอบการพิจารณาลงโทษจำเลยได้

๓.๒.๒ ตัวอย่างที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป

๑) ข้อเท็จจริงที่รู้กันในวงแคบเฉพาะหมู่เหล่า หรือ เฉพาะท้องถิ่น

ฎ. ๒๕๔/๒๔๘๘ สถานีรถไฟจะมีที่ใดบ้างและจะจอดหรือไม่ ศาลรับรู้เองไม่ได้

๒) ระเบียบ ประกาศ คำสั่งของทางราชการ ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ศาลรู้เอง

บทบัญญัติว่าด้วยข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไปนี้ ศาลฎีกาวางหลักในลักษณะที่จำกัดมาก

โดยเฉพาะกรณีที่มีประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่งของทางราชการ ซึ่งแม้จะออกโดยผลของกฎหมายและได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วเป็นข้อเท็จจริงอันรู้แก่บุคคลทั่วไป

ดังนั้นคู่ความจะต้องนำสืบถึงประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่งเช่นนั้นด้วยเสมอ โดยคำพิพากษาศาลฎีกาหลังสุด คือ ฎ. ๔๖๐/๒๕๕๐ ยืนยันหลักนี้ (ดูหัวข้อ ๒.๒)

ฎ.๒๑๔/๒๔๘๘ ตามความใน พ.ร.บ.จัดวางระเบียบราชการกรมตำรวจในกระทรวงมหาดไทย พ.ศ.๒๔๘๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้กำหนด ตั้งหน่วยงานและเขตอำนาจการรับผิดชอบหรือเขตพื้นที่ปกครองของหน่วยราชการโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ข้อกำหนดหรือข้อบังคับนั้น ๆ เป็นข้อเท็จจริงไม่ใช่ข้อกฎหมาย

ฎ.๒๙๕/๒๕๑๖ กฎมหาเถรสมาคม ออกตามความ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ไม่ใช่ข้อกฎหมายแต่เป็นข้อเท็จจริงที่คู่ความจะต้องนำสืบ

ฎ.๑๐๗๒/๒๕๑๘ การจ่ายเงินบำเหน็จตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด ตาม พ.ร.บ.การประมง โจทก์จะต้องนำสืบระเบียบดังกล่าว

ญ.๒๐๒๓/๒๕๒๐ เขตควบคุมการแปรรูปไม้ตามประกาศของรัฐมนตรี ตาม พ.ร.บ.ป่าไม้ ไม่เป็นกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่ประชาชนรู้กันทั่วไป

(๓) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานะของบุคคลสถานะการดำรงตำแหน่งของบุคคล เช่นการเป็นรัฐมนตรี หรือ

- การเป็นเจ้าของพนักงานในตำแหน่งต่างๆ

แม้ว่าจะประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป

ญ.๙๑๗/๒๕๔๘ ข้อเท็จจริงที่ว่าใครดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอัยการในขณะเกิดเหตุ ไม่ใช่ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป

ญ.๔๘๒๒/๒๕๓๓ จำเลยทั้งสองได้ปฏิเสธไว้โดยชัดแจ้งในคำให้การแล้วว่า ว. ไม่ใช่อธิบดีโจทก์ในขณะฟ้องคดี และมีใช้ผู้มีอำนาจกระทำการแทนโจทก์ ข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงเป็นข้อเท็จจริงที่โจทก์จะต้อง นำสืบ ไม่ใช่เป็นข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไป

ญ.๒๕๔๘/๒๕๓๔ ข้อเท็จจริงที่ว่า อ. ยังคงดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ขณะที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ เป็นข้อเท็จจริงที่โจทก์กล่าวอ้างและไม่ใช่ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไปตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔(๑) เมื่อโจทก์ไม่นำสืบ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

ญ.๓๕๙๗/๒๕๔๑ คำสั่งกรมตำรวจเรื่องมอบอำนาจให้หัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดและหัวหน้าส่วนราชการอื่นๆ ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมตำรวจ ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ศาลรู้อเองได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔ เมื่อโจทก์มิได้นำสืบว่าตำแหน่งรองผู้บังคับการหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดเป็นตำแหน่งเดียวกันกับตำแหน่งหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดตามคำสั่งของกรมตำรวจ จึงฟังไม่ได้ว่าพันตำรวจเอก ว. ดำรงตำแหน่งหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดหรือตำแหน่งเทียบเท่าตามคำสั่ง โจทก์จึงไม่อาจอ้างคำสั่งมาฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีนี้ได้

๓.๓ คู่ความไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป

เมื่อศาลยอมรับว่าข้อเท็จจริงใดเป็นข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป ผลทางกฎหมาย คู่ความไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้นด้วยพยานหลักฐานอีก ศาลจะต้องฟังข้อเท็จจริงให้เป็นไปตามที่รู้กันอยู่ทั่วไปนั้น

๓.๔. ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ (ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔(๒))

ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติ คู่ความจะนำสืบโต้แย้งเป็นอย่างอื่นไม่ได้

๑) มีบทสันนิษฐานข้อเท็จจริงนั้นเด็ดขาด

เมื่อมีกฎหมายบัญญัติสันนิษฐานข้อเท็จจริงใดไว้เป็นเด็ดขาดแล้ว คู่ความรวมถึงศาลด้วยกันก็ไม่อาจโต้แย้งเป็นอย่างอื่นได้ จำจะต้องถือข้อเท็จจริงเป็นยุติตามที่กฎหมาย สันนิษฐานไว้เป็นการเด็ดขาดนั้น คู่ความจะนำพยานมาสืบให้ผิดเพี้ยนไปจากที่กฎหมายสันนิษฐานเด็ดขาดไว้ไม่ได้ ศาลจะวินิจฉัยเป็นอย่างอื่นก็ไม่ได้ ศาลต้องไม่ให้สืบพยานหลักฐาน ถ้าสืบกันมากก็ต้องห้ามไม่ให้ใช้พยานหลักฐานนั้น ต้องวินิจฉัยไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นเด็ดขาดตัวอย่างเช่น

๑. ตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๔ วรรคสอง “การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร”

มาตรา ๖๐ “ผู้ใดเจตนาที่จะกระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดแก่อีกบุคคลหนึ่งโดยพลาดไป ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำโดยเจตนาแกื่อบุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น”

๒. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๕๔๖ “เด็กเกิดจากหญิงที่มีได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” (ราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๑)

๓. พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๑๗ วรรคสอง “การมียาเสพติดให้โทษในประเภทสองไว้ในครอบครองคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่หนึ่งร้อยกรัมขึ้นไปให้ถือว่ามิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย”

๒) การห้ามสืบพยานหลักฐานเนื่องจากมีกฎหมายปิดปาก

ดังได้กล่าวแล้วว่าบางทฤษฎีถือว่าข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้เป็นคนละเรื่องกับการห้ามสืบพยานหลักฐานเนื่องจากมีกฎหมายปิดปากทฤษฎีดังกล่าวถือว่า “กรณีที่คู่ความหมดสิทธิที่จะนำเสนอพยานหลักฐานน่าจะไม่ใช่เป็นเรื่องของการหมดสิทธินำเสนอสืบพยานหลักฐาน แต่น่าจะถือว่าเป็นกรณีที่คดีไม่มีประเด็นที่คู่ความจะต้องนำเสนอ อันเป็นเรื่องของการกำหนดประเด็นที่น่าสืบและภาระการพิสูจน์มากกว่า”

นอกจากนั้นยังไปเกี่ยวกับผลของคำพิพากษาว่าผูกพันคู่ความและบุคคลภายนอกเพียงใด? หรือกรณีที่ได้มีคำพิพากษาในคดีก่อนแล้ว ข้อเท็จจริงดังกล่าวซึ่งศาลพิจารณายุติแล้วจะมีผลเพียงใด? และรวมถึงกรณีที่ผลของคำพิพากษาในศาลหนึ่งจะผูกพันให้ศาลอื่นต้องถือตามเพียงใด? เช่น คำพิพากษาในคดีอาญาจะผลผูกพันในคดีแพ่งเพียงใด เป็นต้น

กรณีที่กฎหมายปิดปากจึงเป็นเรื่องที่มีให้คู่ความยกขึ้นเป็นประเด็นโต้เถียงขึ้นมาอีกส่วนใหญ่แล้วจะศึกษากันโดยละเอียดในกฎหมายวิธีพิจารณาความมากกว่าในกฎหมายลักษณะพยาน

ส่วนอีกทฤษฎีหนึ่ง

กฎหมายปิดปากเป็นส่วนหนึ่งของ “ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้”

ตัวอย่างกฎหมายปิดปาก

๑) กรณีฟ้องซ้ำในคดีแพ่งตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๘

“คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ห้ามมิให้คู่ความรื้อร้องฟ้องกันอีกในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน เว้นแต่...”

๒) ผลของคำพิพากษาในคดีแพ่งผูกพันบุคคลภายนอก (ป.วิ.พ.มาตรา ๑๔๕)

ปกติแล้วคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีแพ่งไม่มีผลผูกพันบุคคลภายนอก แต่บางกรณีอาจมีข้อยกเว้น คือ คำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของบุคคล หรือคำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินใดๆ

๓) คำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง

หรือฟ้องซ้ำในคดีอาญา (ป.วิ.อ.มาตรา ๓๙(๔))

มาตรา ๓๙ (๔) “สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับเมื่อคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง”

๔) ข้อเท็จจริงคดีอาญาผูกพันคดีแพ่ง

ป.วิ.อ.มาตรา มาตรา ๔๖ “ในการพิจารณาคดีส่วนแพ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา”

บทที่ ๔

ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับหรือถือว่ารับกันแล้วในศาล

ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๘๔(๓)

“การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดีใดจะต้องกระทำโดยอาศัยพยานหลักฐานในสำนวนคดีนั้น เว้นแต่

๓) ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับหรือถือว่ารับกันแล้วในศาล” หรือเรียกกันย่อๆ ว่า “คำรับ” “Admission” คำรับมีผลทำให้ข้อเท็จจริงที่จะพิสูจน์ฟังเป็นยุติจะสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์เป็นอย่างอื่นไม่ได้แม้จะปล่อยให้มีการสืบพยานไปแล้วแต่ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบพยานหลักฐานก็ไม่มีผลเปลี่ยนแปลงคำรับ

ฎ. ๓๑๘๔/๒๕๒๒ จำเลยแถลงรับว่าสัญญากู้ที่โจทก์นำมาฟ้องถูกต้องตามข้อความในเอกสาร ฟังได้ว่าจำเลยกู้โดยมีหลักฐานเป็นหนังสือไม่ต้องอาศัยพยานหลักฐาน ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าเอกสารนั้นปิดอากรแสตมป์บริบูรณ์หรือไม่

ฎ. ๗๔๒๘/๒๕๔๓ จำเลยให้การรับแล้วว่าได้กู้ยืมเงินโจทก์ไปจริงตามที่โจทก์ฟ้อง โดยจำเลยลงลายมือชื่อไว้ในกระดาษที่ไม่มีการกรอกข้อความไว้ แม้หากข้อเท็จจริงจะฟังได้ตามคำให้การของจำเลย ว่า สัญญากู้เงินที่โจทก์นำมาฟ้องเป็นเอกสารที่โจทก์กรอกข้อความขึ้นเองโดยไม่ได้รับความยินยอมจากจำเลยก็ตาม แต่โจทก์ได้กรอกจำนวนเงินที่กู้ยืมตามความเป็นจริง อัตราดอกเบี้ยก็ไม่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือที่ได้ตกลงกันไว้ จึงเป็นการกู้ยืมเงินที่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อจำเลยผู้ยืมเป็นสำคัญ ป.พ.พ. มาตรา ๖๕๓ วรรคหนึ่ง จำเลยจึงต้องรับผิดชอบใช้เงินให้แก่โจทก์ตามฟ้อง

๔.๑ ความหมายของคำรับ

“คำรับต้องเป็นคำรับของคู่ความในศาล”

โดยปกติเกิดจาก

(๑) กระบวนการยื่นคำคู่ความ

(๒) การชี้สองสถานและกำหนดประเด็นข้อพิพาท

(๓) การแถลงรับข้อเท็จจริงของคู่ความในกระบวนการพิจารณาในศาล แต่ไม่รวมถึง “คำเบิกความของคู่ความในศาล” เพราะ คำเบิกความมีสถานะเป็นเพียงพยานหลักฐาน

๑) คำรับซึ่งเกิดจากกระบวนการยื่นคำคู่ความ

คำคู่ความ คำฟ้องคำให้การซึ่งเป็นที่มาของ “คำรับ”

โดยหลักกฎหมายที่สำคัญ คือป.วิ.พ.มาตรา ๑๗๗ วรรคสอง

บัญญัติว่า “ให้จำเลยแสดงโดยชัดแจ้งในคำให้การว่า จำเลยยอมรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้นหรือแต่บางส่วน รวมทั้งเหตุแห่งการนั้น”

หัวใจของมาตรา ๑๗๗ วรรคสอง

คือ “ต้องปฏิเสธโดยชัดแจ้ง และต้องมีเหตุแห่งการปฏิเสธ”

ฎ.๒๐๒-๒๐๓/๒๕๓๕ จำเลยที่ ๑ ให้การว่าไม่เคยทำสัญญาเช่าซื้อกับโจทก์ มิได้ให้การถึงตราที่ใช้ประทับอยู่ในช่องผู้เช่าซื้อว่าชอบหรือไม่อย่างไร เมื่อจำเลยไม่ให้การถึง ต้องถือว่าเป็นตราของโจทก์ คู่ความไม่ต้องพิสูจน์ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๘๔(๑) (เดิม)

ฎ.๒๑๕๕/๒๕๓๕ คำให้การจำเลยระบุเพียงว่าไม่ทราบและไม่รับรอง ไม่ได้ ความชัดแจ้งว่า ปฏิเสธฟ้องโจทก์ จึงเป็นคำให้การที่ไม่ชัดแจ้งและไม่เกิดประเด็น

ฎ.๓๕๐๔/๒๕๔๒ คดีมีประเด็นเฉพาะเรื่องค่าเสียหายส่วนปัญหาในเรื่องการทำสัญญาเช่าซื้อพึงได้เป็นยุติตามที่จำเลยให้การรับว่าจำเลยได้ทำสัญญาเช่าซื้อกับโจทก์จริง โจทก์จึงไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่จำเลยรับแล้ว การที่ศาลล่างทั้งสองพิพากษายกฟ้องโจทก์โดยเห็นว่า ล.ลงลายมือชื่อในสัญญาเช่าซื้อในฐานะผู้รับมอบอำนาจจากโจทก์ แต่ทางนำสืบของโจทก์ไม่ปรากฏว่าโจทก์ได้มอบอำนาจให้ ล.กระทำการแทนโจทก์ โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องนั้น จึงเป็นการไม่ชอบ

๔.๒การยกข้อต่อสู้ขึ้นใหม่ในคำให้การต้องชัดแจ้งและมีเหตุผลเช่น ฎ.๒๔๙๖/๒๕๓๕ ปัญหาว่าโจทก์บอกเลิกสัญญาแล้วหรือไม่ จำเลยไม่ได้ให้การเป็นประเด็นไว้ แม้ศาลล่างทั้งสองวินิจฉัยปัญหาดังกล่าว ก็เป็นการวินิจฉัยนอกประเด็น

๑. การปฏิเสธความสมบูรณ์ของฟองโจทก์ จำเลยต้องยกขึ้นต่อสู้ด้วย มิฉะนั้น ถือว่าจำเลยยอมรับความสมบูรณ์ของฟองโจทก์

๒. ถ้าจำเลยต่อสู้เรื่องความสมบูรณ์ของฟองโจทก์แล้ว โจทก์ย่อมมีภาระการพิสูจน์ในประเด็นเรื่องความสมบูรณ์ของฟองโจทก์

๓. การให้การต่อสู้ว่าฟองโจทก์ไม่สมบูรณ์ เช่น เป็นฟองเคลือบคลุม หรือเป็น ฟองที่ขาดอายุความ ต้องมีเหตุผลประกอบเสมอ มิฉะนั้นถือว่าไม่มีประเด็น

ฎ.๔๘/๒๕๓๖ คำให้การจำเลยที่ปฏิเสธเพียงว่า ฟองโจทก์เคลือบคลุม โดยไม่ ยกเหตุผล คดีจึงไม่มีประเด็นว่าฟองเคลือบคลุมหรือไม่

ฎ.๒๖๖๒/๒๕๓๖ แม้จำเลยที่ ๒ จะให้การว่าฟองโจทก์ขาดอายุความ แต่ ไม่ได้อ้างว่าเพราะเหตุใด คดีจึงไม่มีประเด็นว่าฟองโจทก์ขาดอายุความหรือไม่

กรณีจำเลยให้การปฏิเสธแต่ไม่แสดงเหตุแห่งการนั้น

กรณีที่จำเลยปฏิเสธฟองโจทก์โดยขัดแย้ง แม้จะไม่แสดงเหตุในการปฏิเสธ หรือ เหตุแห่งการปฏิเสธไม่ขัดแย้ง

ก็ไม่ถือว่าเป็นการรับตามฟ้อง เพียงแต่จำเลยไม่มีประเด็นนำสืบเท่านั้น โจทก์ ยังมีหน้าที่นำสืบอยู่

ฎ.๒๓๗๓/๒๕๑๕ (ประชุมใหญ่) โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ไป ๓,๐๐๐ บาท จำเลยให้การว่าโจทก์ได้ตกลงซื้อเรือนและไม้กระดานในราคา ๔,๐๐๐ บาท แล้ว โจทก์ได้นำกระดานเปล่ามาให้จำเลยลงชื่อไว้ ต่อมาโจทก์ได้ไปซื้อเรือนแต่ไม่ชนไม้ กระดานไปกลับให้จำเลยลงชื่อไว้ในสัญญาว่าจำเลยกู้เงินไปจากโจทก์ ๑,๕๐๐ บาท แต่ความจริงจำเลยไม่ได้กู้เงิน เช่นนี้ต้องถือว่าจำเลยได้ให้การไว้โดยขัดแย้งแล้วว่า จำเลยปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ที่ว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ทั้งสิ้นโจทก์จึงมีหน้าที่ต้องนำสืบว่า จำเลยได้ทำหนังสือสัญญากู้ยืมและได้รับเงินไป

แต่จำเลยไม่ได้ให้การยืนยันไว้โดยขัดแย้งว่าหนังสือกู้ยืมที่โจทก์กล่าวอ้างใน ฟ้องนั้น เป็นหนังสือสัญญาฉบับไหน หรือไม่สมบูรณ์ด้วยเหตุผลประการใด จึงไม่มี ประเด็นที่จำเลยจะนำสืบเป็นข้อต่อสู้

ฎ.๒๒๔๓/๒๕๒๑ โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ตามสัญญากู้ จำเลยให้การต่อสู้ว่า สัญญากู้ที่โจทก์นำมาฟ้องเป็นเอกสารปลอม โดยไม่อ้างเหตุตั้งประเด็นไว้ว่าปลอมอย่างไร ย่อมไม่ชอบด้วย ป.วิ.พ. มาตรา ๑๗๗ จำเลยไม่มีสิทธิสืบพยานบุคคลตามข้อต่อสู้

ฎ.๒๙๑๑/๒๕๓๗ คำให้การที่ว่าสัญญากู้เป็นเอกสารปลอม แต่ไม่อ้างเหตุแห่งการปฏิเสธว่าปลอมอย่างไร จำเลยไม่มีสิทธินำสืบพยานตามข้อต่อสู้

ฎ.๙๐๗/๒๕๔๓ คำให้การของจำเลยบรรยายเพียงว่า ที่ดินพิพาทยังเป็นของจำเลยซึ่งถูกโจทก์ร่วมกับธนาคาร ก. ทำกลฉ้อฉลเท่านั้น มิได้บรรยายว่าโจทก์ร่วมกับธนาคาร ก. กระทำการอย่างใดอันเป็นเหตุแห่งกลฉ้อฉลไว้ โดยขัดแย้ง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๗๗วรรคสอง จึงต้องห้ามมิให้นำสืบข้ออ้างดังกล่าว แม้ศาลชั้นต้นจะให้จำเลยนำสืบถึงรายละเอียด ก็รับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้

ฎ.๗๔๘/๒๕๔๗ จำเลยให้การว่าโจทก์ใช้อำนาจในการฟ้องคดีโดยไม่สุจริต โดยมีได้บรรยายให้ชัดว่าโจทก์ฟ้องคดีโดยไม่สุจริตอย่างไร จึงไม่ก่อให้เกิดประเด็นข้อพิพาท

ฎ.๗๗๑๔/๒๕๔๗ โจทก์ฟ้องว่า ศ. ทำสัญญากู้ยืมจากโจทก์ ๓๐๐,๐๐๐ บาท จำเลยซึ่งเป็นทายาทของ ศ. ให้การว่า ศ. ไม่เคยทำสัญญากู้ยืมเงิน สัญญากู้ยืมเงินตามฟ้องเป็นเอกสารปลอม หากฟังได้ว่า ศ. ทำสัญญากู้ยืมเงินก็ไม่อาจนำมาเป็นมูลฟ้องจำเลยได้ เพราะ ศ. ถูกข่มขู่บังคับให้ทำสัญญากู้ยืมเงินโดยปราศจากมูลแห่งหนี้ เป็นคำให้การที่ขัดแย้ง ถือไม่ได้ว่าเป็นคำให้การที่ขัดแย้ง ไม่ชอบด้วย ป.วิ.พ. มาตรา ๑๗๗วรรคสอง จึงไม่มีประเด็นนำสืบตามข้อต่อสู้ แต่คำให้การดังกล่าวเป็นที่เข้าใจได้ว่า จำเลยให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ คดียังมีประเด็นข้อพิพาท โจทก์ต้องนำสืบให้ได้ความตามฟ้องจึงจะชนะคดี

(๒) คำรับซึ่งเกิดจากกระบวนการชี้สองสถาน

กระบวนการชี้สองสถาน ตาม ป.วิ.พ. เป็นกระบวนการที่ให้ศาลมีอำนาจตรวจดูคำคู่ความและคำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาท ทำให้อาจมีการรับข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้นจากคำคู่ความ

การที่ศาลไม่ได้กำหนดประเด็นข้อพิพาทไว้จึงมีผลเท่ากับว่าคู่ความรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว ทั้งๆ ที่จำเลยอาจได้ยกข้อต่อสู้ไว้ในคำให้การแล้ว

หมายเหตุ

คำแถลงรับของคู่ความในชั้นชี้สองสถานมีผลในทางรับข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นการลดประเด็นลงเท่านั้น ศาลไม่อาจกำหนดเพิ่มประเด็นข้อเท็จจริงจากคำแถลงของคู่ความ

ฎ.๓๕๑๑/๒๕๓๕ ชั้นชี้สองสถาน ศาลชั้นต้นมิได้กำหนดประเด็นว่าฟ้องโจทก์ขาดอายุความหรือไม่ และจำเลยไม่ได้โต้แย้ง ถือว่าจำเลยได้สละประเด็นข้อนี้แล้ว

ฎ.๑๐๗๘/๒๕๓๘ ศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาทในการชี้สองสถานไว้เพียง ๒ ข้อ คือ โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ และจำเลยส่งลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ของโจทก์ไว้หรือไม่ โดยไม่ได้กำหนดเรื่องจำเลยขอยกเลิกการโฆษณาใช้หรือไม่เป็นประเด็นข้อพิพาทไว้ด้วย เมื่อจำเลยไม่ได้คัดค้าน ถือว่าจำเลยสละประเด็นข้อนี้แล้ว

ฎ.๙๘๗/๒๕๔๑ ทนายโจทก์และทนายจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ ร่วมกันแถลงว่าคดีตกลงกันเกือบเสร็จสิ้นแล้ว ยังติดขัดรายละเอียดอีกเล็กน้อย ขอเลื่อนคดีเพื่อทำยอมนัดหน้า และฝ่ายจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ยินดีสละข้อต่อสู้ตามคำให้การทั้งหมด คงเหลือไว้ประเด็นเดียวคือค่าเสียหาย หากนัดหน้าทำยอมนัดกันไม่ได้ ก็ตั้งใจสู้ประเด็นนี้เพียงประการเดียว

ดังนี้ ถือว่าเป็นข้อตกลงในการสละสิทธิในข้อต่อสู้ตามคำให้การของตนทั้งหมดในประเด็นอื่น จึงถือว่าจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ได้ยอมรับข้อเท็จจริงตามคำฟ้องโจทก์แล้วว่าจำเลยที่ ๑ เป็นลูกจ้างในทางการที่จ้างของจำเลยที่ ๒ จริง โจทก์จึงไม่ต้องนำสืบข้อเท็จจริงในประเด็นนี้อีกต่อไปตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๘๔(๑) (เดิม)

ฎ.๘๘๔๔/๒๕๔๗ โจทก์บรรยายเรื่องค่าเสียหายมานำฟ้องแล้ว แต่ศาลชั้นต้นมิกำหนดเป็นประเด็นไว้และโจทก์มิได้โต้แย้งคัดค้าน ถือว่าโจทก์สละประเด็นดังกล่าวแล้ว

๓) คำรับอันเกิดจากการรับข้อเท็จจริงของคู่ความในกระบวนการพิจารณาในศาล

กระบวนการพิจารณาในศาลเปิดโอกาสให้มีการรับข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้นในทุก
ขั้นตอนก่อนที่ศาลจะพิพากษา

ก่อนการสืบพยานปากหนึ่งปากใด หากคู่ความยอมรับข้อเท็จจริงใดเพิ่มเติมก็
ทำได้ซึ่งอาจส่งผลให้ไม่จำเป็นต้องสืบพยานปากนั้นต่อไป เป็นต้น

นอกจากนั้น มีกระบวนการที่คู่ความบังคับให้มีการรับข้อเท็จจริง ตาม ป.วิ.พ.
มาตรา ๑๐๐

“คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งประสงค์จะอ้างข้อเท็จจริงใด และขอให้คู่ความ
ฝ่ายอื่นตอบว่าจะรับรองข้อเท็จจริงนั้นว่าถูกต้องหรือไม่ อาจส่งคำบอกกล่าวเป็น
หนังสือแจ้งรายการข้อเท็จจริงนั้นไปให้คู่ความฝ่ายอื่นก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ด
วัน

ถ้าคู่ความฝ่ายอื่นได้รับคำบอกกล่าวโดยชอบแล้วเมื่อคู่ความฝ่ายที่ส่งคำบอก
กล่าวร้องขอต่อศาลในวันสืบพยานให้ศาลสอบถามคู่ความฝ่ายอื่นว่าจะยอมรับ
ข้อเท็จจริงตามที่ได้รับคำบอกกล่าวนั้นว่าถูกต้องหรือไม่ แล้วให้ศาลจดคำตอบไว้ใน
รายงานกระบวนการพิจารณา ถ้าคู่ความฝ่ายนั้นไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด หรือ
ปฏิเสธข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้ง ให้ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริง
นั้นแล้ว เว้นแต่ศาลจะเห็นว่าคู่ความฝ่ายนั้นไม่อยู่ในวิสัยที่จะตอบ หรือแสดงเหตุแห่ง
การปฏิเสธโดยชัดแจ้งในขณะนั้น ศาลจะมีคำสั่งให้คู่ความฝ่ายนั้นทำคำแถลงเกี่ยวกับ
ข้อเท็จจริงนั้นมายื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ให้ใช้บังคับแก่เรื่องเอกสารทั้งหมดหรือฉบับใดฉบับ
หนึ่งที่คู่ความแสดงความจำนงจะอ้างด้วยโดยอนุโลมแต่ต้องส่งสำเนาเอกสารนั้นไป
พร้อมกับคำบอกกล่าว และต้องมีต้นฉบับเอกสารนั้นให้คู่ความฝ่ายอื่นตรวจดูได้เมื่อ
ต้องการเว้นแต่ต้นฉบับเอกสารนั้นอยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายอื่นหรือของ
บุคคลภายนอก”

กระบวนการนี้มีหลักในกฎหมายคอมมอนลอว์ เรียกว่า Interrogation หรือ
Request for Admission

แต่ในทางปฏิบัติคู่ความในบ้านเราไม่นิยมใช้

๔.๓ องค์ประกอบของคำรับ

(๑) คำรับของ “คู่ความ”

(๒) คำรับ “ในศาล”

(๓) คำรับ “ต้องไม่มีเงื่อนไข”

คำรับของคู่ความ

⊗ รวมถึง “ผู้รับมอบอำนาจ” ให้ดำเนินคดีแทน

⊗ รวมถึง “ทนายความ” ที่ไต่ถามทนายระบุให้อำนาจไว้

กรณีคู่ความหลายคนในฝ่ายเดียวกัน เช่น มีจำนวนหลายคน ต้องดูว่าเป็นคำรับของคู่ความคนใดก็ผูกพันฟังเป็นยุติเฉพาะคำรับของคู่ความคนนั้น

ฎ.๓๘๒/๒๕๐๖ ในกรณีที่จำเลยที่ ๑,๒ ถูกฟ้องร่วมกันมาเพื่อให้ใช้ค่าเสียหายนั้น ถึงแม้จำเลยที่ ๑ จะให้การรับว่าได้กระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหายจริง แต่เมื่อจำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้ค้าประกันปฏิเสธว่าจำเลยที่ ๑ มิได้ประมาทเช่นนี้ โจทก์ต้องนำสืบหักล้างให้ฟังได้ตามฟ้องว่าจำเลยที่ ๑ ประมาท ทั้งนี้ เพราะคำให้การของจำเลยที่ ๑ เป็นที่เสื่อมเสียแก่จำเลยที่ ๒ ย่อมไม่มีผลผูกพันจำเลยที่ ๒ ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๕๙

ฎ.๒๖๙๔/๒๕๓๕ โจทก์ฟ้องว่าผู้มีชื่อยกที่ดินมี น.ส.๓ ให้โจทก์ และจำเลยที่ ๑ จำนวน ๑ แปลง โจทก์ได้ครอบครองที่ดินเพื่อตนและแทนจำเลยที่ ๑ ตลอดมา จำเลยที่ ๑ นำที่ดินทั้งแปลงไปขายฝากแก่จำเลยที่ ๒ และได้ไถ่ถอนคืน โดยโจทก์ไม่รู้เห็นยินยอมด้วย ขอให้ศาลพิพากษาว่าโจทก์ครอบครองที่ดินครั้งหนึ่งและเพิกถอนนิติกรรมการจดทะเบียนขายฝากที่ดินระหว่างจำเลยทั้งสอง จำเลยที่ ๑ ขาดนัดยื่นคำให้การและแถลงรับข้อเท็จจริงตามที่โจทก์ฟ้อง แต่จำเลยที่ ๒ ให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ที่อ้างว่าผู้มีชื่อยกที่ดินให้กับจำเลยที่ ๑ โดยแจ้งชัดว่าที่ดินพิพาทเป็นของจำเลยที่ ๑ แต่เพียงผู้เดียวโดยโจทก์ก็ทราบ เช่นนี้โจทก์ย่อมมีภาระการพิสูจน์ข้ออ้างตามฟ้อง

ฎ.๔๓๒๐/๒๕๔๐ โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยที่ ๒ ร่วมกับจำเลยอื่นรับผิดชอบตามสัญญาค้ำประกันและสัญญาจำนองที่ดินเป็นประกันหนี้เบิกเงินเกินบัญชีของจำเลยที่ ๑ รวมต้นเงินและดอกเบี้ยเป็นเงิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาทเศษ จำเลยที่ ๒ ให้การปฏิเสธว่าไม่ได้ทำสัญญาค้ำประกันกับโจทก์ เอกสารค้ำประกันของจำเลยที่ ๒ ท้ายฟ้องเป็นเอกสารปลอม เพราะจำเลยที่ ๒ ลงชื่อไว้ในขณะที่ยังไม่มีกรอกข้อความ

แม้ในชั้นพิจารณาโจทก์จะไม่มีสิทธินำสืบพยาน แต่ในระหว่างสืบพยานจำเลยจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ แถลงไม่ติดใจสืบพยาน กรณีถือได้ว่าทั้งโจทก์และจำเลยที่ ๒ ต่างไม่มีพยานหลักฐานมาสืบสนับสนุนข้ออ้างตามฟ้องและข้อต่อสู้ตามคำให้การของตน แต่คำฟ้องและคำให้การของทั้งสองฝ่ายยังอยู่ซึ่งศาลจะต้องวินิจฉัยต่อไป การที่โจทก์ได้แถลงในวันนัดสืบพยานจำเลย่ว่าหลังจากฟ้องคดีนี้แล้วจำเลยที่ ๒ ได้ทำหนังสือถึงโจทก์ขอชำระหนี้ตามฟ้องคดีนี้และหนี้อีกคดีหนึ่งเป็นเงิน ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท เมื่อหักหนี้คดีนี้ออกแล้วคงเหลือเงินที่จะชำระหนี้คดีนี้อีก ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาทเศษ

ศาลชั้นต้นสอบถามจำเลยที่ ๒ แล้วยอมรับว่าได้ทำเอกสารดังกล่าวถึงโจทก์จริง จึงต้องถือว่าในชั้นพิจารณาจำเลยที่ ๒ ได้ยอมรับข้อเท็จจริงว่าจำเลยที่ ๒ เป็นลูกหนี้โจทก์ตามฟ้องและยอมชดใช้หนี้แก่โจทก์เป็นเงิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาทเศษ ตามที่ระบุไว้ในเอกสารจริงตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๘๔ (๑) (เดิม)โจทก์จึงไม่ต้องนำสืบพยานหลักฐานสนับสนุนคำฟ้องของตนในส่วนนี้ และเอกสารดังกล่าวมีผลผูกพันจำเลยที่ ๒

ฎ.๗๘๑๐/๒๕๔๗ จำเลยให้การว่า จำเลยไม่เคยส่งจ่ายเช็คพิพาทชำระค่าเบี้ยประกันภัยไว้กับโจทก์ แต่ในวันนัดสืบพยานโจทก์ จำเลยได้แถลงรับว่าจำเลยได้ส่งจ่ายเช็คพิพาทเพื่อต่ออายุสัญญาประกันภัยไว้ต่อโจทก์ ค่าแถลงของจำเลยดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการสละสิทธิในข้อต่อสู้ตามคำให้การในประเด็นที่ว่าจำเลยส่งจ่ายเช็คพิพาทชำระหนี้ค่าเบี้ยประกันภัยแก่โจทก์หรือไม่ และถือได้ว่าจำเลยได้ยอมรับข้อเท็จจริงตามคำฟ้องโจทก์แล้วว่าจำเลยได้ทำสัญญาประกันภัยไว้กับโจทก์และส่งจ่ายเช็คพิพาทชำระ

หนี้ค่าเบี้ยประกันภัยแก่โจทก์จริง โจทก์จึงไม่ต้องนำสืบข้อเท็จจริงในประเด็นนี้อีกต่อไป

ฎ.๘๘๘๐/๒๕๔๗ สัญญาเช่าซื้อและสัญญาค้ำประกันไม่ได้ปิดอากรแสตมป์รับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่งไม่ได้ ตาม ป.ร.วิชาการ มาตรา ๑๑๘ แม้จำเลยที่ ๑ จะขาดนัดยื่นคำให้การและขาดนัดพิจารณา โจทก์ก็ต้องมีหน้าที่นำสืบนำสืบว่าจำเลยที่ ๑ ทำสัญญาเช่าซื้อ เมื่อสัญญาเช่าซื้อไม่อาจรับฟังได้ว่าจำเลยที่ ๑ ทำสัญญาเช่าซื้อกับโจทก์ และแม้จำเลยที่ ๒ จะให้การรับว่าจำเลยที่ ๑ ทำสัญญาเช่าซื้อโดยมีจำเลยที่ ๒ เป็นผู้ค้ำประกัน แต่คำให้การของจำเลยที่ ๒ ดังกล่าว หามีผลถึงจำเลยที่ ๑ ไม่

(๒) คำรับในศาล

คำรับที่จะฟังเป็นยุติต้องเกิดขึ้นจากกระบวนการพิจารณาในศาล

≠ ถ้าเป็นคำรับของคู่ความนอกศาลถือว่าเป็นเพียงพยานหลักฐานเท่านั้น

ฎ.๑๘๘๖/๒๕๐๖ คำรับของคู่ความในคดีหนึ่งใช้ปิดปากผู้กล่าวในการพิจารณาคดีอีกคดีหนึ่งไม่ได้ เพราะคำรับ (ของคู่ความนอกศาลดังกล่าว) เป็นเพียงพยานหลักฐานชนิดหนึ่งซึ่งสันนิษฐานว่าหากมีเป็นความจริงแล้ว บุคคลจะไม่กล่าวให้ตนเสียประโยชน์เลย แต่การสันนิษฐานไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่จะรับฟังได้โดยเด็ดขาด เป็นแต่เพียงพยานหลักฐานซึ่งใช้ยันผู้กล่าวได้เท่านั้น ในการพิจารณาคดีหลัง ผู้กล่าวจึงนำสืบหักล้างได้ จะถือว่าคำรับของคู่ความในคดีก่อนผูกมัดผู้กล่าวโดยสืบหักล้างไม่ได้เลยนั้น หาได้ไม่

ฎ.๑๐๗๖/๒๕๑๖ คำเบิกความในคดีเรื่องอื่นเป็นแต่หลักฐานที่จำเลยอ้างอิงจะถือเป็นคำรับของโจทก์ในคดีนี้ไม่ได้ จึงต้องสืบพยานกันต่อไป การที่ศาลชั้นต้นงดสืบพยานทั้งสองฝ่ายแล้วพิพากษายกฟ้อง โดยถือเอาคำเบิกความของโจทก์ในคดีอื่นมาเป็นคำแถลงรับของโจทก์ในคดีนี้ เป็นการไม่ชอบ

(๑) คำรับนอกศาลหากต่อมาได้มีการรับข้อเท็จจริงนั้นในศาล ก็ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่คู่ความรับแล้วได้ เช่น ฎ.๔๓๒๐/๒๕๔๐ ข้างต้น

(๒) คำรับซึ่งเกิดจากการเบิกความของคู่ความในศาลไม่ใช่คำรับซึ่งฟังเป็นข้อยุติตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๘๔(๓) เป็นแต่เพียงพยานหลักฐาน

(๓) คำรับต้องไม่มีเงื่อนไข

คำรับที่จะฟังเป็นยุติตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๘๔(๓) นี้จะต้องเป็นคำรับที่ชัดแจ้ง
ถ้าเป็นคำรับที่มีเงื่อนไขถือว่ายังฟังเป็นยุติไม่ได้

แต่คำรับที่มีเงื่อนไข เรียกว่า “คำทำ” ซึ่งถ้าเงื่อนไขตามคำทำเป็นผลก็ทำให้
ข้อเท็จจริงฟังยุติตามคำทำได้ ตามมาตรา ๘๔(๓) ถือว่า “เป็นข้อเท็จจริงที่ถือว่า
คู่ความรับกันแล้วในศาล”

เรื่อง “คำทำ” จะได้มีการศึกษาต่อไป....

บทที่ ๕

คำทำ

เดิม เรื่องของ “คำทำ” ไม่ปรากฏในต้วบทกฎหมายวิธีพิจารณาความมาก่อน เป็นเรื่องที่มีคำพิพากษาศาลฎีกาและหลักการทางวิชาการกฎหมายลักษณะพยาน

ปัจจุบัน นอกจาก ป.วิ.พ. (ฉบับที่ ๒๓) ที่บัญญัติเรื่อง “ข้อเท็จจริงที่ถือว่า คู่ความรับกันแล้วในศาล” ไว้ในมาตรา ๘๔(๓) และยังมีการเพิ่มบทบัญญัติมาตรา ๑๐๓/๒ ขึ้นมา

ป.วิ.พ. มาตรา ๑๐๓/๒ บัญญัติว่า “คู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องอาจร้องขอต่อศาล ให้ดำเนินการสืบพยานหลักฐานไปตามวิธีการที่คู่ความตกลงกัน ถ้าศาลเห็นสมควร เพื่อให้การสืบพยานหลักฐานเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ศาลจะ อนุญาตตามคำร้องขอนั้นก็ได้ เว้นแต่การสืบพยานหลักฐานนั้นจะเป็นการไม่ชอบด้วย กฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

๕.๑ ความหมาย

ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา “คำทำ” หมายถึงการที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แถลงว่าจะยอมรับข้อเท็จจริงใดข้อเท็จจริงหนึ่ง ถ้าได้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาไป ตามคำทำนั้น คำทำจึงเป็นการยอมรับข้อเท็จจริงโดยมีเงื่อนไข แต่เงื่อนไขเกี่ยวกับคำ ทำนั้นต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณา

ฎ.๔๓/๒๕๔๕ การที่คู่ความทำกันให้ถือเอาคำเบิกความของ ส. เป็นข้อแพ ะชนะในคดีถือว่าเป็นการยอมรับข้อเท็จจริงที่อีกฝ่ายหนึ่งอ้างตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔ (๑)(เดิม) (ปัจจุบันคือมาตรา ๘๔(๓)) โดยมี เงื่อนไขว่าจะต้องมีการดำเนินกระบวนการ พิจารณาอย่างหนึ่งอย่างใดเสียก่อน ถ้าผลแห่งการดำเนินกระบวนการพิจารณานั้นเป็น ประโยชน์ต่อฝ่ายใด อีกฝ่ายหนึ่งต้องรับข้อเท็จจริงตามข้ออ้างของอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ทั้งหมด

(ฎ. ๒๓๙๐-๒๓๙๑/๒๕๕๑ ยืนยันคำอธิบายเรื่องคำทำ)

ข้อสังเกต

ตาม ฎ.๔๓/๒๕๔๕ ถือว่า “คำทำ” อ้างหลักกฎหมาย ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔ (๑) แต่มีฎีกา (เช่น ฎ.๙๙๘/๒๕๓๑) ใช้ “คำทำ” ในความหมายของการดำเนิน กระบวนพิจารณาตามที่คู่ความตกลงกันและศาลยอมรับให้ทำได้ ดังนั้น ไม่ว่าจะอ้าง หลักกฎหมายใด ต่างก็มีผลเช่นเดียวกัน คือ ต้องบังคับตามที่คู่ความตกลงกัน ตาม ป. วิ.พ.มาตรา ๑๓๘

๕.๒ องค์ประกอบและข้อพิจารณาเรื่อง “คำทำ”

(1) คำทำมีได้เฉพาะในคดีแพ่ง

≠ คดีอาญาไม่มีการทำกันให้รับข้อเท็จจริง

(๒) คำทำจะต้องเป็นเรื่องที่กระทำโดย “คู่ความ” ในศาล

(๓) คำทำจะต้องเป็นเรื่องที่ศาลอนุญาตให้ทำกันได้

(๔) คำทำเป็นคำรับที่มีเงื่อนไขและเงื่อนไขของคำทำ

ต้องชอบด้วยกฎหมาย

(๕) คำทำต้องเป็นข้อตกลงให้เป็นผลแพ้ - ชนะคดีกัน

(๖) ตกลงทำกันแล้วฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะเลิกไม่ได้

(๗) คำทำมีผลผูกพัน “คู่ความที่ตกลงทำกัน” เท่านั้น

(๘) คำทำที่ไม่บรรลุผลตามเงื่อนไข หรือ คำทำที่ไม่ชอบ

ถือว่า “ไม่มีคำทำ” นั้น

(๑) คำทำมีเฉพาะในคดีแพ่ง คดีอาญามีไม่ได้

คำทำเป็นไปตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔(๓) แต่คดีอาญาโจทก์ต้องพิสูจน์ความผิด ของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิดด้วยพยานหลักฐาน เว้นแต่ จำเลยให้การรับ สารภาพ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๖ และมาตรา ๒๒๗

(ดู ฎ.๑๕๗๐/๒๕๑๑)

ฎ.๑๒๙๒/๒๕๓๒ คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาคำทำใช้ได้ในการวินิจฉัยคดีส่วน

แพ่ง

(๒) คำทำจะต้องเป็นเรื่องที่กระทำโดย “คู่ความ” และ “ในศาล”

“คู่ความ” ในคดีเท่านั้นที่จะตกลงในเรื่องคำทำได้ เช่นเดียวกับกรณีของคำรับ เพราะคำทำก็คือคำรับที่มีเงื่อนไข

การตกลงเรื่องคำทำ ปกติจะเกิดขึ้นก่อนสืบพยานและต้องเป็นกระบวนการพิจารณา “ในศาล”

≠ ถ้าเป็นเรื่องที่มีการทำกันนอกศาล อาจเป็นไปได้เพียงพยานหลักฐานเท่านั้น คำทำนอกศาล อาจนำเสนอเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความจะต้องนำสืบ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๗

(๓) คำทำจะต้องเป็นเรื่องที่ศาลอนุญาตให้ทำกันได้

การทำกันของคู่ความจะต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบของศาล เพราะเงื่อนไขของคำทำต้องเป็นเงื่อนไขที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

เมื่อมีการทำกันโดยคู่ความ ในทางปฏิบัติศาลจะบันทึกไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาให้ชัดเจน

(๔) เงื่อนไขคำทำต้องชอบด้วยกฎหมาย

(๑) เงื่อนไขของคำทำต้อง...

— ไม่เป็นที่พันวิสัย

— ไม่ขัดต่อกฎหมาย

— ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(๒) เงื่อนไขของคำทำต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล

การสาบานเป็นกระบวนการพิจารณาในศาล ดังนั้นจึงทำกันเรื่องการสาบานได้
ฎ.๕๐๘/๒๕๒๐ ทำกันให้จำเลยและพยานจำเลยดื่มน้ำสาบานต่อหน้า
พระพุทธรูป

ฎ.๑๓๓๓/๒๕๓๐ ทำกันให้เอาคำสาบานของ ส.เป็นข้อแพ้นะ แม้ ส.ไม่รู้เห็นยินยอมในการสาบานนั้นก็ทำกันได้

(ฎ.๑๑๘๖/๒๕๓๓ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

๕.๓ ตัวอย่างของเรื่องที่ทำกันได้

(๑) ทำกันให้ฟังผลการตรวจพิสูจน์ของผู้เชี่ยวชาญ

(ฎ.๕๔๐/๒๕๑๓, ฎ.๒๑๘๑/๒๕๒๓, ฎ.๑๑๐๐/๒๕๓๑)

(๒) ทำกันให้อำคำเบิกความของพยานคนหนึ่งคนใดเป็นข้อแพ้นะในคดี

(ฎ.๑๓๗๐/๒๕๑๐, ฎ.๙๕๗/๒๕๒๒, ฎ.๔๔๔/๒๕๓๙, ฎ.๔๓/๒๕๔๕)

(๓) ทำกันให้วินิจฉัยเพียงประเด็นหนึ่งประเด็นใด

ฎ.๑๖๒๙/๒๕๒๕ ทำกันขอให้ศาลวินิจฉัยในประเด็นเดียวว่าโจทก์มีสิทธิฟ้อง
ขับไล่จำเลยออกจากตึกแถวพิพาทหรือไม่

ฎ.๓๖๔๕/๒๕๒๖ ทำกันให้ศาลวินิจฉัยประเด็นเดียวว่า ตามกรรมธรรม
ประกนภัย จำเลยที่จะต้องรับผิดชอบโจทก์หรือไม่

ฎ.๑๒๘๗/๒๕๓๐ ทำกันขอให้ศาลไปเผชิญสืบว่าทรัพย์พิพาทอยู่ในสภาพที่
โจทก์จะรับคืนไปได้หรือไม่

(๔) ทำกันให้เจ้าพนักงานที่ดินไปรังวัดที่ดินแล้วถือผลเป็นยุติ

(ฎ.๓๑๔๕/๒๕๓๒, ฎ.๙๕๒/๒๕๓๗, ฎ.๑๕๘๐/๒๕๓๗, ฎ.๑๑๒๔/๒๕๔๐
และ ฯลฯ)

(๕) ที่ทำกันแปลกๆ แล้วศาลยอมรับก็มี เช่น

ฎ.๕๒๔๔/๒๕๓๑ ทำกันให้ผู้พิพากษาทั้งศาลรวม ๖ นายเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด
ข้อเท็จจริง

๕.๔ คำทำต้องเป็นข้อตกลงให้เป็นผลแพ้นะคดีต่อกัน

ปัญหานี้มักจะเกิดขึ้นจากการตกลงเรื่องคำทำไม่ชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องการ
ตกลงในเรื่องการนำสืบพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือ
พยานวัตถุ ถ้าไม่ได้ตกลงให้ฟังพยานหลักฐานดังกล่าวเป็นยุติยอมไม่ใช้คำทำ

ฎ.๖๓๓/๒๕๔๒ คู่ความตกลงให้สืบพยานร่วมคนเดียว เมื่อคำเบิกความของ
พยานฟังเป็นแน่นอนไม่ได้ ก็ต้องพิจารณาพยานหลักฐานที่นำสืบมาตามประเด็นแห่ง
คดี

ฎ.๘๐๓/๒๕๔๔ คู่ความตกลงขอให้ศาลไปตรวจสอบสภาพที่พิพาทแล้ววินิจฉัยชี้
ขาดโดยไม่สืบมิใช่เป็นคำทำของคู่ความ

ฎ.๗๖๓๖/๒๕๔๓ ตอนแรกมีการเสนอทำกันให้ถือเอาผลคดีอาญาของศาลชั้นต้นเป็นผลแพ้ชนะกัน แต่ในนัดต่อมาคู่ความแถลงร่วมกันใหม่ว่าขอถือเอาข้อเท็จจริงที่ปรากฏในผลแห่งคดีอาญาของศาลชั้นต้น มาเป็นข้อเท็จจริงในคดีนี้ ดังนี้ ไม่ใช่คำทำเพราะไม่ได้ถือเอาผลคดีอาญาดังกล่าวมาเป็นข้อแพ้ชนะ

หมายเหตุ ให้เปรียบเทียบกับ ฎ.๙๕๗/๒๕๒๒ โจทก์จำเลยตกลงทำกันขอให้สืบ ส.เป็นพยาน หาก ส. เบิกความโจทก์ฝ่ายใดให้ฝ่ายนั้นชนะคดีดังนี้เป็นคำทำ

๕.๕ ตกลงทำกันแล้วฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะเลิกไม่ได้

ฎ.๗๕/๒๕๔๐ คู่ความตกลงทำกันให้สืบพยานบุคคลคนหนึ่งต่อหน้าศาล จำเลยไม่มีสิทธิถอนคำทำเพียงเพราะเกรงว่าพยานจะเบิกความเข้าข้างอีกฝ่ายหนึ่ง

N ศาลก็สั่งเลิกคำทำไม่ได้ (ดู ฎ.๑๓๒๕/๒๕๓๕)

คำทำของทนายความที่ตกลงไต่ถามผู้พยานตัวความ แม้ทนายความจะถอนตัวก็ผู้พยานตัวความที่ต้องปฏิบัติตามคำทำ (ฎ.๓๐๐๓/๒๕๓๒)

๕.๖ คำทำมีผลผูกพันคู่ความที่ตกลงทำกันเท่านั้น

ฎ.๑๗๑๓-๑๗๑๔/๒๕๒๓ โจทก์และจำเลยที่ ๑ ทำพิสูจน์ลายมือชื่อของจำเลยที่ ๒ ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ เป็นฝ่ายแพ้ตามคำทำ ข้อตกลงทำกันคงมีผลบังคับเฉพาะในระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ ๑ เท่านั้น หากมีผลถึงจำเลยที่ ๒ ซึ่งมีได้ตกลงตามคำทำด้วยไม่ เพราะกระบวนการพิจารณาที่จำเลยที่ ๑ กระทำไปนั้นเป็นที่เสื่อมเสียแก่จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นคู่ความร่วมมือ

๕.๗ คำทำที่ไม่บรรลุผลตามเงื่อนไขถือว่าไม่มีคำทำนั้น

ฎ.๗๐๔/๒๕๔๘ ทำกันว่าที่พิพาทอยู่ในโฉนดฝ่ายใด ปรากฏว่าโฉนดเก่าตรวจสอบไม่ได้ ศาลต้องสืบพยานหลักฐานต่อไป

ฎ.๔๑๕/๒๕๐๗ ทำกันตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์นิ้วมือ ปรากฏว่าเลอะเลือนตรวจพิสูจน์ไม่ได้ ต้องพิจารณาคดีต่อ

ฎ.๒๙๓๙/๒๕๒๙ ทำกันให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อผู้เชี่ยวชาญไม่
อาจลงความเห็นยืนยันได้จึงชอบที่จะสืบพยานหลักฐานต่อไป

ฎ.๔๙๒๖/๒๕๔๐ ทำกันให้ฟังคำเบิกความของ ส. เป็นยุติว่าที่พิพาทเป็นของ
โจทก์หรือจำเลย แต่คำเบิกความของ ส. มิได้เบิกความว่า ที่พิพาทเป็นของโจทก์หรือ
จำเลย ศาลไม่อาจวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นไปตามคำทำได้

ฎ.๕๘ ถ้าคำทำบรรลุผลศาลต้องวินิจฉัยตามคำทำ

ฎ.๙๙๘/๒๕๓๑ เมื่อเงื่อนไขตามคำทำสำเร็จครบถ้วนตามข้อตกลงแล้ว ศาล
ชั้นต้นมีหน้าที่ต้องพิพากษาให้เป็นไปตามข้อตกลงนั้น การที่ศาลชั้นต้นยังใกล้เคียง
คู่ความและดำเนินการสืบพยานโจทก์ไปอีกเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบ
ศาลสูงมีอำนาจเพิกถอนกระบวนการพิจารณานั้นได้และพิพากษาให้เป็นไปตามที่ตกลงทำ
กัน

ฎ.๕๒๔๔/๒๕๓๑ ทำกันโดยมอบให้ผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นเป็นผู้วินิจฉัยชี้
ขาดแล้ว จะอุทธรณ์ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพยานหลักฐานแล้ววินิจฉัยชี้ขาด
ข้อเท็จจริงใหม่ไม่ได้

๕.๙ ปัญหาการตีความเรื่องคำทำบรรลุผลหรือไม่

ถึงแม้คำทำจะเป็นการตกลงให้ผลคดีเป็นยุติ แต่ทางปฏิบัติมักมีการไม่ยอมรับ
ที่จะปฏิบัติตามคำทำ โดยอ้างเหตุผลที่สำคัญ คือ คำทำนั้นยังไม่บรรลุผล

คำทำบรรลุผลแล้วหรือไม่ จึงควรศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา

ข้อสังเกต

คำทำที่ทำการให้ถือเอาผลของคำพิพากษาในคดีอื่นเป็นข้อแพ้นั้น โดยไม่ได้
ระบุว่าของศาลใด

⊗ ต้องหมายถึงผลคำพิพากษาอันถึงที่สุด

ตัวอย่างฎีกาเรื่องทำการให้ไปรังวัดที่ดิน

คู่ความตกลงกันให้เจ้าพนักงานไปรังวัดที่ดินเพื่อชี้ขาดว่าที่ดินพิพาทอยู่ในเขต
ของโจทก์หรือจำเลย

ฎ.๒๘๙๐/๒๕๓๑ เมื่อเจ้าพนักงานที่ดินไปรังวัดโดยไม่ได้ทำตามหลักวิชา ถือไม่ได้ว่าเป็นไปตามคำทำ

ฎ.๓๑๔๕/๒๕๓๒ เจ้าพนักงานที่ดินมิได้รังวัดสอบเขตตามคำทำ แต่กลับรังวัดไปตามเขตที่ครอบครองซึ่งโจทก์จำเลยนำชี้ ถือว่าคำทำไม่เป็นผล

ฎ.๙๕๒/๒๕๓๗ ในการรังวัดโจทก์จำเลยตรวจดูแผนที่พิพาทแล้วลงลายมือชื่อไว้โดยไม่ได้โต้แย้ง ถือว่าเงื่อนไขตามคำทำครบถ้วนแล้ว

ฎ.๑๑๒๔/๒๕๔๐ เจ้าพนักงานที่ดินยังไม่สามารถรังวัดปูเอนด์ได้ เพราะที่ดินตามโฉนดเดิมไม่มีระวางโยงยึดและหมุดหลักที่แน่นอน ศาลยังชี้ขาดตามคำทำไม่ได้

แต่ ฎ.๑๕๘๐/๒๕๓๗ ไม่อาจรังวัดได้เพราะจำเลยขัดขวาง เช่นนี้ถือว่าเป็นกรณีที่ยังสามารถปฏิบัติตามคำทำได้ ศาลสั่งให้ทำการรังวัดใหม่และห้ามจำเลยขัดขวางได้

ฎ.๕๙๙๒/๒๕๔๕ โจทก์และจำเลยตกลงทำกันให้ถือเอาผลการรังวัดสอบเขตที่ดินพิพาทตามหลักวิชาการเป็นข้อชี้ขาดปัญหา เมื่อเจ้าพนักงานที่ดินได้ดำเนินการรังวัดทำแผนที่พิพาทโดยถูกต้องด้วยการส่งกล้องและให้ความเห็นว่า “อาคารพิพาทของจำเลยทั้งสองน่าจะอยู่ในที่ดินของโจทก์” ถือได้ว่าผลของการรังวัดสอบเขตสมความประสงค์ของคู่ความและตรงตามคำทำของโจทก์และจำเลยที่ตกลงกันแล้วตามมาตรา ป.วิ.พ. มาตรา ๑๓๘ การที่เจ้าพนักงานที่ดินให้ความเห็นว่า “น่าจะ” นั้น เป็นเพราะความเห็นที่ให้ขึ้นเกิดจากข้อเท็จจริงที่พบเห็นจากพยานหลักฐานในขณะที่กำลังทำการรังวัด หาใช่เป็นการไม่ยืนยันมั่นคงแต่อย่างใดไม่จำเลยจึงต้องเป็นฝ่ายแพ้คดีตามคำทำ

ตัวอย่างฎีกาที่ดีความเรื่องคำทำ

ฎ.๗๓๖/๒๕๐๗ ทำกันให้ถือเอาผลของคำพิพากษาคดีอาญาว่า โจทก์ถูกระสุนปืนจากจำเลยหรือไม่ เมื่อคดีอาญาศาลฟังว่าโจทก์ถูกระสุนปืนที่จำเลยยิง แม้จะฟังว่าจำเลยกระทำไปเป็นการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุ ไม่มีความผิด แต่คำทำก็เป็นผลแล้ว

ฎ.๑๗๓๕/๒๕๑๓ ตกลงให้ที่ดินอำเภอ หรือ ปลัดอำเภอไปตรวจดูที่พิพาท แต่ปรากฏว่าเสมียนพนักงานที่ดินอำเภอไปจึงไม่ตรงตามคำทำ

ฎ.๒๒๙๐/๒๕๓๐ ทำกันว่าคนขับรถของจำเลยที่ ๒ มีใบอนุญาตขับขี่หรือไม่ ขอให้จริงฟังได้ว่าคนขับรถจำเลยที่ ๒ มีใบอนุญาตตามคำทำ แต่ใบอนุญาตขาดอายุ ต้องถือว่ามิมีใบอนุญาตตามคำทำแล้ว

ฎ.๕๑๕๖/๒๕๔๓ ทำกันให้โยธาธิการจังหวัดชี้ขาดว่าตึกของโจทก์หรือของจำเลยที่เอนมาจนเป็นเหตุให้เกิดละเมิด โยธาธิการตรวจสอบแล้วตอบว่าน่าจะเกิดเองตามธรรมชาติเพราะมีอายุการใช้งานนาน ดังนี้ ไม่เป็นการชี้ประเด็นตามคำทำ

ฎ.๘๔๗๑/๒๕๔๔ ทำกันให้ฟังเสียงข้างมากของผลการตรวจทางแพทย์ของโรงพยาบาล ๓ แห่ง ว่าโจทก์เป็นบุตรผู้ตายหรือไม่ ถึงแม้ว่าโรงพยาบาลแห่งหนึ่งจะต้องทำการตรวจถึง ๓ ครั้ง จึงให้ความเห็นมากก็ไม่ผิดเงื่อนไขคำทำ

ฎ. ๑๒๑๘๓/๒๕๔๗ โจทก์จำเลยทำกันว่า ให้ศาลส่งลายมือชื่อของจำเลยในสัญญาเกี่ยวกับตัวอย่างลายมือชื่อของจำเลยไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ ถ้าผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นว่ายลายมือชื่อในสัญญาเป็นลายมือชื่อของจำเลยจริง จำเลยยอมแพ้คดี ถ้าไม่ใช่ลายมือชื่อของจำเลย โจทก์ยอมแพ้คดี ศาลส่งเอกสารดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจพิสูจน์แล้ว ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นว่าย น่าจะเป็นลายมือชื่อของบุคคลคนเดียวกัน ดังนี้ ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นการยืนยันหรือทำนองยืนยันว่าเป็นลายมือชื่อของจำเลยตรงตามคำทำของโจทก์จำเลยแล้ว จำเลยจึงต้องเป็นฝ่ายแพ้คดี

ฎ.๑๒๑๘๓/๒๕๔๗ โจทก์จำเลยทำกันว่า ให้ศาลส่งลายมือชื่อของจำเลยในสัญญาเกี่ยวกับตัวอย่างลายมือชื่อของจำเลยไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ ถ้าผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นว่ายลายมือชื่อในสัญญาเป็นลายมือชื่อของจำเลยจริง จำเลยยอมแพ้คดี ถ้าไม่ใช่ลายมือชื่อของจำเลย โจทก์ยอมแพ้คดี ศาลส่งเอกสารดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจพิสูจน์แล้ว ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นว่าย น่าจะเป็นลายมือชื่อของบุคคลคนเดียวกัน ดังนี้ ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นการยืนยันหรือทำนองยืนยัน

ว่าเป็นลายมือชื่อของจำเลยตรงตามคำทำของโจทก์จำเลยแล้ว จำเลยจึงต้องเป็นฝ่ายแพ้คดี

ฎีกานำวิเคราะห์

ฎ.๔๘๕๘/๒๕๓๗ คู่ความตกลงทำกันว่า หากมีคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีอาญา ซึ่งจำเลยถูกฟ้องเป็นจำเลยว่าจำเลยมีความผิดตามฟ้อง จำเลยยอมแพ้ หากคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยไม่มีความผิดตามฟ้อง โจทก์ยอมแพ้ คู่ความแถลงไม่ติดใจสืบพยาน ปรากฏว่าในคดีอาญามีคำพิพากษาถึงที่สุด โดยศาลฎีกาพิพากษายกฟ้อง เพราะฟ้องโจทก์ขาดอายุความ โดยมีได้พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามฟ้องหรือไม่ตั้งคำทำ

(ต่อ)

ศาลไม่อาจวินิจฉัยชี้ขาดให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดชนะหรือแพ้คดีตามคำทำได้ ต้องรับฟังพยานหลักฐานของโจทก์จำเลยต่อไป แม้ตามรายงานกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นจดบันทึกคำทำไว้ว่าคู่ความไม่ติดใจสืบพยาน ก็มีความหมายเพียงว่าหากคำพิพากษาคดีอาญาถึงที่สุดอย่างหนึ่งอย่างใดตามคำทำแล้วคู่ความจะไม่ติดใจสืบพยาน

๕.๑๐ บทสรุปเรื่องคำทำ

“คำทำ” เป็นกระบวนการพิจารณาในการรับข้อเท็จจริงตามที่คู่ความตกลงกัน และเมื่อมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา ๘๔ (๓) และมาตรา ๑๐๓/๒ ขึ้นมาใหม่ จึงทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยคู่ความตกลงกันและได้รับอนุญาตจากศาลมีความกว้างขวางและหลากหลายมากขึ้น แต่หลักในเรื่องการทำให้ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติโดยผลของคำทำนั้น ยังคงมีอยู่ตามแนว ฎ.๔๓/๒๕๔๕ ส่วนการดำเนินการพิจารณาอื่นๆ ที่คู่ความตกลงกันก็ย่อมทำได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๐๓/๒ โดยไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นเฉพาะเรื่องคำทำเท่านั้น

บทที่ ๖

ข้อสันนิษฐาน

๖.๑ ข้อเท็จจริงที่เกิดจากข้อสันนิษฐาน

ข้อสันนิษฐานเป็นสิ่งที่กฎหมายกำหนดให้มีขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือ หรือ เครื่องช่วยในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงหนึ่งข้อเท็จจริงใดโดยยึดหลักว่า

“สิ่งทั้งปวงทั้งหลายย่อมเป็นไปตามกฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติและบุคคลย่อมทำการไปโดยสุจริต”

ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔/๑ บัญญัติว่า “คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมาย หรือ มีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว”

ข้อสันนิษฐานตามมาตรา ๘๔/๑ มี ๒ ประเภท

(๑) ข้อสันนิษฐานที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย หรือบางที่เรียกสั้นๆ ว่า “ข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย” และ

(๒) ข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์ ซึ่งเคยเรียกสั้นๆ ว่า “ข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริง”

๖.๒ เหตุผลของการมีข้อสันนิษฐาน

(๑) เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้สุจริต

(๒) เพื่อความสะดวกในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐาน

(๓) เพื่อขจัดปัญหาที่อาจพิสูจน์ไม่ได้หรือพิสูจน์ได้ยากลำบาก

(๔) เพื่อความเป็นธรรมตามรัฐประศาสนนโยบาย

๖.๓ ประเภทของข้อสันนิษฐาน

เดิม ในทางวิชาการมักจะอธิบายว่าข้อสันนิษฐานมี ๒ ประเภท คือ

๑) ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด และ

๒) ข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด

แต่เมื่อพูดถึงข้อสันนิษฐานตามมาตรา ๘๔/๑ น่าจะหมายถึงข้อสันนิษฐานที่
คู่ความนำพยานหลักฐานเข้าสืบหักล้างได้

☐ “ข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด”

ถ้ามีกฎหมายกำหนดให้มีการรับฟังข้อเท็จจริงได้โดยเด็ดขาด ☐ “ข้อ
สันนิษฐานที่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้ฟังเป็นยุติ” หรือ “ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด”
(นำสืบพยานหลักฐานเปลี่ยนแปลงไม่ได้และต้องเป็นไปโดยผลของการบัญญัติไว้ใน
กฎหมายเท่านั้น)

๖.๔ ข้อสันนิษฐานที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

(๑.) บทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้เป็นเด็ดขาด หรือข้อสันนิษฐานโดย
เด็ดขาด เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๔ วรรคสอง

(๒.) ข้อสันนิษฐาน ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔/๑ หมายถึง ข้อสันนิษฐานประเภท
ที่คู่ความมีสิทธินำสืบพยานหลักฐานหักล้างหรือโต้แย้งได้ ผลของข้อสันนิษฐานจึง
เกี่ยวข้องโดยตรงกับภาระการพิสูจน์ของคู่ความ เช่น ปพพ. มาตรา ๔๓๗

๖.๕ ข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของ
เหตุการณ์

หรือ “ข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริง”

โดยเป็นที่เข้าใจว่าได้รับอิทธิพลจากกฎหมายคอมมอนลอว์ที่เรียกว่า “res
ipsa loquitur” หรือ “ข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริง”

“res ipsa loquitur” เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายละเมิดซึ่งมีความหมาย
ว่าทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเป็นไปตามหลักธรรมดาปกติของเหตุการณ์ที่ควรจะเป็น

๖.๖ ข้อสันนิษฐานในคดีอาญา

ตามหลักแล้วจะมีการสันนิษฐานความผิดของบุคคลในทางอาญาไม่ได้ เพราะ
ความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลมีหลักอยู่ว่าภาระพิสูจน์เป็นของโจทก์หรือของรัฐที่จะ

นำพยานหลักฐานมาพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยอันสมควร (proof beyond a reasonable doubt) ว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ดังนั้น ข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลในลักษณะนี้มีใช้ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด จำเลยจึงมีสิทธินำพยานหลักฐานมาพิสูจน์หักล้างได้เสมอ และภาระการพิสูจน์ของจำเลยในการพิสูจน์หักล้างนี้เป็นการพิสูจน์โดยพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักมากกว่า (preponderance of evidence)

๖.๗ บทบัญญัติโดยเด็ดขาดกำหนดความรับผิดชอบในคดีอาญา

เช่น พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๖ “ผู้สนับสนุน ช่วยเหลือ จัดหาเงิน สถานที่ อุปกรณ์ในการให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด ปกปิด ซ่อนเร้น ซ้ำแนะ ติดต่อบุคคลเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการ”

พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๗ วรรคสอง บัญญัติว่า “การมียาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ไว้ในครอบครอง คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่หนึ่งร้อยกรัมขึ้นไป ให้ถือว่ามไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย”

พ.ร.บ. วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๑๐๖ ทวิ “ผู้ใดมีวัตถุออกฤทธิ์ไว้ในครอบครองหรือใช้ประโยชน์เกินปริมาณที่รัฐมนตรีกำหนดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี”

หลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญ คือ บทสันนิษฐานว่า “บุคคลทุกคนสุจริต” ดังนั้นการบัญญัติกฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐาน ไม่ว่าข้อสันนิษฐานเด็ดขาดหรือไม่เด็ดขาด จึงต้องทำด้วยความระมัดระวังโดยเฉพาะในความเชื่อมโยงที่ขอบด้วยกฎหมายธรรมชาติ และศีลธรรมระหว่างการกระทำและผลของข้อสันนิษฐาน

๖.๘ ข้อสันนิษฐานในเรื่องการนำสืบพยานหลักฐาน

กฎหมายอาจกำหนดข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความโดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานได้ เช่น

- ข้อสันนิษฐานของเอกสารมหาชน (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๗)

- กรณีที่ต้องมีการบังคับตรวจจากร่างกายและอวัยวะของบุคคล เช่น เลือด เนื้อเยื่อ สารคัดหลั่ง ฯลฯ จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้รับการตรวจ ถ้าเขาไม่ยินยอมก็มีบทสันนิษฐานข้อเท็จจริงในกรณีที่ไม่ยินยอมเช่นว่านี้ ไว้ใน ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๘/๑ (วรรคสี่) และ ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๔/๑ (วรรคสอง)

บทที่ ๗

คำให้การรับสารภาพ

คำรับสารภาพ

คำรับข้อเท็จจริงในคดีอาญา

เมื่อพูดถึง “คำรับ” ในคดีแพ่งแล้ว ก็ควรได้ศึกษาถึง “คำรับ” ในคดีอาญา เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน

เนื่องจากโดยผลของ ป.วิ.พ. มาตรา ๑๕ มีกรณีที่ “คำรับ” ในคดีอาญาตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔(๓) มีผลบังคับใช้ด้วย

๗.๑ คำให้การรับสารภาพของจำเลยในศาล (plead of guilty)

หมายถึง กรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพตามกระบวนการสอบคำให้การใน ศาล ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๒

ในคดีอาญาถ้าจำเลยไม่ให้การถือว่าจำเลยปฏิเสธ

ข้อพิจารณา

(๑) กระบวนการสอบคำให้การและการได้มาซึ่งคำให้การต้องชอบด้วย กฎหมายวิธีพิจารณาความ

เช่น ก่อนสอบคำให้การมีการถามจำเลยเรื่องทนายความก่อน ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๓

(๒) คำให้การรับสารภาพนั้น ต้องชัดเจนว่าเป็นคำให้การรับสารภาพว่าจำเลย ได้กระทำความผิดตามฟ้อง

] มิฉะนั้นฟังลงโทษโดยไม่สืบพยานไม่ได้

ฎ.๑๓๑๘/๒๕๒๓ ฟ้องฐานมีลูกกระเบิดไว้ในครอบครอง จำเลยให้การว่าความจริงไม่ใช่ของจำเลย แต่เพื่อให้ยุ่งยากแก่คดี จำเลยขอรับสารภาพตลอดข้อหา ศาล สอบถามจำเลยยืนยันให้การตามที่ยื่นไว้ ดังนี้ ไม่ใช่คำรับสารภาพตามฟ้อง

ญ.๕๑๑๔/๒๕๓๑ จำเลยให้การว่าจำเลยไม่รู้ว่าการกระทำตามฟ้องเป็นความผิด แต่เมื่อเป็นความผิดจำเลยก็รับสารภาพ ยังถือไม่ได้ว่าจำเลยรับสารภาพตามฟ้อง เมื่อโจทก์ไม่สืบพยาน ศาลลงโทษไม่ได้

(๓) ถึงแม้จำเลยจะให้การรับสารภาพแต่ถ้าคำฟ้องคดีอาญาของโจทก์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

เช่น ขาดอายุความฟ้องร้อง หรือ บรรยายฟ้องไม่ครบองค์ประกอบความผิด หรือ ไม่ได้ลงชื่อโจทก์

— ศาลก็ต้องพิพากษายกฟ้อง

ญ.๒๕๓๐/๒๕๑๕ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยเบิกความอันเป็นเท็จต่อศาลในการพิจารณาคดี โดยไม่ได้บรรยายฟ้องว่าการเบิกความเท็จของจำเลยเป็นข้อสำคัญในคดีอย่างไร แม้จำเลยจะให้การรับสารภาพ ศาลก็พิพากษายกฟ้อง

๔) จำเลยให้การรับสารภาพแล้วยื่นคำแถลงขัดแย้งกับคำให้การรับสารภาพ ปกติคำแถลงของจำเลยก็ดี ของคู่ความก็ดี ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่จะฟังเป็นยุติ เมื่อมีการแถลงขัดต่อคำให้การ ศาลควรสอบคำให้การจำเลยให้ชัดเจน

ญ.๔๑๘/๒๕๐๙ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยใช้มีดฟันผู้เสียหายถึงบาดเจ็บสาหัส จำเลยให้การรับสารภาพ ซึ่งศาลก็ควรพิพากษาลงโทษไปตามฟ้องได้ แต่คดีนี้ผู้เสียหายยื่นคำร้องว่ารักษาพยาบาล ๑๐ วันหาย จำเลยเป็นคนดีขอให้ลงโทษสถานเบา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเมื่อโจทก์ไม่คัดค้านและมีได้ขอสืบพยาน ก็ต้องฟังว่าบาดเจ็บรักษา ๑๐ วันหาย

ญ.๒๔๘๔/๒๕๒๐ คำแถลงของผู้เสียหายไม่ใช่คำแถลงของโจทก์จึงไม่ผูกมัดโจทก์ เมื่อโจทก์ไม่ยอมรับและขอสืบพยาน ศาลจะสั่งงดสืบพยานโจทก์โดยฟังข้อเท็จจริงตามคำแถลงของผู้เสียหาย แล้วพิพากษายกฟ้องไม่ได้

ญ.๒๒๗๔/๒๕๒๕ จำเลยให้การรับสารภาพแล้วแถลงต่อศาลว่ากระทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์เพราะไม่มีเจตนากระทำความผิด คำแถลงดังกล่าวไม่ใช่คำให้การ ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยได้โดยไม่ต้องสืบพยาน

(๕) ฟ้องโจทก์ว่าจำเลยกระทำความผิดหลายฐานความผิด

เช่น ลักทรัพย์ หรือ รับของโจร

—จำเลยต้องให้การรับสารภาพว่ากระทำความผิดฐานใดโดยชัดเจน
การที่จำเลยให้การว่ารับสารภาพผิดตามฟ้อง ไม่พอฟังว่าจำเลยกระทำ
ความผิดฐานใด โจทก์ต้องสืบพยาน มิฉะนั้นศาลต้องพิพากษายกฟ้อง

ฎ.๔๖๔๓/๒๕๔๐ โจทก์ขอให้ลงโทษจำเลยทั้งห้าฐานร่วมกันลักลอบนำเข้า
เลื่อยโซยนต์ อันเป็นของผลิตในต่างประเทศโดยหลีกเลี่ยงการเสียภาษี หรือ รับไว้ซึ่ง
เลื่อยโซยนต์โดยจำเลยทั้งห้ารู้อยู่แล้วว่าเป็นของที่ถูกลักลอบเข้ามาในราชอาณาจักรโดย
หลีกเลี่ยงอากรที่ต้องเสียสำหรับของนั้น อันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ.
๒๕๖๙ มาตรา ๒๗, ๒๗ ทวิ

แสดงว่าโจทก์ประสงค์ขอให้ลงโทษจำเลยทั้งห้าในข้อหาใดข้อหาหนึ่งเพียง
ข้อหาเดียว เพราะความผิดดังกล่าวเป็นความผิดคนละฐาน จะลงโทษจำเลยทั้งห้าทั้ง
สองฐานความผิดไม่ได้ คำให้การรับสารภาพตามฟ้องของจำเลยทั้งห้าย่อมไม่ชัดเจน
พอที่จะชี้ขาดว่าจำเลย ทั้งห้าได้กระทำความผิด

ฎ.๖๗๔๒/๒๕๔๔ โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐาน ลักทรัพย์หรือรับของโจร
แสดงว่าโจทก์ประสงค์ให้ศาลลงโทษจำเลยในข้อหาใดข้อหาเดียวเท่านั้น การที่จำเลย
ให้การรับสารภาพผิดตามฟ้องโจทก์ทุกประการจึงเป็นคำรับสารภาพที่ไม่สามารถรับฟัง
ได้ว่าจำเลยกระทำความผิดในข้อหาใด โจทก์จึงต้องนำพยานเข้าสืบเพื่อให้ได้ความว่า
จำเลยกระทำความผิดในข้อหาใดข้อหาหนึ่ง แต่โจทก์มิได้นำสืบให้ได้ความเช่นนั้น

แม้ในคำร้องขอบรรเทาโทษของจำเลยจะมีเนื้อหาว่าจำเลยรับซื้อไมโครโฟน
ของกลางไว้เพื่อให้หลานใช้ร้องเพลงเล่นก็ตาม แต่คำร้องดังกล่าวไม่ใช่คำให้การ เป็น
เพียงการขอให้ลงโทษสถานเบาและบรรยายเหตุผลต่างๆ ให้ศาลปรานี แม้จะมีถ้อยคำ
ที่อาจแสดงว่าจำเลยให้การรับสารภาพในความผิดฐานใดฐานหนึ่ง หรือ มิได้รับ
สารภาพในความผิดฐานใดฐานหนึ่งเลยก็มีอาจถือได้ว่าเป็นคำให้การของจำเลย เมื่อ
คำให้การของจำเลยไม่สามารถรับฟังได้ว่าจำเลยกระทำความผิดในข้อหาใดศาลย่อม
พิพากษาลงโทษจำเลยไม่ได้

๖) หากมีข้อเท็จจริงตามฟ้องเพื่อขอเพิ่มโทษหรือโทษที่บวกโทษที่รอการลงโทษไว้

เดิมมี ฎ.๑๓๗๐/๒๕๔๕ วินิจฉัยว่า “คำให้การรับสารภาพของจำเลยที่ระบุว่าจะจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องโจทก์ไม่ได้เป็นการยอมรับว่าจำเลยเคยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกมาแล้ว ดังนั้น จะนำโทษจำคุกที่รอการลงโทษไว้มาบวกกับโทษของจำเลยในคดีนี้ไม่ได้”

แต่ ฎ.๑๓๗๐/๒๕๔๕ ถูกกลับแล้วโดย ฎ.๒๑๖๗/๒๕๔๗, ฎ.๒๓๓๕/๒๕๔๗ และ ฎ.๒๔๑๓/๒๕๔๗

ฎีกาดังกล่าววินิจฉัยว่า “จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องหรือรับสารภาพตลอดข้อหา คำให้การดังกล่าวย่อมหมายความว่าความรวมถึงการรับว่าจำเลยต้องโทษจำคุกตามที่โจทก์กล่าวหาในฟ้องด้วย”

ฎีกาวินิจฉัยในปี ๒๕๔๗ จึงเป็นไปตามคำอธิบายในหนังสือของอาจารย์ที่ว่า “จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องโจทก์ทุกประการ ย่อมหมายถึง การรับสารภาพตามข้อหาที่โจทก์ฟ้องและรับข้อเท็จจริงที่โจทก์บรรยายมาในฟ้อง”

ข้อสังเกต เรื่องการนำโทษจำคุกที่รอการลงโทษไว้มาบวกนี้ ศาลถือว่าเป็นการปฏิบัติตาม ป.อ. มาตรา ๕๘ วรรคแรก

ฎ.๒๑๑๕/๒๕๔๗ เมื่อความปรากฏว่าภายในเวลาที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๖ ให้การลงโทษไว้ในคดีก่อน จำเลยได้กระทำความผิดคดีนี้อีก ศาลอุทธรณ์ภาค ๖ ย่อมนำโทษจำคุก ๖ เดือนที่รอการลงโทษไว้ในคดีดังกล่าวมาบวกกับโทษของจำเลยในคดีนี้ได้ตาม ป.อ. มาตรา ๕๘ วรรคแรก กรณีนี้มีใช่เป็นการเพิ่มเติมโทษจำเลย และเป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ศาลอุทธรณ์ภาค ๖ มีอำนาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัยแม้ไม่มีคู่ความฝ่ายใดอุทธรณ์ (ฎ.๘๒๗๒/๒๕๔๘ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

ผลของคำให้การรับสารภาพของจำเลยในคดีอาญา

ป.วิ.อ.มาตรา ๑๓๖ บัญญัติว่า

“ในชั้นพิจารณา ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่ คดีที่มีข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้น

กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง

ในคดีที่มีจำเลยหลายคน และจำเลยบางคนรับสารภาพ เมื่อศาลเห็นสมควรจะสั่งจำหน่ายคดี สำหรับจำเลยที่ปฏิเสธเพื่อให้โจทก์ฟ้องจำเลยที่ปฏิเสธนั้น เป็นคดีใหม่ภายในเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้”

การสืบพยานประกอบคำรับสารภาพ

ฎ.๗๐๑๗/๒๕๔๔ การสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพของจำเลยตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๑๗๖ นั้น เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องนำสืบให้เห็นว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง เมื่อโจทก์ประสงค์จะสืบพยานเพียงใดก็เป็นสิทธิของโจทก์

ส่วนการรับฟังพยานหลักฐานเป็นเพียงดุลพินิจของศาล เมื่อโจทก์ตั้งใจสืบพยานเพียงเท่านั้น และศาลเห็นว่าพยานโจทก์ที่สืบมาเป็นที่น่าพอใจศาล และฟังได้ว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง กรณีหากจำเป็นต้องสืบพยานเพิ่มเติมตามที่จำเลยฎีกาไม่

ฎ.๗๓๙๙/๒๕๔๔ พยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบประกอบคำให้การรับสารภาพของจำเลยไม่จำเป็นต้องได้ความชัดเจนโดยปราศจากข้อสงสัยดังเช่นในคดีที่จำเลยปฏิเสธ เพียงแต่ประกอบคำให้การรับสารภาพของจำเลยให้เป็นที่พอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงก็เป็นการเพียงพอแล้วที่ศาลจะลงโทษจำเลยโดยอาศัยพยานหลักฐานนั้น เพราะเป็นกรณีที่โจทก์เพียงแต่นำสืบพยานหลักฐานให้เห็นเป็นเค้ามูลเพื่อประกอบคำรับสารภาพของจำเลยเท่านั้น

๗.๒ คำรับสารภาพของจำเลยนอกศาล (confession)

(ก) คำรับสารภาพที่จำเลยทำไว้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

เช่น หลังเกิดเหตุจำเลยไปรับสารภาพผิดกับบิดา มารดา หรือ คนรัก

ข) คำรับสารภาพที่จำเลยให้ไว้กับเจ้าพนักงาน

เนื่องจากเจ้าพนักงานสอบถามตามกระบวนการของกฎหมาย ทั้งในชั้นจับกุม และชั้นสอบสวน ซึ่งเรียกว่า

“คำให้การของผู้ต้องหาชั้นจับกุม” หรือ

“คำให้การผู้ต้องหาชั้นสอบสวน”

ข้อสังเกต

(๑) คำรับสารภาพทั้ง (ก) และ (ข) ถือเป็นเพียงพยานหลักฐานเท่านั้น ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติ

(๒) คำรับสารภาพทั้ง ๒ กรณีเป็นเพียง พยานบอกเล่า เมื่อบุคคลที่รับฟังมาเบิกความถึงคำรับสารภาพดังกล่าว รวมทั้งบันทึกคำให้การของบุคคลที่รับสารภาพ

(๓) เฉพาะคำรับสารภาพตามข้อ (ข) ที่จำเลยให้ไว้กับเจ้าพนักงานเท่านั้น ที่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามขั้นตอนของ ป.วิ.อ. เช่น มีการเตือนผู้ต้องหาก่อนที่จะถามคำให้การ เป็นต้น

○ มิฉะนั้นจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ (ป.วิ.อ.มาตรา ๑๓๔/๔ วรรคท้าย)

ป.วิ.อ. มาตรา ๘๔ วรรคท้ายบัญญัติว่า “ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ถูกจับให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานผู้จับ หรือ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจในชั้นจับกุม หรือ รับมอบตัวผู้ถูกจับ ถ้าถ้อยคำนั้นเป็นคำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิด ห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน แต่ถ้าเป็นถ้อยคำอื่น จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ต่อเมื่อได้มีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือตามมาตรา ๘๓ วรรคสอง แก่ผู้ถูกจับแล้วแต่กรณี”

ป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๔/๔ วรรคท้ายบัญญัติว่า “ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้กับพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิ หรือก่อนดำเนินการตามมาตรา ๑๓๔/๑ มาตรา ๑๓๔/๒ และมาตรา ๑๓๔/๓ จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้”

พยานหลักฐานที่เป็นคำรับสารภาพของจำเลยนอกศาลจะต้องถูกตรวจสอบ ๒ ประการ คือ

(๑) ถูกตรวจสอบว่าคำรับสารภาพนอกศาลนั้นเป็นพยานหลักฐานที่ต้องห้ามมิให้รับฟังหรือไม่ ได้แก่

๑.๑) การตรวจสอบการได้มาของคำรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน (ป.วิ.อ. มาตรา ๘๔ วรรคท้ายและมาตรา ๑๓๔/๔ วรรคท้าย)

๑.๒) เนื่องจากคำรับสารภาพนอกศาลเป็นพยานหลักฐานที่ต้องถูกตรวจสอบตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖ ด้วย

มาตรา ๒๒๖ บัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร และพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นและให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นว่าด้วยการสืบพยาน”

ฎ.๔๗๓/๒๕๓๙ คำรับสารภาพที่ได้ความว่า หากจำเลยไม่ให้การรับสารภาพเจ้าพนักงานตำรวจก็ต้องจับกุมภริยาจำเลยและคนในบ้านทั้งหมดด้วย เป็นคำรับสารภาพที่มีเหตุจงใจและบังคับให้กลัว ไม่อาจรับฟังพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้

ฎ.๑๘๓๙/๒๕๔๔ ส. ถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับกุมในข้อหาเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองโดยตรวจค้นพบเมทแอมเฟตามีนจาก ส. แล้วเจ้าพนักงานตำรวจเสนอว่าหาก ส. ไปปล่อยซื้อเมทแอมเฟตามีนจากผู้จำหน่ายให้ก็จะไม่ดำเนินคดี ส. จึงไปปล่อยซื้อเมทแอมเฟตามีนจากจำเลย การที่ ส. มาเบิกความเป็นพยานโจทก์ จึงเป็นพยานชนิดที่เกิดขึ้นจากการจงใจและให้คำมั่นสัญญาโดยมิชอบของเจ้าพนักงานตำรวจ รับฟังเป็นพยานไม่ได้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖

ปัญหาที่ต้องพิจารณาอีกประการหนึ่งก็คือ หลักในเรื่องการวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖ นี้ เป็นคนละเรื่องกับขั้นตอนของการค้น การจับกุม และการสอบสวน ดังนั้นแนวคำพิพากษาศาลฎีกาจึงออกมาในแบบที่ว่า การรับฟังพยานหลักฐานได้หรือไม่เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาตามบทบัญญัติที่กฎหมายนั้นๆ วางหลักเกณฑ์ไว้โดยถือว่าเป็นการดำเนินการคนละขั้นตอนกับการค้น การจับกุม และการสอบสวน และไม่มีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อกัน

ฎ.๑๕๔๗/๒๕๔๐ การตรวจค้น การจับกุมและการสอบสวนเป็นการดำเนินการคนละขั้นตอนกัน หากการตรวจค้นและจับกุมมิชอบด้วยกฎหมายก็เป็นเรื่องที่จะว่ากล่าวกันอีกส่วนหนึ่งต่างหาก

เมื่อคดีนี้มีการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามกฎหมายแล้ว แม้การตรวจค้นและจับกุมมีปัญหาว่าอาจไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็หากระทบกระเทือนถึงการฟ้องคดีอาญาไม่ ทั้งจำเลยมิได้ฎีกาว่าการสอบสวนไม่ชอบเพราะเหตุผลอื่นๆ อีก จึงต้องถือว่าการสอบสวนในความผิดที่กล่าวหาตามฟ้องนั้นชอบแล้ว ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจค้นได้

(ปัจจุบันขอให้พิจารณาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/๑ ด้วย)

ฎ.๖๔๗๕/๒๕๔๗ การที่ศาลออกหมายค้นบ้านของจำเลยโดยระบุเลขที่บ้านเป็นเลขที่ ๗๔ ตามที่เจ้าพนักงานตำรวจร้องขอแล้ว ร้อยตำรวจเอก ก. แก้วเลขที่บ้านในหมายค้นเป็นเลขที่ ๑๖๑ เพื่อให้ตรงกับความจริงโดยไม่มีอำนาจ อันอาจมีผลให้หมายค้นเสียไปและการค้นไม่ชอบด้วยกฎหมายก็เป็นเรื่องที่จะต้องไปว่ากล่าวกันอีกส่วนหนึ่งต่างหาก

เมื่อปรากฏว่าคดีมีการสอบสวนกันโดยชอบ ทั้งในชั้นพิจารณาจำเลยก็นำสืบยอมรับว่าเจ้าพนักงานตำรวจตรวจค้นพบเฮโรอีนของกลางฝังอยู่ในดินห่างจากบ้านของจำเลยประมาณ ๓ เมตร จากพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบมาย่อมรับฟังลงโทษจำเลยได้

(ปัจจุบันขอให้พิจารณาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/๑ ด้วย)

ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/๑ บัญญัติว่า“ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่าพยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน

ในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น

(๒) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี

(๓) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ

(๔) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการโทษหรือไม่เพียงใด”

มาตรา ๒๒๖/๑ น่าจะมุ่งถึงพยานหลักฐาน ๒ ประเภท คือ

(๑.) พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ และ

(๒.) พยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ

(๒) การตรวจสอบว่าคำให้การรับสารภาพนอกศาลนั้นเป็นพยานบอกเล่าและเข้าข่ายกเว้นที่จะรับฟังได้หรือไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาถือว่าคำรับสารภาพนอกศาลเมื่อมีการนำเสนอเป็นพยานหลักฐานในศาลจะมีฐานะเป็นพยานบอกเล่าเสมอ แต่ศาลก็มีอำนาจรับฟังได้ถือว่าเป็นข้อยกเว้นที่ให้ศาลใช้ดุลพินิจรับฟังได้ เพียงแต่มีปัญหาเรื่องน้ำหนัก

เช่น ฎ.๔๓๐๘/๒๕๔๕ จำเลยที่ ๒ ชวนผู้เสียหาย ค. และ ข. ซึ่งเป็นเด็กอายุไม่เกิน ๑๕ ปี ไปเที่ยว จำเลยที่ ๑ มาพบระหว่างทางจึงตามไปด้วย โดยจำเลยที่ ๑ ไม่ได้เป็นผู้ชักชวนหรือให้ ค. ชักชวนผู้เสียหายไปเที่ยว โจทก์มีแต่คำรับสารภาพของจำเลยที่ ๑ ในชั้นสอบสวนเท่านั้นว่าร่วมกันพรากผู้เสียหายไปเสียจากบิดามารดาเพื่อการอนาจาร คำรับสารภาพของจำเลยที่ ๑ เป็นเพียงพยานบอกเล่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงไม่เป็นความผิดฐานพรากผู้เยาว์เพื่อการอนาจารตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑๗

ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/๓ บัญญัติว่า “ข้อความซึ่งเป็นการบอกเล่าที่พยานบุคคลได้นำมาเบิกความต่อศาล หรือที่บันทึกไว้ในเอกสารหรือวัตถุอื่นใดซึ่งอ้างเป็น

พยานหลักฐานต่อศาล หากนำเสนอเพื่อพิสูจน์ความจริงแห่งข้อความนั้น ให้ถือเป็นพยานบอกเล่า

ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่า เว้นแต่

(๑) ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมของพยานบอกเล่าที่น่าเชื่อว่าจะพิสูจน์ความจริงได้ หรือ

(๒) มีเหตุจำเป็น เนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นด้วยตนเองโดยตรงมาเป็นพยานได้ และมีเหตุผลสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่า

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่ควรรับไว้ซึ่งพยานบอกเล่าใด และคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องร้องคัดค้านก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดยางานระบุนาม หรือชนิดและลักษณะของพยานบอกเล่า เหตุผลที่ไม่ยอมรับ และข้อคัดค้านของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องไว้ ส่วนเหตุผลที่คู่ความฝ่ายคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจจดยกไว้ในรายงานหรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน”

ส่วนในเรื่องการขังนำหลักพยานหลักฐานที่เป็นพยานบอกเล่าบัญญัติไว้ใน พ.วิ.อ. มาตรา ๒๒๗/๑

“ในการวินิจฉัยขังนำหลักพยานบอกเล่า พยานขัดทอด พยานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้าน หรือพยานหลักฐานที่มีข้อบกพร่องประการอื่นอันอาจกระทบถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น ศาลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่จะมีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานประกอบอื่นมาสนับสนุน

พยานหลักฐานประกอบตามวรรคหนึ่ง หมายถึง พยานหลักฐานอื่นที่รับฟังได้ และมีแหล่งที่มาเป็นอิสระต่างหากจากพยานหลักฐานที่ต้องการพยานหลักฐานประกอบนั้น ทั้งจะต้องมีคุณค่าเชิงพิสูจน์ที่สามารถสนับสนุนให้พยานหลักฐานอื่นที่ไปประกอบมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย”

๗.๓ คำรับข้อเท็จจริงของจำเลยในคดีอาญาในศาล

คดีอาญาถ้าจำเลยให้การปฏิเสธ หมายถึง จำเลยให้การปฏิเสธข้อกล่าวหาของโจทก์ทั้งหมด และ จำเลยมีสิทธิให้การปฏิเสธลอย คือ ปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดตามฟ้องของโจทก์โดยไม่จำเป็นต้องให้เหตุผล หรือแสดงข้ออ้างข้อเถียง

ดังนั้นเมื่อจำเลยในคดีอาญาปฏิเสธ โจทก์จึงต้องนำสืบข้ออ้างของตนทุกประการ เช่น ข้ออ้างในการขอเพิ่มโทษ โจทก์ก็ต้องนำพยานมาพิสูจน์ว่าจำเลยเคยกระทำความผิดและถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกมาก่อน เป็นต้น

แต่ถ้าจำเลยยอมรับข้อเท็จจริงหนึ่งข้อเท็จจริงใด ก็มีผลว่าโจทก์ไม่ต้องนำพยานหลักฐานมาสืบในข้อนั้น

เช่น จำเลยรับข้อเท็จจริงว่าเคยกระทำความผิดมาก่อน หรือ รับรายงานการตรวจพิสูจน์ของกลางของผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

เหตุผลที่ยอมให้จำเลยในคดีอาญารับข้อเท็จจริงได้นั้น เนื่องจาก ในกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องโจทก์ ศาลก็พิพากษาลงโทษจำเลยได้อยู่แล้ว (ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๖) เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น

ถ้าเป็นเรื่องที่จำเลยให้การรับสารภาพว่ากระทำความผิดตามฟ้อง ก็ต้องบังคับตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๑๗๖ ไม่อาจที่จะนำมาตรา ๘๔(๓) ใน ป.วิ.พ.ไปอนุโลมใช้

≠ ส่วนกรณีที่คู่ความในคดีอาญาไม่ว่าโจทก์หรือจำเลยยอมรับข้อเท็จจริงบางข้อในศาล กรณีนี้ไม่อยู่ในบังคับ ป.วิ.อ.มาตรา ๑๗๖

เช่น จำเลยรับว่าวัตถุของกลางที่โจทก์ยึดมาได้เป็นเฮโรอีนจริง คำรับเช่นนี้ใช้ได้หรือไม่?

คำตอบ คือ ใช้ได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔(๓) ประกอบ ป.วิ.อ.มาตรา ๑๕ แต่ยังคงอยู่ภายใต้บังคับ ป.วิ.อ.มาตรา ๑๘๕ ด้วย

ข้อสังเกต

(๑) จำเลยให้การต่อสู้แต่มีการรับข้อเท็จจริง

เป็นกรณีที่จำเลยให้การรับว่าได้กระทำความผิดตามฟ้องโจทก์จริง แต่กระทำไปโดยมีเหตุยกเว้นความผิด หรือ เหตุยกเว้นโทษตามกฎหมาย

เช่น จำเลยให้การอ้างว่ากระทำไปเนื่องจากเป็นเจ้าพนักงานกระทำตาม
อำนาจหน้าที่ หรือ กระทำไปโดยป้องกันพอสมควรแก่เหตุ หรือ กระทำไปโดยจำเป็น
หรือ บันดาลโทษะ หรือ จำเลยมีอายุน้อยไม่ต้องรับโทษ

พิจารณาได้ ๒ กรณี

(ก) ถ้าจำเลยให้การรับว่าได้กระทำตามที่โจทก์ฟ้อง แต่การกระทำของจำเลย
ไม่เป็นความผิด เพราะจำเลยกระทำไปโดยป้องกันพอสมควรแก่เหตุเช่นนี้ ถือว่าจำเลย
ให้การว่าจำเลยไม่ได้ทำผิด โจทก์ยังมีหน้าที่นำสืบให้เห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิด
หากโจทก์ไม่นำสืบพยานศาลต้องพิพากษายกฟ้อง

(ข) ถ้าจำเลยให้การรับว่าได้กระทำความผิดจริง แต่มีเหตุยกเว้นโทษ หรือ ลด
โทษ เช่นนี้ ถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงตามฟ้องโจทก์แล้ว โจทก์ไม่ต้องนำพยานมาสืบ
แต่จำเลยมีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงว่ามีเหตุยกเว้นโทษ หรือ ลดโทษอย่างไร

(๒) การรับฟังข้อเท็จจริงที่จำเลยให้การรับดังกล่าวไม่รวมถึงข้อเท็จจริงที่เกิด
จากการสืบพยาน

ศาลจะยอมรับฟังข้อเท็จจริงหากจำเลยแถลงไว้โดยชัดแจ้งในคำให้การ หรือ
ที่จำเลยแถลงรับในศาลระหว่างการพิจารณาและศาลได้บันทึกไว้ในรายงานกระบวนการ
พิจารณา

≠ แต่หากข้อเท็จจริงดังกล่าวเกิดจากการที่จำเลยตอบคำถามค้านของโจทก์
ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานของฝ่ายจำเลย ไม่ใช่การนำ
สืบของโจทก์

ฎ.๘๕๓/๒๕๓๒ (ประชุมใหญ่) โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานมีอาวุธปืนไม่
มีหมายเลขทะเบียนไว้ในความครอบครอง โดยไม่ได้รับอนุญาต แม้จะได้รับความจากคำ
เบิกความของจำเลยที่ตอบคำถามค้านของโจทก์ว่าจำเลยไม่เคยได้รับอนุญาตจากนาย
ทะเบียนให้มียาอาวุธปืนไว้ในครอบครองก็ตาม ก็เป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากการที่จำเลยตอบ
คำถามค้านของโจทก์ ถือไม่ได้ว่าโจทก์นำสืบถึงข้อเท็จจริงนั้น เพราะการพิจารณา
คดีอาญาโจทก์มีหน้าที่นำสืบให้ฟังได้ว่าจำเลยกระทำความผิด

ทั้งโจทก์ก็ไม่ได้อาวุธปืนมาเป็นของกลางยืนยัน และไม่มีพยานหลักฐานอื่นที่ พิสูจน์ให้เห็นว่าอาวุธปืนดังกล่าวไม่มีหมายเลขทะเบียน จึงลงโทษจำเลยฐานมีอาวุธปืน ไม่มีหมายเลขทะเบียนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตไม่ได้

(ฎ.๓๖๗๔/๒๕๓๒, ฎ.๕๔๓๒/๒๕๔๒, ฎ.๓๕๙๗/๒๕๔๓ และ ฎ.๒๘๗๘/ ๒๕๔๔ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

ปัญหานี้ได้มีการหยิบยกขึ้นเป็นประเด็นในการแก้ไข ป.วิ.อ. เมื่อปี ๒๕๕๑ และได้บัญญัติเพิ่มเติมมาตรา ๒๓๓ วรรคสองว่า

“ในกรณีที่จำเลยเบิกความเป็นพยาน คำเบิกความของจำเลยย่อมใช้ยืนยันจำเลย นั้นได้และศาลอาจรับฟังคำเบิกความนั้นประกอบพยานหลักฐานอื่นของโจทก์ได้”

บทบัญญัติของ ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๓ วรรคสองที่แก้ไขใหม่จึงน่าจะมีผลลบล้าง ฎ. ๘๕๓/๒๕๓๒ (ประชุมใหญ่), ฎ.๓๖๗๔/๒๕๓๒, ฎ.๕๔๓๒/๒๕๔๒, ฎ.๓๕๙๗/ ๒๕๔๓ และ ฎ.๒๘๗๘/๒๕๔๔ ดังกล่าว

บทที่ ๘

ภาระการพิสูจน์ (Burden of Proof)

๘.๑ ความหมายของภาระการพิสูจน์ หรือ หน้าที่นำสืบ

ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔/๑ “คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายหรือมีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว

คำว่า “ภาระการพิสูจน์” (Burden of Proof)

หมายถึง หน้าที่ หรือ ภาระที่กฎหมายกำหนดให้คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อกล่าวอ้าง หรือ ข้อเถียงของตน

ข้อสังเกต

แม้ว่ามาตรา ๘๔/๑ จะใช้คำว่า “ภาระการพิสูจน์” ซึ่งต่างจากมาตรา ๘๔ เดิมที่ใช้คำว่า “หน้าที่นำสืบ” แต่ภาษาที่ใช้ในทางกฎหมายทั้งในทางวิชาการและในคำพิพากษาก็มีการใช้คำว่า “ภาระการพิสูจน์” เรื่อยมา

ภาระการพิสูจน์เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

เรื่องภาระการพิสูจน์ ศาลต้องกำหนดให้เป็นไปตามกฎหมาย หากศาลกำหนดผิดแม้คู่ความจะไม่ได้โต้แย้งคัดค้าน ศาลก็ต้องพิจารณาไปตามภาระการพิสูจน์ที่ถูกต้อง

กรณีศาลชั้นต้นวินิจฉัยคดีโดยอาศัยภาระการพิสูจน์ที่ผิด ศาลสูงก็ต้องแก้ไขให้ถูกต้อง จะยึดเอาภาระการพิสูจน์ที่กำหนดไว้ผิดขึ้นมาเป็นหลักพิพากษาคดีไม่ได้

ฎ.๓๐๕๙-๓๐๖๐/๒๕๑๖ ศาลกำหนดภาระการพิสูจน์ผิด แม้จำเลยจะมีได้คัดค้าน เมื่อไม่มีการสืบพยานศาลก็จะพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีไปทีเดียวไม่ได้ เพราะ

การที่ศาลจะพิพากษาให้ฝ่ายใดชนะคดีโดยถือว่าการพิสูจน์เป็นหลักฐาน ต้องถือตามการพิสูจน์หน้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย (ฎ.๓๗๖/๒๕๒๕ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

แต่ถ้าศาลไม่ได้นำการพิสูจน์มาเป็นเกณฑ์พิพากษา

ฎ.๑๖๕๖/๒๕๔๕ แม้การพิสูจน์ของคู่ความต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย และหากชั้นชี้สองสถานศาลกำหนดการพิสูจน์ผิดพลาดไป ศาลย่อมมีอำนาจที่จะพิพากษาคดีไปตามการพิสูจน์ที่ถูกต้อง

เมื่อโจทก์และจำเลยได้สืบพยานตามคำสั่งศาลชั้นต้นจนสิ้นกระแสความแล้ว โดยศาลล่างทั้งสองได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงในประเด็นข้อพิพาทโดยมิได้ยกเอาการพิสูจน์มาเป็นเหตุพิพากษาให้จำเลยแพ้คดี และคดียังต้องห้ามฎีกาในข้อเท็จจริงอีกด้วย ดังนั้น แม้ฝ่ายใดจะมีภาระการพิสูจน์ ผลแห่งคดีจะไม่เปลี่ยนแปลงไป การที่จำเลยฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวจึงไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย

๘.๒ การการพิสูจน์เป็นไปตามประเด็นข้อพิพาท

เราสรุปหลักกฎหมายตามป.วิ.พ. มาตรา ๘๔/๑ ว่า

“ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์”

“ภาระการพิสูจน์” มีความสำคัญมาก ทำให้การฟังข้อเท็จจริงเป็นข้อแพ้นะกันได้และศาลจะต้องวินิจฉัยโดยยึดหลักภาระการพิสูจน์ที่ต้องตามกฎหมาย ถ้าศาลชั้นต้นวินิจฉัยผิดไปจากหลักภาระการพิสูจน์ ศาลสูงย่อมมีอำนาจพิพากษาคดีไปตามภาระการพิสูจน์ที่ถูกต้องได้ (ดู ฎ.๑๖๕๖/๒๕๔๕)

ความหมายของ “ประเด็นข้อพิพาท”

“ประเด็นข้อพิพาท” มีความหมายที่สำคัญมากในคดีแพ่งเพราะมีความสัมพันธ์กับการสืบพยานหลักฐานและการวินิจฉัยคดีที่จะต้องเป็นไปตาม “ประเด็นข้อพิพาท” เท่านั้น

ลักษณะของประเด็นข้อพิพาท มีดังนี้

(๑) ประเด็นข้อพิพาทเกิดจากคำคู่ความเท่านั้น

(๒) ประเด็นข้อพิพาทเกิดจากคำฟ้องและคำให้การซึ่งไม่รับกัน และ

(๓) ประเด็นข้อพิพาทมีทั้งประเด็นในปัญหาข้อเท็จจริงและประเด็นในปัญหาข้อกฎหมาย

๘.๓ ความสัมพันธ์ระหว่างการชี้สองสถานกับภาระการพิสูจน์

การชี้สองสถานมีการสอนในวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว จึงจะไม่อธิบายรายละเอียดซ้ำอีก และจะบรรยายพอสังเขป

การชี้สองสถาน เป็นไปตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๘๓

มาตรา ๑๘๓ วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ในวันชี้สองสถาน ให้คู่ความมาศาล และให้ศาลตรวจคำคู่ความและคำแถลงของคู่ความ แล้วนำข้ออ้าง ข้อเถียงที่ปรากฏในคำคู่ความและคำแถลงของคู่ความเทียบกันดู และสอบถามคู่ความทุกฝ่ายถึงข้ออ้าง ข้อเถียงและพยานหลักฐานที่จะยื่นต่อศาลว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโต้แย้งข้ออ้าง ข้อเถียงนั้นอย่างไรข้อเท็จจริงใดที่คู่ความยอมรับกันก็เป็นอันยุติไปตามนั้น ส่วนข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างแต่คำคู่ความฝ่ายอื่นไม่รับและเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับประเด็นข้อพิพาทตามคำคู่ความให้ศาลกำหนดไว้เป็นประเด็นข้อพิพาทและกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานหลักฐานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังก็ได้...”

การดำเนินการของศาลในวันชี้สองสถาน

(๑) ตรวจคำคู่ความและคำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาท

ประเด็นข้อพิพาท เกิดจาก คำคู่ความ คือ คำฟ้อง คำให้การ เท่านั้น $\neq$ ส่วนคำแถลงเกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทไม่อาจที่จะตั้งประเด็นขึ้นมาใหม่ได้ แต่มีผลลดประเด็นลงได้ กฎหมายกำหนด ให้ศาลถาม คู่ความทุกฝ่ายว่าข้ออ้างข้อเถียงที่มีอยู่หลายข้อนั้น ว่ามีข้อไหนที่คู่ความจะยอมรับกันได้บ้าง ถ้าคู่ความยอมรับกันก็เป็นอันยุติไปตามนั้น

ปกติแล้วคู่ความมักจะไมยอมรับข้อเท็จจริงใดๆ ง่ายๆ ถ้อยคิดว่า “ปฏิเสธไว้ก่อนไม่เสียหาย”

กฎหมายจึงให้อำนาจศาลที่จะบังคับคู่ความตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดข้อเท็จจริงหนึ่ง

ถ้าคู่ความนั้น...ไม่ยอมตอบคำถามของศาล หรือ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือ ปฏิเสธข้อเท็จจริงแต่ไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้ง

— กฎหมายให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นยอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว

เว้นแต่ ศาลเห็นว่าคู่ความฝ่ายนั้นไม่อยู่ในวิสัยที่จะตอบหรือแสดงสาเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้งได้ในขณะนั้น และเป็นข้อเท็จจริงที่จำเป็นต่อการกำหนดประเด็นข้อพิพาท

(๒) กำหนดประเด็นข้อพิพาทและการพิจารณาพิพากษา

เมื่อศาลได้ตรวจคำคู่ความเพื่อพิจารณาว่ามีประเด็นใดบ้างที่คู่ความยังโต้แย้งกันอยู่ศาลก็จะดำเนินการสอบถามข้อเท็จจริงที่คู่ความอาจรับกันได้ หลังจากนั้นก็จะเหลือประเด็นที่คู่ความไม่รับกันเรียกว่า “ประเด็นข้อพิพาท”

ประเด็นข้อพิพาท มี ๒ ประเภท

(ก) ประเด็นข้อพิพาทในปัญหาข้อกฎหมาย

เป็นเรื่องที่ศาลพิจารณาได้จากหลักกฎหมาย และคู่ความจะนำเสนออธิบายหลักกฎหมายไม่ได้

ดังนั้น ศาลจะไม่กำหนดการพิจารณาพิพากษา

(ข) ประเด็นข้อพิพาทในปัญหาข้อเท็จจริง

ศาลต้องกำหนดว่าคู่ความฝ่ายใดการพิจารณาพิพากษาในประเด็นใด

(๓) การกำหนดลำดับการสืบพยานหลักฐาน

เมื่อศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาทได้ครบแล้ว ศาลจะพิจารณาว่าเป็นประเด็นปัญหาในข้อกฎหมายก็ข้อ เป็นประเด็นปัญหาในข้อเท็จจริงก็ข้อ

ถ้าตรวจดูแล้วไม่มีประเด็นปัญหาในข้อเท็จจริงเหลืออยู่เลย คงเหลือแต่ประเด็นปัญหาในข้อกฎหมาย เช่นนี้ ศาลต้องสั่งสืบพยานแล้วมีคำพิพากษาได้เลย

แต่ถ้าคดียังมีประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงอยู่แม้เพียงข้อเดียวศาลก็ต้องกำหนดให้มีการสืบพยาน โดยกำหนดหน้าที่นำสืบก่อนให้ฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์

ถ้าคดีนั้นมีหลายประเด็นในปัญหาข้อเท็จจริง ศาลควรพิจารณาว่าในประเด็นทั้งหมดนั้นประเด็นส่วนใหญ่ฝ่ายโจทก์หรือจำเลยมีภาระการพิสูจน์ ตาม ป.วิ.พ.

มาตรา ๘๔/๑ ก็ควรกำหนดให้ฝ่ายนั้นมีหน้าที่นำสืบก่อนไปในทุกประเด็นเลย หรือ อาจจะกำหนดให้หน้าที่นำสืบก่อนสลับกันไปมาก็ได้

นอกจากนั้น คู่ความอาจตกลงกันให้ฝ่ายใดนำพยานหลักฐานเข้าสืบก่อนก็ได้ (ดู ฎ.๖๙๖/๒๕๐๓)

๘.๔ ข้อสังเกตเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นข้อพิพาทของศาล

๘.๔.๑ ศาลสอบถามเพื่อให้เกิดประเด็นข้อพิพาทขึ้นมาไม่ได้

หากคำให้การไม่ก่อให้เกิดประเด็นขึ้นมาเนื่องจากเป็นคำให้การที่ไม่แสดงโดยชัดแจ้งว่าจำเลยรับหรือปฏิเสธ เช่น

— ให้การว่า โจทก์มอบอำนาจให้ พ. ฟ้องคดีหรือไม่ “จำเลยไม่ทราบและไม่รับรอง” (ฎ.๑๙๒๘/๒๕๒๘)

— ให้การว่า ฟ้องโจทก์เคลือบคลุมและใบมอบอำนาจไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยไม่บรรยายว่า “เคลือบคลุมและไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างไร” (ฎ.๑๘๑/๒๕๒๐)

— ให้การว่า โจทก์รับโอนเช็คมาโดยไม่สุจริตโดย “ไม่บรรยายว่าไม่สุจริตอย่างไร” (ฎ.๗๙/๒๕๒๒)

ให้การขัดกันเอง เช่น ให้การว่าไม่ได้รับประกันภัยรถยนต์ไว้จากจำเลยที่ ๒ ถ้าฟังว่ารับประกันภัยไว้ก็ไม่ต้องรับผิด (ฎ.๑๑๕๒/๒๕๒๖) หรือ ให้การว่าไม่เคยรับสินค้ามาใช้ในกิจการส่วนตัว ถ้ามีการรับสินค้านี้ดังกล่าวไว้ก็เป็นการรับไว้แทนผู้อื่น (ฎ. ๓๖๗๙/๒๕๒๘)

] ถือว่าคำให้การลักษณะนี้ไม่ก่อให้เกิดประเด็นข้อพิพาทขึ้นมา และในวันขึ้นสองสถานศาลจะไปถามเพื่อให้คำให้การของจำเลยแสดงแจ้งชัดถึงการปฏิเสธขึ้นมาไม่ได้

หลัก “คำให้การที่ขัดกันไม่ชอบและไม่ก่อให้เกิดประเด็น” แต่ที่ต้องถือว่าคำให้การที่ขัดกันเองนั้นเป็นการปฏิเสธฟ้องโจทก์โดยชัดแจ้ง เพียงแต่จำเลยไม่มีประเด็นที่จะนำพยานหลักฐานมาสืบสนับสนุนตามข้ออ้างของตน ตามนัยฎีกาที่ ๔๘๓๒/๒๕๕๐ และ ฎีกาที่ ๑๐๖๖๒/๒๕๕๑

ฎ. ๔๘๓๒/๒๕๕๐ จำเลยให้การตอนแรกว่า จำเลยเคยเช่าที่ดินของโจทก์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความจริง แต่เป็นการเช่าที่ดินคนละแปลงกับที่ดินที่จำเลยครอบครองและปลูกบ้านและเป็นการเช่าที่ดินเนื้อที่เพียง ๕ ตารางวา มีใช้ประมาณ ๘๐ ตารางวา

แต่จำเลยให้การในตอนหลังว่า ถึงอย่างไรจำเลยก็ครอบครองที่ดินพิพาทด้วยความสงบและโดยเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของเป็นเวลาเกินกว่า ๑๐ ปี หากศาลจะฟังว่าที่ดินที่จำเลยครอบครองอยู่ในโฉนดที่ดินของโจทก์ จำเลยก็ได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์แล้ว คำให้การของจำเลยในประเด็นเรื่องการครอบครองปรปักษ์ขัดแย้งกันไม่ชอบด้วย ป.วิ.พ. มาตรา ๑๗๗ วรรคสอง จึงไม่มีประเด็นข้อพิพาทว่าจำเลยได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์หรือไม่ แต่เป็นที่เข้าใจได้ว่าจำเลยให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์โดยสิ้นเชิง ตามคำฟ้องและคำให้การของจำเลยจึงไม่อาจรับฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติได้ ศาลจำต้องฟังพยานหลักฐานเสียก่อน

ฎ. ๑๐๖๖๒/๒๕๕๑ จำเลยให้การตอนแรกว่าที่ดินพิพาทเป็นที่สาธารณะประโยชน์ที่น้ำทะเลท่วมถึง แต่ตอนหลังกลับให้การว่าหากฟังว่าที่ดินพิพาทเป็นของโจทก์จำเลยก็ได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์แล้ว คำให้การของจำเลยดังกล่าวขัดแย้งกันเองไม่ชอบด้วย ป.วิ.พ. มาตรา ๑๗๗ วรรคสองจึงไม่มีประเด็นข้อพิพาทว่าจำเลยได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์หรือไม่ เท่ากับว่าจำเลยไม่ได้โต้แย้งกรรมสิทธิ์ จึงถือว่าเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท

เนื่องจากฎีกาทั้งสองวินิจฉัยโดยไม่ได้กล่าวถึงบรรทัดฐานตามฎีกาเดิม และการวินิจฉัยดังกล่าวไม่ได้นำปัญหาเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาตามแนวปฏิบัติ จึงเกิดปัญหาขึ้นมาว่าหลักกฎหมายเรื่องนี้กลับแนวบรรทัดฐานเดิมหรือไม่ จึงควรติดตามแนวฎีกาเรื่องนี้ต่อไป

๘.๔.๒ ศาลสอบถามเพื่อลดประเด็นข้อพิพาทได้

แม้ประเด็นข้อพิพาทจะเกิดจากคำฟ้องและคำให้การก็ตาม แต่จะเกิดเป็นประเด็นข้อพิพาทขึ้นมาได้ต่อเมื่อศาลได้กำหนดประเด็นไว้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามบทบัญญัติมาตรา ๑๘๓ ซึ่งให้อำนาจศาลในการ
สอบถามคู่ความทุกฝ่ายเกี่ยวกับข้ออ้างข้อเถียง หากคู่ความฝ่ายใดไม่ยอมตอบคำถาม
ศาลอาจถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นยอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว ซึ่งจะเป็เหตุให้ศาลไม่กำหนด
ข้ออ้าง ข้อเถียงนั้นเป็นประเด็นข้อพิพาทขึ้นมา

๘.๔.๓ ทางแก้กรณีศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาทผิด

(๑) ศาลชั้นต้นกำหนดประเด็นข้อพิพาทน้อยกว่าประเด็นที่เกิดจากคำคู่ความ

เช่น ประเด็นมีประเด็นข้อพิพาท ๔ ข้อ ศาลชั้นต้นกำหนดเพียง ๓ ข้อ X

คู่ความที่เสียประโยชน์ต้องโต้แย้งคัดค้าน ถ้าไม่คัดค้านถือว่ายอมรับประเด็นตามที่ศาล
ชั้นต้นกำหนด (มาตรา ๑๘๓ วรรคสาม)

ฎ.๗๗๕/๒๕๓๕ แม้จำเลยให้การต่อสู้ในประเด็นที่ว่าโจทก์นำคดีมาฟ้องโดยไม่
สุจริตและคดีโจทก์ขาดอายุความไว้แล้วก็ตาม แต่ในชั้นชี้สองสถานศาลชั้นต้นมิได้
กำหนดไว้เป็นประเด็นข้อพิพาทในคดี และคู่ความก็มีโต้แย้งคัดค้านไว้ ย่อมถือว่า
คู่ความสละประเด็นดังกล่าวแล้ว

(๒) ศาลชั้นต้นกำหนดประเด็นข้อพิพาทมากกว่าประเด็นที่เกิดจากคำคู่ความ

(ก) ถ้าศาลชั้นต้นชี้สองสถานผิด

คู่ความที่เสียประโยชน์ควรคัดค้านเพื่อให้ศาลเปลี่ยนแปลง หรือ ใช้สิทธิในการ
อุทธรณ์ต่อไป

(ข) ถ้าศาลชั้นต้นไม่ได้ชี้สองสถาน

แต่วินิจฉัยนอกประเด็นที่เกิดจากคำคู่ความ คำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นไม่ชอบ

ฎ.๒๔๙๘/๒๕๓๕ ปัญหาว่าโจทก์บอกเลิกสัญญาแล้วหรือไม่ จำเลยไม่ได้ให้
การเป็นประเด็นไว้ แม้ศาลล่างทั้งสองวินิจฉัย ก็เป็นการวินิจฉัยนอกประเด็น ศาลฎีกา
ไม่รับวินิจฉัย

๘.๕ การกำหนดภาระการพิสูจน์ในแต่ละประเด็นข้อพิพาท

(๑) คดีโจทก์ฟ้อง & จำเลยให้การปฏิเสธ

คดีโจทก์ที่ฟ้องกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดมา จำเลยให้การปฏิเสธ

] ถือว่าโจทก์กล่าวอ้าง โจทก์ต้องมีการภาระการพิสูจน์

เช่น กรณีที่โจทก์ฟ้องให้จำเลยชำระหนี้ตามสัญญา จำเลยให้การต่อสู้ว่า สัญญาปลอม หรือ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผิดสัญญา จำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้ผิดสัญญา หรือ โจทก์ฟ้องจำเลยฐานละเมิด จำเลยให้การปฏิเสธว่าไม่ได้ทำละเมิด เช่นนี้โจทก์มีภาระ พิสูจน์

ฎ.๒๓๗๓/๒๕๑๖ (ประชุมใหญ่) จำเลยให้การว่านอกจากที่จำเลยให้การไว้ ขอให้ถือว่าจำเลยให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ และมีข้อความในคำให้การต่อไปว่าความจริง จำเลยไม่ได้กู้เงิน ถือว่าจำเลยได้ให้การไว้โดยชัดแจ้งแล้วว่าจำเลยได้ให้การปฏิเสธ ข้ออ้างของโจทก์ที่ว่าจำเลยได้กู้ยืมเงินโจทก์ทั้งสิ้น

เมื่อฟังว่าจำเลยได้ให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ ย่อมจะต้องถือว่าข้อเท็จจริงที่โจทก์ กล่าวอ้างมาว่าจำเลยได้กู้ยืมเงินโจทก์ตามฟ้องนั้น จำเลยไม่ได้ยอมรับ โจทก์จึงยังมี หน้าที่ที่จะต้องนำสืบให้ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยได้ทำหนังสือสัญญากู้ยืม และได้รับ เงินไปจากโจทก์ให้สมตามข้ออ้างของโจทก์ในฟ้อง

ฎ.๑๕๐๑/๒๕๒๒ ผู้ร้องขอให้จดทะเบียนสมรส เท่ากับอ้างว่าขณะนี้ต่างไม่มีคู่ สมรส นายอำเภอคัดค้านปฏิเสธว่าผู้ร้องต่างมีคู่สมรสอยู่ผิดเงื่อนไขการสมรส ใน รายงานกระบวนการพิจารณา ผู้คัดค้านแถลงว่าผู้คัดค้านไม่ทราบว่ามีคู่สมรสอยู่ หรือไม่ ต่างไม่สืบพยาน ดังนี้ ผู้คัดค้านมิได้รับข้อเท็จจริงว่าผู้ร้องต่างไม่มีคู่สมรสและ มิได้ตกลงสละประเด็นข้อนี้ ผู้ร้องยังมีหน้าที่นำสืบอยู่ เมื่อผู้ร้องไม่สืบพยาน ผู้ร้องต้อง แพ้คดี

ฎ.๓๘๔/๒๕๒๕ จำเลยให้การตอนแรกปฏิเสธว่าสามีจำเลยไม่เคยกู้ยืมเงิน โจทก์ สัญญากู้ยืมโจทก์ทำปลอมขึ้น เท่ากับจำเลยปฏิเสธว่าไม่มีมูลหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบ ต่อโจทก์ เมื่อโจทก์กล่าวอ้างว่าสามีจำเลยทำสัญญากู้ยืมเงินไป โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบ ข้อเท็จจริงตามที่กล่าวอ้าง

ฎ.๙๙๒/๒๕๒๙ ในคดีละเมิด เมื่อโจทก์กล่าวอ้างว่าจำเลยทั้งสามจะต้อง ร่วมกันรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง จำเลย ทั้งสามให้การปฏิเสธ โจทก์ย่อมมีหน้าที่นำสืบ

ฎ.๒๓๗๐/๒๕๒๙ เงินประมาณ ๗ แสนบาท และที่ดิน ๕ โฉนด เป็นทรัพย์สินของพระภิกษุ ข. เจ้ามรดกได้มาในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศ โจทก์อ้างว่าพระภิกษุ ข. ได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้แก่โจทก์ วัดผู้ร้องสอดต่อสู้ว่าพินัยกรรมนั้นปลอมขึ้นภายหลังพระภิกษุ ข.มรณภาพแล้ว เป็นหน้าที่ของโจทก์ผู้กล่าวอ้างจะต้องนำสืบว่าพินัยกรรมที่อ้างนั้นไม่ปลอม

ฎ.๖๑/๒๕๓๐ โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยชำระเงินตามสัญญากู้ยืม จำเลยให้การว่าลงชื่อโดยถูกบังคับหรือหลอกลวงโดยในสัญญากู้ยืมได้กรอกข้อความใดและไม่เคยรับเงิน จึงเป็นการต่อสู้ว่าสัญญากู้ยืมไม่สมบูรณ์ ภาระการพิสูจน์ตกแก่โจทก์ เมื่อโจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อน และเมื่อโจทก์นำสืบได้ความว่ามีกรอกกู้ยืมกันแล้ว จำเลยจึงต้องมีภาระการพิสูจน์ให้ศาลเห็นตามข้อต่อสู้

ฎ.๕๔๐๐/๒๕๓๗ โจทก์ฟ้องเรียกที่ดินคืนจากจำเลยทั้งสองโดยอ้างว่าโจทก์มอบที่ดินให้จำเลยทั้งสองทำกินต่างดอกเบี้ย จำเลยทั้งสองให้การต่อสู้ว่าโจทก์ขายที่พิพาทให้จำเลย ข้อเท็จจริงที่ว่าโจทก์ขายที่ดินให้จำเลยทั้งสองแล้วนั้น เป็นเพียงเหตุผลของการปฏิเสธ โจทก์ต้องมีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนข้ออ้างตามคำฟ้องของโจทก์ที่ว่าโจทก์มอบที่ดินให้จำเลยทั้งสองทำกินต่างดอกเบี้ย ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของจำเลยทั้งสองที่จะต้องนำสืบพิสูจน์ว่าลายมือชื่อของผู้ขายในหนังสือสัญญาขายที่ดินเป็นของโจทก์

ฎ.๗/๒๕๓๙ โจทก์ฟ้องว่าโจทก์มีสิทธิครอบครองในที่ดินพิพาทและขอให้ศาลสั่งแสดงว่าที่ดินพิพาทเป็นที่ดินที่โจทก์มีสิทธิครอบครองไม่ใช่ที่ดินสาธารณประโยชน์ จำเลยให้การว่าที่ดินพิพาทไม่ใช่ของโจทก์เพราะเป็นที่ดินสาธารณะที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์ และโดยที่จำเลยเป็นเจ้าของพนักงานของรัฐมีหน้าที่ดูแลสาธารณสมบัติของแผ่นดิน แม้โจทก์ได้ครอบครองที่ดินพิพาทอยู่ก็ไม่ได้ประโยชน์จาก ข้อสันนิษฐาน

ฎ.๕๔๐๘/๒๕๔๓ เมื่อจำเลยให้การปฏิเสธว่าไม่เคยทำสัญญากู้ยืมและรับเงินจากโจทก์ ไม่ได้มอบอำนาจให้ผู้ใดไปจดทะเบียนจำนองที่ดิน ลายมือชื่อในเอกสาร

ต่างๆ ไม่ใช่ลายมือชื่อของจำเลย แต่เป็นลายมือชื่อปลอม ภาระการพิสูจน์จึงตกแก่โจทก์ที่มีหน้าที่ต้องนำสืบให้ได้ความตามประเด็นที่กล่าวอ้างมาในคำฟ้อง

(๒) โจทก์ฟ้อง จำเลยให้การรับในข้ออ้างของโจทก์แต่ยกข้อต่อสู้ขึ้นมาใหม่ โจทก์ฟ้องให้จำเลยรับผิดในหนี้ละเมิด หรือสัญญาโดยกล่าวอ้างข้อเท็จจริงตามฟ้อง

จำเลยให้การรับในประเด็นข้ออ้างของโจทก์แต่ยกข้อต่อสู้ขึ้นมาใหม่ เช่นนี้]
จำเลยมีภาระการพิสูจน์

กรณีตามข้อนี้ หมายถึง จำเลยให้การรับข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นข้ออ้างของโจทก์ในมูลหนี้ที่ฟ้องร้อง

เช่น โจทก์ฟ้องบังคับให้จำเลยชำระเงินตามสัญญากู้ จำเลยให้การว่ากู้ไปจริง แต่มีข้อต่อสู้ เช่น ชำระหนี้แล้ว ถูกกลั่นแกล้ง ช่มชู้ เป็นนิทรรณอำพราง เป็นต้น ถือว่าจำเลยมีข้อต่อสู้ขึ้นมาใหม่ จำเลยมีภาระการพิสูจน์

ฎ.๑๕๒๗/๒๕๑๘ จำเลยรับว่าได้เซ็นชื่อในเอกสารกู้มิได้ต่อสู้ว่าปลอม จำเลยอ้างว่าโจทก์หลอกว่าจะจ่ายเงินให้เมื่อจำเลยต้องการ จำเลยต้องนำสืบ แม้สัญญาจะระบุว่าจะรับเงินไปครบถ้วนแล้ว จำเลยก็นำสืบหักล้างได้ว่าไม่ได้รับเงินไม่ใช่สืบแก้ไขเอกสาร ศาลให้สืบพยานโดยให้จำเลยนำสืบก่อน

ข้อสังเกต

แต่ถ้าจำเลยปฏิเสธว่าสัญญา หรือ เอกสารที่นำมาฟ้องร้องนั้นปลอมทั้งฉบับ หรือแต่บางส่วน ถือว่าเป็นข้อปฏิเสธถึงความสมบูรณ์ของฟ้องโจทก์ ดังนั้น โจทก์จึงยังมีภาระการพิสูจน์อยู่

ฎ.๒๐๐๔/๒๕๒๓ คำให้การของจำเลยทั้งสองที่ว่า จำเลยที่ ๑ ได้ทำหนังสือกู้เงิน และจำเลยที่ ๒ ทำหนังสือสัญญาค้ำประกันตามฟ้องจริง แต่จำเลยที่ ๑ ได้รับเงินจากโจทก์เพียง ๑๐,๐๐๐ บาท เหตุที่จำนวนเงินในหนังสือสัญญาเป็น ๑๖,๐๐๐ บาท เพราะโจทก์นำดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไปรวมเข้าด้วยนั้น เป็นการกล่าวอ้างว่าหนี้ตามสัญญาบางส่วนไม่สมบูรณ์ มิใช่เป็นเรื่องที่กล่าวอ้างว่าสัญญาปลอม

จำเลยทั้งสองจึงมีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้าง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔ เมื่อคู่ความต่างไม่สืบพยาน จำเลยทั้งสองต้องเป็นฝ่ายแพ้คดี

ฎ.๑๐๑๓/๒๕๒๕ โจทก์ฟ้องให้จำเลยรับผิดตามกฎหมายประกันภัยเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อรถยนต์เนื่องจากถูกไฟไหม้ จำเลยต่อสู้คดีว่าผู้เอาประกันภัยเป็นผู้เผารถยนต์คันที่เอาประกันภัยเอง จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ ดังนี้ หน้าที่นำสืบในข้อนี้ตกแก่จำเลย

***หมายเหตุอาจารย์ ฟ้องตามสัญญาประกันภัย ถ้าจำเลยต่อสู้ว่าไม่ต้องรับผิดเพราะเหตุใด จำเลยมีภาระการพิสูจน์

ฎ.๕๙๖/๒๕๓๔ จำเลยยอมรับว่า บ. เป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของ จ. และได้ถึงแก่กรรมไปแล้วจริง แต่อ้างว่า บ. ได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินส่วนของตนให้บุคคลอื่นไปแล้วจึงไม่ตกได้แก่ทั้งสองซึ่งเป็นทายาทโดยธรรม จึงเป็นกรณีที่จำเลยกล่าวอ้างข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงตกแก่จำเลย

ฎ.๒๑๘๘/๒๕๔๒ คำให้การของจำเลยที่อ้างว่าได้ลงลายมือชื่อในเช็คพิพาทในฐานะหุ้นส่วนผู้จัดการ จึงไม่ต้องรับผิดเป็นส่วนตัวนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่จำเลยยกขึ้นกล่าวอ้างเพื่อปฏิเสธความรับผิดของจำเลย ภาระการพิสูจน์หรือหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงตกอยู่แก่จำเลย

ฎ.๘๕๓๑/๒๕๔๗ โจทก์ฟ้องขอให้ขับไล่จำเลยออกจากที่ดินของโจทก์และเรียกค่าเสียหาย ซึ่งเป็นมูลละเมิด จำเลยให้การต่อสู้ว่าโจทก์กับจำเลยทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินและโจทก์เป็นฝ่ายผิดสัญญา จำเลยมีภาระการพิสูจน์

(๓) คดีที่จำเลยให้การต่อสู้ว่าฟ้องโจทก์ขาดอายุความ
คดีที่จำเลยให้การต่อสู้ว่า “ฟ้องโจทก์ขาดอายุความ”

X โจทก์มีภาระการพิสูจน์

เพราะถือว่าจำเลยให้การต่อสู้ว่าฟ้องโจทก์ไม่สมบูรณ์ มิใช่เป็นการที่จำเลยอ้างข้อเท็จจริงใหม่มาต่อสู้ (ดู ฎ.๑๙๕๕/๒๕๓๑)

!!แต่กรณีนี้ใช้เฉพาะกรณีอายุความฟ้องร้องคดีเท่านั้น

≠ ถ้าเป็นกรณีอายุความมรดกที่ทายาทที่ไม่ได้ครอบครองทรัพย์สินมรดกจะต้องฟ้องร้องเรียกทรัพย์สินมรดกจากทายาทที่ครอบครองภายใน ๑ ปี นั้น ไม่ใช่อายุความสิทธิเรียกร้อง (ดู ฎ.๕๔๓/๒๕๑๒)

ดังนั้น จึงต้องพิจารณาว่า “ฝ่ายใดถูกอ้างเรื่องอายุความมานั้น”

] ฝ่ายนั้นต้องมีภาระการพิสูจน์ว่าสิทธิของตนไม่ขาดอายุความ

ฎ.๕๔๓/๒๕๑๒ โจทก์ฟ้องว่าโจทก์และจำเลยต่างเป็นผู้รับพินัยกรรม แต่โจทก์เป็นผู้ครอบครองมรดกแต่ผู้เดียว จำเลยมิได้ฟ้องร้องคดีเพื่อเรียกทรัพย์สินมรดกจนพ้นกำหนด ๑ ปี นับแต่วันที่จำเลยรู้ถึงสิทธิของตนตามพินัยกรรมแล้ว ขอร้องจำเลย มิให้คัดค้านการที่โจทก์ขอรับมรดก จำเลยให้การว่ามรดกรายนี้มีการตั้งผู้จัดการมรดก จำเลยจึงมีสิทธิเรียกทรัพย์สินได้โดยไม่ขาดอายุความ ดังนี้ เมื่อจำเลยจะอ้างประโยชน์จากอายุความเพราะเหตุนี้ ภาระการพิสูจน์จึงตกแก่จำเลย

ฎ.๑๙๕๕/๒๕๓๑ โจทก์ฟ้องจำเลยเรียกค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิด จำเลยให้การต่อสู้ว่าคดีโจทก์ขาดอายุความ ภาระการพิสูจน์จึงตกแก่โจทก์ที่จะต้องนำสืบให้ได้ความว่าคดีของโจทก์ไม่ขาดอายุความ

ฎ.๔๖๑๐/๒๕๔๗ โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามเช็คเมื่อพ้นกำหนด ๑ ปี นับแต่วันครบกำหนดชำระเงินตามเช็ค จำเลยให้การว่าคดีโจทก์ขาดอายุความ ภาระการพิสูจน์จึงตกแก่โจทก์ที่จะต้องนำสืบให้ได้ความว่าคดีโจทก์ไม่ขาดอายุความ หากโจทก์ไม่นำสืบหรือสืบไม่ได้ก็ต้องถือว่าคดีของโจทก์ขาดอายุความแล้ว โดยไม่ต้องให้จำเลยนำพยานหลักฐานเข้าสืบหักล้างหรือต้องรับฟังพยานหลักฐานฝ่ายจำเลย เมื่อพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบรับฟังไม่ได้ว่าคดีของโจทก์ไม่ขาดอายุความ การที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งงดสืบพยานจำเลยหลังจากโจทก์นำพยานเข้าสืบแล้วและพิพากษายกฟ้องจึงชอบแล้ว

(๔) ภาระการพิสูจน์ในเรื่องค่าเสียหาย

ในเรื่องค่าเสียหาย...

⊗ ประเด็นที่ว่า “มีความเสียหายหรือไม่?”

ถ้าจำเลยให้การปฏิเสธ] โจทก์มีภาระการพิสูจน์

⊗ ประเด็นเรื่อง “ค่าเสียหายเท่าใด?” ถ้าจำเลยรับก็ฟังเป็นยุติได้

ถ้าจำเลยให้การปฏิเสธหรือไม่ให้การถึง] โจทก์มีภาระการพิสูจน์

ส่วนค่าเสียหายว่ามีจำนวนเท่าใดนั้นมีหลักกฎหมาย ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๓๘ กล่าวคือ ค่าสินไหมทดแทนในคดีละเมิดให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์ และความร้ายแรงแห่งละเมิด

ในเรื่องค่าเสียหายว่ามีเท่าใดจึงตกเป็นหน้าที่ของโจทก์เสมอ แม้ว่าจำเลยไม่ได้ต่อสู้เรื่องนี้ไว้

และแม้โจทก์จะนำสืบให้เห็นถึงจำนวนค่าเสียหายที่แน่นอนไม่ได้ ศาลก็มีอำนาจกำหนดให้ได้ตามที่เห็นสมควร (ดู ฎ.๒๒๕/๒๕๓๙ และ ฎ.๑๒๘๖/๒๕๔๒)

เรื่องสัญญาทำให้ศาลลดเบี้ยปรับที่สูงเกินส่วน

หมายเหตุ

การฟ้องเรียกคืนทรัพย์ หรือ ให้ใช้ราคาทรัพย์ ไม่ใช่การฟ้องเรียกค่าเสียหาย จึงตกอยู่ในบังคับของหลักทั่วไป คือ

“ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์”

ฎ.๑๘๘๘/๒๕๔๗ ป.พ.พ. มาตรา ๔๓๘ วรรคหนึ่ง ให้อำนาจศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนว่าจะพึงใช้โดยสถานใด เพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ดังนั้น แม้จำเลยไม่ให้การต่อสู้ในเรื่องค่าเสียหาย ศาลก็กำหนดเป็นประเด็นข้อพิพาทและวินิจฉัยเรื่องค่าเสียหายได้

ฎ.๓๔๕๐/๒๕๔๘ กรณีมีเหตุสมควรงดหรือลดเบี้ยปรับหรือไม่เป็นข้อเท็จจริง ซึ่งโจทก์เป็นฝ่ายกล่าวอ้าง ภาระการพิสูจน์จึงตกแก่โจทก์ โจทก์ต้องสืบพยานให้เห็นว่ากรณีของโจทก์มีเหตุสมควรงดหรือลดเบี้ยปรับเพราะเหตุใด เมื่อโจทก์ไม่สืบพยานจึงไม่มีเหตุสมควรที่จะงดหรือลดเบี้ยปรับให้แก่โจทก์

(๕) กรณีบุคคลภายนอกร้องเข้ามาในคดี

กรณีมีบุคคลภายนอกร้องเข้ามาในคดี เช่น

- ผู้ร้องสอดตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗(๑) หรือ
- ผู้ร้องขัดทรัพย์ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๘๘ หรือ

- ผู้ร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สินตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๙๐ ฯลฯ

หากผู้ร้องตั้งประเด็นขึ้นมาใหม่ ผู้ร้องย่อมมีภาระการพิสูจน์

กรณีที่บุคคลภายนอกร้องเข้ามาในคดีนี้ ถือว่าเป็นการอ้างสิทธิเรียกร้องของตน จึงเป็นการตั้งประเด็นขึ้นมาใหม่ เช่น อ้างว่าทรัพย์สินที่โจทก์นำยึดเป็นของผู้ร้อง แต่โจทก์อ้างว่าเป็นของจำเลย เช่นนี้ ผู้ร้องต้องมีภาระการพิสูจน์ ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไป

ฎ.๒๙๗๘/๒๕๒๔, ฎ.๕๙๑/๒๕๒๕, ฎ.๕๔๐/๒๕๒๖ วินิจฉัยว่าผู้ร้องขัดทรัพย์สินมีหน้าที่นำสืบ (ภาระการพิสูจน์)

๘.๖ ข้อยกเว้นในเรื่อง “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์”

ป.วิ.พ.มาตรา ๘๔/๑ บัญญัติว่า

“คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมาย หรือ มีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว”

จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงว่า กรณีที่มีกฎหมายสันนิษฐาน หรือมีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์ เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใดนั้น ยังต้องมีการรับฟังพยานหลักฐานต่อไป

ซึ่งศาลจะต้องกำหนดภาระการพิสูจน์ให้ถูกต้องตามบทสันนิษฐานของกฎหมาย หรือข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์ จึงมีผลต่อภาระการพิสูจน์ กล่าวคือ เป็นข้อยกเว้นของหลักที่ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์” เป็นการโยนภาระการพิสูจน์ไปให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งแทนบทสันนิษฐานตามกฎหมาย

(๑) ตาม ป.พ.พ. เช่น

- หลักทั่วไป มาตรา ๕, มาตรา ๖
- เรื่องละเมิด มาตรา ๔๒๙, ๔๓๐, ๔๓๓, ๔๓๗

■ เรื่องทรัพย์ มาตรา ๑๓๔๖, ๑๓๔๖, ๑๓๔๘ ฯลฯ

(๒) ตาม ป.วิ.พ. เช่น การไม่ยอมนำเอกสารมาแสดงตาม มาตรา ๑๒๔ หรือ เรื่อง เอกสารมหาชนตามมาตรา ๑๒๗

๘.๖.๑ ข้อสันนิษฐานเรื่องละเมิด (ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๓๗)

“บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงผู้มีไว้ในครอบครองของตน ซึ่งทรัพย์อันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์นั้นด้วย”

ฎ.๒๓๗/๒๔๙๑ ในเรื่องเรือใบกับเรือกลไฟชนกัน

เมื่อเจ้าของเรือใบมาฟ้องเรียกค่าเสียหาย เป็นหน้าที่ของฝ่ายเรือกลไฟจะต้องนำสืบก่อนในข้อที่จะไม่ต้องรับผิดชอบ ส่วนจำนวนค่าเสียหายเป็นหน้าที่ของฝ่ายเรือใบจะต้องนำสืบก่อน

ฎ.๒๔๑/๒๕๑๖ น้ำมันเบนซินเป็นทรัพย์เกิดอันตรายได้โดยสภาพ เมื่อความเสียหายเกิดจาก น้ำมันเบนซินขณะอยู่ในความครอบครองของลูกจ้างจำเลย กรณีจึงปรับได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๓๗ วรรคสอง ซึ่งจำเลยจะต้องรับผิดชอบ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของโจทก์

ฎ.๗๖๒/๒๕๑๗ โรงงานจำเลยใช้เครื่องจักรที่เดินด้วยกำลังไฟฟ้า และไฟไหม้เนื่องจากไฟฟ้าลัดวงจร ดังนี้ ไฟฟ้าซึ่งใช้เดินเครื่องจักรเป็นทรัพย์อันเกิดอันตรายได้โดยสภาพ ซึ่งจำเลยผู้มีไว้ในความครอบครองจะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดขึ้นแก่ทรัพย์อันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๓๗

ฎ.๒๓๗๙-๒๓๘๐/๒๕๓๒ ผู้ตายโดยสารมาในรถยนต์ของจำเลยที่ ๓ ซึ่งเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลเช่นเดียวกับรถยนต์ของจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ความเสียหายมิได้เกิดจากยานพาหนะที่เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลของจำเลยที่ ๓ แต่ฝ่ายเดียว จึงนำบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. มาตรา ๔๓๗ มาใช้บังคับไม่ได้

หมายเหตุ

ฎีกานี้มีข้อวิเคราะห์ของอาจารย์

ฎ.๔๐๓๗/๒๕๔๕ ความเสียหายของรถยนต์บรรทุกและรถลากพ่วง ๔ คัน เกิดขึ้นในขณะที่ลูกจ้างของจำเลยกำลังยกแท่นไฮดรอลิกเพื่อให้น้ำตาลดิบออกจากรถยนต์บรรทุกและรถลากพ่วงซึ่งจอดอยู่บนแท่นไฮดรอลิกนั้นลงฉางเก็บ โดยแท่นไฮดรอลิกดังกล่าวเป็นทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้น ซึ่งจำเลยผู้มีไว้ในครอบครองจะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดขึ้นแต่ทรัพย์สินนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเองตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๓๗ โจทก์จึงไม่ต้องนำสืบว่าเหตุที่เกิดความเสียหายเนื่องมาจากความประมาทเลินเล่อของลูกจ้างจำเลย

๘.๖.๒ ข้อสันนิษฐานในเรื่องทรัพย์สิน

คดีความที่พิพาทกันส่วนใหญ่เป็นเรื่องการแย่งกรรมสิทธิ์ หรือ สิทธิ

ครอบครอง

ซึ่ง ตาม ป.พ.พ. บัญญัติข้อสันนิษฐานไว้ตั้งแต่มาตรา ๑๓๖๙ - ๑๓๗๓

ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑๓๖๙ บุคคลใดยึดถือทรัพย์สินไว้ ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นยึดถือเพื่อตน

มาตรา ๑๓๗๐ ผู้ครอบครองนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าครอบครองโดยสุจริต โดยความสงบและโดยเปิดเผย

มาตรา ๑๓๗๑ ถ้าพิสูจน์ได้ว่าบุคคลใดครอบครองทรัพย์สินเดียวกันสองคราว ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นได้ครอบครองติดต่อกันตลอดเวลา

มาตรา ๑๓๗๒ สิทธิซึ่งผู้ครอบครองใช้ในทรัพย์สินที่ครอบครองนั้นท่านให้
สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสิทธิซึ่งผู้ครอบครองมีตามกฎหมาย

มาตรา ๑๓๗๓ ถ้าทรัพย์สินเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่ได้จัดไว้ในทะเบียนที่ดิน
ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลผู้มีชื่อในทะเบียนเป็นผู้มีสิทธิครอบครอง

(๑) ประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครอง

(ก) ถ้าทรัพย์สินนั้นเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่มีทะเบียน

ผู้มีชื่อในทะเบียนได้รับประโยชน์ตาม ม. ๑๓๗๓

X ภาระการพิสูจน์ตกแก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง (ฎ.๗๑๔/๒๕๒๑, ฎ.๑๖๑๖/
๒๕๒๒, ฎ.๑๙๕๘/๒๕๓๓, ฎ.๑๘๑/๒๕๓๖, ฎ.๗๗๗๒/๒๕๔๖)

(ข) ถ้าเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีทะเบียนกรรมสิทธิ์

เช่น ที่ดินมือเปล่า หรือ อสังหาริมทรัพย์ทั่วไป

คู่ความฝ่ายที่ยึดถือทรัพย์สินนั้นจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย

X คู่ความอีกฝ่ายมีภาระการพิสูจน์ (ฎ.๓๐๕๙-๓๐๖๐/๒๕๑๖, ฎ.๒๕๕๐/
๒๕๕๓)

(๒) ข้อสันนิษฐานเรื่องการครอบครองยกขึ้นยันรัฐไม่ได้

ฎ.๗/๒๕๓๙ โจทก์ฟ้องว่าโจทก์มีสิทธิครอบครองในที่ดินพิพาทและขอให้ศาล
สั่งแสดงว่าที่ดินพิพาทเป็นที่ดินที่โจทก์มีสิทธิครอบครอง ไม่ใช่ที่ดินสาธารณะประโยชน์
จำเลยให้การว่าที่ดินพิพาทไม่ใช่ของโจทก์เพราะเป็นที่ดินสาธารณะที่ประชาชนใช้
ประโยชน์ร่วมกัน โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์ และโดยที่จำเลยเป็น
เจ้าพนักงานของรัฐ มีหน้าที่ดูแลสาธารณสมบัติของแผ่นดิน แม้โจทก์ได้ครอบครอง
ที่ดินพิพาทอยู่ก็ไม่ได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน

(๓) ข้อสันนิษฐานเรื่องกรรมสิทธิ์จะยกขึ้นได้ต่อเมื่อเป็นเรื่องพิพาทว่า “ใครมี
สิทธิดีกว่าในที่ดินมีโฉนด”

ไม่รวมถึง...

(ก) พิพาทว่าที่พิพาทอยู่ในเขตโฉนดของโจทก์หรือจำเลย (ฎ.๑๙๙๒/๒๕๑๑ และ ฎ.๒๒๒๗/๒๕๓๓)

(ข) กรณีที่มีการต่อสู้ว่าได้มีการออกโฉนดทับที่ดินของอีกฝ่ายหนึ่ง (ฎ.๑๒๐๒/๒๕๓๓)

(ค) โต้เถียงกันตามสัญญา เช่น สัญญาซื้อขายที่ดิน (ฎ.๑๖๔๙/๒๕๑๓)

(ง) กรณีที่โจทก์และจำเลยมีชื่อในโฉนดทั้งคู่ เมื่อจำเลยอ้างว่าที่ดินเป็นของตน แต่ผู้เดียวโดยให้โจทก์ลงชื่อร่วมแทนตนเท่านั้น ถือว่าจำเลยปฏิเสธความถูกต้องแท้จริงของโฉนดซึ่งเป็นเอกสารมหาชน จำเลยจึงมีภาระการพิสูจน์ ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๗ (ฎ.๑๘๑/๒๕๓๖)

๓) ข้อสันนิษฐานในเรื่องกรรมสิทธิ์รวม

ตาม ป.พ.พ.บัญญัติว่า

“มาตรา ๑๓๕๗ ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้เป็นเจ้าของรวมกันมีส่วนเท่ากัน

มาตรา ๑๓๕๘ ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าของรวมมีสิทธิจัดการทรัพย์สินรวมกัน”

ฎ.๓๑๓-๓๑๔/๒๕๐๘ คู่พิพาทเป็นเขตระหว่างที่ของโจทก์และจำเลย จึงต้องด้วยข้อสันนิษฐานตามป.พ.พ. มาตรา ๑๓๕๔ ว่าเจ้าของที่ดินทั้งสองข้างเป็นเจ้าของรวมกัน เมื่อจำเลยอ้างว่าเป็นของจำเลยแต่ผู้เดียว จำเลยจึงมีหน้าที่นำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

๔) ข้อสันนิษฐานเรื่องบุคคลยอมทำการโดยสุจริต

ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๖ บัญญัติว่า “ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต”

(ดู ฎ.๑๗๕๑/๒๔๙๘ และ ฎ.๒๗๔/๒๕๒๙)

ฎ.๑๖๕/๒๕๔๔ การแสดงเจตนาหลงโดยสมรู้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งตกเป็นโมฆะ แต่จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตและต้องเสียหายจากการแสดงเจตนาอันนี้ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕ ภาระการพิสูจน์จึงตก

แก๊สทั้งสองที่จะต้องนำสืบถึงความไม่สุจริตของจำเลยที่ ๓ ถึงที่ ๕ ซึ่งเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินจากจำเลยที่ ๑ และที่ ๒

๕) ข้อสันนิษฐานในเรื่องอื่นๆ

เช่น สินสมรส ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๗๔ มาตรา ๘๗๗ และบัญชีผู้ถือหุ้นตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๒๔ เป็นต้น

ฎ.๒๙๓/๒๕๒๐ ข้อสันนิษฐานตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๖๖ วรรคท้ายนั้น ใช้เฉพาะในกรณีที่โต้เถียงกันว่าทรัพย์สินนั้นเป็นสินเดิม สินส่วนตัวหรือสินสมรสเท่านั้น โจทก์อ้างว่าที่ดินเป็นของ ส. จำเลยอ้างว่าเป็นสินสมรสระหว่างโจทก์กับบิดาจำเลย จะนำข้อสันนิษฐานดังกล่าวมาใช้ไม่ได้

(หมายเหตุ มาตรา ๑๔๖๖ เปลี่ยนเป็น มาตรา ๑๔๗๔ แล้วในปัจจุบัน)

ฎ.๓๒๔๓/๒๕๓๔ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๗๗ วรรคสอง ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำนวนเงินซึ่งได้เอาประกันภัยเป็นหลักประกันอันถูกต้องในการติดราคานั้น เป็นบทบัญญัติที่เป็นคุณแก่ผู้เอาประกันภัยในกรณีที่ทรัพย์สินเอาประกันภัยถูกวินาศภัยไปทั้งหมด ผู้เอาประกันภัยชอบที่จะเรียกร้องให้ชดใช้ค่าเสียหายได้เต็มจำนวนที่เอาประกันภัย เว้นแต่ผู้รับประกันภัยพิสูจน์หักล้างได้ว่าความเสียหายของทรัพย์สินนั้นต่ำกว่าจำนวนเงินที่เอาประกันภัย

๘.๖.๓ ข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจาก

สภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์

ป.วิ.พ. มาตรา ๘๔/๑ ที่แก้ไขใหม่เพิ่มบทสันนิษฐานที่เรียกว่า “ข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์” จึงหมายถึงมีบทสันนิษฐานเพิ่มขึ้น นอกจากข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มีอยู่เดิม

ความหมายของข้อสันนิษฐานที่กฎหมายเพิ่มขึ้นมาใหม่ จึงต้องพิจารณาแนววินิจฉัยจากคำพิพากษาศาลฎีกา ซึ่งจะมีผลต่อหลักการการพิสูจน์

คำถาม

บันทึกคำเบิกความชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และบันทึกคำเบิกความของพยานที่เบิกความไว้ในคดีอื่น ตาม ป.วิ.อ. ๒๒๖/๕ ศาลรับฟังโดยคู่ความไม่ต้องนำสืบพยานหลักฐานดังกล่าวได้หรือไม่

คำตอบ

บทบัญญัติตาม ป.วิ.อ. ๒๒๖/๕ เป็นเรื่องของพยานหลักฐาน ซึ่งหมายความว่า คำเบิกความชั้นไต่สวนมูลฟ้องก็ดี บันทึกคำเบิกความของพยานในคดีอื่นก็ดี ย่อมอ้างเป็นพยานหลักฐานได้ ดังนั้น การจะรับฟังพยานหลักฐานทั้งสองประเภทนี้โดยหลักก็ต้องมีการนำสืบตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖ จึงจะเป็นพยานหลักฐานในสำนวนที่รับฟังได้

แต่เฉพาะกรณีคำเบิกความในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้น หากเป็นกรณีที่มีการเบิกความไว้ในคดีนั้นอยู่แล้ว ศาลย่อมใช้ดุลพินิจรับฟังได้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ฎ. ๑๔๕๕/๒๕๓๗

บทที่ ๙

ระเบียบพิธีการในการนำสืบพยานหลักฐาน

๙.๑ หลักทั่วไป

การนำพยานหลักฐานมาสืบ ตามปกติหมายถึง พยานหลักฐาน ๓ ประเภท คือ พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ

(แต่ปัจจุบันมีกฎหมายให้ยอมรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานด้วย)

การนำเสนอพยานหลักฐานกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และพิธีการในการเสนอพยานหลักฐานต่อศาล โดยมีวัตถุประสงค์คือ

(๑) เพื่อให้ศาลตรวจสอบว่าพยานหลักฐานนั้นเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงหรือประเด็นที่จะสืบในเรื่องนั้น

(๒) เพื่อให้คู่ความทราบเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่จะนำสืบ

(๓) เพื่อให้กระบวนการเป็นไปโดยมีระเบียบและตรวจสอบได้

๙.๒ อำนาจศาลในการที่จะรับหรือไม่รับพยานหลักฐานใด

คดีแพ่ง

ป.วิ.พ. มาตรา ๘๕ บัญญัติว่า “คู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่ต้องนำสืบข้อเท็จจริงย่อมมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานใดๆ มาสืบได้ ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานและการยื่นพยานหลักฐาน”

ป.วิ.พ. มาตรา ๘๖ บัญญัติว่า “เมื่อศาลเห็นว่าพยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ก็ดี หรือเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ แต่ได้ยื่นฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ให้ศาลปฏิเสธไม่รับพยานหลักฐานนั้นไว้

เมื่อศาลเห็นว่าพยานหลักฐานใดฟังเพื่อยืนยันสมควรหรือประวิงให้ชักช้าหรือไม่เกี่ยวแก่ประเด็น ให้ศาลมีอำนาจงดการสืบพยานหลักฐานเช่นนั้น หรือพยานหลักฐานอื่นต่อไป

เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวแก่ประเด็นในคดีมาสืบเพิ่มเติม ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไป ซึ่งอาจรวมถึงการเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ”

คดีอาญา

ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖ บัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีค่านันสัญญา ชูเชิญหลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน”

ข้อสังเกต

๑. พยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ หมายถึง กรณีมีกฎหมายบัญญัติมิให้รับฟังพยานหลักฐานนั้นซึ่งมีตั้งแต่กฎหมาย

- รัฐธรรมนูญ
- ประมวลรัษฎากร
- ป.วิ.พ. ป.วิ.อ.

ฯลฯ

๒. พยานหลักฐานที่รับฟังได้ คือพยานหลักฐานที่ไม่ต้องห้ามด้วยบทตัดพยานบทใดบทหนึ่ง

ฎ. ๓๐๖/๒๕๔๕ เมื่อศาลเห็นว่าการประวิงความ ก็มีอำนาจสั่งงดการสืบพยานได้ คดีมีการประวิงความหรือไม่นั้น เป็นปัญหาข้อเท็จจริง

ฎ. ๔๕๔๙/๒๕๔๐ การเดินเผชิญสืบเป็นการสืบพยานหลักฐานอย่างหนึ่งซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลที่จะใช้ดุลพินิจว่าสมควรจะเดินเผชิญสืบหรือไม่ หากข้อเท็จจริงที่มีอยู่เพียงพอแก่การวินิจฉัยคดีแล้วก็ไม่จำเป็นต้องเดินเผชิญสืบอีก คดีนี้มีประเด็นข้อพิพาทว่าโจทก์เป็นเจ้าของที่ดินพิพาทหรือไม่ ไม่มีประเด็นพิพาทเกี่ยวกับเนื้อที่ดินหรือแนวเขตที่ดิน ทั้งในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทดังกล่าว ได้มีคำ

พิพาทในคดีก่อนวินิจฉัยไปแล้ว กรณีจึงไม่มีความจำเป็นที่ศาลจะต้องเดินเผชิญสืบอีก

ฎ. ๕๗๔/๒๕๔๓ การที่ศาลชั้นต้นจะส่งหนังสือสัญญากู้เงินฉบับพิพาทไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อผู้กู้หรือไม่ เป็นดุลพินิจของศาลชั้นต้นที่มีอำนาจกระทำได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๖ วรรคสอง เมื่อศาลชั้นต้นเห็นว่าพยานหลักฐานของโจทก์จำเลยที่นำสืบมาเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้โดยไม่ต้องส่งหนังสือสัญญากู้ดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อผู้กู้อีก คำสั่งของศาลชั้นต้นจึงชอบแล้ว มิใช่เป็นการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

๙.๓ พยานหลักฐานต้องเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดี (relevancy) และประเด็นแห่งคดี (in issue)

คดีแพ่ง

ป.วิ.พ. มาตรา ๘๗ บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานใดเว้นแต่ (๑) พยานหลักฐานนั้นเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในคดีจะต้องนำสืบ...”

และมาตรา ๑๐๔ วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจเต็มที่ในอันที่จะวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบมานั้นจะเกี่ยวกับประเด็นและเป็นอันเพียงพอให้เชื่อฟังเป็นยุติได้หรือไม่ แล้วพิพากษาคดีไปตามนั้น”

บทบัญญัติทั้ง ๒ มาตราดังกล่าวจึงให้อำนาจศาล

- ไม่ยอมรับการนำเสนอพยานหลักฐานที่ไม่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดีเสียแต่ในชั้นต้น หรือ
- ในกรณีที่ศาลอาจรับพยานหลักฐานเช่นนั้นแล้วในสำนวน ศาลก็ยังมีอำนาจเต็มที่ในอันที่จะวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบมานั้นไม่เกี่ยวกับประเด็น

หลักในเรื่องการนำสืบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องข้อเท็จจริงที่จะต้องนำสืบนี้เป็นหลักสากลตรงกับกฎหมายคอมมอนลอว์ เรื่อง relevancy

“ไม่มีระบบการพิจารณาคดีใดในโลกที่ยอมให้คู่ความนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลได้โดยไม่จำกัด ศาลย่อมต้องการที่จะรับฟังพยานหลักฐานเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องในคดีเท่านั้น”

คดีอาญา

พยานหลักฐานที่จะรับฟังได้ต้องเป็นพยานหลักฐาน ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖

ประเด็นในคดีอาญามีเพียงประเด็นว่า “ได้มีการกระทำความผิดและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้นหรือไม่”

อย่างไรก็ตามในการสืบพยานหลักฐานในคดีอาญานั้นมีบทตัดพยานหลักฐานซึ่งจะต้องนำมาพิจารณา ดังนี้

(๑.) ป.วิ.อ. มาตรา ๘๔ วรรคท้าย (ห้ามรับฟังถ้อยคำที่เป็นคำรับสารภาพว่าได้กระทำความผิดของผู้ถูกจับ)

(๒.) ป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๔/๔ วรรคท้าย (ห้ามรับฟังถ้อยคำของผู้ต้องหาและพยานในชั้นสอบสวน)

(๓.) ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖ (ห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบ)

(๔.) ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/๑ (ห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ)

(๕.) ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/๒ (ห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดครั้งอื่นๆ หรือความประพฤติในทางเสื่อมเสียของจำเลย)

(๖.) ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/๓ (ห้ามรับฟังพยานบอกเล่า)

(๗.) ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/๔ (ห้ามมิให้จำเลยนำสืบด้วยพยานหลักฐานหรือถามค้านอันเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของผู้เสียหายกับบุคคลอื่นนอกจากจำเลยในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ)

จะได้ศึกษาโดยละเอียดเมื่อถึงบทที่อธิบายในเรื่องนั้นๆต่อไป

๙.๔ บทสรุปในเรื่องพยานหลักฐานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องแก่ประเด็น

ศาลไม่เข้มงวดในเรื่องที่ว่า “พยานหลักฐานนั้นเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความจะต้องนำเสนอ” ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๗(๑)

แต่จะเข้มงวดในเรื่องของ “การเป็นประเด็นในคดีหรือไม่”

พึงระลึกว่าแม้ศาลได้รับพยานหลักฐานที่ไม่เกี่ยวข้องแก่ประเด็นมาในชั้นสืบพยาน แต่ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๐๔ ให้ศาลมีอำนาจเต็มที่ในอันที่จะวินิจฉัยว่า พยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอนั้นเกี่ยวข้องแก่ประเด็นหรือไม่

ฎ.๑๔๓๘/๒๕๒๔ ประเด็นมีว่าพินัยกรรมฉบับพิพาทปลอมหรือไม่ การที่ศาลล่างยกเอาเรื่องความสมบูรณ์ของพินัยกรรมว่าเจ้ามรดกได้ลงชื่อในพินัยกรรมต่อหน้าพยานสองคนหรือไม่มาเป็นข้อวินิจฉัย แม้เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยฯ ที่ให้อำนาจศาลหยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้โดยที่ไม่มีคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้าง ตามป.วิ.พ.มาตรา ๑๔๒(๕) ก็ตามแต่จะต้องเป็นข้อกฎหมายที่ได้มาจากข้อเท็จจริงในการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยชอบตามมาตรา ๘๗ ข้อเท็จจริงที่เกิดจากพยานนอกเรื่องนอกประเด็นไม่เกี่ยวกับที่คู่ความจะต้องนำเสนอ หรือ มีกฎหมายบังคับให้ต้องแสดง ศาลจะรับฟังมาวินิจฉัยเป็นข้อกฎหมายตาม มาตรา ๑๔๒(๕) หาได้ไม่

ฎ.๓๕๘๐/๒๕๒๕ จำเลยไม่ได้ให้การต่อสู้ว่าจำเลยไม่ใช่ทายาทผู้ตาย ข้อเท็จจริงที่ว่าจำเลยเป็นทายาทของผู้ตายหรือไม่ เป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นมาจากคำพยานในทางนำเสนอ ซึ่งเป็นเรื่องนอกข้อต่อสู้ในคำให้การและนอกประเด็นข้อพิพาทที่ศาลกำหนดไว้ จึงเป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณาต้องห้ามตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๗ ศาลจะรับฟังมาวินิจฉัยเป็นข้อกฎหมายตาม ป.วิ.พ. ๑๔๒(๕) ไม่ได้

ฎ.๑๐๐๐/๒๕๒๗ ปัญหาที่ว่าสัญญาเลิกกันแล้วหรือไม่ กับการนำเอาสัญญาที่เลิกกันแล้วกลับมาใช้ใหม่ตามข้อตกลงในสัญญาใหม่นั้น หาเหมือนกันไม่ ดังนั้น เมื่อโจทก์ไม่ได้ตั้งเรื่องการมีข้อตกลงในสัญญาใหม่ให้นำสัญญาที่จำเลยต่อสู้ว่าเลิกกันแล้วกลับมาใช้ใหม่แต่กลับปรากฏว่ามีสัญญาใหม่อ้างกล่าวในชั้นสืบพยานจึง ย่อมถือได้ว่า

โจทก์นำสืบถึงสัญญาใหม่อ้างว่านอกฟ้องนอกประเด็นจะรับฟังนำมาวินิจฉัยคดีหาได้หรือไม่

ฎ.๗/๒๕๓๔ จำเลยกู้เงินโจทก์จำนวน ๓๒,๐๐๐ บาทตามเอกสารหมาย จ.๒ จำเลยเบิกความยอมรับได้ว่าทำสัญญากู้เงินจำนวน ๓๒,๐๐๐ บาทตามเอกสารหมาย จ.๒ จริง สัญญากู้ตามฟ้องจึงไม่เป็นเอกสารที่โจทก์กรอกข้อความเองโดยจำเลยมิได้ยินยอม มิใช่เอกสารปลอมดั่งที่จำเลยให้การ ส่วนที่จำเลยนำสืบว่าจำเลยกู้เงินโจทก์เพียง ๒๐,๐๐๐ บาทและชำระหนี้ให้โจทก์แล้ว เป็นการนำสืบในข้อเท็จจริงที่จำเลยมิได้ให้การไว้และมีใช่เป็นการนำพยานหลักฐานมาสืบเพื่อสนับสนุนคำให้การ จึงเป็นพยานหลักฐานที่ไม่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะต้องนำสืบ ต้องห้ามมิให้ศาลรับฟังตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๘๗

ฎ.๖๘๖/๒๕๓๕ ศาลชั้นต้นกำหนดประเด็นข้อพิพาทไว้เพียงว่า (๑) โจทก์เข้าที่พิพาทจากจำเลยหรือไม่ (๒) โจทก์ได้สิทธิครอบครองที่พิพาทโดยแย่งการครอบครองหรือไม่ (๓) โจทก์ต้องชดเชยค่าเสียหายให้จำเลยหรือไม่เพียงใด โดยไม่ได้กำหนดประเด็นว่าที่พิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือไม่ ดังนี้ โจทก์ย่อมไม่มีสิทธินำพยานเข้าสืบในประเด็นที่ว่าที่พิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินเพราะจะเป็นการนำสืบนอกประเด็น

ฎ.๓๔๑๕/๒๕๓๕ โจทก์จำเลยพิพาทกันว่าที่งอกริมตลิ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์หรือจำเลย ไม่มีประเด็นพิพาทว่าเป็นที่ชายตลิ่งหรือไม่ การที่ศาลเดินเผชิญสืบที่ดินพิพาทในประเด็นที่ว่าฝ่ายใดครอบครองที่ดินพิพาทแล้ววินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นจากการเดินเผชิญสืบว่าที่ดินพิพาทไม่ใช่กรรมสิทธิ์ของโจทก์และจำเลย แต่เป็นที่ชายเลนน้ำท่วมถึงจึงเป็นที่ชายตลิ่ง เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณาต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๘๗ และเป็นการวินิจฉัยนอกฟ้อง

ฎ.๒๘๐๘/๒๕๓๗ ตามคำให้การของจำเลยและตามประเด็นข้อพิพาทที่ศาลชั้นต้นกำหนดในการชี้สองสถาน ไม่มีประเด็นข้อที่ว่าจำเลยได้ชำระหนี้ตามฟ้องให้โจทก์เสร็จสิ้นแล้วหรือไม่ เมื่อคดีไม่มีประเด็นข้อพิพาทกันดังกล่าว แต่จำเลยขอสงั

ประเด็นไปสืบพยานจำเลยทั้งสองปากในประเด็นนั้น ดังนี้ จึงเป็นการขอส่งประเด็นไปสืบพยานจำเลยที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทในคดี ที่ศาลชั้นต้นไม่อนุญาตให้จำเลยส่งประเด็นและงดสืบพยานจำเลยจึงชอบแล้ว

ฎ.๔๖๐๗/๒๕๔๐ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยเข้าไปก่อสร้างรั้วกำแพงคอนกรีต สิ่งปลูกสร้างและปลูกต้นไม้ในที่ดินโจทก์ ขอให้รื้อถอนออกไป จำเลยให้การว่าจำเลยมิได้รื้อถอนที่ดินของโจทก์ แต่จำเลยกระทำลงบนที่ดินของจำเลยที่ซื้อมา หลังจากซื้อมาแล้วจำเลยได้ครอบครองโดยความสงบและโดยเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของเกินกว่า ๑๐ ปีแล้ว ดังนั้น รูปคดีตามที่โจทก์ฟ้องและจำเลยให้การ ไม่มีประเด็นเรื่องการครอบครองปรปักษ์ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๘๒ เพราะการครอบครองปรปักษ์จะมีได้ก็แต่ในที่ดินของผู้อื่นเท่านั้น การที่ศาลอุทธรณ์หยาบยกประเด็นดังกล่าวขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษายกฟ้องโจทก์จึงไม่ชอบ

ฎ.๔๖๖๔/๒๕๔๓ โจทก์ฟ้องเรียกค่าจ้างก่อสร้างค้ำชำระ จำเลยให้การต่อสู้เพียงว่าจำเลยชำระค่าจ้างครบถ้วนทั้งเกินไปกว่าที่โจทก์ฟ้อง

ดังนี้ การที่จำเลยนําสืบว่าโจทก์ก่อสร้างไม่แล้วเสร็จและไม่เรียบร้อย จำเลยต้องจ้างผู้รับเหม่อื่นเข้าทำงานแทน ทั้งต้องซื้อวัสดุเครื่องมือก่อสร้างให้โจทก์ด้วย จำเลยสามารถนำค่าใช้จ่ายดังกล่าวไปหักออกจากค่าจ้างที่จะต้องจ่ายนั้น เป็นการสืบนอกประเด็นไปจากคำให้การหาใช่เป็นการนำสืบพยานในรายละเอียดเพื่อขยายข้อความในคำให้การไม่

ฎ.๑๐๔๘/๒๕๔๖ ปัญหาว่าระเบียบตลาดหลักทรัพย์เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์การบังคับขายหลักทรัพย์กำหนดไว้อย่างไร เป็นปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งจำเลยมิได้ให้การต่อสู้และศาลไม่ได้กำหนดประเด็นข้อพิพาทไว้ การที่ระเบียบจะกำหนดไวเช่นนั้นหรือไม่ จึงเป็นข้อเท็จจริงนอกประเด็นที่ไม่เกี่ยวกับที่คู่ความจะต้องนำสืบ ศาลจึงรับฟังข้อเท็จจริงดังกล่าวมาวินิจฉัยเป็นข้อกฎหมายตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๔๒(๕) ไม่ได้ เพราะเป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณาต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา

ที่ศาลอุทธรณ์ยกปัญหาว่าโจทก์บังคับขายหลักทรัพย์โดยไม่ชอบขึ้นวินิจฉัย เป็นการวินิจฉัยนอกประเด็นข้อพิพาท

ฎ.๘๑๒/๒๕๔๗ โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากที่ดินพิพาทซึ่งเป็นสินสมรส ระหว่างโจทก์กับภริยาซึ่งตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๔๗๗ ถือว่าการที่โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลย ออกจากที่ดินพิพาทเป็นการสงวนบำรุงรักษาสินสมรส หรือ เพื่อประโยชน์แก่สินสมรส โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องจำเลยได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากภริยา จำเลยฎีกาว่า ภริยาโจทก์อนุญาตให้จำเลยอยู่ในที่ดินพิพาทโดยให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์ให้ ครบถ้วนนั้น จำเลยไม่ได้ให้การต่อสู้คดีในปัญหาดังกล่าวไว้ แม้จะได้นำสืบในชั้น พิจารณา ก็เป็นการนำสืบนอกคำให้การต้องห้ามมิให้รับฟังตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๘๗

ฎ. ๖๗๐/๒๕๔๙ จำเลยให้การเพียงว่า ส.นำที่ดิน ๒ แปลง ไปจดทะเบียน ขายฝากจำนวน ๗๑๕,๐๐๐ บาท เพื่อชำระหนี้ดอกเบี้ยยที่ค้างชำระแก่โจทก์ แต่มิได้ให้ การถึงการขายฝากที่ดินแปลงอื่นอีก การที่จำเลยนำสืบว่า ส. นำที่ดินแปลงอื่นจำนวน ๓ แปลง ไปขายฝากแก่บุคคลภายนอกแล้วนำเงินที่ได้จากการขายฝากจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ไปชำระหนี้ให้แก่โจทก์ จึงเป็นการนำสืบนอกคำให้การ เป็นการไม่ ชอบ ต้องห้ามมิให้รับฟังตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๗

๙.๕ การอ้างพยานหลักฐานต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน

๙.๕.๑ เหตุผลที่ต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน

(๑) เพื่อให้ศาลและคู่ความทุกฝ่ายทราบถึงพยานหลักฐานที่จะนำสืบ โดย คู่ความอีกฝ่ายจะได้เตรียมการต่อสู้คดีได้ถูกต้อง

(๒) เพื่อให้ศาลได้ควบคุมการนำเสนอพยานหลักฐานของคู่ความให้เป็นไปโดย ชอบด้วยกฎหมาย

(๓) เพื่อควบคุมการพิจารณาคดีให้เสร็จไปในเวลาอันควร

หลัก การยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาใช้บังคับ เฉพาะการสืบพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงในประเด็นข้อพิพาทแห่งคดี เท่านั้น

เพราะฉะนั้น ถ้าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาอื่นๆ ก็ไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชี
ระบупยานหลักฐาน เช่น การไต่สวนคำร้องที่มีได้มีการสืบพยานหลักฐานเพื่อใช้
สนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงในประเด็นข้อพิพาทแห่งคดี เช่น

(๑) การไต่สวนคำร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ การไต่สวนคำร้องที่จำเลยอ้างว่า
โจทก์ผิดสัญญาประนีประนอมยอมความตามคำพิพากษาตามยอม (ฎ.๖๑๔๓/๒๕๓๑)

(๒) กรณีที่คู่ความถามค้านโดยอ้างส่งเอกสาร หรือวัตถุเพื่อประกอบการถาม
ค้าน

(ฎ.๗๙๘-๗๙๙/๒๕๓๙, ฎ.๘๕๐/๒๕๓๔ และ ฎ.๒๒๕๑/๒๕๓๖)

(๓) การพิสูจน์ต่อพยานตาม ป.วิ.พ มาตรา ๘๙ เป็นกรณีที่ศาลอนุญาตให้มีการ
การสืบพยานเพื่อทำลายน้ำหนักพยานของฝ่ายตรงข้ามโดยไม่จำเป็นต้องมีการยื่นบัญชีระบุ
พยานหลักฐานเพราะ โดยสภาพคู่ความไม่อาจทราบมาก่อนว่าจะมีการสืบพยานใน
ลักษณะนี้

(๔) การที่ศาลใช้อำนาจสืบพยานเพิ่มเติมตาม ป.วิ.พ มาตรา ๘๖ วรรคสอง
หรือ ป.วิ.อ มาตรา ๒๒๘ หรือ กรณีการส่งพยานหลักฐานไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์
ตาม ป.วิ.พ มาตรา ๙๙ (ฎ.๕๘/๒๕๓๑)

๙.๕.๒ การยื่นบัญชีระบупยานหลักฐานใช้บังคับกับพยานหลักฐานทุกประเภท
ไม่ว่าจะเป็น พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ
รวมถึงการตรวจบุคคล วัตถุ สถานที่ และพยานผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้
เชี่ยวชาญ หรือพยานหลักฐานอื่นใด

ฎ. ๓๑๓๐/๒๕๒๓ จำเลยไม่ได้ยื่นบัญชีระบупยาน จำเลยอ้างตัวเอง
เป็นพยานเข้าสืบไม่ได้ จำเลยจะอ้างว่าจำเลยเป็นคู่ความไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีระบุป
ยานตัวเองเป็นพยานตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘ ไม่ได้

ฎ. ๑๙๗๒/๒๕๒๕ การเบิกความต่อศาลเป็นกิจเฉพาะตัว โดยสภาพไม่
อาจตั้งให้ผู้อื่นทำแทนได้ ตามบัญชีพยานระบุว่าจำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน โดยมีได้
ระบุ ส. เป็นพยาน ดังนี้ แม้ปรากฏว่า ส. ได้รับมอบอำนาจจากจำเลยให้ยื่นคำให้การ

และเบิกความแทนจำเลย และศาลชั้นต้นอนุญาตให้จำเลยนำ ส. เข้าเบิกความ ศาลก็จะรับฟังคำเบิกความของ ส. เป็นพยานหลักฐานไม่ได้

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการอ้างสำนวนความในคดีอื่น

โดยหลักการอ้างสำนวนความในคดีอื่นเป็นพยานหลักฐานจะต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเช่นกัน (ฎ. ๑๗๗๕/๒๕๐๐) แต่ ๑. กรณีที่คู่ความแถลงรับกันให้นำสำนวนความมาประกอบการพิจารณาคดีและศาลได้มีคำสั่งให้นำสำนวนนั้นมาผูกติดไว้แล้ว ศาลย่อมมีอำนาจรับฟังสำนวนนั้นประกอบการพิจารณาคดีได้ แม้จะมีได้มีการยื่นบัญชีระบุพยานอ้างสำนวนนั้นอีกก็ตาม (ฎ. ๔๔๕/๒๕๐๙ และฎ. ๙๙๗/๒๕๒๑) ๒. เมื่อโจทก์อ้างสำนวนในบัญชีระบุพยานแล้ว หากเป็นสำนวนในศาลนั้นเอง โจทก์ก็ไม่จำเป็นต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องให้เรียกสำนวนนั้นมารวมไว้ในคดีอีก (ดู ฎ. ๒๗๒๘/๒๕๒๓) ๓. เมื่ออ้างสำนวนคดีความใดไว้ ศาลย่อมนำเอกสารที่ใช้อ้างอิงในสำนวนที่ถูกอ้างนั้นมาเป็นพยานหลักฐานได้โดยไม่จำเป็นต้องมีการระบุพยานของเอกสารที่อยู่ในสำนวนอีก (ดู ฎ. ๓๐๔๖/๒๕๒๓)

๙.๕.๓ หลักเกณฑ์การยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน

(ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘)

ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘ ได้แก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมเฉพาะมาตรา ๘๘ วรรคแรก เพียงเล็กน้อย ได้แก่การเพิ่มเติมให้ชัดเจนว่าการอ้างความเห็นของพยานผู้มีความรู้เชี่ยวชาญจะต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยานด้วย และมีการแก้ไขข้อความเล็กน้อยให้ชัดเจนว่า บัญชีระบุพยานหลักฐานหมายถึงพยานหลักฐานทุกประเภท นอกนั้นยังคงหลักการตาม มาตรา ๘๘ ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘

๑) การยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานครั้งแรก

(ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘ วรรคแรก)

วิธีการ

(๑) ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานต่อศาล

(๒) พร้อมสำเนาให้เพียงพอแก่คู่ความอีกฝ่าย

ระยะเวลา

ก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า ๗ วัน

๒) การยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเพิ่มเติม

(ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘ วรรคสอง)

วิธีการ

(๑) ยื่นคำแถลงต่อศาลพร้อมบัญชีระบุพยานหลักฐานเพิ่มเติม

(๒) พร้อมสำเนาให้เพียงพอแก่คู่ความอีกฝ่าย

ระยะเวลา

ภายในกำหนดเวลา ๑๕ วันนับแต่วันสืบพยาน

๓) การขออนุญาตยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน

(ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘ วรรคสาม)

เงื่อนไข

(๑) ระยะเวลาในการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง

สิ้นสุดลง

(๒) คู่ความต้องแสดงเหตุอันสมควร ดังนี้

(ก) ตนไม่ทราบว่าจะต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบเพื่อประโยชน์แห่งคดี

หรือ

(ข) ไม่ทราบว่าพยานหลักฐานหลักฐานนั้นได้มีอยู่ หรือ

(ค) มีเหตุอันสมควรอื่นใด

วิธีการ ยื่นคำร้องขออนุญาตต่อศาล

ระยะเวลา ก่อนศาลพิพากษาคดี

ถ้าศาลเห็นว่าเพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยง
ธรรมจำเป็นต้องสืบพยานเช่นนั้น ก็ให้ศาลอนุญาตตามคำร้อง

ข้อสังเกต

(๑) การขออนุญาตยื่นบัญชีระบупยานหลักฐานตามมาตรา ๘๘ วรรคสาม ทำได้เมื่อกำหนดเวลายื่นบัญชีระบупยานหลักฐานตามวรรคหนึ่งและวรรคสองสิ้นสุดลงแล้ว

ซึ่งอาจเป็นกรณีที่ไม่เคยระบупยานฯ ไว้เลย หรือ เคยยื่นบัญชีระบупยานฯ ไว้แล้ว แต่ศาลสั่งไม่รับ ดังนั้น คู่ความมีสิทธิยื่นคำร้องขออนุญาตยื่นบัญชีระบупยานฯ ตามมาตรา ๘๘ วรรคสามได้อีก (ฎ.๓๗๗๗/๒๕๔๒, ฎ.๒๐๓๒/๒๕๔๑)

แต่ต้องแสดงเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถยื่นบัญชีระบупยานฯ มาด้วย มิฉะนั้นศาลชอบที่จะไม่รับบัญชีระบупยานฯ (ฎ.๑๔๗๑/๒๕๒๙, ฎ.๖๕๒๐/๒๕๓๙)

(๒) การยื่นบัญชีระบупยานหลักฐานเพิ่มเติมเป็นสิทธิของคู่ความ ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตศาลก่อน

(๓) ถ้ามิได้มีการยื่นบัญชีระบупยานหลักฐานครั้งแรกไว้โดยชอบ จะยื่นบัญชีระบупยานหลักฐานเพิ่มเติมไม่ได้

ข้อพิจารณา

(๑) “วันสืบพยาน” หมายถึง วันสืบพยาน ครั้งแรกที่ได้มีการนำสืบพยานจริงๆ

ถ้าศาลนัดสืบพยานไว้ แต่ไม่มีการสืบพยาน ยังไม่ถือว่าวันนัดนั้น เป็นวันนัดสืบพยาน (ฎ.๑๘๑๓/๒๕๑๖)

(๒) ระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา ๘๘ ไม่ว่าจะ เป็น ๗ วัน หรือ ๑๕ วัน จะต้องมีส่วนเวลาอย่างน้อย ๗ หรือ ๑๕ วันเต็ม

เช่น ศาลนัดสืบพยานโจทก์นัดแรกในวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๑ โจทก์ต้องยื่นบัญชีระบупยานหลักฐานอย่างช้าวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๑

(เทียบ ฎ.๕๖๖/๒๕๔๐, ฎ.๑๐๖๖/๒๕๑๙ ซึ่งวินิจฉัยตามบทบัญญัติเดิม)

(๓) การที่คู่ความฝ่ายที่ขอเลื่อนคดีไม่ยื่นบัญชีระบупยานหลักฐานภายในกำหนดเวลา ศาลจะถือเป็นเหตุที่จะไม่อนุญาตให้เลื่อนคดีไม่ได้ (ฎ.๔๕๖/๒๕๒๑, ฎ.๙๙๔/๒๕๓๒)

แต่ถ้าเป็นกรณีที่คู่ความไม่ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานจนพ้นกำหนดเวลาย่อมไม่มีสิทธินำพยานหลักฐานเข้าสืบอยู่แล้ว ศาลมีอำนาจงดสืบพยาน จึงเท่ากับศาลชั้นต้นไม่อนุญาตให้เลื่อนคดีนั่นเอง เพราะ แม้ศาลจะอนุญาตให้คู่ความเลื่อนคดีได้เนื่องจากทนายความป่วย ก็ไม่ทำให้เกิดสิทธิแก่คู่ความที่จะนำพยานหลักฐานเข้าสืบได้ (เทียบ ฎ.๓๗๑๗/๒๕๓๘)..

(๔) ในชั้นอุทธรณ์/ฎีกาคู่ความอาจยื่นคำร้องขอระบุพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ หากมีเหตุตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘ วรรคสาม (ฎ.๗๗๐/๒๕๒๐, ฎ.๓๕๐๒/๒๕๓๒)

(๕) ดุลพินิจของศาล VS. ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘ วรรคสาม

ฎ.๖๕๐๑/๒๕๓๙ แม้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘ วรรคสามจะให้สิทธิแก่คู่ความในการยื่นคำร้องขอระบุพยานเพิ่มเติมได้ แต่ศาลก็มีอำนาจพิจารณาพิเคราะห์ว่าบัญชีระบุพยานเกี่ยวกับประเด็นหรือไม่ เป็นการประวิงคดีให้ชักช้าหรือไม่ หากเป็นเช่นนั้นก็ชอบที่ไม่รับบัญชีระบุพยานได้คำสั่งศาลตามมาตรานี้ เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา เมื่อคู่ความเห็นว่าศาลสั่งรับโดยไม่ชอบต้องโต้แย้งคัดค้านไว้ มิฉะนั้น จะยกชั้นอุทธรณ์ – ฎีกาไม่ได้ (ฎ.๖๑๐๘/๒๕๓๑)

แต่ การที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามมิได้คัดค้านนั้น ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะเพิกถอนคำสั่งเดิมเองและสั่งตัดพยานหลักฐานตามบัญชีดังกล่าว (ฎ.๕๖๖/๒๕๔๐)

(๗) เหตุอันควรตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘ วรรคสาม

ฎ.๑๔๑๖-๑๔๑๘/๒๕๐๘ โจทก์ จำเลยร้องขอต่อศาลให้ไปเดินเผชิญสืบ ตรวจสอบพยานทั้งปวงรายพิพาทจะเป็นประโยชน์ในการเพาะปลูกของจำเลยหรือไม่ การที่ศาลไปเดินเผชิญสืบจึงเป็นการไปสืบพยานของทั้งสองฝ่าย แม้ไม่มีคู่ความฝ่ายใดยื่นแสดงรายการวัตถุพยานก่อนตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘ ก็ชอบที่จะระบุเพิ่มเติมได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘ วรรคสาม ถือว่าเป็นการอนุญาตตามที่ศาลเห็นว่าเพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรม

ฎ.๕๓๒๑/๒๕๓๑ อ้างว่าไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยาน เพราะทนายไม่ได้อ่านหมายนัดสืบพยาน โดยเข้าใจว่าเป็นหมายนัดชี้สองสถานนั้น เป็นข้ออ้างที่ปราศจากเหตุผล ไม่อาจรับฟังได้ หรือ

อ้างว่านายจำเลยยื่นยันบัญชีระบุพยาน โดยมีได้อ้างเหตุตามมาตรา ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘ วรรคสาม แต่อย่างไรจึงไม่มีเหตุอันสมควรที่จะอนุญาตให้จำเลยยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มได้ (ฎ.๔๕๔๐/๒๕๓๖)

ฎ.๒๕๐๐/๒๕๔๘(ป.) แม้โจทก์ยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมพ้นระยะเวลาตามกฎหมาย แต่โจทก์ยังมีสิทธิที่จะยื่นบัญชีระบุพยานไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนมีคำพิพากษาได้อีก หากโจทก์ขออนุญาตต่อศาลโดยแสดงเหตุอันสมควรที่ต้องยื่นบัญชีระบุพยานเช่นนี้ พร้อมสำเนาเอกสารที่อ้างในบัญชีระบุพยานและสำเนาบัญชีระบุพยานดังกล่าวมาด้วย เมื่อศาลใช้ดุลพินิจสั่งรับบัญชีระบุพยานของโจทก์เป็นพยาน จึงรับฟังเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานได้

๙.๕.๔ ผลของการไม่ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน

มีผลตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๗ คือ

ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่ไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยานตามมาตรา ๘๘ แต่ถ้าศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานอันสำคัญซึ่งเกี่ยวแก่ประเด็นข้อสำคัญในคดี โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของอนุมาตรานี้ ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นได้

๙.๖ หลักเกณฑ์การยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานในคดีอาญา

แบ่งออกเป็น ๓ กรณี คือ

๑ กรณีที่ศาลกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐาน ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๓/๑

๒ กรณีที่ศาลไม่ได้กำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐาน ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๙/๑ วรรคหนึ่ง

๓ กรณีได้สวนคำร้องขอคืนของกลางที่ศาลสั่งริบหรือขอให้ริบ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๙/๑ วรรคสอง

๙.๖.๑ กรณีที่ศาลกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐาน

ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๓/๑ วรรคสองและวรรคสาม

“ก่อนวันตรวจพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่งไม่น้อยกว่า ๗ วัน ให้คู่ความยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นรับไป

จากเจ้าพนักงานศาลและถ้าคู่ความฝ่ายใดมีความจำนงจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม
ให้ยื่นต่อศาลก่อนวันตรวจพยานหลักฐานเสร็จสิ้น

การยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคสองจะกระทำ
ได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อผู้ร้องขอแสดงเหตุอันสมควรว่าไม่สามารถทราบถึง
พยานหลักฐานนั้น หรือ เป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเพื่อให้
โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่”

เงื่อนไข

☐ ศาลกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐาน

วิธีการ

☐ คู่ความต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานพร้อมสำเนาต่อศาลก่อนวันตรวจ
พยานหลักฐานไม่น้อยกว่า ๗ วัน ☐

การยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเพิ่มเติม

☐ ยื่นต่อศาลก่อนวันตรวจพยานหลักฐานเสร็จสิ้น ☐

การขออนุญาตยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเพิ่มเติม

⇒ พ้นระยะเวลาตาม ☐ และ ☐

⇒ ผู้ร้องขอต้องแสดงเหตุอันสมควรว่า

๑. ไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้น หรือ

๒. เป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือ

๓. เพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่

๙.๖.๒ กรณีที่ศาลไม่ได้กำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐาน

(บังคับกับคดีที่ต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องและคดีอาญาทั่วไป)

ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๙/๑ วรรคแรก “ภายใต้บังคับมาตรา ๑๗๓/๑ ในการไต่
สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณา โจทก์ต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน โดยแสดงถึง
ประเภทและลักษณะของวัตถุ สถานที่พอส่งเขป หรือเอกสารเท่าที่จะระบุได้ รวมทั้ง
รายชื่อ ที่อยู่ของบุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญเท่าที่จะระบุได้ ซึ่งโจทก์ประสงค์จะนำสืบ หรือ

ขอให้ศาลไปตรวจหรือแต่งตั้งต่อศาลไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันไต่สวนมูลฟ้องหรือวันสืบพยาน พร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานหลักฐานดังกล่าวในจำนวนที่เพียงพอเพื่อให้จำเลยรับไป ส่วนจำเลยให้ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานพร้อมสำเนาก่อนวันสืบพยานจำเลย”

(ก) กรณีโจทก์ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน

- ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน โดยแสดงถึง ประเภทและลักษณะของวัตถุ สถานที่ที่พอสั่งเขบ หรือเอกสารเท่าที่จะระบุได้ รวมทั้งรายชื่อ ที่อยู่ของบุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญเท่าที่จะระบุได้ ซึ่งโจทก์ประสงค์จะนำสืบ หรือขอให้ศาลไปตรวจหรือแต่งตั้ง

- ยื่นพร้อมสำเนาบัญชีระบุพยานหลักฐานในจำนวนที่เพียงพอเพื่อให้จำเลยรับไป

- ยื่นต่อศาลไม่น้อยกว่า ๑๕ วันก่อนวันไต่สวนมูลฟ้องหรือวันสืบพยาน

(ข) กรณีจำเลยยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน

- ยื่นต่อศาลก่อนวันสืบพยานจำเลย

๙.๖.๓ คดีที่มีการร้องขอคืนของกลางหรือกรณีร้องขอให้ศาลริบทรัพย์

ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๙/๑ วรรคสอง “ในการไต่สวนกรณีร้องขอคืนของกลางที่ศาลสั่งริบ หรือกรณีร้องขอให้ศาลริบทรัพย์ ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานต่อศาลไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันไต่สวนพร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานหลักฐานดังกล่าวในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ถ้ามี รับไป”

การยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเพิ่มเติม

๑) กรณีที่คู่ความยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานไว้แล้ว

⇒ ระยะเวลาที่กำหนด (๑๕ วันตาม ว.หนึ่ง หรือ ๗ วันตาม ว.สอง) ได้สิ้นสุดลง

⇒ ผู้ร้องขอต้องแสดงเหตุอันสมควรว่า

๑. ไม่สามารถทราบได้ว่าต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบ หรือ

๒. หรือไม่ทราบว่าพยานหลักฐานบางอย่างได้มีอยู่ หรือ

๓. มีเหตุสมควรอื่นใด

- ⇒ ไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนเสร็จสิ้นการสืบพยานของฝ่ายนั้น
- ⇒ ศาลเห็นว่าจำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานดังกล่าวเพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรม ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐานเช่นนั้นได้

๒) กรณีที่คู่ความไม่เคยยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานไว้เลย

- ⇒ ระยะเวลาที่กำหนด (๑๕ วันตาม ว.หนึ่ง หรือ ๗ วันตาม ว.สอง) ได้สิ้นสุดลง
- ⇒ ผู้ร้องขอต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่า มีเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานตามกำหนดเวลาได้ และต้องแสดงเหตุดังต่อไปนี้
๑. ไม่สามารถทราบได้ว่าต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบ หรือ
 ๒. หรือไม่ทราบว่าพยานหลักฐานบางอย่างได้มีอยู่ หรือ
 ๓. มีเหตุสมควรอื่นใด

- ⇒ ไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนเสร็จสิ้นการพิจารณา
- ⇒ ศาลเห็นว่าจำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานดังกล่าวเพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรม ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐานเช่นนั้นได้

๙.๖.๔ ผลของการไม่ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานในคดีอาญา

มาตรา ๒๒๙/๑ วรรคท้าย “ห้ามมิให้ศาลอนุญาตให้สืบและรับฟัง

พยานหลักฐานใดซึ่งคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งอ้างพยานหลักฐานนั้นมิได้แสดงความจำนงจะอ้างอิงพยานหลักฐานนั้นตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสาม แต่ถ้าศาลเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองพยาน หรือจะต้องสืบพยานหลักฐานดังกล่าวเพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐานเช่นนั้นได้”

ข้อพิจารณา

(๑) ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ร่วมในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

พยานหลักฐานของพนักงานอัยการย่อมถือเป็นพยานหลักฐานของโจทก์ร่วมด้วย และ

โจทก์ร่วมย่อมมีสิทธิซักถามพยานบุคคลโดยไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานซ้ำอีก แต่ถ้าโจทก์ร่วมประสงค์จะสืบพยานอื่นนอกจากที่พนักงานอัยการได้ยื่นไว้ ก็ชอบที่จะระบุพยานหลักฐานเพิ่มเติม (ฎ.๕๖๘/๒๕๑๓)

ซึ่งเมื่อยื่นแล้วก็ถือว่าบัญชีระบุพยานนั้นใช้ได้ทั้งเรื่อง (ฎ.๒๔๐๙/๒๕๒๓)

(๒) คดีที่มีการแยกฟ้องในภายหลังจากยื่นฟ้องต่อศาล

เช่น ศาลมีคำสั่งให้แยกฟ้องจำเลยที่ให้การปฏิเสธตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๖ วรรคสอง เมื่อโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลชั้นต้นภายในกำหนด คดีนี้จึงเป็นคดีใหม่ ก็ต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยานในคดีที่แยกฟ้องใหม่ด้วย (ฎ.๒๓๘๙/๒๕๒๒)

๙.๗ เอกสิทธิ์ในพยานหลักฐาน (privilege)

เอกสิทธิ์ในพยานหลักฐาน หมายถึง สิทธิพิเศษของคู่ความหรือบุคคลใด ซึ่งจะต้องเบิกความหรือนำพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาล ที่จะปฏิเสธไม่ยอมเบิกความหรือนำพยานหลักฐานนั้นๆ มาแสดง

เอกสิทธิ์ในพยานหลักฐานอาจพิจารณาแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

(๑.) เอกสิทธิ์ในเนื้อความแห่งพยานหลักฐาน

(๒.) เอกสิทธิ์ในตัวบุคคล

๙.๗.๑ เอกสิทธิ์ในเนื้อความแห่งพยานหลักฐาน

หมายถึง พยานหลักฐานนั้นเป็นความลับในตัวของมันเอง บุคคลใดๆ จะนำมาเปิดเผยไม่ได้ เช่น

- ความลับในทางราชการทหาร
- ความลับของประเทศในการดำเนินการตามนโยบายต่างประเทศ หรือ
- ความลับที่เกิดจากการปรึกษาคดีความระหว่างทนายความกับลูกความ เป็น

ต้น

คดีแพ่ง ป.วิ.พ. มาตรา ๙๒ บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดจะต้องเบิกความหรือนำพยานหลักฐานชนิดใดๆ มาแสดง และคำเบิกความหรือพยานหลักฐานนั้นอาจเปิดเผย

(๑) หนังสือราชการหรือข้อความอันเกี่ยวกับงานของแผ่นดินซึ่งโดยสภาพจะต้องรักษาเป็นความลับไว้ชั่วคราวหรือตลอดไป และคู่ความหรือบุคคลนั้นเป็นผู้รักษาไว้ หรือได้ทราบมาโดยตำแหน่งราชการ หรือในหน้าที่ราชการหรือกึ่งราชการอื่นใด

(๒) เอกสารหรือข้อความที่เป็นความลับใดๆ ซึ่งตนได้รับมอบหมายหรือบอกเล่าจากลูกความในฐานะที่ตนเป็นทนายความ

(๓) การประดิษฐ์ แบบ หรือการงานอื่นๆ ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไม่ให้เปิดเผย

คู่ความหรือบุคคลเช่นว่านั้นชอบที่จะปฏิเสธไม่ยอมเบิกความหรือนำพยานหลักฐานนั้นๆ มาแสดงได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องให้เปิดเผยได้

เมื่อคู่ความหรือบุคคลใดปฏิเสธไม่ยอมเบิกความหรือนำพยานหลักฐานมาแสดงดังกล่าวมาแล้ว ให้ศาลมีอำนาจที่จะหมายเรียกพนักงานเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้มาศาล และให้ชี้แจงข้อความตามที่ศาลต้องการเพื่อวินิจฉัยว่า การปฏิเสธนั้นชอบด้วยเหตุผลหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าการปฏิเสธนั้นไม่มีเหตุผลฟังได้ ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้คู่ความหรือบุคคลเช่นว่านั้นยกประโยชน์แห่งมาตรานี้ขึ้นใช้ และบังคับให้เบิกความหรือนำพยานหลักฐานนั้นมาแสดงได้”

คดีอาญา ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๑ บัญญัติว่า

“เมื่อคู่ความหรือผู้ใดจะต้องให้การหรือส่งพยานหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) เอกสารหรือข้อความที่ยังเป็นความลับในราชการอยู่

(๒) เอกสารหรือข้อความลับ ซึ่งได้มาหรือทราบเนื่องในอาชีพหรือหน้าที่ของเขา

(๓) วิธีการ แบบแผนหรืองานอย่างอื่นซึ่งกฎหมายคุ้มครองไม่ยอมให้เปิดเผย คู่ความหรือบุคคลนั้นมีอำนาจไม่ยอมให้การหรือส่งพยานหลักฐาน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้น

ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดไม่ยอมให้การ หรือไม่ส่งพยานหลักฐานดังกล่าวแล้ว ศาลมีอำนาจหมายเรียกเจ้าหน้าที่หรือบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์มาแถลงต่อศาล เพื่อวินิจฉัยว่าการไม่ยอมนั้นมีเหตุผลค่าจุนหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไร้เหตุผล ให้ศาลบังคับให้ให้การหรือส่งพยานหลักฐานนั้น”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติทั้งตาม ป.วิ.พ. และ ป.วิ.อ. พยานหลักฐานอันเป็นเอกสิทธิ์ในตัวของมันเองมีลักษณะคล้ายกัน ๓ ประเภทใหญ่ๆ คือ

(๑) ความลับในทางราชการ

ปกติแล้วราชการมีระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยกำหนดชั้นความลับของเอกสารว่าเป็นลับที่สุด ลับมาก ลับและปกปิด แต่ระเบียบกำหนดชั้นความลับดังกล่าวไม่ผูกมัดศาลว่าจะต้องเห็นด้วยตามนั้น เพราะกฎหมายให้อำนาจศาลที่จะเรียกเจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องมาสอบถามดูว่าสมควรจะให้ส่งพยานหลักฐานเช่นนั้นหรือไม่

(ดู ฎ. ๑๑๗๑/๒๕๑๔)

(๒) ความลับระหว่างทนายกับลูกความและความลับที่ได้มาจากการประกอบอาชีพหรือหน้าที่ กฎหมายประสงค์ให้ทนายความและลูกความได้ปรึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับคดีอย่างตรงไปตรงมาและเปิดเผย ดังนั้น นอกจากตัวทนายความจะได้รับเอกสิทธิ์ในการที่ตนจะไม่เบิกความหรือนำหลักฐานใดๆ ซึ่งตนทราบมาจากลูกความมาแสดงเป็นพยานหลักฐานในศาลแล้ว ยังหมายความว่าตัวลูกความนั้นก็มิมีเอกสิทธิ์ที่จะห้ามมิให้ทนายความเปิดเผยด้วย เอกสิทธิ์ในข้อนี้จึงคุ้มครองทั้งทนายความและลูกความการประกอบวิชาชีพอย่างอื่นๆ (ตาม ป.วิ.อ.)เช่น นักบัญชี แพทย์ วิศวกร ย่อมอาจล่วงรู้ความลับของลูกค้านั้น แพทย์และคนไข้ย่อมได้รับเอกสิทธิ์ในทำนองเดียวกัน (๓) ผลการประดิษฐ์หรือการงานต่างๆ ที่มีกฎหมายคุ้มครอง การประดิษฐ์ การค้นคว้า ผลงานต่างๆ ที่จะได้รับเอกสิทธิ์ตามมาตรานี้ นั้น ต้องมีกฎหมายคุ้มครอง เช่น สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ การงานอื่นๆ ที่ได้รับการคุ้มครองก็มีเช่นสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

๙.๗.๒ เอกสิทธิ์ในตัวบุคคล

หมายความว่า บุคคลนั้นมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยความเป็นพยานต่อศาล หรือที่จะไม่ส่งพยานหลักฐานต่อศาล ซึ่งมี ๒ ประเภท คือ

(๑) เอกสิทธิ์ของพยานบุคคลตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๕

“มาตรา ๑๑๕ พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หรือพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา แม้มาเป็นพยานจะไม่ยอมเปิดเผยความหรือตอบคำถามใด ๆ ก็ได้ สำหรับบุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมายจะไม่ยอมเปิดเผยความหรือตอบคำถามใด ๆ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามกฎหมายนั้น ๆ ก็ได้”

แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยขยายเอกสิทธิ์ของบุคคลให้กว้างขึ้น กล่าวคือ บุคคลใดก็ตามที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมายอื่นก็มีเอกสิทธิ์ดังกล่าวเช่นกัน

(๒) เอกสิทธิ์ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

ได้แก่ สถานทูต บุคคลในคณะทูต องค์การระหว่างประเทศและบุคคลในองค์การดังกล่าว ดังนั้นบุคคลเหล่านี้ไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องมาเปิดเผยความเป็นพยานต่อศาลหรือส่งพยานหลักฐานใดๆ ต่อศาล เว้นแต่บุคคลเหล่านั้นจะสละเอกสิทธิ์

๙.๗.๓ ผลของการรับฟังพยานหลักฐานในเรื่องเอกสิทธิ์

- เอกสิทธิ์ในเนื้อความแห่งพยานหลักฐาน เช่น ความลับทางราชการ สิทธิบัตร หรือลิขสิทธิ์ นั้น ศาลมีอำนาจที่จะเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาไต่สวน และหากศาลเห็นสมควรก็มีอำนาจสั่งให้ส่งพยานหลักฐานนั้นหรือบังคับให้ผู้อ้างเอกสิทธิ์นั้นเปิดเผยความได้ (ดูวรรคท้ายแห่ง ป.วิ.พ. มาตรา ๙๒ และ ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๑)

- ส่วนเอกสิทธิ์ตามข้อ ๙.๗.๒ คือเอกสิทธิ์ในตัวบุคคล เช่น พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา คณะทูต เช่นนี้ เป็นเอกสิทธิ์เด็ดขาด ศาลจะบังคับให้ผู้ผู้นั้นเปิดเผยความไม่ได้

บทที่ ๑๐

การนำสืบพยานหลักฐานในคดีอาญา และบทตัดพยานหลักฐาน

๑๐.๑ หัวข้อที่จะทำการศึกษา

๑. ผู้นำสืบและประเด็นในการนำสืบพยานหลักฐานในคดีอาญา
๒. การได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดีอาญาในชั้นจับกุมและชั้น

สอบสวน

๓. วิธีการนำสืบพยานหลักฐานคดีอาญาบางประเภท
๔. บทตัดพยานหลักฐานในคดีอาญา

๑๐.๒ ผู้นำสืบและประเด็นในการนำสืบพยานหลักฐานในคดีอาญา

ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖ “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพินิจได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญหลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน”

จากหลักของ ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖ ถือว่า โจทก์ในคดีอาญามีหน้าที่นำสืบหรือภาระการพิสูจน์เสมอว่า ได้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

๑. ในคดีอาญาจำเลยจะให้การปฏิเสธลอยหรือไม่ให้การใดๆ ก็ได้ ถือว่าโจทก์มีหน้าที่นำสืบให้ครบทุกประเด็นในองค์ประกอบความผิด

๒. กรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องโจทก์ทุกประการ ศาลย่อมฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องและลงโทษจำเลยได้โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องสืบพยาน เว้นแต่เข้าด้วยข้อยกเว้นที่จะต้องมีการสืบพยานประกอบ คำให้การรับสารภาพตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๖

ประเด็นในคดีอาญา

ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖ ประเด็นในคดีอาญามีเพียงว่า

...จำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ...

ดังนั้นพยานหลักฐานที่ไม่เกี่ยวกับประเด็น ศาลมีอำนาจไม่ยอมให้นำสืบได้ เช่น ดุลพินิจในการลงโทษ ศาลไม่จำเป็นต้องรับฟังจากพยานหลักฐานที่มีการนำสืบเท่านั้น ศาลอาจรับฟังจากคำร้อง คำแถลง ตลอดจนรายงานของพนักงานคุมประพฤติได้ เป็นต้น

๑๐.๓ การได้มาซึ่งพยานหลักฐานในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน

๑๐.๓.๑ ชั้นจับกุม หรือชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับ

ป.วิ.อ. มาตรา ๘๔ วรรคท้าย บัญญัติว่า “ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ถูกจับให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานผู้จับ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในชั้นจับกุมหรือรับมอบตัวผู้ถูกจับ ถ้อยคำนั้นเป็นคำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิดห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน แต่ถ้าเป็นถ้อยคำอื่น จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ต่อเมื่อได้มีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือตามมาตรา ๘๓ วรรคสอง แก่ผู้ถูกจับแล้วแต่กรณี”

๑๐.๓.๒ ชั้นสอบสวน

๑. การสอบปากคำผู้ต้องหา (ที่ไม่ใช่ผู้ต้องหาอายุไม่เกิน ๑๘ ปี) เป็นไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๔ มาตรา ๑๓๔/๑ มาตรา ๑๓๔/๓ และมาตรา ๑๓๔/๔

๒) การสอบปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็ก เป็นไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๓ ทวิ

(๑) คดีที่อยู่ในบังคับ ได้แก่

(ก) คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย อันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชกชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ

(ข) คดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุกซึ่งผู้เสียหาย หรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน ๑๘ ปีร้องขอ

(๒) สถานที่สอบปากคำ

การถามปากคำเด็กอายุไม่เกิน ๑๘ ปีในฐานะผู้เสียหายหรือ พยาน ให้แยกกระทำเป็นส่วนนัดในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก

(๓) ต้องมีบุคคลดังต่อไปนี้อยู่ร่วมด้วย

นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการ แต่ถ้าในกรณีที่จำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง ซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวได้ ก็ให้มีเพียงบุคคลใดบุคคลหนึ่งร่วมอยู่ด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน

(๔) การถามปากคำเด็กที่อาจมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจของเด็ก

กรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่า

...การถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใดอาจมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง...

☐ ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

(๕) การถามปากคำให้มีการบันทึกภาพและเสียง

ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่อง

ซึ่งตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๒ ตรี ศาลจะรับฟังบันทึกคำให้การพยานในสื่อภาพและเสียงที่บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามมาตรานี้ได้

การรับคำร้องทุกข์ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๒๔/๑

บัญญัติให้นำมาตรา ๑๓๓ ทวิ ไปใช้กับการจดบันทึกคำร้องทุกข์ ดังนี้ “ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๓๓ ทวิ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การจดบันทึกคำร้องทุกข์ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี เว้น

แต่มีเหตุจำเป็น ไม่อาจหาหรือรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์บุคคลที่ได้กร้องขอและพนักงานอัยการได้และเด็กไม่ประสงค์จะให้หรือรอบุคคลดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ให้ผู้รับคำร้องทุกข์ ตามมาตรา ๑๒๓ หรือมาตรา ๑๒๔ แล้วแต่กรณี บันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในบันทึกคำร้องทุกข์ด้วย”

การซื้อตัวของพยานที่เป็นเด็ก ป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๓ ตรี

“ในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีซื้อตัวบุคคลใด ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการซื้อตัวบุคคลในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและสามารถป้องกันมิให้บุคคลซึ่งจะถูกซื้อตัวนั้นเห็นตัวเด็ก โดยให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่ได้กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการซื้อตัวบุคคลนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็นไม่อาจหาหรือรอบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้และเด็กไม่ประสงค์จะให้หรือรอบุคคลดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

ในกรณีการซื้อตัวผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการซื้อตัวในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและสามารถป้องกันมิให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กนั้นเห็นตัวบุคคลที่จะทำการซื้อตัว”

การสอบสวนผู้ต้องหาอายุไม่เกิน ๑๘ ปี

ป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๔/๒ ให้นำมาตรา ๑๓๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่อายุไม่เกิน ๑๘ ปี

หากไม่ปฏิบัติตามจะมีผล คือ ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา ๑๓๔/๒ จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้ (มาตรา ๑๓๔/๔ วรรคท้าย)

แต่ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๔/๒ ประกอบมาตรา ๑๓๓ ทวิ บังคับเฉพาะการสอบคำให้การผู้ต้องหาเด็กที่อายุไม่ถึง ๑๘ ปีเท่านั้น ไม่รวมถึงการรวบรวมพยานหลักฐานอื่นๆ ของเจ้าพนักงาน

ฎ.๖๔๓/๒๕๔๙ ในขณะที่พนักงานสอบสวนนำตัวจำเลยไปนำชี้ที่เกิดเหตุ ไม่มี นักจิตวิทยา พนักงานอัยการ ทนายความและบุคคลที่เด็กร้องขอ (บิดาของจำเลย) เข้าร่วมด้วย กับไม่มีการบันทึกภาพและเสียงของจำเลยขณะให้ปากคำต่อพนักงานสอบสวน เห็นว่า ป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๓ ทวิ ใช้บังคับเฉพาะกรณีสอบปากคำจำเลย เท่านั้น ไม่บังคับในการรวบรวมพยานหลักฐานอื่นๆ ด้วย การสอบสวนจึงชอบแล้ว การสอบปากคำผู้เสียหายซึ่งเป็นหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ

มาตรา ๑๓๓ วรรคสี่และวรรคห้าบัญญัติว่า “ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ การถามปากคำผู้เสียหายซึ่งเป็นหญิง ให้พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นหญิงเป็นผู้สอบสวน เว้นแต่ผู้เสียหายนั้นยินยอมหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น และให้บันทึกความยินยอมหรือเหตุจำเป็นนั้นไว้ ทั้งนี้ ผู้เสียหายจะขอให้บุคคลใดอยู่ร่วมในการถามปากคำนั้นด้วยก็ได้

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานยืนยันตัวผู้กระทำความผิดในชั้นจับกุมหรือชี้ตัวผู้ต้องหาในคดีอาญา ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนจัดให้มีการยืนยันตัวผู้กระทำความผิดหรือชี้ตัวผู้ต้องหาในสถานที่ที่เหมาะสม และสามารถจะป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยาน โดยให้คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เสียหายหรือพยานเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งกรณี เว้นแต่ผู้เสียหายหรือพยานนั้นยินยอม และให้บันทึกความยินยอมนั้นไว้”

ผลของการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องการสอบปากคำ และกระบวนการอื่นตาม ป.วิ.อ.

๑. การสอบปากคำผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๔/๔ วรรคท้ายว่า ...จะรับฟังถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา ๑๓๔/๒ เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้ ...

๒. กรณีอื่นๆ ไม่มีกฎหมายกำหนดผลของการฝ่าฝืนไว้โดยชัดแจ้ง ดังนั้น ถ้อยคำหรือพยานหลักฐานที่ได้มาจึงน่าจะไม่ใช่ไปและสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ แต่มีอีกความเห็นหนึ่งว่า อาจปรับเข้าได้กับหลักของพยานหลักฐาน

ที่ได้มาโดยมิชอบ ซึ่งมีข้อยกเว้นที่จะให้รับฟังได้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/๑ จึงควรติดตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในเรื่องนี้ต่อไป

๑๐.๔ กระบวนพิจารณาพิเศษในคดีอาญาในชั้นศาล

ป.วิ.อ. กำหนดกระบวนพิจารณาเกี่ยวกับการสืบพยานไว้เป็นพิเศษ ดังนี้

(๑) การสืบพยานผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิด

(ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๒ วรรคสาม วรรคสี่และวรรคห้า)

(๒) การสืบพยานกรณีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกิน ๑๘ ปี

(มาตรา ๑๗๒ ตร.)

๑๐.๔.๑ การสืบพยานผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิด

ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๒ วรรคสาม วรรคสี่และวรรคห้า บัญญัติว่า

“ในการสืบพยาน เมื่อได้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยานหรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้ว จะดำเนินการโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้ ซึ่งอาจกระทำโดยการใช้โทรทัศน์วงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา และจะให้สอบถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้

ในการสืบพยาน ให้มีการบันทึกคำเบิกความพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพและเสียงซึ่งสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของการบันทึกได้และให้ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาใช้การบันทึกดังกล่าวประกอบการพิจารณาคดีด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาตามวรรคสามและวรรคสี่ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

วิธีการสืบพยานตามมาตรานี้เป็นระบบใหม่ซึ่งจะต้องมีการกำหนดรายละเอียดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาต่อไป

๑๐.๔.๒ การสืบพยานกรณีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกิน ๑๘ ปี

ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๒ ตรี “เว้นแต่ในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ในการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้ศาลจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และศาลอาจปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ศาลเป็นผู้ถามพยานเอง โดยแจ้งให้พยานนั้นทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบแล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น ๆ หรือศาลจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้

(๒) ให้คู่ความถาม ถามค้าน หรือถามตงผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

ในการเบิกความของพยานดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาด้วย และเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบ

ก่อนการสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลเห็นสมควรหรือถ้าพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควรซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าจะจะเป็นผลร้ายแก่เด็กถ้าไม่อนุญาตตามที่ร้องขอ ให้ศาลจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามมาตรา ๑๓๓ ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง ต่อหน้าคู่ความและในกรณีเช่นนี้ให้ถือสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล โดยให้คู่ความถามพยานเพิ่มเติม ถามค้านหรือถามตงพยานได้ ทั้งนี้ เท่าที่จำเป็นในกรณีที่ ไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความตามวรรคหนึ่งเพราะมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานนั้นในชั้นสอบสวนตามมาตรา ๑๓๓ ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง เสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล และให้ศาลรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้”

มาตรา ๑๗๒ ตริ มีการแก้ไขปี ๒๕๕๐ เปลี่ยนแปลงหลักการเดิม (ไม่บังคับให้มีการจัดสถานที่ที่เหมาะสม) แต่มาตรา ๑๗๒ ตริที่แก้ไขใหม่บังคับให้ศาลจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก

ส่วนการถามพยานยังเป็นไปตามหลักการเดิม คือ ศาลเป็นผู้ถามพยานเอง หรือศาลจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้ แต่ในกรณีที่คู่ความจะถามค้านหรือถามตง ต้องทำผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และในการเบิกความของพยานให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาด้วยรวมทั้งให้ศาลแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบและภายในขอบเขตที่ศาลเห็นสมควร

๑๐.๕ หลักเกณฑ์การนำสืบพยานหลักฐานที่เป็นบทเฉพาะในคดีอาญา

(๑) การสืบพยานหลักฐานต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย

ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่งและมีข้อยกเว้นตามมาตรา ๑๗๒ ทวิ ทั้งนี้ตามมาตรา ๒๒๙ ศาลจะสืบพยานในศาลหรือนอกศาลก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

(๒) ศาลมีอำนาจสืบพยานหลักฐานเพิ่มเติมโดยจะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้ เป็นไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๘ “ระหว่างพิจารณาโดยผลการหรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอ ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม จะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้”

(๓) ในระหว่างการพิจารณาศาลมีอำนาจถามโจทก์ จำเลยหรือพยานคนใดก็ได้

ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๕ “ในระหว่างพิจารณา เมื่อเห็นสมควร ศาลมีอำนาจถามโจทก์จำเลยหรือพยานคนใดก็ได้

ห้ามมิให้ถามจำเลยเพื่อประโยชน์แต่เฉพาะจะเพิ่มเติมคดีโจทก์ซึ่งบกพร่อง เว้นแต่จำเลยจะอ้างตนเองเป็นพยาน”

(๔) ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ที่จะเป็นพยานซึ่งไม่ใช่จำเลยออกไปอยู่นอกห้องพิจารณาจนกว่าจะมีการเบิกความ

ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๖ “ ในระหว่างพิจารณาศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ที่จะเป็นพยาน ซึ่งมีใช้จำเลย ออกไปอยู่นอกห้องพิจารณาจนกว่าจะเข้ามาเบิกความ อนึ่งเมื่อพยาน เบิกความแล้วจะให้รออยู่ในห้องพิจารณาก่อนก็ได้”

๑๐.๖ บทตัดพยานหลักฐานในคดีอาญา

บทตัดพยานหลักฐานโดยเด็ดขาด

๑. บทตัดพยานหลักฐานตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖

๒. บทตัดพยานหลักฐานในชั้นจับกุมตาม

(ป.วิ.อ. มาตรา ๘๔ วรรคท้าย)

๓. บทตัดพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนตาม

(ป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๔/๔ วรรคท้าย)

บทตัดพยานหลักฐานตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖

“พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพินิจได้ว่าจำเลยมีผิด หรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการ จูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน”

ข้อสังเกต ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖

๑. เป็นบทตัดพยานหลักฐานทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นพยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล

๒. หมายความว่าจะเป็นพยานหลักฐานได้ต้องเป็นพยานหลักฐานซึ่งน่าจะ พินิจได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์

๓. พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ต้อง พิจารณาตามมาตรา ๒๒๖/๑ ด้วย

บทตัดพยานหลักฐานในชั้นจับกุมตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๘๔ วรรคท้าย บัญญัติ ว่า “ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ถูกจับให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานผู้จับ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจในชั้นจับกุมหรือรับมอบตัวผู้ถูกจับ ถ้าถ้อยคำนั้นเป็นคำรับสารภาพของผู้ถูกจับ

ว่าตนได้กระทำความผิดห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน แต่ถ้าเป็นถ้อยคำอื่น จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ต่อเมื่อได้มีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือตามมาตรา ๘๓ วรรคสอง แก่ผู้ถูกจับแล้วแต่กรณี”

ป.วิ.อ.มาตรา ๘๔ วรรคท้าย แบ่งเป็น ๒ กรณี

๑. กรณีถ้อยคำรับสารภาพของผู้ถูกจับ

☐ ห้ามรับฟังโดยเด็ดขาด

๒. ถ้อยคำอื่นของผู้ถูกจับ (ที่ไม่ใช่คำรับสารภาพว่าตนได้กระทำความผิด)

☐ จะรับฟังได้ต่อเมื่อได้มีการแจ้งสิทธิตาม มาตรา ๘๔ วรรคหนึ่ง และตาม

มาตรา ๘๓ วรรคสองแก่ผู้ถูกจับ แล้วแต่กรณี

องค์ประกอบของถ้อยคำรับสารภาพของผู้ถูกจับ

๑. เป็นถ้อยคำของผู้ถูกจับ

๒. เป็นถ้อยคำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิด

๓. เป็นถ้อยคำที่ให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานผู้จับ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือ

ตำรวจ

๔. เป็นถ้อยคำที่ให้ไว้ในชั้นจับกุมหรือรับมอบตัว

ถ้อยคำของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน

ป.วิ.อ.มาตรา ๑๓๔/๔ วรรคท้าย บัญญัติว่า “ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือก่อนที่จะดำเนินการ ตามมาตรา ๑๓๔/๑ มาตรา ๑๓๔/๒ และมาตรา ๑๓๔/๓ จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้”

ดังนั้น การพิจารณาว่าถ้อยคำของผู้ต้องหาที่ได้ให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนว่าจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้หรือไม่ ดูจากการแจ้งสิทธิตามมาตรา ๑๓๔/๔ วรรคหนึ่ง ๑๓๔/๑ มาตรา ๑๓๔/๒ และมาตรา ๑๓๔/๓ เป็นสำคัญ

การฝ่าฝืนเพียงมาตราใด มาตราหนึ่งก็มีผลทำให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้

บทตัดพยานหลักฐานตาม ป.วิ.อ. ที่เพิ่มขึ้นในปี ๒๕๕๑

๑. บทคัดพยานหลักฐานตามมาตรา ๒๒๖/๑ บัญญัติว่า

“ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่า พยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรม มากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญา หรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน

ในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น

(๒) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี

(๓) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ

(๔) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษหรือไม่เพียงใด”

มาตรา ๒๒๖/๑ มุ่งถึงพยานหลักฐาน ๒ ประเภท คือ

(๑) พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ

(๒) พยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ

ผล คือการห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น

เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญา (due process of law) หรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน

โดยกำหนดว่าในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจว่าจะรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านี้หรือไม่ ให้ศาลพิจารณาตาม (๑) (๒) (๓) และ (๔) ด้วย

๒. พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำผิดครั้งอื่นๆ หรือความประพฤตินทางเสื่อมเสียของจำเลย

ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/๒ บัญญัติว่า“ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดครั้งอื่นๆ หรือความประพฤติในทางเสื่อมเสียของจำเลย เพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดในคดีที่ถูกฟ้อง เว้นแต่พยานหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องเนื่องโดยตรงกับองค์ประกอบความผิดของคดีที่ฟ้อง

(๒) พยานหลักฐานที่แสดงถึงลักษณะ วิธี หรือรูปแบบเฉพาะในการกระทำความผิดของจำเลย

(๓) พยานหลักฐานที่หักล้างข้อกล่าวอ้างของจำเลยถึงการกระทำ หรือความประพฤติในส่วนดีของจำเลย

ความในวรรคหนึ่งไม่ห้ามการนำสืบพยานหลักฐานดังกล่าว เพื่อให้ศาลใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษหรือเพิ่มโทษ”

๓. พยานบอกเล่า ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/๓

“ข้อความซึ่งเป็นการบอกเล่าที่พยานบุคคลใดนำมาเบิกความต่อศาล หรือที่บันทึกไว้ในเอกสารหรือวัตถุอื่นใดซึ่งอ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาล หากนำเสนอเพื่อพิสูจน์ความจริงแห่งข้อความนั้น ให้ถือเป็นพยานบอกเล่า

ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่า เว้นแต่

(๑) ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมของพยานบอกเล่าที่น่าเชื่อว่าจริงได้ หรือ

(๒) มีเหตุจำเป็น เนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นด้วยตนเองโดยตรงมาเป็นพยานได้ และมีเหตุผลสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่านั้น

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่ควรรับไว้ซึ่งพยานบอกเล่าใด และคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องร้องคัดค้านก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดยางานระบุนาม หรือชนิดและลักษณะของพยานบอกเล่า เหตุผลที่ไม่ยอมรับ และข้อคัดค้านของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องไว้ ส่วนเหตุผลที่คู่ความฝ่ายคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจจดลงไว้ในรายงานหรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน”

ความหมายของพยานบอกเล่า

“ป.วิ.พ. มาตรา ๙๕/๑ ข้อความซึ่งเป็นการบอกเล่าที่พยานบุคคลได้นำมาเบิกความต่อศาลก็ดี หรือที่บันทึกไว้ในเอกสารหรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้อ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาลก็ดี หากนำเสนอเพื่อพิสูจน์ความจริงแห่งข้อความนั้น ให้ถือเป็นพยานบอกเล่า

“ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/ ๓ ข้อความซึ่งเป็นการบอกเล่าที่พยานบุคคลได้นำมาเบิกความต่อศาล หรือที่บันทึกไว้ในเอกสารหรือวัตถุอื่นใดซึ่งอ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาล หากนำเสนอเพื่อพิสูจน์ความจริงแห่งข้อความนั้น ให้ถือเป็นพยานบอกเล่า

การชั่งน้ำหนักพยานบอกเล่าตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๗/๑

“ในการวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานบอกเล่า พยานขัดทอด พยานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้าน หรือพยานหลักฐานที่มีข้อบกพร่องประการอื่นอันอาจกระทบถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น ศาลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่จะมีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานประกอบอื่นมาสนับสนุน

พยานหลักฐานประกอบตามวรรคหนึ่ง หมายถึง พยานหลักฐานอื่นที่รับฟังได้ และมีแหล่งที่มาเป็นอิสระต่างหากจากพยานหลักฐานที่ต้องการพยานหลักฐานประกอบนั้น ทั้งจะต้องมีคุณค่าเชิงพิสูจน์ที่สามารถสนับสนุนให้พยานหลักฐานอื่นที่ประกอบมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย”

๔. พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมทางเพศของผู้เสียหาย

ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/๔ บัญญัติว่า

“ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ห้ามมิให้จำเลยนำสืบด้วยพยานหลักฐานหรือถามค้านด้วยคำถามอันเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของผู้เสียหายกับบุคคลอื่นนอกจากจำเลย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลตามคำขอ

ศาลจะอนุญาตตามคำขอในวรรคหนึ่ง เฉพาะในกรณีที่ศาลเห็นว่าก่อให้เกิดความยุติธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี”

บทที่ ๑๑

พยานบุคคล

๑๑.๑ ความหมายของพยานบุคคล (Witness)

หมายถึง บุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อศาลและเบิกความเล่าเรื่องด้วยวาจา เพื่อที่ศาลจะได้บันทึกถ้อยคำของพยานผู้นั้นไว้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี

ข้อสังเกตเกี่ยวกับถ้อยคำ

พยาน = พยานบุคคล = witness

พยานหลักฐาน = Evidence

การแบ่งประเภทของพยานบุคคล

(๑) ประจักษ์พยาน/พยานโดยตรง VS.

พยานแวดล้อมกรณี / พยานเหตุผล

(๒) พยานบุคคลธรรมดาทั่วไป VS. พยานผู้เชี่ยวชาญ

(๓) ประจักษ์พยาน VS. พยานบอกเล่า

พยานบุคคลประเภทใดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือกว่ากัน **๘**

ฎ.๕๔๖๒/๒๕๓๙ พยานแวดล้อมกรณี คือ พยานเหตุผลที่จะทำให้ศาลเชื่อว่า มีข้อเท็จจริงบางอย่างอยู่หรือไม่ ซึ่งจะต้องมีการใช้เหตุผลอนุมานเอาอีกต่อหนึ่ง การที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ รับฟังคำของ ส. เจ้าของบ้านอันเป็นสถานที่ที่มีการเรียกเงิน และเป็นผู้แนะนำผู้กล่าวหาให้หาผู้ถูกกล่าวหาเป็นทนายความให้ กับคำของ ท. เพื่อนบ้านของผู้กล่าวหา ซึ่งผู้กล่าวหา ยืมเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท เพื่อนำไปให้ผู้ถูกกล่าวหาจึงมารู้เห็นเหตุการณ์ อันเป็นพยานแวดล้อมที่มีรายละเอียดประกอบ ขอบด้วยเหตุผลที่ทำให้เชื่อว่า มีข้อเท็จจริงบางอย่างอยู่ จึงไม่ขัดต่อวิธีพิจารณาความ

๑๑.๒ ความสามารถในการเป็นพยานบุคคล

(ป.วิ.พ มาตรา ๙๕)

ป.วิ.พ มาตรา ๙๕ วรรคแรก บัญญัติว่า

“ห้ามมิให้ยอมรับฟังพยานบุคคลใดเว้นแต่บุคคลนั้น

(๑) สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ และ

(๒) เป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นมาด้วยตนเองโดยตรง แต่ความในข้อนี้ให้ใช้ได้ต่อเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยชัดแจ้งหรือคำสั่งของศาลว่าให้เป็นอย่างอื่น

ป.วิ.พ มาตรา ๙๕ วรรคสอง

“ถ้าศาลไม่ยอมรับไว้ซึ่งคำเบิกความของบุคคลใด เพราะเห็นว่าบุคคลนั้นจะเป็นพยานหรือให้การดังกล่าวข้างต้นไม่ได้ และคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องร้องคัดค้านก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดยางานระบุนามพยาน เหตุผลที่ไม่ยอมรับและข้อคัดค้านของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องไว้ ส่วนเหตุผลที่คู่ความฝ่ายคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจตกลงไว้ในรายงานหรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน”

กรณีไม่รู้ภาษาไทย — เบิกความผ่านล่าม

กรณีเป็นคนหูหนวก หรือ เป็นใบ้ หรือทั้งหูหนวกและเป็นใบ้ — ป.วิ.พ มาตรา ๙๖

ฎ.๘๑/๒๕๓๑ คำเบิกความของพยานที่หูหนวกและเป็นใบ้ ให้ถือว่าเป็นคำเบิกความของพยานบุคคล ส่วนวิธีถามหรือตอบนั้นอาจจะกระทำโดยวิธีเขียนหนังสือ หรือ โดยวิธีอื่นที่สมควรได้ ตาม ป.วิ.พ มาตรา ๙๖

กรณีเป็นคนวิกลจริต

ฎ.๑๑๙๙/๒๕๒๖ ผู้เสียหายอายุ ๑๖ ปี เป็นคนปัญญาอ่อน พูดเรื่องยากๆ ไม่ค่อยจะรู้เรื่อง แต่เบิกความต่อศาลได้เรื่องได้ราว ดังนี้รับฟังได้

กรณีเป็นผู้เยาว์

ฎ.๑๖๗/๒๕๔๐ แม่โจทก์ผู้เสียหายซึ่งมีอายุ ๘ ปีเศษ เป็นประจักษ์พยานเพียงปากเดียว แต่เมื่อเบิกความถึงเหตุการณ์ที่จำเลยกระทำอนาจารได้เป็นขั้นตอนตามลำดับตรงไปตรงมา ปราศจากการปรุงแต่งตามประสาเด็กที่ไร้เดียงสา ทั้งเรื่องราวหลังเกิดเหตุยังสอดคล้องเชื่อมโยงกันดีกับพยานอื่น ทำให้เชื่อได้ว่าเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริง

กรณีพยานบุคคลที่เป็นญาติกัน

ฎ.๑๓๕๑/๒๕๓๙ ไม่มีกฎหมายใดห้ามมิให้รับฟังคำเบิกความของพยานบุคคลที่เป็นญาติกัน หากศาลเห็นว่าพยานเช่นว่านั้นเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและชอบด้วยเหตุผลพอให้รับฟังได้ว่าเป็นความจริง ศาลก็มีอำนาจรับฟังคำเบิกความของพยานดังกล่าวนั้นได้

๑๑.๓ ป.วิ.พ. มาตรา ๙๕/๑ กับพัฒนาการของกฎหมายเรื่องพยานบอกเล่า เดิมแม้ ป.วิ.พ มาตรา ๙๕ (๒) จะมีได้กล่าวถึงคำว่า “พยานบอกเล่า” ไว้เลย แต่ ศาลฎีกาก็มักจะวินิจฉัยว่า ป.วิ.พ มาตรา ๙๕ (๒) เป็นเรื่องของการห้ามรับฟังพยานบอกเล่า

และมีคำพิพากษาศาลฎีกาจำนวนไม่น้อยที่วินิจฉัยว่าคำให้การชั้นสอบสวนเป็นพยานบอกเล่าที่ศาลใช้ดุลพินิจรับฟังได้ แต่มีน้ำหนักน้อย ทั้งนี้ มาตรา ๙๕(๒) เป็นเรื่องความสามารถของพยานบุคคล จึงมีปัญหว่าสถานะของคำให้การชั้นสอบสวนนั้นเป็นพยานเอกสารหรือพยานบอกเล่ากันแน่

พยานบอกเล่าปัจจุบัน ป.วิ.พ. มาตรา ๙๕/๑ และ ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/๓ บัญญัติความหมายของพยานบอกเล่าและการรับฟังพยานบอกเล่าไว้ชัดเจน

“มาตรา ๙๕/๑ ข้อความซึ่งเป็นการบอกเล่าที่พยานบุคคลใดนำมาเบิกความต่อศาลก็ดี หรือที่บันทึกไว้ในเอกสารหรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้อ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาลก็ดี หากนำเสนอเพื่อพิสูจน์ความจริงแห่งข้อความนั้น ให้ถือเป็นพยานบอกเล่า ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่า เว้นแต่

(๑) ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมพยานบอกเล่า นั้น น่าเชื่อว่า จะพิสูจน์ความจริงได้ หรือ

(๒) มีเหตุจำเป็นอันเนื่องมาจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นด้วยตนเองโดยตรงมาเป็นพยานได้ และมีเหตุสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่า นั้น

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่ควรรับไว้ซึ่งพยานบอกเล่าใด ให้นำความในมาตรา ๙๕ วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๖/๓ “ข้อความซึ่งเป็นการบอกเล่าที่พยานบุคคลได้นำมาเบิกความต่อศาลหรือที่บันทึกไว้ในเอกสารหรือวัตถุอื่นใดซึ่งอ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาล หากนำเสนอเพื่อพิสูจน์ความจริงแห่งข้อความนั้น ให้ถือเป็นพยานบอกเล่า ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่า เว้นแต่

(๑) ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมของพยานบอกเล่า ศาลเห็นว่าพยานบอกเล่าที่น่าเชื่อว่าจะพิสูจน์ความจริงได้ หรือ

(๒) มีเหตุจำเป็น เนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นด้วยตนเองโดยตรง มาเป็นพยานได้ และมีเหตุผลสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่านั้น ในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่ควรรับไว้ซึ่งพยานบอกเล่าใด และคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องร้องคัดค้านก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดยางงานระบุนาม หรือชนิดและลักษณะของพยานบอกเล่า เหตุผลที่ไม่ยอมรับ และข้อคัดค้านของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องไว้ ส่วนเหตุผลที่คู่ความฝ่ายคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจจดลงไว้ในรายงานหรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน”

การซึ่งนำพยานบอกเล่า

ในคดีแพ่ง

ป.วิ.พ. มาตรา ๑๐๔ วรรคสอง กำหนดว่า “การซึ่งนำพยานบอกเล่าว่าจะมีน้ำหนักให้น่าเชื่อเพียงใด ศาลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวังโดยคำนึงถึงสภาพลักษณะ และแหล่งที่มาของพยานบอกเล่านั้น”

ในคดีอาญา

ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๗/๑ บัญญัติว่า “ในการวินิจฉัยซึ่งนำพยานบอกเล่า ... ศาลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่จะมีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานประกอบอื่นมาสนับสนุน

พยานหลักฐานประกอบตามวรรคหนึ่ง หมายถึง พยานหลักฐานอื่นที่รับฟังได้และมีแหล่งที่มาเป็นอิสระต่างหากจากพยานหลักฐานที่ต้องการพยานหลักฐานประกอบนั้น

ทั้งจะต้องมีคุณค่าเชิงพิสูจน์ที่สามารถสนับสนุนให้พยานหลักฐานอื่นที่ประกอบมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย”

สรุป

หลักกฎหมายเรื่องการชั่งน้ำหนักพยานบอกเล่าที่แก้ไขใหม่ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา จึงเป็นการยืนยันหลักตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ผ่านมา

๑๑.๔ การอ้างตนเองและคู่ความเป็นพยาน

ป.วิ.พ มาตรา ๘๗

1. อ้างคู่ความฝ่ายอื่นได้
2. อ้างตนเองได้

ป.วิ.อ มาตรา ๒๓๒, ๒๓๓

๑. ห้ามโจทก์อ้างจำเลย

๒. จำเลยอ้างตนเองได้

๑๑.๔.๑. การอ้างตนเองและคู่ความเป็นพยานในคดีแพ่ง

ป.วิ.พ มาตรา ๘๗

“คู่ความฝ่ายหนึ่ง จะอ้างคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเป็นพยานของตน หรือ จะอ้างตนเองเป็นพยานก็ได้”

ข้อพิจารณาและข้อสังเกต

๑. การอ้างตนเองเป็นพยานต้องระบุตนเองในบัญชีระบุพยาน ตาม ป.วิ.พ มาตรา ๘๘ ด้วย จะอ้างว่าตนเป็นคู่ความจึงไม่ต้องยื่นบัญชีระบุตนเองเป็นพยานไม่ได้ (ฎ.๓๑๓๐/๒๕๒๓)

๒. ป.วิ.พ.มาตรา ๘๗ บัญญัติให้สิทธิแก่คู่ความในการอ้างคู่ความฝ่ายอื่นเป็นพยานของตน หรือจะอ้างตนเองเป็นพยานก็ได้

โจทก์จะอ้างตัวจำเลยเบิกความเป็นพยานฝ่ายโจทก์ และจะนำสืบเมื่อใดก็ได้แล้วแต่โจทก์จะเห็นสมควร แม้จะมีได้เข้าเบิกความเป็นพยานก่อนพยานอื่น ก็ไม่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต (ฎ.๓๐๑/๒๕๓๘)

๓. การอ้างบุคคลเป็นพยานในคดีแพ่งไม่ค่อยจะมีข้อจำกัด แต่การอ้างคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเป็นพยานนั้น แม้กฎหมายจะอนุญาตให้ทำได้ แต่ในทางปฏิบัติมักไม่ค่อยทำกัน เพราะอาจถามค้านคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้อยู่แล้ว อย่างไรก็ตามก็ไม่มีกฎหมายบังคับว่า คู่ความในคดีแพ่งจะต้องเบิกความเป็นพยาน (ฎ.๘๖๙/๒๕๐๙)

๔. พยานของอีกฝ่ายหนึ่งอาจถูกอ้างเป็นพยานเป็นพยานร่วมกันด้วยก็ได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๑

๕. อ้างผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีนั้นเป็นพยานได้หรือไม่?

๑๑.๔.๒ การอ้างตนเองและคู่ความเป็นพยานในคดีอาญา

มาตรา ๒๓๒ “ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน”

มาตรา ๒๓๓ “จำเลยอาจอ้างตนเองเป็นพยานได้ ในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ศาลจะให้เข้าสืบก่อนพยานอื่นฝ่ายจำเลยก็ได้ ถ้าคำเบิกความของจำเลยนั้น ประการหรือเสียหายแก่จำเลยอื่น จำเลยอื่นนั้นซักค้านได้

ในกรณีที่จำเลยเบิกความเป็นพยาน คำเบิกความของจำเลยย่อมใช้ยืนยันจำเลยนั้นได้ และศาลอาจรับฟังคำเบิกความนั้นประกอบพยานหลักฐานอื่นของโจทก์ได้”

ข้อพิจารณาและข้อสังเกต

๑. ในคดีอาญาหน้าที่ในการพิสูจน์ความผิดเป็นของโจทก์

๒. ป.วิ.อ มาตรา ๒๓๒ ห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน แต่ไม่ห้ามจำเลยเบิกความในฐานะพยาน เพราะจำเลยมีสิทธิต่อสู้คดีอย่างเต็มที่

แต่ในคดีที่มีจำเลยหลายคน จำเลยคนหนึ่งอาจเบิกความขัดทอด หรือ เป็นผลร้ายต่อจำเลยคนอื่น เช่นนี้ จำเลยอื่นย่อมมีสิทธิซักค้านได้ ตาม ป.วิ.อ มาตรา ๒๓๓

๓. “จำเลย” ในที่นี้ หมายถึง ผู้ที่ถูกโจทก์ฟ้องในคดีนั้น ถ้าไม่ใช่จำเลยในคดีเดียวกันไม่ ต้องห้าม (ฎ.๑๑๖๔/๒๕๔๗)

ส่วนผู้ที่ร่วมกระทำความผิดกับจำเลยแต่มิได้มีฐานะเป็นจำเลยในขณะเบิกความ เช่น

- โจทก์ยังไม่ได้ฟ้อง โจทก์กันไว้เป็นพยาน (ฎ.๑๗๖๙/๒๕๐๙, ฎ.๒๐๐๑/๒๕๑๔, ฎ.๑๘๓๕/๒๕๓๒)

- โจทก์ฟ้องแล้วถอนฟ้อง (ฎ.๒๒๗/๒๕๑๓, ฎ.๙๓๐๐/๒๕๓๙)

เหล่านี้ โจทย์ย่อมอ้างเป็นพยานได้ ไม่ต้องห้ามตาม ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๒

๔. พยานขัดทอดศาลต้องรับฟังด้วยความระมัดระวัง เพราะพยานขัดทอดเพียงอย่างเดียว ไม่อาจรับฟังเพื่อลงโทษจำเลยได้ ต้องอาศัยพยานหลักฐานอื่นประกอบ เช่น ฎ. ๔๐๑/๒๔๙๖, ฎ. ๑๘๘๕/๒๕๒๓, ฎ. ๑๕๓/๒๕๒๘, ฎ. ๑๒๘๗/๒๕๓๑, ฎ. ๑๘๓๕/๒๕๓๒, ฎ. ๓๑๕๔/๒๕๓๓ และ ฎ. ๑๐๑๔/๒๕๔๐

ซึ่งหลักการชี้แจงน้ำหนักคำพยานขัดทอดตามมาตรา ๒๒๗/๑ เดินตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเหล่านี้

๕. การที่ศาลเอาคำให้การในชั้นสอบสวนของจำเลยมาประกอบการวินิจฉัย ถือไม่ได้ว่าเป็นการอ้างจำเลยเป็นพยาน (ฎ. ๓๕/๒๕๓๒, ฎ. ๖๒๓/๒๕๓๕)

และถือว่าคำให้การในชั้นสอบสวนเป็นพยานบอกเล่าที่ต้องมีการชี้แจงน้ำหนักตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๗/๑ ด้วย

๖. พยานหลักฐานจำเลยรับฟังลงโทษจำเลยได้หรือไม่

เดิม ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาถือว่าพยานหลักฐานที่จะใช้ลงโทษจำเลยต้องเป็นพยานหลักฐานโจทก์เท่านั้น (ฎ. ๒๐๙/๒๔๙๐, ฎ. ๘๕๓/๒๕๓๒ (ประชุมใหญ่)) แต่ ตามมาตรา ๒๓๓ วรรคสองที่แก้ไขใหม่บัญญัติว่า “ในกรณีที่จำเลยเบิกความเป็นพยาน คำเบิกความของจำเลยย่อมใช้ยืนยันจำเลยนั้นได้ และศาลอาจรับฟังคำเบิกความนั้นประกอบพยานหลักฐานอื่นของโจทก์ได้”

จึงถือว่ามาตรา ๒๓๓ วรรคสองมีผลเปลี่ยนแปลงหลักตาม ฎ. ๘๕๓/๒๕๓๒ (ประชุมใหญ่) แล้ว

๑๑.๕ สถานที่ในการสืบพยาน

หลัก จะสืบพยานในศาลที่มีการพิจารณาคดีนั้น แต่ก็อาจมีการสืบพยานในสถานที่อื่นได้ ได้แก่

(๑) การส่งประเด็นในคดีแพ่ง

(2) การส่งประเด็นในคดีอาญา

(3) การเดินเผชิญสืบ

(4) การสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพ

๑๑.๕.๑ การส่งประเด็นในคดีแพ่ง

⊗ ใช้ในกรณีที่พยานหลักฐานไม่อยู่ในอำนาจของศาลนั้น

คดีแพ่ง — ป.วิ.พ มาตรา ๑๐๒

- ศาลที่ส่งประเด็นและศาลที่รับประเด็นจะต้องมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้น

- คำว่า “แยกประเด็นไปสืบ” คือ ?

- คำว่า “นัดฟังประเด็นกลับ” คือ ?

ข้อพิจารณาและข้อสังเกตเรื่องการส่งประเด็นไปสืบ

๑. กรณีที่ศาลได้สั่งให้ส่งประเด็นไปสืบที่ศาลอื่นแล้วก็อาจมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงภายหลังได้ (ฎ.๒๖๐๗/๒๕๒๖)

ฎ.๒๖๐๗/๒๕๒๖ การที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ส่งประเด็นไปสืบตัวจำเลยที่ ๖ ที่ ๘ ที่ ๙ และที่ ๑๐ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา แล้วต่อมาได้ยกเลิกคำสั่งดังกล่าวและสั่งให้ตัวจำเลยมาเบิกความที่ศาลแทนการส่งประเด็นนั้น เป็นอำนาจของศาลที่จะสั่งได้ว่าสมควรจะให้สืบพยานหลักฐานใดในศาลหรือนอกศาลตามความจำเป็นแห่งสภาพของพยานหลักฐาน หรือ จะให้ศาลอื่นสืบพยานหลักฐานแทนก็ได้หากศาลเห็นเป็นการจำเป็นดังมีบัญญัติไว้ใน ป.วิ.พ. มาตรา ๑๐๒ ดังนั้น เมื่อศาลเห็นว่ายังไม่จำเป็นที่จะให้ส่งประเด็นไปสืบจำเลย ก็ชอบจะไม่อนุญาตได้ แม้ศาลจะสั่งอนุญาตแล้วก็เพิกถอนได้

๒.ดุลพินิจในการมีคำสั่งเกี่ยวกับการส่งประเด็นไปสืบเป็นปัญหาข้อเท็จจริง

ฎ.๒๒๙๒-๒๒๙๓/๒๕๓๐ ฎีกาว่าศาลชั้นต้นสั่งตัดพยานจำเลยที่ขอส่งประเด็นไปสืบที่ศาลอื่นทำให้จำเลยเสียเปรียบไม่มีโอกาสต่อสู้คดีได้เต็มภาคภูมิ และศาลชั้นต้นกำหนดค่าเสียหายสูงเกินไป เป็นฎีกาโต้แย้งดุลพินิจของศาลชั้นต้นเกี่ยวกับการส่งประเด็นและการกำหนดค่าเสียหาย จึงเป็นฎีกาในข้อเท็จจริง

๓. การที่ศาลที่รับประเด็นส่งประเด็นไปสืบพยานประเด็นที่ศาลอื่น เนื่องจากพยานย้ายที่อยู่ คู่ความที่ส่งประเด็นไม่จำต้องแก้บัญชีพยานอีก

ฎ.๒๐๗๘/๒๕๔๒ บัญชีระบุพยานโจทก์อ้าง พ.เป็นพยานประเด็นไว้แล้วในการขอส่งประเด็นไปสืบ พ.ที่ศาลแพ่ง ทนายโจทก์แถลงว่า หากพยานย้ายไปอยู่ในเขตอำนาจ

ศาลอื่น ขอให้ศาลแพ่งช่วยส่งประเด็นต่อไปสืบให้ด้วย หมายจำเลยแถลงไม่คัดค้าน การที่ศาลชั้นต้นตั้งให้ศาลแพ่งสืบพยานหลักฐานแทนนั้น ศาลแพ่งย่อมมีอำนาจที่จะตั้ง ศาลชั้นต้นอื่นให้ทำการสืบพยานหลักฐานแทนต่อไปได้ด้วยทั้งนี้ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๐๒ วรรคสอง โดยโจทก์ไม่ต้องแก้ไขบัญชีระบุพยานให้เป็นที่ยุ่งยากเสียเวลาอีก ๔. ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๐๒ ผู้พิพากษาที่ได้รับมอบหมาย หรือ ศาลที่ได้รับการแต่งตั้ง มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับศาลที่พิจารณาคดี หมายถึง มีอำนาจที่จะสืบ พยานหลักฐานตามที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น ไม่มีอำนาจสั่งบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมที่ คู่ความยื่นขอระบุเพิ่มเติมต่อศาลนั้นได้

๑๑.๕.๒ การส่งประเด็นไปสืบในคดีอาญา (ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๐)

“มาตรา ๒๓๐ เมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร ศาลอาจ เติมนับสืบพยานหลักฐาน หรือเมื่อมีเหตุจำเป็นไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาสืบที่ ศาลนั้น และการสืบพยานหลักฐาน โดยวิธีอื่นไม่สามารถกระทำได้ ศาลมีอำนาจส่ง ประเด็นให้ศาลอื่นสืบพยานหลักฐานแทน ให้ศาลที่รับประเด็นมีอำนาจและหน้าที่ตั้ง ศาลเดิม รวมทั้งมีอำนาจส่งประเด็นต่อไปยังศาลอื่นได้

ภายใต้บังคับมาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๗๒ ทวิ ให้ส่งสำนวนหรือสำเนาฟ้อง สำเนา คำให้การ และเอกสารหรือของกลางเท่าที่จำเป็นให้แก่ศาลที่รับประเด็นเพื่อสืบ พยานหลักฐาน หากจำเลยต้องชั่งอยู่ในระหว่างพิจารณา ให้ผู้คุมขังส่งตัวจำเลยไปยัง ศาลที่รับประเด็น แต่ถ้าจำเลยในกรณีตามมาตรา ๑๗๒ ทวิ ไม่ตั้งใจไปฟังการ พิจารณาจะยื่นคำถามพยานหรือคำแถลงขอให้ตรวจพยานหลักฐานก็ได้ ให้ศาลสืบ พยานหลักฐานไปตามนั้น

เมื่อสืบพยานหลักฐานตามที่ได้รับมอบหมายเสร็จสิ้นแล้ว ให้ส่งถ้อยคำสำนวนพร้อมทั้ง เอกสารหรือของกลางคืนศาลเดิม”

ข้อพิจารณาเรื่องการส่งประเด็นไปสืบ

ในคดีอาญา

๑. กรณีที่จำเลยขอตามไปฟังการพิจารณา ศาลไม่มีอำนาจใช้ดุลพินิจไม่ยอมให้จำเลยตามประเด็นไปได้เพราะคดีอาญาการพิจารณาคดีต้องกระทำต่อหน้าจำเลยและให้โอกาสจำเลยซักค้านพยานโจทก์ด้วย (ฎ. ๓๗๗-๓๗๘/๒๕๑๖)

แต่ถ้าจำเลยแถลงว่าจะไม่ตามประเด็นไป ศาลที่รับประเด็นยอมพิจารณาคดีไปได้ ไม่ถือว่าเป็นการสืบพยานลับหลังจำเลย (ฎ. ๑๐๖๖/๒๕๒๖)

๒. ผู้พิพากษาที่นั่งสืบประเด็นที่ศาลอื่นไม่มีอำนาจทำความเห็นแย้งให้อุทธรณ์ / ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๙๓ ตรี และ มาตรา ๒๒๑ (ฎ. ๓๔๒๐/๒๕๓๘)

๓. มาตรา ๒๓๐ ที่แก้ไขใหม่ผู้พิพากษาต้องไปเดินเผชิญสืบเองจะมอบให้จำศาลไปเดินเผชิญสืบ แทนไม่ได้ (ต่างจากมาตรา ๒๓๐ เดิมที่ให้จำศาลเดินเผชิญสืบ

๑๑.๕.๓ การเดินเผชิญสืบ คือ การที่ศาลไปสืบพยานนอกสถานที่

การเดินเผชิญสืบในคดีแพ่ง อาจจะเนื่องมาจาก

๑) คำร้องขอคู่ความหรือตามที่ศาลเห็นสมควรตามความจำเป็นแห่งสภาพของพยานหลักฐาน (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๐๒) หรือ

๒) ลักษณะของพยาน เช่น พยานเป็นวัตถุหรืออาคารสถานที่ไม่อาจนำมาศาลได้ (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๘) หรือ

๓) เพราะความจำเป็นเนื่องจากพยานบุคคลที่ถูกอ้างเจ็บป่วย ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๐๘ และกรณีเป็นพระภิกษุตามมาตรา ๑๐๖/๑ (๒) ด้วย

การเดินเผชิญสืบในคดีอาญา (ตามป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๐ ที่แก้ไขใหม่)

ผู้พิพากษาต้องไปเดินเผชิญสืบเองจะมอบให้จำศาลไปเดินเผชิญสืบแทนไม่ได้อีกต่อไป ข้อสังเกต

๑) คดีแพ่งผู้พิพากษาจะต้องไปเดินเผชิญสืบ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๐๓/๑

“มาตรา ๑๐๓/๑ ในกรณีนี้ที่คู่ความตกลงกัน และศาลเห็นเป็นการจำเป็นและสมควร ศาลอาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานศาลหรือเจ้าพนักงานอื่นซึ่งคู่ความเห็นชอบให้ทำการสืบพยานหลักฐานส่วนใดส่วนหนึ่งที่จะต้องกระทำนอกศาลแทนได้

ให้เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้นำความในมาตรา ๑๐๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

๒. การเดินเผชิญสืบ หรือ การส่งประเด็นไปสืบที่ศาลอื่นเป็นดุลพินิจของศาลที่พิจารณาคดีเมื่อเห็นเป็นการจำเป็น (ฎ.๓๙๙๖/๒๕๑๔, ฎ.๔๕๔๙/๒๕๔๐)

๓. วันที่มีการเดินเผชิญสืบถือได้ว่าเป็นการสืบพยานในคดี

๔. การเดินเผชิญสืบในคดีแพ่ง คู่ความจะต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าปฎิบัติการตามกฎหมาย ส่วนในคดีอาญาไม่มีการเสียค่าธรรมเนียม

๒. การเดินเผชิญสืบ หรือ การส่งประเด็นไปสืบที่ศาลอื่นเป็นดุลพินิจของศาลที่พิจารณาคดีเมื่อเห็นเป็นการจำเป็น (ฎ.๓๙๙๖/๒๕๑๔, ฎ.๔๕๔๙/๒๕๔๐)

๓. วันที่มีการเดินเผชิญสืบถือได้ว่าเป็นการสืบพยานในคดี (ฎ. ๓๘๗๒/๒๕๓๕)

๔. การเดินเผชิญสืบในคดีแพ่ง คู่ความจะต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าปฎิบัติการตามกฎหมาย ส่วนในคดีอาญาไม่มีการเสียค่าธรรมเนียม

๑๑.๕.๔ การสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพ

การสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพเป็นบทบัญญัติของกฎหมายใหม่ที่เปิดโอกาสให้มีการสืบพยานบุคคลนอกศาลเพิ่มขึ้นอีกนอกจากการเดินเผชิญสืบและการส่งประเด็นไปสืบ ดังนี้

(ก) คดีแพ่ง (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๐/๔)

(ข) คดีอาญา (ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๐/๑)

(ก) คดีแพ่ง (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๐/๔)

“มาตรา ๑๒๐/๔ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจขอให้ศาลทำการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลโดยระบบการประชุมทางจอภาพได้ โดยคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานต้องเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่าย หากศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะอนุญาตตามคำร้องนั้นก็ได้อีก โดยให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาไปตามข้อกำหนดแนวทางการสืบพยานของประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาที่ออกตามมาตรา ๑๐๓/๓ รวมทั้งระเบียบวิธีการสืบพยาน สถานที่ และลักษณะพยานในการสืบพยานตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาดังกล่าว และไม่ถือว่าค่าใช้จ่ายนั้นเป็นค่าฤชาธรรมเนียมในการดำเนินคดี

การเบิกความตามวรรคหนึ่งให้ถือว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล”

อย่างไรก็ดี พยานที่เบิกความตามมาตรา ๑๒๐/๔ แล้วไม่จำเป็นต้องลงลายมือชื่อในบันทึกคำเบิกความปฏิบัติตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๑ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๑ วรรคสองที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ ดังนี้

“วรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับกับกรณีที่มีการใช้บันทึกถ้อยคำแทนการเบิกความของพยานตามมาตรา ๑๒๐/๑ หรือมาตรา ๑๒๐/๒ หรือกรณีที่มีการสืบพยานโดยใช้ระบบการประชุมทางจอภาพ ตามมาตรา ๑๒๐/๔ หรือกรณีที่มีการบันทึกการเบิกความของพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพหรือเสียง หรือโดยใช้วิธีการอื่นใดซึ่งคู่ความและพยานสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของบันทึกการเบิกความนั้นได้ แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือพยานขอตรวจดูบันทึกการเบิกความของพยานนั้น ให้ศาลจัดให้มีการตรวจดูบันทึกการเบิกความนั้น”

(ข.) คดีอาญา (ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๐/๑)

“มาตรา ๒๓๐/๑ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าวเบิกความ ที่ศาลอื่น หรือสถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาลนั้น โดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้ ทั้งนี้ ภายใต้การควบคุมของศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่นั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดใน

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา โดยได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

การเบิกความตามวรรคหนึ่งให้ถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล”

๑๑.๖ หมายถึงพยาน (ป.วิ.พ.มาตรา ๑๐๖)

มาตรา ๑๐๖ ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดไม่สามารถนำพยานของตนมาศาลได้เอง คู่ความฝ่ายนั้นอาจขอต่อศาลก่อนวันสืบพยานให้ออกหมายเรียกพยานนั้นมาศาลได้ โดยศาลอาจให้คู่ความฝ่ายนั้นแถลงถึงความเกี่ยวพันของพยานกับข้อเท็จจริงในคดีอันจำเป็นที่จะต้องออกหมายเรียกพยานดังกล่าวด้วย และต้องส่งหมายเรียกพร้อมสำเนาคำแถลงของผู้ขอให้พยานรู้ล่วงหน้าอย่างน้อยสามวัน

หมายเรียกพยานต้องมีข้อความดังนี้

(๑) ชื่อและตำบลที่อยู่ของพยาน ชื่อคู่ความ ศาล และทนายความฝ่ายผู้ขอ

(๒) สถานที่และวันเวลาซึ่งพยานจะต้องไป

(๓) กำหนดโทษที่จะต้องรับในกรณีที่ไปไม่ไปตามหมายเรียกหรือเบิกความเท็จ

ถ้าศาลเห็นว่าพยานจะไม่สามารถเบิกความได้โดยมิได้ตระเตรียม ศาลจะจัดแจ้งข้อเท็จจริงซึ่งพยานอาจถูกซักถามลงไว้ในหมายเรียกด้วยก็ได้”

๑๑.๖.๑ การปฏิบัติต่อพยานที่ไม่มาศาล

พยานที่ได้รับหมายเรียกของศาลแล้วไม่มาศาล หากเป็นกรณีที่พยานเจ็บป่วยหรือมีข้อแก้ตัวอันจำเป็นอย่างอื่น และศาลเห็นว่าข้ออ้างหรือข้อแก้ตัวนั้นฟังได้ ศาลก็อาจสั่งให้มีการเดินเผชิญสืบผู้นั้นได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๐๒ ประกอบมาตรา ๑๑๑(๑)

ส่วนพยานที่รับหมายศาลแล้วไม่ไปศาลในวันกำหนดนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัว ศาลจะปฏิบัติตามมาตรา ๑๑๐ และ มาตรา ๑๑๑

มาตรา ๑๑๐ บัญญัติว่า “เมื่อศาลเห็นว่าคำเบิกความของพยานที่ไม่มาศาลเป็นข้อสำคัญในการวินิจฉัยชี้ขาดคดี

(๑) แต่ศาลเห็นว่าข้ออ้างว่าพยานไม่สามารถมาศาลนั้นเป็นเพราะเหตุเจ็บป่วยของพยาน หรือพยานมีข้อแก้ตัวอันจำเป็นอย่างอื่นที่ฟังได้ ศาลจะเลื่อนการนั่งพิจารณาคดี

ไปเพื่อให้พยานมาศาลหรือเพื่อสืบพยานนั้น ณ สถานที่และเวลาอันควรแก่พฤติการณ์ก็ได้ หรือ

(๒) ศาลเห็นว่าพยานได้รับหมายเรียกโดยชอบแล้ว จงใจไม่ไปยังศาลหรือไม่ไป ณ สถานที่และตามวันเวลาที่กำหนดไว้ หรือได้รับคำสั่งศาลให้รอคอยอยู่แล้วจงใจหลบเสีย ศาลจะเลื่อนการนั่งพิจารณาคดีไปและออกหมายจับและเอาตัวพยานกักขังไว้จนกว่าพยานจะได้เบิกความตามวันที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ ทั้งนี้ ไม่เป็นการลบล้างโทษตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา”

ข้อสังเกต

๑. กรณีที่ศาลจะสั่งตัดพยานตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๐ จะเกิดขึ้นเมื่อศาลเห็นว่าพยานนั้นไม่มีความสำคัญเท่าใดนัก หรือว่าการอ้างพยานนั้นเป็นการอ้างเพื่อประวิงเวลาในการพิจารณาคดี (ฎ. ๑๑๕๘/๒๕๑๕, ฎ. ๒๕๐/๒๕๐๘)

๒. การออกหมายจับพยานตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๑ เป็นอำนาจของศาลโดยไม่ต้องมีคำขอของคู่ความ เมื่อพยานได้รับหมายเรียกโดยชอบแล้วไม่มาศาลนั้น ศาลมีอำนาจที่จะเลื่อนการพิจารณาไปและออกหมายจับก็ได้ บทบัญญัตินี้ให้อำนาจแก่ศาลจะหยิบยกขึ้นเอง โดยศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความร้องขอก็ได้ (ฎ. ๙๑๘/๒๕๐๓)

๓. ในคดีอาญา แม้ว่าศาลจะสั่งตัดพยานไปแล้ว แต่ถ้ายังไม่มีคำพิพากษาศาลก็อาจอนุญาตให้มีการสืบพยานเพิ่มเติมได้เสมอตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๒๒๘

๑๑.๖.๒ การออกหมายเรียกพยานในคดีอาญา

(เป็นไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๕๕/๑ และ มาตรา ๑๓๙ วรรคสาม)

มาตรา ๕๕/๑ “ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าศาลมีคำสั่งให้ออกหมายเรียกพยานโจทก์โดยมิได้กำหนดวิธีการส่งไว้ ให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ดำเนินการให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่เป็นผู้จัดส่งหมายเรียกแก่พยานและติดตามพยานโจทก์มาศาลตามกำหนดนัดแล้วแจ้งผลการส่งหมายเรียกไปยังศาลและพนักงานอัยการโดยเร็ว หากปรากฏว่าพยานโจทก์มีเหตุขัดข้องไม่อาจมาศาลได้หรือเกรงว่าจะเป็นการยากที่จะนำพยานนั้นมาสืบตามที่ศาลนัดไว้ ก็ให้พนักงานอัยการขอให้ศาลสืบพยานนั้นไว้ล่วงหน้าตามมาตรา ๑๗๓/๒ วรรคสอง”

มาตรา ๑๓๙ วรรคสาม

“เพื่อประโยชน์ในการติดตามพยานให้ไปตามกำหนดนัดของศาล ให้พนักงานสอบสวนบันทึกรายชื่อของพยานบุคคลทั้งหมดพร้อมที่อยู่หรือสถานที่ติดต่อ หมายเลขโทรศัพท์ หรือช่องทางอื่นที่ใช้ในการติดต่อพยานเหล่านั้นเก็บไว้ ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน”

๑๑.๗ ห้ามมิให้ออกหมายเรียกพยานบุคคลที่มีเอกสิทธิ์

“มาตรา ๑๐๖/๑ ห้ามมิให้ออกหมายเรียกพยานดังต่อไปนี้

(๑) พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไม่ว่าในกรณีใดๆ

(๒) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา ไม่ว่าในกรณีใดๆ

(๓) ผู้ที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมาย

ในกรณีตาม (๒) และ (๓) ให้ศาลหรือผู้พิพากษาที่รับมอบ หรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งออกคำบอกกล่าวว่าจะสืบพยานนั้น ณ สถานที่และวันเวลาใดแทนการออกหมายเรียก โดยในกรณีตาม (๒) ให้ส่งไปยังพยาน ส่วนตาม (๓) ให้ส่งคำบอกกล่าวไปยังสำนักงานศาลยุติธรรมเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติว่าด้วยการนั้น หรือตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ”

“มาตรา ๑๑๕ พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หรือพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา แม้มาเป็นพยานจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใดๆ ก็ได้ สำหรับบุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมายจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใดๆ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามกฎหมายนั้นๆ ก็ได้”

๑๑.๘ การสาบานตน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้บุคคลที่จะเบิกความต่อศาล รู้สำนึกว่าสิ่งที่เขาจะพูดต้องเป็นความจริง
หลัก

ก่อนเบิกความ พยานทุกคนต้องสาบานตนตามลัทธิศาสนา หรือ จารีตประเพณี
แห่งชาติของตน

หรือ กล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้การตามสัตย์จริง

สาบานตน คือ การสาปแช่ง หากตนฝ่าฝืนความสัตย์

กล่าวคำปฏิญาณ คือ การกล่าวว่าจะให้การตามความสัตย์จริง

ข้อยกเว้น

ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๒ (๑)(๒)(๓)(๔)

(๑) พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(๒) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบห้าปี หรือบุคคลที่ศาลเห็นว่าหย่อนความรู้สึกลึกซึ้งและชอบ

(๓) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา

(๔) บุคคลซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าไม่ต้องให้สาบานหรือกล่าวคำปฏิญาณ”

ข้อสังเกต

๑. คำว่า “ก่อนเบิกความ” ยังรวมถึง พยานเพิ่งมาสาบาน เมื่อได้เบิกความไปบ้างแล้ว
ซึ่งถือว่ายังอยู่ในวาระเดียวกับที่เบิกความนั้น (ฎ.๖๙๓/๒๔๘๗, ฎ.๒๑๗/๒๔๘๘)

≠ แต่หากเบิกความเสร็จไปแล้ว จะมาสาบาน หรือ ปฏิญาณรับรองถึงคำเบิกความที่ได้
เบิกความเสร็จไปแล้วนั้นว่าเป็นความสัตย์จริงไม่ได้ (ฎ.๘๒๔/๒๔๙๒)

๒. ผลของการไม่สาบาน หรือ ไม่ปฏิญาณ

⊗ คำเบิกความของพยานนั้นจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ และ

⊗ ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (ฎ. ๔๘๑๘/
๒๕๓๓)

๓. เมื่อไม่มีกรณีที่พยานต้องเบิกความ

ก็ไม่มีกรณีที่พยานนั้นต้องสาบาน หรือ ปฏิญาณตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๒ (ฎ.๑๗๔๐/
๒๕๔๐)

๔. ส่วนงานการสอบสวนที่ศาลใช้ดุลพินิจเรียกมาเป็นพยานหลักฐานเพิ่มเติม ไม่ใช่
พยานบุคคล ไม่ต้องมีการสาบาน

(ฎ.๕๒๓๙/๒๕๔๗)

๑๑.๙ การเบิกความของพยาน

—เป็นไปตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๓ - ๑๑๔

— ซึ่งนำไปใช้ในคดีอาญาโดยผลของ ป.วิ.อ.มาตรา ๑๕

๑๑.๙.๑ พยานต้องเบิกความด้วยวาจา

ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๓ บัญญัติว่า “พยานทุกคนต้องเบิกความ ด้วยวาจา และ ห้ามไม่ให้ พยานอ่านข้อความที่เขียนมา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล หรือ เป็นพยาน ผู้เชี่ยวชาญ”

ข้อยกเว้น

(๑) ตอบคำถามด้วยวาจาไม่ได้ — ป.วิ.พ.มาตรา ๙๖

(๒) กรณีที่ศาลอนุญาตให้กระทำได้

(๓) กรณีพยานผู้เชี่ยวชาญ

—เป็นพยานเอกสาร หรือ พยานบุคคล ?? คำตอบ เป็นพยานเอกสาร (ดู ฎ.๑๑๐๐/ ๒๕๓๗)

ฎ.๑๑๐๐/๒๕๓๗ โจทก์ไม่มีตัวผู้มอบอำนาจมาเบิกความ แต่โจทก์มีผู้รับมอบอำนาจมา เบิกความประกอบหนังสือมอบอำนาจและคำแปลภาษาไทยว่าโจทก์เป็นบริษัทจำกัด ตามกฎหมายของมลรัฐเท็กซัส จำเลยทั้งสามมิได้นำสืบหักล้างให้เห็นเป็นอย่างอื่น ทั้ง ไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าหนังสือมอบอำนาจไม่ใช่หนังสือมอบอำนาจอันแท้จริง ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ตามข้อความที่ระบุในหนังสือมอบอำนาจว่าโจทก์มีอำนาจฟ้อง ข้อสังเกต

๑. พยานทุกคนต้องเบิกความด้วยวาจา

ฎ.๑๗๖๑/๒๕๔๘ พยานเบิกความต่อศาลเสร็จไปแล้ว จึงยื่น คำร้องเพิ่มเติมอธิบายคำ ที่เบิกความไปแล้ว คำร้องนี้ ไม่ใช่คำเบิกความพยานที่เบิกความตามมาตรา ๑๑๓ รับ ฟังไม่ได้

แต่ในกรณีที่คู่ความได้ยื่นบัญชีระบุพยานอ้างพยานโจทก์ไว้แล้ว แต่ไม่สามารถนำมา เบิกความได้โดยแถลงว่าตนขออ้างคำเบิกความของพยานในชั้นที่โจทก์ขอคุ้มครอง

ชั่วคราวมาเป็นพยานโจทก์ในชั้นพิจารณาด้วย หากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่คัดค้าน ศาลมีอำนาจรับฟังคำเบิกความดังกล่าวได้ (ฎ.๒๕๒๖/๒๕๓๖)

๒. การเบิกความเป็นกิจเฉพาะตัว โดยสภาพไม่อาจตั้งให้ผู้อื่นทำแทนได้ ฎ.๑๙๗๒/๒๕๒๕

๓. การที่พยานเบิกความถึงตัวเลขตามที่พยานจดมา ซึ่งเป็นตัวเลขที่ปรากฏในเอกสารที่พยานเบิกความรับรองส่งอ้างเป็นพยานต่อศาลอยู่แล้ว และศาลก็พิจารณาตัวเลขจากเอกสารเองได้จึงไม่ทำให้อีกฝ่ายเสียเปรียบในเชิงคดีและการที่ศาลชั้นต้นจดข้อความตามที่พยานอ่านข้อความที่จดมาเกี่ยวกับตัวเลข โดยไม่มีการทักท้วงถือว่าพยานได้รับอนุญาตจากศาลให้อ่านข้อความที่จดมาได้โดยปริยายแล้วศาลจึงรับฟังข้อที่พยานเบิกความโดยอ่านข้อความที่จดมานั้นได้

(ฎ.๓๗๕/๒๕๒๐, ฎ. ๔๑๗๗/๒๕๒๘)

๑๑.๙.๒ ห้ามเบิกความต่อหน้าพยานที่จะเบิกความภายหลัง

ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๔ บัญญัติว่า “ห้ามไม่ให้พยานเบิกความต่อหน้าพยานอื่นที่จะเบิกความภายหลัง และศาลมีอำนาจที่จะสั่งพยานอื่นที่อยู่ในห้องพิจารณาให้ออกไปเสียได้ แต่ถ้าพยานคนใดเบิกความโดยได้ฟังคำพยานคนก่อนเบิกความต่อหน้าตนมาแล้ว และคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างว่าศาลไม่ควรฟังคำเบิกความเช่นนั้นเพราะเป็นการผิดระเบียบ ถ้าศาลเห็นว่าคำเบิกความเช่นนั้นเป็นที่เชื่อฟังได้ หรือมิได้เปลี่ยนแปลงไป โดยได้ฟังคำเบิกความของพยานคนก่อน หรือไม่สามารถทำให้คำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลเปลี่ยนแปลงไปได้ ศาลจะไม่ฟังว่าคำเบิกความเช่นนั้นเป็นผิดระเบียบก็ได้”

ผลของการฝ่าฝืน

๑. เป็นกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ โดยคู่ความอ้างว่าศาลไม่ควรรับฟังคำเบิกความเช่นนี้

๒. ไม่เป็นกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบถ้าศาลเห็นว่า... ๒.๑ คำเบิกความเป็นที่เชื่อฟังได้

๒.๒ คำเบิกความมิได้เปลี่ยนแปลงไปโดยได้ฟังคำพยานคนก่อน

๒.๓ คำเบิกความไม่สามารถทำให้คำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงได้

ข้อสังเกต

๑. หากมีการฝ่าฝืนคู่ความชอบที่จะคัดค้านการเบิกความของพยานผู้นั้นเสียทันที เพื่อศาลจะได้ดำเนินการใหม่ให้ถูกระเบียบ ถ้าไม่คัดค้านไว้อย่อมไม่มีประเด็นที่จะยกขึ้นในชั้นอุทธรณ์-ฎีกา

๒. ในคดีที่ร่วมกันพิจารณา จำเลยต่างอ้างจำเลยด้วยกันเป็นพยาน จำเลยคนหนึ่งจะเบิกความต่อหน้าจำเลยคนอื่นไม่ได้ (ฎ.๒๘๑๑-๒๘๑๘/๒๕๑๕)

๓. คำว่า “พยานคนก่อน” ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๔ หมายถึง พยานฝ่ายของตนเท่านั้น (ฎ.๓๓๒๘/๒๕๓๖, ฎ.๒๐๒๑/๒๕๔๓)

๔. แม้ ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๔ จะไม่มีบทยกเว้นให้พยานอื่น ที่จะเบิกความภายหลังอยู่ในห้องพิจารณาได้ แต่ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกามักจะไม่เคร่งครัดมากนัก เพราะศาลอาจใช้ข้อยกเว้นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ฎ.๕๑๒๖/๒๕๔๕ ในวันที่จำเลยอ้างตนเองเข้าเบิกความต่อศาลชั้นต้น ก. ได้นั่งฟังอยู่ในห้องพิจารณาเป็นการผิดระเบียบ

แต่เมื่อคำเบิกความของ ก. มีเหตุผลน่าเชื่อถือ ศาลย่อมรับฟังคำเบิกความของ ก. เพื่อประกอบการพิจารณาได้ ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๔ วรรคสอง และการรับฟังคำเบิกความเช่นว่านี้ เป็นดุลพินิจของศาลที่จะรับฟังได้ (ฎ.๓๐๒๖/๒๕๓๓)

๕. ในคดีอาญาต้องเบิกความต่อหน้าจำเลย ตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๑๗๒ เว้นแต่ จะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา ๑๗๒ ทวิ มิฉะนั้นไม่อาจรับฟังเพื่อวินิจฉัยคดีในทางที่เป็นโทษสำหรับจำเลยได้

(ฎ.๘๔๐/๒๕๓๖)

๑๑.๑๐ การซักถามพยาน (ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๖-๑๑๙)

การซักถามพยาน มีขั้นตอน ดังนี้

๑๑.๑๐.๑ การซักถามข้อเท็จจริงเบื้องต้นโดยศาล

๑๑.๑๐.๒ การซักถามพยานฝ่ายของตน

๑๑.๑๐.๓ การถามค้าน

๑๑.๑๐.๔ การถามถึง

๑๑.๑๐.๕ ข้อจำกัดในการซักถามพยาน

๑๑.๑๐.๖ การพิสูจน์ต่อพยานด้วยการถามค้าน

๑๑.๑๐.๗ อำนาจศาลในการซักถามพยาน (ม.๑๑๙)

๑๑.๑๐.๘ การบันทึกคำพยาน (ม.๑๒๑)

๑๑.๑๐.๑ การซักถามข้อเท็จจริงเบื้องต้นโดยศาล (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๖)

⊗ เพื่อศาลจะได้ตรวจสอบว่าตรงกับบัญชีระบุพยานหรือไม่

ศาลอาจถามในเรื่อง ...

(๑) นาม อายุ ตำแหน่ง หรืออาชีพ ภูมิสำเนาและความเกี่ยวพันกับคู่ความ

(๒) แล้วศาลอาจปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

๒.๑ ศาลเป็นผู้ถามพยานเอง หรือ

๒.๒ ให้คู่ความซักถามและถามค้านพยานไปที่เดียว

๑๑.๑๐.๒ การซักถามพยานฝ่ายของตน “Direct examination”

ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานชอบที่จะตั้งข้อซักถามพยานได้ในทันทีที่พยานได้สาบานตน และแสดงตนตามมาตรา ๑๑๒ และ ๑๑๖ แล้ว หรือถ้าศาลเป็นผู้ซักถามพยานก่อน ก็ให้คู่ความซักถามได้ต่อเมื่อศาลได้ซักถามเสร็จแล้ว”

ข้อจำกัดในการซักถามพยาน คือ ห้ามมิให้ใช้คำถามนำ (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๘ วรรคหนึ่ง)

เว้นแต่ ๑) คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยินยอม หรือ ได้รับอนุญาตจากศาล

๒) พยานปรักกัษ คือ การที่พยานฝ่ายตนเบิกความเข้าข้างคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง

⊗ คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานนั้นอาจขออนุญาตต่อศาลเพื่อถามพยานผู้นั้นอย่างการถามค้าน และ ใช้คำถามนำได้

(ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๗ วรรคหก)

ข้อสังเกต

๑. การที่พยานโจทก์เบิกความว่าไม่รู้จักโจทก์มาก่อน โจทก์จะเคยพบกับพยานหรือไม่ จำไม่ได้ แม้ข้ออ้างของโจทก์จะถูกหักล้างโดยพยานโจทก์เอง ดังนี้ จะถือว่าพยานโจทก์เบิกความไม่ตรงความประสงค์โจทก์ เป็นการเบิกความเป็น ประปักษ์ต่อโจทก์ที่อ้างมายังไม่ได้ (ฎ.๑๓๘๓/๒๕๓๒)

๒. คำถามที่มีลักษณะเป็นคำถามนำที่คู่ความจำเป็นต้องซักถามเพื่อนำเข้าสู่ประเด็น และไม่ทำให้คู่ความฝ่ายอื่นเสียเปรียบ ศาลก็อาจอนุญาตได้เพราะกฎหมายมิได้ห้ามเด็ดขาด

เช่น ถามว่า “พยานเป็นพนักงานสอบสวนใช่ไหม?”

๑๑.๑๐.๓ การถามค้าน “Cross – examination”

ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๗ วรรคสอง บัญญัติว่า

“เมื่อคู่ความฝ่ายที่ต้องอ้างพยานได้ซักถามพยานเสร็จแล้วคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งชอบที่จะถามค้านพยานนั้นได้”

ข้อสังเกต

๑. การถามค้านมีวัตถุประสงค์เพื่อทำลายน้ำหนักคำพยานที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามได้ซักถามไว้ ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความ

คำเบิกความของพยานที่มีได้มีการถามค้าน ถึงแม้ว่าจะไม่ทำให้ศาลไม่รับฟังคำพยานนั้น แต่ก็มีผลต่อการชั่งน้ำหนักคำพยาน (ดู ฎ.๑๑๘๙/๒๕๒๓, ฎ.๑๓๘๓/๒๕๓๑, ฎ.๓๔๒๗/๒๕๓๓, ฎ.๖๓๓๓/๒๕๓๙)

๒. ในกรณีที่จะต้องมีการพิสูจน์ต่อพยาน คู่ความจะต้องนำพยานฝ่ายของตนมาสืบภายหลังเพื่อหักล้าง หรือ เปลี่ยนแปลงแก้ไขถ้อยคำของฝ่ายที่นำสืบมาก่อน คู่ความจะต้องถามค้านพยานปากนั้นเสียก่อนในเวลาที่ยานนั้นเบิกความ (ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๙)

๓. การถามค้านสามารถใช้คำถามนำได้ และมีหลักในทางวิชาการว่าความว่าการถามค้านควรใช้คำถามนำเสมอ

๔. พยานที่เบิกความตอบข้อซักถามฝ่ายตน โดยยังไม่ได้ให้ฝ่ายตรงข้ามถามค้าน เพราะถึงแก่กรรมก่อนก็ไม่ทำให้คำเบิกความนั้นเสียไป (ฎ.๓๔๗๒/๒๕๓๓)

๑๑.๑๐.๔ การถามติง “Re-direct examination”

ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๗ วรรคสาม บัญญัติว่า

“เมื่อได้ถามค้านพยานเสร็จแล้ว คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานขอที่จะถามติงได้”

ข้อสังเกต

๑. การถามติงเป็นการเปิดโอกาสให้คู่ความฝ่ายที่อ้างพยาน ถามคำถามซึ่งเป็นการอุดช่องโหว่อันเนื่องมาจากการถามค้าน

ดังนั้น คำถามที่ใช้เป็นคำถามติง จะต้องเป็นคำถามที่เกี่ยวกับคำพยานที่เบิกความตอบคำถามเฉพาะเรื่องที่ได้มีการถามค้านไว้เท่านั้น (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๘ วรรคสอง)

แต่ในกรณีจำเป็นคู่ความอาจขออนุญาตต่อศาลเพื่อสอบถามเพิ่มเติมได้ ทั้งนี้ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก็มีสิทธิที่จะถามค้านได้เช่นกัน

(ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๗ วรรคสี่)

ฎ.๒๔๙๙/๒๕๔๔ ข้อเท็จจริงตามคำเบิกความของพยานที่ตอบโจทก์ถามติง ซึ่งไม่ปรากฏในชั้นที่พยานเบิกความตอบคำถามค้าน จะนำมาเป็นประโยชน์แก่คดีโจทก์ไม่ได้ เนื่องจาก ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๘ ซึ่งนำมาใช้ในคดีอาญาตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๑๕ บัญญัติว่าในการที่คู่ความที่อ้างพยานจะถามติงพยาน ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายนั้นใช้คำถามอื่นใดนอกจากคำถามที่เกี่ยวกับคำพยานเบิกความตอบคำถามค้าน

๒. การถามติงห้ามมิให้ใช้คำถามนำ

ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๘ วรรคหนึ่ง

๓. ภายหลังที่โจทก์ถามติงพยานโจทก์แล้วโจทก์ขอให้พยานดูเอกสารที่ส่งศาลไว้แล้ว พยานดูแล้วว่าใช่ของกลางที่จับได้จากจำเลยตามที่เบิกความแล้วดังนี้ ไม่ใช่เรื่องถามติงเป็นแต่เพียงให้พยานยืนยันเอกสารที่พยานเบิกความถึงมาแล้ว (ฎ.๑๐๘๐/๒๕๐๘)

๑๑.๑๐.๕ ข้อจำกัดในการซักถามพยาน (ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๘)

๑. ข้อจำกัดที่ใช้กับการซักถามพยานทุกประเภท

(ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๘ วรรคสาม)

(๑) คำถามอันไม่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี

(๒) คำถามที่อาจทำให้ต้องรับโทษทางอาญา หรือคำถามที่เป็นหมิ่นประมาทพยาน
เว้นแต่ คำถามเช่นนั้นเป็นข้อสาระสำคัญในอันที่จะชี้ขาดข้อพิพาท

๒. ข้อจำกัดในการซักถามพยาน

— ห้ามใช้คำถามนำ

๓. ข้อจำกัดในการถามตึง

— ห้ามใช้คำถามนำ

— ห้ามมิให้ใช้คำถามใดนอกจากคำถามที่ได้ตอบคำถามค้านไว้

การโต้แย้งคำสั่งของศาล (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๘ ว.สี่ ประกอบ มาตรา ๒๖)

☐ เมื่อคู่ความเห็นว่าการถามพยานฝ่าฝืน ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๘ — ศาลมีอำนาจชี้ขาด

☐ เมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องคัดค้านคำชี้ขาดของศาลตาม ☐ — ให้ศาลจดคำถาม
และข้อคัดค้าน

— มิฉะนั้น จะมายื่นคำร้องคัดค้านภายหลังในชั้นอุทธรณ์ ฎีกาไม่ได้ (ฎ.๘๘๔/๒๕๑๘,
ฎ.๑๔๕/๒๕๒๓, ฎ.๗๐๘๓/๒๕๓๗)

๑๑.๑๐.๖ การพิสูจน์ต่อพยานด้วยการถามค้าน (ป.วิ.พ.มาตรา ๘๙ และ ๑๒๐)

“ความน่าเชื่อถือของพยานเป็นประเด็นในการพิจารณาเสมอ”

(ป.วิ.พ. มาตรา ๘๙ มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี ๒๕๕๐ ด้วย)

หลัก ต้องมีการถามค้านในเรื่องนั้นไว้ก่อน

แต่ ทำได้หาก...

๑. คู่ความที่สืบพยานก่อนไม่คัดค้าน

๒. หากมีการคัดค้านคู่ความฝ่ายที่สืบภายหลังอ้างว่าในเวลาที่ยานนั้นเบิกความตนยังไม่รู้ถึงเหตุที่จะหักล้างพยานนั้น

๓. ศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ข้อสังเกต

๑. กรณีที่มีการเสนอพยานหลักฐานเพื่อหักล้างคำพยานบุคคลโดยมิได้มีการถามค้าน
พยานฝ่ายตนเสียก่อน ก็ชอบที่จะใช้สิทธิคัดค้านเสียแต่ในขณะนั้น หากปล่อยให้

ล่วงหน้าไปจะมาคัดค้านภายหลังไม่ได้ (ฎ.๖๗๗/๒๔๘๖, ฎ.๙๕๒/๒๕๐๗, ฎ.๒๕๔๙/๒๕๒๓)

และจะมาคัดค้านในชั้นอุทธรณ์ – ฎีกาก็ไม่ได้เช่นกัน (ฎ.๑๓๔๖–๑๓๔๗/๒๔๙๘, ฎ.๓๙๒/๒๕๐๖, ฎ.๓๑๙/๒๕๐๘)

๒. บทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องนี้ให้อำนาจศาลในการรับฟังพยานหลักฐานที่หักล้างคำพยานบุคคลได้โดยไม่มีการถามค้านคำพยานในเรื่องนั้นมาก่อน เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แม้จะไม่มีผู้ใดคัดค้าน หรือจะมีการคัดค้านก็ตาม (ฎ.๒๖๑/๒๕๑๑, ฎ.๑๐๑๓/๒๕๑๙, ฎ.๒๒๘๔/๒๕๒๒)

และการรับฟังดังกล่าวเป็นดุลพินิจของศาลแล้วแต่จะเห็นสมควร (ฎ.๑๘๗๘/๒๕๒๘, ฎ.๒๕๑๑/๒๕๓๐)

แต่ถ้าได้มีการคัดค้านไว้ ศาลก็อาจไม่รับฟังพยานที่เสนอภายหลังโดยมิได้ถามค้านไว้ นั้นได้เช่นกัน(ฎ.๑๙๒๕/๒๕๒๒)

๓. การนำพยานเอกสารมาพิสูจน์หักล้างคำพยานบุคคลไม่จำเป็นต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยาน และไม่จำเป็นต้องส่งสำเนาแก่คู่ความอีกฝ่ายล่วงหน้าแต่อย่างใด

(ฎ.๗๙๘–๗๙๙/๒๔๙๙, ฎ.๘๕๐/๒๕๓๔, ฎ.๒๒๕๑/๒๕๓๖, ฎ.๓๔๗๐/๒๕๓๘)

๔. ข้อห้ามในการสืบพยานภายหลังโดยมิได้ถามค้านไว้ก่อนตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๘๙ เป็นข้อห้ามในการนำสืบพยานเพื่อหักล้างคำพยานบุคคลที่เบิกความไว้ก่อน หรือ เป็นการทำลายน้ำหนักคำพยานที่ได้เบิกความไว้ก่อนเท่านั้น

แต่ ไม่ห้ามที่จะนำสืบพยานตามประเด็นข้อพิพาท ถ้ามีประเด็นข้อพิพาทอย่างไร คู่ความย่อมมีสิทธินำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ตามข้ออ้าง ข้อเถียงของตนได้เสมอ

(ฎ.๓๙๒/๒๕๐๖, ฎ.๒๑๒๑/๒๕๑๘, ฎ.๖๑๒–๖๑๕/๒๕๑๙, ฎ.๑๘๗๓/๒๕๒๘, ฎ.๓๗๑๓/๒๕๓๕, ฎ.๓๘๙๒/๒๕๔๐, ฎ.๑๒๐๑/๒๕๔๑, ฎ.๔๑๗/๒๕๔๖)

ฎ.๔๑๗/๒๕๔๖ เมื่อประเด็นแห่งคดีมีว่าสัญญากู้เงิน และสัญญาค้ำประกันปลอม หรือไม่ การที่จำเลยนำสืบพยานบุคคลและสำเนาเอกสารสัญญากู้ยืมเงินเพื่อให้เห็นความประพฤติของโจทก์ในการเขียนสัญญากู้ยืมเงิน อันเป็นการนำสืบตามประเด็นที่จำเลยให้การต่อสู้คดีไว้ มิใช่การนำสืบเพื่อเปลี่ยนแปลงถ้อยคำของพยานโจทก์ จำเลย

ย่อมมีสิทธินำสืบได้ แม้จะมีได้มีการถามค้านพยานโจทก์ในข้อนี้ไว้ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๘๙ ก็ตาม ศาลรับฟังพยานดังกล่าวได้

๖. วิธีการถามค้านเพื่อพิสูจน์พยานตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๙ ไม่นำไปใช้ในคดีอาญา (ฎ. ๑๗๗๘/๒๕๑๓, ฎ. ๒๐๓๒/๒๕๒๕)

ฎ. ๒๐๓๒/๒๕๒๕ ในคดีอาญาจำเลยมีอำนาจนำพยานเพื่อเข้าสืบความบริสุทธิ์ของจำเลยได้โดยไม่ต้องถามค้านพยานโจทก์ในข้อเท็จจริงที่จำเลยจะนำสืบพยานต่อไป แต่ ฎ. ๒๒๘๔/๒๕๒๒ นำ ป.วิ.พ. มาตรา ๘๙ ไปใช้ในคดีร้องขอคืนของกลางตาม ป.อ. มาตรา ๓๖

ส่วนการพิสูจน์คำเบิกความของพยานตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๐ นำไปใช้ในคดีอาญาได้ (ฎ. ๘๑/๒๔๙๘, ฎ. ๑๔๖/๒๔๙๘)

๑๑.๑๐.๗ อำนาจศาลในการซักถามพยาน (ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๙)

ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๙ บัญญัติว่า “ไม่ว่าเวลาใด ๆ ในระหว่างที่พยานเบิกความหรือภายหลังที่พยานได้เบิกความแล้ว แต่ ก่อนมีคำพิพากษาให้ศาลมีอำนาจที่จะถามพยานด้วยคำถามใด ๆ ตามที่เห็นว่าจำเป็น เพื่อให้คำเบิกความของพยานบริบูรณ์ หรือชัดเจนยิ่งขึ้นหรือเพื่อสอบสวนถึงพฤติการณ์ที่ทำให้พยานเบิกความเช่นนั้น ถ้าพยานสองคนหรือกว่านั้นเบิกความขัดกัน ในข้อสำคัญแห่งประเด็นเมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอ ให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานเหล่านั้นมาสอบถามปากคำพร้อมกันได้”

ข้อสังเกต

เมื่อศาลซักถามพยานแล้ว หากคู่ความประสงค์จะซักถามพยานปากนั้นเพิ่มเติมน่าจะทำได้โดยการขออนุญาตศาลถาม

๑๑.๑๐.๘ การบันทึกคำพยาน (ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๑)

“ในการนั่งพิจารณาทุกครั้ง เมื่อพยานคนใดเบิกความแล้วให้ศาลอ่านคำเบิกความนั้นให้พยานฟัง และให้พยานลงลายมือชื่อไว้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๙ และ ๕๐

ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับกับกรณีที่มีการใช้บันทึกถ้อยคำแทนการเบิกความของพยานตามมาตรา ๑๒๐/๑ หรือมาตรา ๑๒๐/๒ หรือกรณีที่มีการสืบพยานโดยใช้ระบบ

การประชุมทางจอภาพ ตามมาตรา ๑๒๐/๔ หรือกรณีที่มีการบันทึกการเบิกความของพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพหรือเสียงหรือโดยวิธีการอื่นใดซึ่งคู่ความและพยานสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของบันทึกการเบิกความนั้นได้ แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือพยานขอตรวจดูบันทึกการเบิกความของพยานนั้น ให้ศาลจัดให้มีการตรวจดูบันทึกการเบิกความนั้น”

๑๑.๑๑ บันทึกถ้อยคำของพยานบุคคลแทนการเบิกความในศาล
พิจารณาเป็น ๔ หัวข้อ ดังนี้

- (๑) การเสนอบันทึกถ้อยคำของพยานที่อยู่ในประเทศ
- (๒) การเสนอบันทึกถ้อยคำของพยานซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ
- (๓) น้ำหนักคำพยานบันทึกถ้อยคำตาม (๑) และ (๒)
- (๔) บันทึกถ้อยคำของพยานในคดีอาญา

๑๑.๑๑.๑ การเสนอบันทึกถ้อยคำของพยานที่อยู่ในประเทศ

- หลักเกณฑ์เป็นไปตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๐/๑
- รายการในบันทึกถ้อยคำ เป็นไปตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๐/๓ ซึ่งกำหนดรายการที่จะต้องมีในบันทึกถ้อยคำไว้

๑๑.๑๑.๒ การเสนอบันทึกถ้อยคำของพยานซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ
เป็นไปตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๐/๒

๑๑.๑๑.๓ น้ำหนักคำพยานของบันทึกถ้อยคำ

เป็นไปตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๐๔ วรรคสองบัญญัติว่า

“ในการวินิจฉัยว่าพยานบอกเล่าตามมาตรา ๙๕/๑ หรือบันทึกถ้อยคำที่ผู้ให้ถ้อยคำ มิได้มาศาลตามมาตรา ๑๒๐/๑ วรรคสามและวรรคสี่ หรือบันทึกถ้อยคำตามมาตรา ๑๒๐/๒ จะมีน้ำหนักให้เชื่อได้หรือไม่เพียงใดนั้น ศาลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวังโดยคำนึงถึงสภาพ ลักษณะ และแหล่งที่มาของพยานบอกเล่าหรือบันทึกถ้อยคำนั้นด้วย

๑๑.๑๑.๔ บันทึกถ้อยคำของพยานในคดีอาญา

บันทึกถ้อยคำของพยานบุคคลตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๐/๑, มาตรา ๑๒๐/๒ และ
มาตรา ๑๒๐/๓ ไม่นำไปใช้ในคดีอาญา

แต่ในกรณีที่พยานบุคคลมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ศาลอาจรับฟังบันทึกถ้อยคำของผู้นั้น
ได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๐/๒

บทที่ ๑๒

พยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert witness)

๑๒.๑ การรับฟังพยานความเห็น

๑๒.๒ ความหมายของผู้เชี่ยวชาญตาม ป.วิ.พ.และ ป.วิ.อ.

๑๒.๒.๑ ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้ง

๑๒.๒.๒ ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ

๑๒.๒.๓ ผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญา (เดิมเรียก “ผู้ชำนาญการพิเศษ”)

๑๒.๓ การแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญโดยศาล (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๙)

๑๒.๔ การแสดงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้ง (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๓๐)

๑๒.๕ ขอบเขตการรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

๑๒.๖ การชั่งน้ำหนักความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

๑๒.๑ การรับฟังพยานความเห็น

หลัก

ป.วิ.พ. มาตรา ๙๕

ห้ามมิให้รับฟังพยานบุคคลใด

เว้นแต่ บุคคลนั้นเป็นผู้ได้เห็น ได้ยิน หรือได้ทราบข้อความในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นด้วยตนเอง

ดังนั้น จึงห้ามมิให้รับฟังถ้อยคำของพยานในลักษณะที่เป็นความเห็น หรือ ความคาดคะเน

ข้อยกเว้น

๑. ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๘๖ ให้อำนาจศาลในการรับฟัง หรือ ปฏิเสธพยานหลักฐานใด

๒. ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๙ ที่ให้ศาลรับฟังความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ

ดู ฎ.๒๕๓๖/๒๕๒๖ และ ฎ.๖๒๒๘/๒๕๓๙

๑๒.๒ ความหมายของพยานผู้เชี่ยวชาญ ตาม ป.วิ.พ. และ ป.วิ.อ.

ตาม ป.วิ.พ. และ ป.วิ.อ. มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญโดยเรียกชื่อต่างกัน ดังนี้

(๑) พยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้ง

(ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๙, ๑๒๙)

(๒) ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ

(ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๘ , ๙๙ วรรคสอง)

(๓) ผู้เชี่ยวชาญ (ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๓)

๑๒.๒.๑ ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้ง

(ป.วิ.พ.มาตรา ๙๙ และ มาตรา ๑๒๙)

หมายถึง บุคคลที่ศาลแต่งตั้ง โดยศาลเห็นสมควร หรือ โดยที่คู่ความร้องขอเพื่อทำหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุและสถานที่
คุณสมบัติ

๑. ต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้าน

- ศิลปะ
- วิทยาศาสตร์
- การฝีมือ
- การค้า
- การงานที่ทำ
- กฎหมายต่างประเทศ

๒. ให้ความเห็นซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยข้อความในประเด็น

๑๒.๒.๒ ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ

(ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๘ และมาตรา ๙๙ วรรคสอง)

หมายถึง บุคคลซึ่งคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอ้างเป็นพยานของตน โดยบุคคลนั้นมีความรู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาหนึ่งสาขาวิชาใดโดยเฉพาะ ซึ่งความเห็นของเขานั้น อาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็น
ข้อสังเกต

กรณีผู้มีความรู้เชี่ยวชาญตามคำขอของคู่ความนั้น จะต้องอยู่ในบังคับของ ป.วิ.พ.

มาตรา ๘๗ และ มาตรา ๘๘ ด้วย

๑๒.๒.๓ ผู้ชำนาญการพิเศษ

(ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๓)

หมายถึง พยานบุคคลซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการใดๆ และความเห็นของเขานั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ในการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ดังนั้น ต่อไปนี้การเรียกชื่อพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้งจึงเหมือนกันทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา คือเรียกว่า “ผู้เชี่ยวชาญ” ส่วน “ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ” หมายถึงพยานบุคคลซึ่งคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอ้างตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘ วรรคสอง

๑๒.๓ การแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญโดยศาล (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๙)

ข้อสังเกต

๑. การแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญอยู่ในดุลพินิจของศาล โดยศาลจะเรียกคู่ความมาให้ตกลงกัน กำหนดตั้งผู้เชี่ยวชาญที่จะแต่งตั้งนั้นก็ได้ แต่ศาลไม่อาจบังคับบุคคลใดให้มาเป็นผู้เชี่ยวชาญได้ เว้นแต่บุคคลนั้นจะได้ยินยอมลงชื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญไว้ในทะเบียนผู้เชี่ยวชาญของศาล (ฎ.๙๘๖/๒๕๔๑)

๒. บางกรณีการตั้งผู้เชี่ยวชาญ อาจไม่ต้องระบุชื่อตัวผู้เชี่ยวชาญโดยชัดเจน เช่น ในการตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อ คู่ความอาจตกลงทำกันให้ส่งหลักฐานไปยังกองพิสูจน์หลักฐานกรมตำรวจเพื่อทำการตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อ โดยมีได้ระบุชื่อผู้เชี่ยวชาญที่จะทำการตรวจ เช่นนี้ถือว่าผู้เชี่ยวชาญคนหนึ่งคนใดในกองพิสูจน์หลักฐานกรมตำรวจ ย่อมเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ได้ (ฎ.๑๖๗๘/๒๕๐๖, ฎ.๑๒๙๒-๑๒๙๓/๒๕๑๒)

๓. กรณีที่คู่ความไม่อาจตกลงกันได้ในเรื่องตั้งผู้เชี่ยวชาญที่จะทำการตรวจ คู่ความมีสิทธินำสืบผู้มีความรู้เชี่ยวชาญของฝ่ายตนตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๘๘ วรรคสอง ซึ่งถ้ามีการตั้งทั้งสองฝ่าย ศาลจะต้องรับฟังพยานของทั้งสองฝ่ายด้วย ส่วนคำพยานของฝ่ายใดจะมีน้ำหนักนั้น เป็นเรื่องของการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน

๔. การที่จะส่งเอกสารไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์เป็นสิทธิของคู่ความ ไม่ใช่หน้าที่ศาล แต่การตรวจพิจารณาเปรียบเทียบลายมือชื่อในเอกสารที่คู่ความส่งต่อศาล ซึ่งเป็นการพิจารณาอย่างหนึ่ง ศาลย่อมมีอำนาจทำได้ (ฎ.๒๐๒๙/๒๕๒๖)

๕. ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้งอาจถูกคัดค้านได้

(ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๙(๒))

เหตุที่จะคัดค้าน

๑) อาจอาศัยเหตุตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑ หรือ

๒) คัดค้านว่าผู้นั้นไม่มีความรู้ ความชำนาญพอที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญ

ปัญหา?

ผู้เชี่ยวชาญที่ขึ้นทะเบียนไว้กับศาล คู่ความมีสิทธิที่จะคัดค้านในเรื่องความรู้ ความชำนาญหรือไม่???

ข้อพิจารณา

ในการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญไม่ว่าโดยศาล หรือ โดยคู่ความต้องระวังในเรื่องดังต่อไปนี้

- ส่วนได้เสียในคดี

- เป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญหรือไม่

บทสรุป

การรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้น ไม่ใช่ศาลจะต้องเชื่อแล้วพิพากษาตามความเห็นนั้นเสมอไป ความเห็นที่สรุปผลแบบเลื่อนลอย หรือไม่มีเหตุผลประกอบเพียงพออาจไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่ศาลจะเชื่อฟังได้

๖. การเบิกความเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญต่อศาลนั้น มีฐานะเช่นเดียวกับพยานบุคคล กล่าวคือจะต้องมีการสาบานตน หรือ ปฏิญาณตนตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๒ ด้วย ส่วนสิทธิที่จะได้รับค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายที่ได้ออกไปนั้น ให้เป็นไปตาม

กฎกระทรวงยุติธรรม โดยศาลจะกำหนดให้ตามสมควร ซึ่งค่าธรรมเนียมในการตรวจพิสูจน์ของผู้เชี่ยวชาญนั้นถือว่าเป็นค่าฤชาธรรมเนียม (ฎ.๑๖๕/๒๕๐๙, ฎ.๒๓๗๒/๒๕๓๙)

๑๒.๔ การแสดงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ป.วิ.พ.มาตรา ๑๓๐)

๑. ด้วยวาจา] ป.วิ.พ.มาตรา ๑๓๐ วรรคสอง

นำวิธีการสืบพยานบุคคลมาใช้

๒. เป็นหนังสือ

⊗ ถ้าศาลยังไม่พอใจ หรือ คู่ความร้องขอ

๑. ให้ผู้เชี่ยวชาญทำความเห็นเพิ่มเติมเป็นหนังสือ

๒. เรียกผู้เชี่ยวชาญให้มาศาลเพื่ออธิบายด้วยวาจา

๓. ตั้งผู้เชี่ยวชาญคนอื่นอีก

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการแสดงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

๑. ผู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่งผู้เชี่ยวชาญจะแสดงความเห็นเป็นหนังสืออย่างเดียวก็น่าได้ (ฎ. ๑๑๙๒/๒๕๐๖, ฎ. ๑๖๒๔/๒๕๑๑, ฎ. ๑๒๙๒-๑๒๙๓/๒๕๑๒, ฎ. ๕๙๐/๒๕๑๓, ฎ. ๑๔๐๗/๒๕๑๓, ฎ. ๑๒๖๐/๒๕๑๘, ฎ. ๑๐๘๖/๒๕๒๙, ฎ. ๑๙๔๒/๒๕๔๒, ฎ. ๔๖๙๓/๒๕๔๕)

ฎ. ๔๖๙๓/๒๕๔๕ การแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำการพิสูจน์ลายมือชื่อในเอกสาร ป.วิ.พ. มาตรา ๑๓๐ บัญญัติให้ผู้เชี่ยวชาญอาจแสดงความเห็นด้วยวาจา หรือ เป็นหนังสือก็ได้ แล้วแต่ศาลจะต้องการ เมื่อ พ.ต.ท. ป. ทำความเห็นในการตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อของผู้ตายเป็นหนังสือแล้ว โดยให้ความเห็นว่าลายมือผู้เขียนไม่คงที่ ไม่อาจลงความเห็นใดๆ ได้ เช่นนี้การให้ พ.ต.ท. ป. มาเบิกความประกอบรายงานอีกจึงไม่มีประโยชน์ต่อการวินิจฉัยข้อเท็จจริงแห่งคดีแต่อย่างใด คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่อนุญาตให้ผู้คัดค้านยื่นบัญชีระบุนามเพิ่มเติมจึงเป็นดุลพินิจที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว

๒. ผู้เชี่ยวชาญมีฐานะเป็นพยานบุคคล ดังนั้นหากจะต้องมีกรณีที่ต้องมาเบิกความด้วยวาจาต่อศาล ก็จะต้องตกอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยการเบิกความและการซักถามพยานบุคคลด้วย

เช่น

⊗ การสาบานตน (ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๒)

⊗ การออกหมายเรียกพยานบุคคล (ป.วิ.พ.มาตรา ๑๐๖)

⊗ การซักถามพยาน (ป.วิ.พ.มาตรา ๑๑๓ - ๑๑๙)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญา (ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๓)

๑. ในคดีอาญาผู้เชี่ยวชาญอาจทำความเห็นเป็นหนังสือได้ แต่ต้องมาเบิกความประกอบ เว้นแต่มีเหตุจำเป็น หรือคู่ความไม่ตั้งใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะรับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้
๒. ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญต้องมาเบิกความประกอบให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวต่อศาล ในจำนวนที่เพียงพอล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๗ ก่อนวันเบิกความเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมารับไป

ข้อสังเกต

การที่กฎหมายที่แก้ไขใหม่ได้ขยายข้อยกเว้นให้ผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบ เนื่องจากได้กำหนดให้ต้องส่งสำเนาความเห็นที่ได้ทำเป็นหนังสือนั้นต่อศาลและคู่ความล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๗ วัน ก่อนวันเบิกความ ดังนั้น จึงสรุปหลักกฎหมายที่แก้ไขใหม่ได้ว่า ในคดีอาญาถ้าผู้เชี่ยวชาญทำความเห็นเป็นหนังสือก็ต้องส่งสำเนาความเห็นนั้นต่อศาลเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งรับไป แต่ถ้ามาเบิกความเองโดยไม่ได้ทำความเห็นเป็นหนังสือก็ย่อมไม่มีสำเนาหนังสือดังกล่าวที่จะส่ง

๑๒.๕ การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

ป.วิ.พ. และ ป.วิ.อ. ที่แก้ไขใหม่ได้เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องมีการเก็บตัวอย่างจากอวัยวะหรือส่วนประกอบของบุคคลไว้ใน ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๘/๑ และป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๔/๑

คดีแพ่ง เป็นไปตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๘/๑

“ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใดๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้”

ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งโดยไม่ต้องรอให้ถึงวันสืบพยานตามปกติก็ได้

ในกรณีที่การตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจำเป็นต้องเก็บตัวอย่าง เลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน ปัสสาวะ อุจจาระ น้ำลายหรือสารคัดหลั่งอื่น สารพันธุกรรม หรือส่วนประกอบอื่นของร่างกาย หรือสิ่งที่อยู่ในร่างกายจากคู่ความหรือบุคคลใด ศาลอาจให้คู่ความหรือบุคคลใดรับการตรวจพิสูจน์จากแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญอื่นได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร ทั้งนี้ถือเป็นสิทธิของคู่ความหรือบุคคลนั้นที่จะยินยอมหรือไม่ก็ได้

ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมหรือไม่ให้ความร่วมมือต่อการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือไม่ให้ความยินยอมหรือกระทำการขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมต่อการตรวจเก็บตัวอย่างส่วนประกอบของร่างกายตามวรรคสาม ก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรานี้ ให้คู่ความฝ่ายที่ร้องขอให้ตรวจพิสูจน์เป็นผู้รับผิดชอบโดยให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของค่าฤชาธรรมเนียม แต่ถ้าผู้ร้องขอไม่สามารถเสียค่าใช้จ่ายได้ หรือเป็นกรณีที่ศาลเป็นผู้สั่งให้ตรวจพิสูจน์ ให้ศาลสั่งจ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด ส่วนความรับผิดในค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้เป็นไปตามมาตรา ๑๕๘ หรือมาตรา ๑๖๑”

คดีอาญา เป็นไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๔/๑

“ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุก หากมีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ ในกรณีที่การตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากคู่ความหรือบุคคลใด ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้แพทย์หรือ

ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดย
ใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็น
อันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้
ความยินยอม หากคู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่
เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริง
เป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง

ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่อาจทำ
ให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่า
หากมีการเน้นย้ำจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบในภายหลัง
พยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไปหรือยากแก่การตรวจพิสูจน์ เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
ร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตาม
ความในวรรคหนึ่งและวรรคสองได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้ถึงกำหนดวันสืบพยาน
ตามปกติ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๒๓๗ ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรานี้ให้ส่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่คณะ
กรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

การตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ในชั้นสอบสวน ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๑/๑

“ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตาม
มาตรา ๑๓๑ ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือ
เอกสารใดๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตาม
วรรคหนึ่งจำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย
ปัสสาวะ อูจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจาก
ผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้
แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและ
สมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่
เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคล

ที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่กรณี

ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรา นี้ ให้ส่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานอัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”
การตรวจพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ไว้ก่อนถึงกำหนดเวลาสืบพยานได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๗ ตรี

“มาตรา ๒๓๗ ตรี ให้นำความในมาตรา ๒๓๗ ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่กรณีการสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ และพยานหลักฐานอื่น และแก่กรณีที่ได้มีการฟ้องคดีไว้แล้วแต่มีเหตุจำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานไว้ก่อนถึงกำหนดเวลาสืบพยานตามปกติตามมาตรา ๑๗๓/๒ วรรคสองด้วย

ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอันสำคัญในคดีได้ หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่า หากมีการเนินช้ากว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบในภายหน้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไปหรือเป็นการยากแก่การตรวจพิสูจน์ ผู้ต้องหาหรือพนักงานอัยการโดยตนเองหรือเมื่อได้รับคำร้องจากพนักงานสอบสวนหรือผู้เสียหาย จะยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามความในมาตรา ๒๔๔/๑ ไว้ก่อนฟ้องก็ได้ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๒๓๗ ทวิมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

๑๒.๖ ขอบเขตการรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

๑. ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานหลักฐานชั้นหนึ่ง ที่เข้ามาสู่สำนวนการพิจารณาคดีของศาล

X ศาลยังต้องใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงแล้ววินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีต่อไป

บทที่ ๑๓

พยานเอกสาร: ความหมาย (document evidence)

๑๓.๑ ความหมายของพยานเอกสาร

พยานเอกสาร หมายถึง พยานหลักฐานที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยรูปรอยใดๆ อันเป็นการสื่อความหมายในภาษาใดภาษาหนึ่ง

พยานเอกสารจะต้องมีวัตถุประสงค์รองรับ เช่น กระดาษ ผ้า หนังสือ แผ่นศิลา

รูปรอยภาษาหนังสือที่ไม่มีสื่อรองรับ เช่น เครื่องบินพ่นควันเป็นตัวหนังสือแล้วหายไป

ไม่เป็นเอกสาร

ข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช่พยานเอกสารตามความหมายของกฎหมายไทย

ข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ถ้าพิจารณาตามความหมายแล้วไม่ใช่พยานเอกสาร

แต่ พ.ร.บ.ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์บอกว่า “ไม่ให้ปฏิเสธไม่รับฟังเพียงเพราะว่าสิ่งนั้นเป็นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์...”

อย่างไรก็ดีกฎหมายไทยยังไม่ได้กำหนดวิธีการนำเสนอให้ชัดเจน ซึ่งควรจะมีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้ด้วย

เอกสารอาจเป็นได้ทั้งพยานเอกสารหรือ พยานวัตถุ

| ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการนำเสนอ

⊗ ถ้านำสืบข้อความที่บันทึกไว้ในเอกสาร จึงจะถือว่าเป็นการนำเสนอพยานเอกสาร ซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ว่าด้วยการนำเสนอพยานเอกสาร

ข้อสังเกตเกี่ยวกับพยานเอกสาร

(๑) ภาพถ่าย / ภาพวาดเขียน แม้จะปรากฏเป็นรูป และสามารถแสดงว่าสิ่งที่เห็นในภาพคืออะไร แต่ก็มีใช้การสื่อความหมายในภาษา ดังนั้น จึงไม่ใช่พยานเอกสารตามความหมายข้างต้น

(ฎ.๘๔๐/๒๕๙๙, ฎ.๒๒๓๕/๒๕๑๕, ฎ.๑๔๗/๒๕๑๘)

(๒) ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๔๖ ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจสั่งให้คู่ความทำคำแปลต้นฉบับเอกสารที่เป็นภาษาต่างประเทศได้ ดังนั้น จึงอาจส่งคำแปลภายหลังได้ ไม่ถือว่าคำแปลดังกล่าวเป็นพยานเอกสาร

(หมายเหตุ คำแปลไม่ใช่พยานหลักฐาน แต่สิ่งที่เป็นพยานหลักฐานคือเอกสารต้นฉบับที่เป็นภาษาต่างประเทศนั้น) (ฎ.๑๙๓๔/๒๕๒๑)

เว้นแต่ จะอ้างส่งเอกสารคำแปลนั้นโดยตรง เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคำแปลนั้น
| เช่น คำแปลนั้นถูกต้องหรือไม่ หรือ ใครเป็นผู้ทำคำแปล

๑๓.๒ หลักเกณฑ์การอ้างเอกสารเป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่ง

การอ้างเอกสารเป็นพยานในคดีแพ่งมีหลักเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติ ๒ หลัก คือ

๑๓.๒.๑ การอ้างเอกสารเป็นพยานต้องส่งสำเนา (ป.วิ.พ. มาตรา ๙๐)

๑๓.๒.๒ การอ้างเอกสารเป็นพยานต้องส่งต้นฉบับ (ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓)

๑๓.๒.๑ การอ้างเอกสารเป็นพยานต้องส่งสำเนา (ป.วิ.พ. มาตรา ๙๐)

(๑) เหตุผล

(๒) ความหมายของสำเนาเอกสาร

(๓) สำเนา VS. คู่ฉบับ

(๔) หลักเกณฑ์การส่งสำเนาเอกสาร (ป.วิ.พ มาตรา ๙๐)

(๕) ข้อยกเว้นที่ไม่ต้องส่งสำเนาเอกสาร (ป.วิ.พ มาตรา ๙๐ (๑)(๒)(๓))

(๖) ผลของการไม่ส่งสำเนาเอกสาร

(๗) การส่งสำเนาเอกสารตาม ป.วิ.พ มาตรา ๙๐ ไม่นำไปใช้ในคดีอาญา

(๘) การส่งสำเนาเอกสารในคดีอาญา

(๑) เหตุผลของการส่งสำเนาเอกสาร

⊗ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของพยานเอกสาร

การนำสืบพยานเอกสาร หมายถึง การนำสืบข้อความที่มีการบันทึกไว้ในเอกสาร

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้ว่าเอกสารนั้นมีข้อความอย่างไร

นอกจากนั้น การส่งสำเนาเอกสารยังเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการคัดค้านเอกสารตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๒ – ๑๒๖ อีกด้วย

(๒) ความหมายของสำเนาเอกสาร

ได้แก่ สิ่งที่คัดมาจากรต้นฉบับด้วยวิธีการต่างๆ เช่น พิมพ์ดีด, เขียน, ถ่ายเอกสาร ฎ.๒๑๕๘/๒๕๓๔ ป.วิ.พ มาตรา ๙๐ วรรคแรก มิได้บังคับว่าสำเนาเอกสารที่ส่งให้แก่ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเป็นเอกสารที่ถ่ายจากต้นฉบับ สำเนาเอกสารที่นายโจทก์ พิมพ์ข้อความลงในแบบพิมพ์สัญญาซึ่งซึ่งเป็นแบบพิมพ์อย่างเดียวกับต้นฉบับสัญญา และมีข้อความเช่นเดียวกัน โดยนายโจทก์ลงชื่อรับรองสำเนาถูกต้อง ถือเป็นสำเนา เอกสารตามบทกฎหมายดังกล่าวแล้ว

(๓) สำเนา VS. คู่ฉบับ

สำเนา — สิ่งที่คัดมาจากรต้นฉบับ

คู่ฉบับ — เอกสารที่จัดทำต้นฉบับไว้หลายฉบับ
ด้วยกัน

เช่น สัญญาที่ยืมที่ทำไว้ ๒ ฉบับ คู่สัญญาลงชื่อทั้ง ๒ ฉบับและถือไว้คนละฉบับ จึงถือว่าเป็นต้นฉบับทั้งคู่ (ฎ.๔๕๒๙/๒๕๔๑)

ฎ. ๔๕๒๙/๒๕๔๑ การที่โจทก์จำเลยทำเอกสารโดยใช้กระดาษคาร์บอนคั่นกลาง เมื่อเขียนและลงชื่อแล้วจึงมอบฉบับล่างให้โจทก์ โดยคู่กรณีถือว่าฉบับล่างเป็นหนังสือ สัญญาเช่นเดียวกับฉบับบน สำหรับฉบับบนจำเลยเก็บไว้ การทำเอกสารในลักษณะเช่นนี้เห็นเจตนาของคู่สัญญาได้ว่าประสงค์ให้ถือเอาเอกสารฉบับล่างเป็นคู่ฉบับของเอกสารฉบับบนโดยไม่ถือว่าเอกสารฉบับล่างเป็นสำเนา เพราะมิใช่ข้อความที่คัดลอกหรือถ่ายเอกสารมาจากต้นฉบับ แต่ได้ทำขึ้นพร้อมกับฉบับบนหรือต้นฉบับเพื่อใช้เป็นหนังสือสัญญา ๒ ฉบับ มีผลเท่ากับเป็นต้นฉบับด้วย จึงไม่ต้องห้ามมิให้ศาลรับฟังเอกสารที่โจทก์อ้างเป็นพยานหลักฐานดังกล่าว

(๔) หลักเกณฑ์การส่งสำเนาเอกสาร (ป.วิ.พ มาตรา ๙๐)

ก) การส่งสำเนาเอกสาร

คู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารเป็นพยานต้อง...

— ยื่นต่อศาล

— ส่งให้คู่ความฝ่ายอื่น

ก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า ๗ วัน

“วันสืบพยาน” มีความหมายเดียวกับวันสืบพยานตามมาตรา ๘๘ คือวันที่มีการสืบพยานจริงๆ ถ้ามีการนัดสืบพยานแต่มีการเลื่อนออกไป ก็ไม่ใช่วันสืบพยานตามมาตรา ๘๘

(ข) กรณีที่มีการอ้างเอกสารเป็นพยานหลักฐานเพิ่มเติม

(ไม่ว่าจะตาม ป.วิ.พ มาตรา ๘๘ วรรคสอง / วรรคสาม)

คู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารเป็นพยานต้อง...

➤ ยื่นต่อศาล

— ส่งให้คู่ความฝ่ายอื่น

ยื่นพร้อมคำแถลง/คำร้อง

(ค) การส่งสำเนาเอกสารกรณีขอต้นฉบับคืน

(ป.วิ.พ มาตรา ๑๒๗ ทวิ)

กรณีเป็นเอกสารที่ต้องใช้เป็นประจำ หรือ มีความสำคัญในการเก็บรักษา

— ศาลจะอนุญาตให้ผู้ที่ยื่นรับคืนไป โดยให้คู่ความตรวจ และให้ผู้ยื่นส่งสำเนา หรือภาพถ่ายไว้แทน

(ง) การติดตามเอกสารที่อยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายอื่น / บุคคลภายนอก

— ให้คู่ความฝ่ายที่ต้องการจะอ้างเอกสารนั้น ยื่นคำร้องต่อศาลตามกำหนดเวลา

เดียวกับข้อ ☐☐ และมีหน้าที่ติดตามเพื่อให้ได้เอกสารมาภายในกำหนดเวลาที่ศาลกำหนด

(ประกอบ ป.วิ.พ มาตรา ๑๒๓)

(๕) ข้อยกเว้นที่ไม่ต้องส่งสำเนาเอกสาร

(ป.วิ.พ มาตรา ๙๐ (๑)(๒)(๓))

(๑) การอ้างเอกสารเป็นชุด

(๓) การคัดสำเนาจะทำให้ล่าช้า/ไม่อาจคัดสำเนาให้เสร็จทัน

๑. ยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล

๒. ขออนุญาต งด การยื่นสำเนา + ขอยื่นต้นฉบับแทนตามเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควร

๒) เอกสารอยู่ในความครอบครองของคู่ความ /

บุคคลภายนอก

๑. ยื่นคำร้องภายในกำหนด

๒. ขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกเอกสารตามมาตรา ๑๒๓

๓. ติดตามเพื่อให้ได้เอกสารภายในเวลาที่ศาลกำหนด

เอกสารตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๐ (๑)

เช่น จดหมายโต้ตอบระหว่างคู่ความในคดี หรือ เอกสารสำนวนในคดีเรื่องอื่น (ฎ. ๑๔๙/๒๕๒๒)

เอกสารตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๐ (๒)

เช่น รายงานประจำวันเกี่ยวกับคดี (ฎ. ๑๐๐๗/๒๕๓๗)

ข้อสังเกต

(๑) ในทางปฏิบัติทนายความมักรวบรวมพยานเอกสารที่จำเป็นต้องใช้อ้างอิงโดยแนบสำเนาเอกสารมาพร้อมกับสำเนาคำฟ้อง หรือคำให้การ ซึ่งมีผลให้ไม่จำเป็นต้องส่งสำเนาอีกครั้ง เพราะถือว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้รับสำเนาแล้ว (ฎ. ๕๐๔/๒๕๐๙ และ ฎ. ๑๕๗๒/๒๕๔๗)

(๒) เอกสารที่เป็นส่วนหนึ่งของคำคู่ความ เช่น ใบมอบอำนาจให้ฟ้องคดี เป็นเพียงเอกสารซึ่งผู้รับมอบอำนาจแสดงต่อศาลว่ามีอำนาจฟ้องเท่านั้น ไม่ใช่การอ้างเอกสารเป็นพยานหลักฐานที่จะอยู่ในบังคับมาตรา ๙๐ (ฎ. ๑๑๒๙/๒๕๔๙)

(๓) การส่งสำเนาเอกสารใช้บังคับเฉพาะในการสืบพยานหลักฐานอันเป็นประเด็นหลักแห่งคดีที่พิพาทเท่านั้น

ดังนั้น ในการไต่สวนคำร้องที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีที่พิพาท (สาขาของคดี) ก็ไม่จำเป็นต้องส่งสำเนาเอกสาร (ฎ.๔๒๗๖/๒๕๓๒)

เช่น คำร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ คำร้องขออนุญาตยื่นคำให้การ คำร้องขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษา หรือ เอกสารที่คู่ความส่งอ้างเพื่อพิสูจน์ต่อพยานด้วย ตาม มาตรา ๘๙ และมาตรา ๑๒๐ (ฎ. ๓๔๗๐/๒๕๓๘)

ฎ.๘๙๑๐/๒๕๔๓ คดีมีโนสารเริงซึ่งจำเลยต้องให้การแก้ข้อหาและนัดสืบพยานในวันเดียวกัน จำเลยจึงมีสิทธิยื่นคำให้การและยื่นบัญชีระบุพยานและสืบพยานจำเลย พร้อมทั้งอ้างส่งเอกสารได้ เพราะไม่อาจส่งล่วงหน้าตามกำหนดเวลาในมาตรา ๙๐ ได้ ศาลรับฟังพยานเอกสารนั้นได้

หมายเหตุ แต่ฝ่ายโจทก์จะต้องปฏิบัติตามมาตรา ๘๘ และต้องส่งสำเนาเอกสารให้แก่จำเลยตามมาตรา ๙๐ ด้วย

(๔) ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานที่ยื่นต่อศาลโดยไม่ได้ส่งสำเนาได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๗(๒) เมื่อเห็นว่าเอกสารนั้นเกี่ยวกับประเด็นสำคัญ และ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

เช่น

- เป็นเอกสารที่คู่ความอีกฝ่ายรับรองเอกสารนั้นแล้ว (ฎ.๑๑๔๘/๒๕๐๑)
- เมื่อเอกสารนั้นเป็นพยานสำคัญและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ฎ.๓๐๑๒/๒๕๑๖, ฎ.๒๐๕๘/๒๕๒๐, ฎ.๒๙๓๖/๒๕๒๔, ฎ.๑๙๖๔/๒๕๒๙, ฎ. ๒๒๙๕/๒๕๔๓ เป็นต้น)
- คู่ความอีกฝ่ายได้มีโอกาสตรวจสอบเอกสารแล้ว (ฎ.๒๙๕๖/๒๕๒๕)
- จำเลยยอมรับข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในเอกสารแล้ว (ฎ.๑๑๘๗/๒๕๓๐)

ฎ.๑๑๗๕-๑๑๗๘/๒๕๔๕ เอกสารที่จำเลยยื่นส่งต่อศาลเพื่อประกอบการแถลงรับข้อเท็จจริงตามเอกสาร และศาลได้บันทึกไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณานั้น มิใช่

เอกสารที่จำเลยอ้างประกอบการสืบพยานของจำเลย จึงไม่อยู่ภายใต้บังคับ ป.วิ.พ. มาตรา ๙๐

(๖) ผลของการไม่ส่งสำเนาเอกสาร

➡ ผลตามกฎหมาย — ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๗

เทียบเท่าการไม่ยื่นบัญชีระบุพยานตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๘ คือ ต้องห้ามมิให้รับฟัง

➡ ผลในทางปฏิบัติ — ตามคำพิพากษาศาลฎีกา

ศาลมักใช้ดุลพินิจผ่าน ป.วิ.พ. มาตรา ๘๗ (๒)

เช่น วินิจฉัยว่าการไม่ส่งสำเนาเอกสารเป็นเพียงการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๗ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งต้องคัดค้านภายใน ๘ วันนับแต่วันที่มีการส่งเอกสารต่อศาลมิฉะนั้น จะยกขึ้นโต้แย้งในชั้นอุทธรณ์ / ฎีกาไม่ได้ (ฎ. ๓๐๕๕/๒๕๒๖, ฎ. ๖๑๐๘/๒๕๓๑)

อย่างไรก็ดี แม้ศาลชั้นต้นใช้ดุลพินิจรับฟังพยานเอกสารซึ่งนำเสนอโดยผิดระเบียบ ก็ถือว่าศาลชั้นต้นใช้ดุลพินิจรับฟังพยานเอกสารนั้นไว้แล้ว ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๗(๒) (ฎ. ๖๑๐๘/๒๕๓๑)

เช่น วินิจฉัยว่าการไม่ส่งสำเนาเอกสารเป็นเพียงการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๗ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งต้องคัดค้านภายใน ๘ วันนับแต่วันที่มีการส่งเอกสารต่อศาลมิฉะนั้น จะยกขึ้นโต้แย้งในชั้นอุทธรณ์ / ฎีกาไม่ได้ (ฎ. ๓๐๕๕/๒๕๒๖, ฎ. ๖๑๐๘/๒๕๓๑)

อย่างไรก็ดี แม้ศาลชั้นต้นใช้ดุลพินิจรับฟังพยานเอกสารซึ่งนำเสนอโดยผิดระเบียบ ก็ถือว่าศาลชั้นต้นใช้ดุลพินิจรับฟังพยานเอกสารนั้นไว้แล้ว ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๗(๒) (ฎ. ๖๑๐๘/๒๕๓๑)

๑๓.๒.๒ การอ้างเอกสารเป็นพยานต้องส่งต้นฉบับ

(ป.วิ.พ. มาตรา ๙๓)

หลักการ

ได้รับอิทธิพลมาจากหลักกฎหมาย Common Law เรื่อง “The Best Evidence Rule”

เหตุผล

การตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของเอกสารนั้น ทำได้โดยการตรวจต้นฉบับ

ความหมายของ“ต้นฉบับเอกสาร” เทียบ ฎ.๔๕๒๙/๒๕๔๑

ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓ ที่แก้ไขใหม่ บัญญัติว่า “การอ้างเอกสารเป็นพยานหลักฐานให้ยอมรับฟังได้เฉพาะต้นฉบับเอกสารเท่านั้น เว้นแต่

(๑) เมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตกลงกันว่าสำเนาเอกสารนั้นถูกต้องแล้วให้ศาลยอมรับฟังสำเนาเช่นนั้นเป็นพยานหลักฐาน

(๒) ถ้าต้นฉบับเอกสารนำมาไม่ได้ เพราะถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย หรือสูญหาย หรือไม่สามารถนำมาได้โดยประการอื่น อันมิใช่เกิดจากพฤติการณ์ที่ผู้อ้างต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อศาลเห็นว่าเป็นกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะต้องสืบสำเนาเอกสารหรือพยานบุคคลแทนต้นฉบับเอกสารที่นำมาไม่ได้นั้น ศาลจะอนุญาตให้นำสำเนาหรือพยานบุคคลมาสืบก็ได้

(๓) ต้นฉบับเอกสารที่อยู่ในความอารักขาหรือในความควบคุมของทางราชการนั้นจะนำมาแสดงได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากทางราชการที่เกี่ยวข้องเสียก่อน อนึ่ง สำเนาเอกสารซึ่งผู้มีอำนาจหน้าที่ได้รับรองว่าถูกต้องแล้ว ให้ถือว่าเป็นอันเพียงพอในการที่จะนำมาแสดง เว้นแต่ศาลจะได้กำหนดเป็นอย่างอื่น

(๔) เมื่อคู่ความฝ่ายที่ถูกคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยืนยันมิได้คัดค้านการนำเอกสารนั้นมาสืบตามมาตรา ๑๒๕ ให้ศาลรับฟังสำเนาเอกสารเช่นนั้นเป็นพยานหลักฐานได้แต่ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจศาลตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสาม”
ข้อยกเว้นที่ไม่จำเป็นต้องใช้ต้นฉบับเอกสาร

(ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓ (๑)(๒)(๓)(๔))

(๑) เมื่อคู่ความตกลงกันว่าสำเนาเอกสารนั้นถูกต้อง

ฎ.๔๘๖๑/๒๕๔๓ จำเลยเบิกความยอมรับว่า เป็นผู้เขียนข้อความทั้งด้านหน้าและด้านหลัง รวมทั้งเป็นผู้วาดแผนที่ไว้ในสำเนาแบบแสดงรายการที่ดิน แม้เอกสารดังกล่าวจะมีใช้ต้นฉบับที่แท้จริง แต่เป็นภาพถ่ายสำเนามาจากต้นฉบับซึ่งจำเลยยอมรับว่าเป็นผู้เขียนขึ้นเอง เมื่อโจทก์ก็ยอมรับไม่ได้ถึงความไม่ถูกต้อง จึงต้องถือว่า คู่ความ

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตกลงกันว่าสำเนาเอกสารนั้นถูกต้องแล้ว สามารถรับฟังเป็นพยาน เอกสารได้ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓(๑)

ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓(๑) อาจหมายความว่ารวมถึงกรณีที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับว่า สำเนาเอกสารนั้นถูกต้อง ดังนั้น แม้จะไม่มี การส่งต้นฉบับเอกสารในชั้นสืบพยาน หรือ ไม่มีต้นฉบับเอกสารแต่คู่ความยอมรับสำเนาเอกสารนั้น

เช่น การส่งเอกสารทางโทรสาร (ฎ. ๕๙๖๓/๒๕๓๙, ฎ.๑๙๒๐/๒๕๔๖) ศาลก็ยอมรับ ฟังเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓(๑) ได้

ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓(๑) อาจหมายความว่ารวมถึงกรณีที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับว่า สำเนาเอกสารนั้นถูกต้อง ดังนั้น แม้จะไม่มี การส่งต้นฉบับเอกสารในชั้นสืบพยาน หรือ ไม่มีต้นฉบับเอกสารแต่คู่ความยอมรับสำเนาเอกสารนั้น

เช่น การส่งเอกสารทางโทรสาร (ฎ. ๕๙๖๓/๒๕๓๙, ฎ.๑๙๒๐/๒๕๔๖) ศาลก็ยอมรับ ฟังเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓(๑) ได้

(๒) เมื่อต้นฉบับถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย / สูญหาย / ไม่สามารถนำมาได้โดยประการ อื่น อันมิใช่เกิดจากพฤติการณ์ที่ผู้อ้างต้องรับผิดชอบ

๒.๑ ต้นฉบับถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย

เหตุสุดวิสัยตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘ “คำว่า "เหตุสุดวิสัย" หมายความว่า เหตุใด ๆ อัน จะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบ หรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้น จะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้ จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น”

๒.๒ ต้นฉบับสูญหาย / ไม่สามารถนำมาได้โดยประการอื่น อันมิใช่เกิดจากพฤติการณ์ ที่ผู้อ้างต้องรับผิดชอบ

เช่น ต้นฉบับซึ่งได้ถูกนำส่งสถานทูตซึ่งจะมีเอกสิทธิ์ทางการทูต ไม่อาจขอให้ศาลมีคำสั่ง เรียกได้

๒.๓ เมื่อศาลเห็นว่าเป็นกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ดังนั้น หากแสดงต่อศาลได้ถึงเหตุใดเหตุหนึ่ง ศาลอาจจะอนุญาตให้นำสำเนาเอกสาร / พยานบุคคลมาสืบได้

ข้อควรระวัง!!! แม้ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓(๒) จะอนุญาตให้นำพยานบุคคลมาสืบ
แทน แต่ก็อาจมีปัญหาในการขังนำพยานได้

ข้อพิจารณา

๑. การอนุญาตตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓(๒) ศาลอาจอนุญาตโดยปริยายก็ได้
เช่น การนำสืบว่าหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือสูญหายไปนั้น โจทก์สามารถนำสืบ
ด้วยพยานบุคคลได้ เพราะเป็นกรณีที่ไม่มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมา
แสดง ส่วนการนำสืบพยานบุคคลว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ตามหลักฐานแห่งการกู้ยืมที่สูญ
หายไปต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน เมื่อศาลยอมให้โจทก์นำพยานบุคคลเข้าสืบได้
ตลอดทั้งเรื่อง ถือว่าได้อนุญาตโดยปริยาย การสืบพยานของโจทก์จึงชอบด้วย ป.วิ.พ.
มาตรา ๙๓ (๒) (ฎ. ๒๐๔/๒๕๓๙)

๒. การส่งโทรสารจากต่างประเทศ

ต้นฉบับเอกสารอยู่ต่างประเทศ จึงเป็นกรณีที่ไม่สามารถนำต้นฉบับเอกสารมาได้
โดยประการอื่นตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๓ (๒) ศาลจึงรับฟังสำเนาเอกสารที่ส่งมาทาง
โทรสารได้ (ฎ.๓๓๙๕/๒๕๔๒)

๓. ต้นฉบับเอกสารหาไม่ได้

แสดงว่าเดิมเคยมีต้นฉบับเอกสารอยู่ก่อนแล้ว มิใช่ไม่เคยมีต้นฉบับมาก่อนเลย
เมื่อหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินสูญหาย ผู้ให้กู้ยอมนำสำเนา หรือ พยานบุคคลมาสืบ
แทนตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓(๒) ได้ กรณีดังกล่าวจึงไม่ใช่กรณีที่การกู้ยืมเงินไม่มี
หลักฐานเป็นหนังสือเลย อันจะเป็นจะเป็นการ นำสืบฝ่าฝืน ป.พ.พ.มาตรา ๖๕๓

(๓) เมื่อต้นฉบับเอกสารอยู่ในความอารักขา หรือ ควบคุมของทางราชการ

ข้อพิจารณา

๑. เนื่องจากราชการมีความจำเป็นต้องเก็บรักษาไว้เพื่อเป็นหลักฐานและเพื่อตรวจสอบ
ข้อมูลต่างๆ ดังนั้น หากมีการส่งเอกสารซึ่งเป็นต้นฉบับอาจเกิดการสูญหาย / ถูก
ทำลาย / มีการเปลี่ยนแปลงได้ระหว่างการส่งเอกสาร

๒. ป.วิ.พ. มาตรา ๙๓(๓) จึงอนุญาตให้สำเนาเอกสารซึ่งผู้มีอำนาจหน้าที่ได้รับรองว่า
ถูกต้องแล้ว แต่ ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น เช่น พิณยกรรมฝ่ายเมืองที่อยู่ใน

ความอารักขาของอำเภอ หากมีกรณีพิพาทเกี่ยวกับพินัยกรรม ศาลอาจกำหนดให้ส่งต้นฉบับพินัยกรรมต่อศาลได้

๓. เอกสารตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๓(๓) ส่วนใหญ่เป็นเอกสารที่เจ้าพนักงานทำขึ้นในหน้าที่จึงเป็นเอกสารมหาชนตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๗ ซึ่งต้องด้วยข้อสันนิษฐานว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง

ดังนั้น สำเนาเอกสารที่เจ้าพนักงานรับรองในหน้าที่ก็ย่อมรับฟังได้โดยไม่ต้องให้บุคคลที่รับรองมาเบิกความประกอบ (ฎ.๑๓๒๒-๑๓๒๔/๒๕๑๐, ฎ.๑๓๘๖/๒๕๓๑)

๔. เอกสารซึ่งอยู่ในความอารักขา หรือ ควบคุมของทางราชการที่เป็นความลับของทางราชการตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๒(๓)

ย่อมได้รับเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องส่งพยานเช่นว่านั้นเป็นพยานหลักฐานได้

(๔) เมื่อคู่ความมิได้คัดค้านการนำเอกสารนั้นมาสืบตามมาตรา ๑๒๕

ซึ่งเดิมศาลฎีกาวางแนววินิจฉัยตลอดมาว่าการไม่คัดค้านการนำเอกสารนั้นมาสืบตาม มาตรา ๑๒๕ ให้ถือว่าคู่ความรับว่าเอกสารนั้นถูกต้องตามมาตรา ๙๓(๑) เช่น จำเลย อ้างส่งสำเนาเอกสารต่อศาลโดยโจทก์มิได้คัดค้านว่าต้นฉบับเอกสารไม่มี หรือเอกสารนั้นปลอมหรือสำเนาไม่ถูกต้องเช่นนี้ศาลมีอำนาจรับฟังสำเนาเอกสารนั้นได้ตาม ป.วิ.พ มาตรา ๑๒๕ (ฎ. ๕๕๑๙/๒๕๓๔) และถือได้ว่าเป็นการตกลงรับรองความถูกต้องแห่ง เอกสารดังกล่าว และ ผู้อ้างไม่จำเป็นต้องส่งต้นฉบับเอกสารอีก สำเนาเอกสารนั้นย่อมรับ ฟังได้เสมอต้นฉบับ (ฎ.๓๙๓๖/๒๕๔๓)

ผลของการไม่ส่งต้นฉบับเอกสารและกรณีที่ไม่เข้าข้อยกเว้น

ศาลย่อมไม่รับฟังสำเนานั้นเป็นพยานหลักฐาน

ฎ.๒๕๔/๒๕๒๐ จำเลยส่งเอกสารต่อศาลโดยไม่ส่งสำเนาให้โจทก์ ครั้นโจทก์คัดค้านว่า ไม่ควรรับฟัง จำเลยแถลงว่าต้นฉบับอยู่ในความครอบครองของทางราชการ จะต้องมี หมายเรียกต้นฉบับมา แต่จำเลยมิได้ขอให้ศาลหมายเรียกมา เมื่อเอกสารที่จำเลยส่ง ศาลเป็นสำเนาซึ่งไม่มีเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับรองว่าถูกต้องกับต้นฉบับ จึงรับฟังไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๓

กฎ.๖๒๑/๒๕๔๖ สำนักกรรมธรรม์ประกันภัยต้องห้ามมิให้รับฟังตาม ป.วิ.พ มาตรา ๙๓ ทั้งจำเลยได้ต่อสู้ในคำให้การว่าโจทก์มิได้รับประกันภัยรถยนต์ แสดงว่าจำเลยได้แย่งความถูกต้องแท้จริงของสำนักกรรมธรรม์ประกันภัย ดังนี้ สำนักกรรมธรรม์ประกันภัยจึงไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

การขอต้นฉบับพยานเอกสารโดยส่งสำเนาไว้แทน

(ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๗ ทวิ)

เพื่อความสะดวกแก่คู่ความในการเก็บรักษาเอกสารที่สำคัญไว้ ทำให้คู่ความสามารถขอคืนต้นฉบับเอกสารได้ แล้วส่งสำเนาเอกสารแทน ดังนี้

“มาตรา ๑๒๗ ทวิ ต้นฉบับพยานเอกสารหรือพยานวัตถุอันสำคัญที่คู่ความได้ยื่นต่อศาล หรือบุคคลภายนอกได้ยื่นต่อศาล หากผู้ยื่นต้องใช้เป็นประจำหรือตามความจำเป็นหรือความสำคัญในการเก็บรักษา ศาลจะอนุญาตให้ผู้ยื่นรับคืนไป โดยให้คู่ความตรวจดู และให้ผู้ที่ยื่นส่งสำเนาหรือภาพถ่ายไว้แทนหรือจะมีคำสั่งอย่างใดตามที่เห็นสมควรก็ได้”

๑๓.๓ หลักเกณฑ์การอ้างเอกสารเป็นพยานหลักฐานในคดีอาญา

๑๓.๓.๑ การส่งสำเนาเอกสารในคดีอาญา

ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๐ ที่แก้ไขใหม่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลมิได้กำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานตามมาตรา ๑๗๓/๑ เมื่อคู่ความประสงค์จะอ้างเอกสารที่อยู่ในความครอบครองของตนเป็นพยานหลักฐาน ให้ยื่นพยานเอกสารนั้นต่อศาลก่อนวันไต่สวนมูลฟ้อง หรือวันสืบพยานไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน เพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีโอกาสตรวจและขอคัดสำเนาเอกสารดังกล่าวได้ก่อนที่จะนำสืบพยานเอกสารนั้น เว้นแต่เอกสารที่คู่ความประสงค์จะอ้างอิงนั้นเป็นบันทึกคำให้การของพยาน หรือเป็นเอกสารที่ปรากฏชื่อหรือที่อยู่ของพยาน หรือศาลเห็นสมควรสั่งเป็นอย่างอื่นอันเนื่องจากสภาพและความจำเป็นแห่งเอกสารนั้น

ในกรณีที่ไม่วางในบังคับต้องส่งเอกสารตามวรรคหนึ่ง เมื่อมีเอกสารใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล ให้อ่านหรือส่งให้คู่ความตรวจดู ถ้าคู่ความฝ่ายใดต้องการ

สำเนา ศาลมีอำนาจสั่งให้ฝ่ายที่อ้างเอกสารนั้นส่งสำเนาให้อีกฝ่ายหนึ่งตามที่เห็นสมควร

ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่ส่งเอกสารตามวรรคหนึ่งหรือสำเนาเอกสารตามวรรคสอง หรือไม่ส่งพยานเอกสารหรือพยานวัตถุตามมาตรา ๑๓๓/๑ วรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจไม่รับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่ศาลเห็นว่าเป็นกรณีเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือการไม่ปฏิบัติตามดังกล่าวมิได้เป็นไปโดยจงใจและไม่เสียโอกาสในการดำเนินคดีของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ”

๑๓.๓.๒ สิทธิของจำเลยในการขอคัดสำเนาพยานเอกสาร

ป.วิ.อ. ให้สิทธิของจำเลยในการขอคัดสำเนาพยานเอกสารได้ตามมาตรา ๘(๔)(๕) และ (๖) ดังนี้

“มาตรา ๘ นับแต่เวลายื่นฟ้องจำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้

(๔) ตรวจสอบสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐานและคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้นๆ

(๕) ตรวจสอบสำนวนการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนาหรือขอรับสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมนั้น

(๖) ตรวจสอบหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน”

๑๓.๓.๓ ต้นฉบับเอกสารในคดีอาญา : ป.วิ.อ.มาตรา ๒๓๘

“ต้นฉบับเอกสารเท่านั้นที่อ้างเป็นพยานได้ ถ้าหาต้นฉบับไม่ได้ สำเนาที่รับรองว่า

ถูกต้อง หรือ พยานบุคคลที่รู้ข้อความก็อ้างเป็นพยานได้

ถ้าอ้างหนังสือราชการเป็นพยาน แม้ต้นฉบับยังมีอยู่จะส่งสำเนาที่เจ้าหน้าที่รับรองว่าถูกต้องก็ได้ เว้นแต่ ในหมายเรียกจะบ่งไว้เป็นอย่างอื่น”

ข้อพิจารณา

(๑) คำว่า “หาต้นฉบับไม่ได้” กว้างกว่าในคดีแพ่ง

(๒) การอ้างหนังสือราชการเป็นพยานนั้น ก้อนุญาตให้ใช้สำเนาที่เจ้าหน้าที่รับรองว่าถูกต้องได้ โดยไม่ต้องนำพยานบุคคลมาสืบประกอบพยานเอกสาร (ฎ.๑๗๑๙/๒๔๙๔)

(๓) เอกสารที่จะอ้างส่งในคดีอาญาไม่มีกฎหมายบังคับว่าเอกสารที่จะอ้างหรือนำสืบในคดีอาญาจะต้องเป็นเอกสารที่ได้มีการสอบสวนและอยู่ในสำนวนการสอบสวนเท่านั้น ดังนั้น ศาลจึงขอที่จะรับฟังบันทึกคำรับสารภาพ แผนที่บ้านจำเลย และภาพถ่ายประกอบพยานหลักฐานอื่นเพื่อลงโทษจำเลยได้ แม้ว่าเอกสารดังกล่าวจะมีใช่เอกสารที่อยู่ในสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนก็ตาม (ฎ.๑๕๔๘/๒๕๓๕)

หมายเหตุ

การสอบสวนเป็นเงื่อนไขของกฎหมายว่าพนักงานอัยการโจทก์จะฟ้องคดีได้ต่อเมื่อมีการสอบสวนแล้ว ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๒๐

ดังนั้น การเสนอพยานหลักฐานทุกประเภทต่อศาลจึงไม่อยู่ภายใต้บังคับว่าต้องมีการสอบสวน

๑๓.๔ เอกสารที่เป็นตราสารต้องปิดอากรแสตมป์ (เฉพาะคดีแพ่ง) แต่ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการอ้างเอกสารอีกต่อไป

ป.รษฎากร มาตรา ๑๑๘ บัญญัติว่า

“ตราสารใดไม่ปิดแสตมป์บริบูรณ์ จะใช้ต้นฉบับ คู่ฉบับ คู่ฉีก หรือสำเนตราสารนั้นเป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่งไม่ได้ จนกว่าจะได้เสียอากรโดยปิดแสตมป์ครบจำนวนตามอัตราในบัญชีท้ายหมวดนี้ และ ชิดฆ่าแล้ว แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการเสื่อมสิทธิที่จะเรียกเงินเพิ่มอากรตามมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔”

ข้อพิจารณา

๑. ตราสารที่ต้องปิดอากรแสตมป์ ตามบัญชีอัตราอากรแสตมป์ ส่วนใหญ่จะเป็นตราสารซึ่งเป็นหลักฐานแห่งสิทธิทั้งหลาย

เช่น สัญญากู้ จำนอง เช่าซื้อ ตัวเงิน กรมธรรม์ประกันภัย

๒. อากรแสตมป์ต้องชิดฆ่าโดยบุคคลที่ระบุไว้ในบัญชีอัตราอากรแสตมป์ อาจทำโดยชิดเส้นคร่อมบนแสตมป์ หรือ ประทับตราวันที่ลงบนแสตมป์ก็ถือว่าเป็นการชิดฆ่า

๓. การไม่ปิดอาคารแสดมภ์ หรือ ปิดแล้วแต่ไม่ขีดฆ่า ศาลจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่งไม่ได้

แต่ถ้าคดีนั้นไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอ้างเอกสารนั้นเป็นพยาน เช่น คู่ความอีกฝ่ายยอมรับข้อเท็จจริงตามเอกสารนั้นแล้ว ศาลก็พิพากษาให้คู่ความฝ่ายนั้นชนะคดีไปโดยไม่ต้องวินิจฉัยถึงเอกสารนั้น (ฎ.๓๐๙/๒๕๑๔)

๔. ตราสารที่ต้องปิดอาคารแสดมภ์ก็เป็นพยานเอกสารประเภทหนึ่ง

ดังนั้น พยานเอกสารที่จะตกอยู่ภายใต้บังคับที่จะต้องปิดอาคารแสดมภ์ จะต้องเป็นตราสารที่ใช้อ้างเพื่อเป็นพยานหลักฐานในประเด็นแห่งคดี

หรือ ในกรณีที่มีการรับรองข้อเท็จจริงแห่งตราสารนั้นแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องปิดอาคารแสดมภ์อีก (ฎ.๓๑๔๔/๒๕๒๒)

๕. หนังสือมอบอำนาจที่ทำในต่างประเทศไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องปิดอาคารแสดมภ์ (ฎ.๓๘๒๑/๒๕๓๘)

๖. เมื่อสัญญากู้ยืมเงินตามฟ้องปิดอาคารแสดมภ์ไม่ครบถ้วนมาแต่ต้น โจทก์ขอที่จะยื่นคำร้องขออนุญาตปิดอาคารแสดมภ์ในสัญญากู้ยืมเงินก่อน หรือ ในขณะที่ได้นำเอกสารนั้นมาอ้างเป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่ง หรือ ก่อนที่ศาลชั้นต้นจะชี้ขาดคดี (ฎ.๕๕๒๐/๒๕๔๙)

๗. การปิดอาคารแสดมภ์ไม่ใช่ในคดีอาญา

ฎ.๙๐-๙๒/๒๕๔๘ ป.รัชฎาการ มาตรา ๑๑๘ ไม่ใช่บังคับในคดีอาญา

๑๓.๕ หลักเกณฑ์การนำพยานเอกสารมาสืบความหมายของพยานเอกสารเอกสาร

1. มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร /รูปรอยใดๆ (อ่านได้ด้วยสายตา)
2. ๒. เป็นการสื่อความหมายในภาษาใดภาษาหนึ่ง
3. ๓. มีวัตถุประสงค์รับ เช่น กระดาษ (ดูหัวข้อ ๓๐.๑)

ฎ.๘๔๐/๒๕๔๙ โจทก์อ้างภาพถ่ายห้องพิพาทเป็นพยานถือว่าเป็นภาพจำลองไม่ใช่พยานเอกสาร อันจะต้องส่งสำเนาให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก่อนวัน

สืบพยานดังบังคับไว้ใน ป.วิ.พ. มาตรา ๙๐ ดังนั้น โจทก์ ผู้อ้างจึงไม่ต้องส่งสำเนา
ให้แก่จำเลยก่อนวันสืบพยาน

(ดู ฎ.๒๒๓๕/๒๕๑๕, ฎ.๔๗/๒๕๑๘, ฎ.๓๘๙๒/๒๕๔๐ ด้วย)

ข้อสังเกต

นอกจากจะต้องพิจารณาถึงความหมายของพยานเอกสารแล้ว ต้องดู วัตถุประสงค์
แห่งการอ้างอิงด้วย

การอ้างพยานเอกสารเป็นพยาน

๑ อ้างข้อความในเอกสาร หรือ

๒ อ้างในฐานะพยานวัตถุ ฎ.๘๔๐/๒๕๔๙

คุณค่าของพยานเอกสาร

— ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานบุคคลที่จะนำมาสืบแทน
พยานเอกสาร หรือ ห้ามนำพยานบุคคลมาสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความใน
เอกสาร

— พยานเอกสารเป็นพยานที่แสดงข้อเท็จจริงต่างๆ ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ยากที่
จะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา (เพราะพยานบุคคลอาจมีการหลงลืม หรือ อคติ
ภายหลัง) ตราบใดที่พยานเอกสารนั้นเป็นเอกสารที่แท้จริงย่อมมีคุณค่าในการ
พิสูจน์ข้อเท็จจริงต่างๆ ได้เสมอ

แต่ พยานเอกสารไม่อาจถูกชักค้ำได้

นอกจาก จะพิสูจน์ว่าเป็นเอกสารปลอม

ดังนั้น การนำพยานเอกสารเข้ามาสืบความถูกต้องแท้จริงของพยานเอกสาร
จึงสำคัญ

กฎหมายจึงกำหนดให้รับฟังแต่ต้นฉบับเท่านั้น (ป.วิ.พ. มาตรา ๙๓ และ ป.วิ.อ.
มาตรา ๒๓๘)

เว้นแต่ จะเข้าเหตุตามที่กฎหมายกำหนดไว้จึงจะสามารถนำสำเนาเอกสารเข้ามา
สืบแทนได้

การอ้างพยานเอกสารจำเป็น

ต้องนำพยานบุคคลเข้าเบิกความประกอบหรือไม่

๑) แนวคิด

๑.๑ ในระบบ Common Law

หลัก “Rule of authentication” หมายถึง การกำหนดวิธีการในการนำเสนอพยานหลักฐานที่เป็นเอกสารซึ่งจะต้องมีพยานบุคคลที่รู้เห็นเหตุการณ์เกี่ยวกับเอกสารนั้นๆ มาเบิกความรับรองถึงความเป็นมาของเอกสารในเบื้องต้น เช่น ผู้เขียน ผู้พิมพ์ เข้ามาเบิกความประกอบ

เว้นแต่ เอกสารที่คู่ความยอมรับความถูกต้องแท้จริงของเอกสารนั้นแล้ว หรือ เป็นเอกสารมหาชน ก็ไม่จำเป็นต้องนำพยานบุคคลเข้ามาเบิกความรับรองแต่อย่างใด

๑.๒ ในศาลไทย

มีคำพิพากษาศาลฎีกาออกมา ๒ แนวทาง

ฎ.๕๙๑-๕๙๒/๒๔๘๒ พยานเอกสารที่นำยื่นต่อศาล เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งปฏิเสธ หากไม่มีพยานบุคคลสืบประกอบศาลไม่รับฟัง

แต่ ฎ.๑๓๖๓-๑๓๖๔/๒๕๒๓ วินิจฉัยว่า โจทก์อ้างส่งสำนวนการสอบสวนหลังจากสืบพยานเสร็จ ศาลรับฟังสำนวนการสอบสวนได้ไม่ต้องห้าม เพราะกฎหมายมิได้ห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่มีได้มีการสืบพยานบุคคลประกอบ

๒) ทางปฏิบัติ

เมื่อคู่ความจะนำสืบถึงพยานเอกสารจะใช้วิธีการนำสืบพยานบุคคลประกอบพยานเอกสารเสมอ หรือ อาจให้คู่ความอีกฝ่ายรับรองเอกสารที่จะอ้างพยานนั้น

๑๓.๖ การคัดค้านเอกสารและขออุทธรณ์ (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๒)

ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๒ อาจพิจารณาหลักเกณฑ์การนำพยานเอกสารมาสืบได้ใน ๓ ประการ ดังนี้

(๑) การส่งต้นฉบับในกรณีที่มีการคัดค้านเอกสาร

(๒) การขอตรวจดูต้นฉบับเอกสาร

(๓) กรณีไม่สามารถนำมาหรือยื่นต้นฉบับเอกสารต่อศาลเนื่องจากสูญหายหรือบุบสลาย

(๑) การส่งต้นฉบับในกรณีที่มีการคัดค้านเอกสาร

— ให้นำต้นฉบับเอกสารมาแสดงต่อศาลในวันสืบพยาน

วันสืบพยาน (ตามมาตรา ๑๒๒ วรรคแรก) หมายถึง วันสืบพยานที่เกี่ยวข้องกับพยานเอกสารฉบับนั้นๆ)

≠ วันสืบพยาน (ตามมาตรา ๑(๑๐)) วันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยาน

(๒) การขอตรวจดูต้นฉบับเอกสาร (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๒ วรรคสอง)

☐ ศาลมีอำนาจให้มีการตรวจดูต้นฉบับเอกสารที่อ้างเมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยืนยันคำขอไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนมีคำพิพากษา

☐ เมื่อศาลมีคำสั่ง คู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารมีหน้าที่ต้องส่งต้นฉบับต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

☐ วิธีการตรวจดูต้นฉบับเอกสารเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง — ยังไม่มี

☐ ดังนั้น จึงต้องเป็นไปตามที่ศาลกำหนดเป็นเรื่องๆ ไป เช่น กำหนดว่าให้ตรวจดูต้นฉบับต่อหน้าเจ้าพนักงานศาล เป็นต้น

(๓) กรณีไม่สามารถนำมาหรือยื่นต้นฉบับเอกสารต่อศาลเนื่องจากสูญหายหรือบุบสลาย

(๑) กรณีที่คู่ความฝ่ายที่อ้างและครอบครองเอกสารไม่สามารถนำมา / ยื่นต้นฉบับเอกสารต่อศาลได้

กรอบเวลา ก่อนวัน หรือ ในวันที่ศาลกำหนด

ให้นำมายื่น

วิธีการ ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง

เหตุที่จะขอ

๑. แฉลงให้ทราบว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งศาลได้พร้อมเหตุผล หรือ

๒. ขอให้ศาลขยายระยะเวลาที่จะนำต้นฉบับมาแสดงต่อศาล (ทำเป็นคำขอฝ่ายเดียว)

การสั่งคำร้อง

๑. อนุญาตให้นำมาในวันต่อไป

๒. สั่งเป็นอย่างอื่นตามที่เห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

(๒) ถ้าการที่จะนำมา / ยื่น จะเป็นเหตุให้ต้นฉบับนั้น สูญหาย หรือ บุกสลาย หรือ มีเหตุขัดข้อง...

กรอบเวลา ก่อนวัน / ในวันที่ศาลกำหนดให้นำมาขึ้น

วิธีการ ยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้อง

เหตุที่จะขอ แกลงให้ทราบถึงเหตุเสียหาย อุปสรรคหรือความลำบากเช่นนั้น

การสั่งคำร้อง

๑. มีคำสั่งให้ยื่น ณ สถานที่ใด ต่อเจ้าพนักงานคนใดภายใต้เงื่อนไขตามที่เห็นสมควร หรือ

๒. มีคำสั่งให้คัดสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องทั้งฉบับ / เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ยื่นแทนต้นฉบับก็ได้

๑๓.๗ การถือว่าคู่ความยอมรับข้อเท็จจริง

แห่งข้ออ้างในการนำสืบพยานเอกสาร

กฎหมายกำหนดผลของการที่ผู้ที่ครอบครองต้นฉบับเอกสารไม่ยื่นต้นฉบับ หรือ ไม่นำต้นฉบับเอกสารโดยพิจารณาว่าต้นฉบับเอกสารนั้นอยู่ในความครอบครองของฝ่ายใด ดังนี้

๑๓.๗.๑ อยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายที่อ้าง

๑๓.๗.๒ อยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง

๑๓.๗.๓ อยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก หรือ ทางราชการ

ข้อสังเกต

บทบัญญัติเรื่องผลของการที่ผู้ครอบครองต้นฉบับเอกสารไม่ยื่นต้นฉบับตาม ป.วิ.พ.

มาตรา ๑๒๓ และมาตรา ๑๒๔ ไม่ใช่ในคดีอาญา

๑๓.๗.๑ อยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายที่อ้าง

ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๔ บัญญัติให้มีผลว่าคู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสาร

ไม่ยอมนำ หรือ ยื่น ต้นฉบับเอกสารทำให้เสียหาย ทำลาย ปิดบัง ทำให้ไร้ประโยชน์ โดยมุ่งหมายที่จะกีดกันไม่ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐาน ให้ถือว่าข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างที่จะต้องนำสืบโดยเอกสารนั้น คู่ความฝ่ายที่ไม่นำมายื่น ได้ยอมรับแล้ว

ข้อสังเกต

๑. กรณีตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๔ จะต้องปรากฏว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายได้มีการอ้างอิงเอกสารเป็นพยานในบัญชีระบุพยานด้วย และคู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารไม่ยอมนำมา หรือ ยื่นต้นฉบับเอกสารต่อศาล คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องยืนยันให้ส่งเอกสารเช่นนั้น เพราะกรณีจะต้องด้วยข้อสันนิษฐานตามมาตรานี้จะต้องปรากฏว่าฝ่ายที่ไม่ยื่นเอกสารนั้น “มุ่งหมายที่จะกีดกันไม่ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐาน” ดู ฎ.๓๕๘๘/๒๕๒๕

ฎ.๓๕๘๘/๒๕๒๕ การที่โจทก์ไม่ส่งเอกสารตามที่ศาล ชันตันมีคำสั่งเรียกจากโจทก์ เพื่อให้จำเลยตรวจดูก่อนจำเลยยื่นคำให้การนั้น ขอบที่ศาลจะสอบถามหรือไต่สวนให้ได้ความว่า โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินการตามที่ศาลกำหนด หรือเป็นการขัดชินไม่ส่งเอกสารในการพิจารณาคดี และดำเนินการต่อไปตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ทั้ง ไม่มีบทกฎหมายใดที่อนุโลมให้ถือว่าโจทก์ยอมรับว่าไม่มีเอกสารเช่นว่านั้น เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยประสงค์จะอ้างเอกสารเพื่อจะสืบข้อเท็จจริงเรื่องใด จึงถือว่าโจทก์ยอมรับข้อเท็จจริงนั้นหรือไม่มีเอกสารเช่นว่านั้นตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๔

๒. การที่คู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารไม่ส่งต้นฉบับจึงอาจถูกต้องห้ามมิให้นำสืบสำเนาเอกสารด้วย ตามป.วิ.พ.มาตรา ๙๓(๑)

(ดู ฎ.๕๓๑๙/๒๕๓๙)

๑๓.๗.๒ ต้นฉบับเอกสารอยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๓ วรรคแรก)

ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๓ วรรคแรก กำหนดว่า ต้นฉบับเอกสารซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเป็นพยานหลักฐานนั้นอยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง คู่ความฝ่ายที่อ้างจะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ขอให้ส่งคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งส่งต้นฉบับเอกสาร

แผนการที่ตนจะต้องส่งสำเนาเอกสารนั้นก็ได้ ถ้าศาลเห็นว่าเอกสารนั้นเป็น พยานหลักฐานสำคัญและ คำร้องนั้นฟังได้ ให้ศาลมีคำสั่งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยื่น ต้นฉบับเอกสารต่อศาลภายในเวลาอันสมควรแล้วแต่ศาลจะกำหนด ถ้าคู่ความอีกฝ่าย หนึ่งมีต้นฉบับเอกสารอยู่ในครอบครองไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเช่นนั้น ให้ถือว่า ข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างที่ผู้ขอจะต้องนำสืบโดยเอกสารนั้น คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ยอมรับ แล้ว

ข้อสังเกต

๑. คู่ความฝ่ายที่ได้รับคำสั่งศาลตามมาตรา ๑๒๓ วรรคแรก หากมีข้อโต้แย้งประการใด ต้องแถลงให้ศาลทราบก่อน หรือ ในวันที่ศาลกำหนดให้ส่งเอกสารนั้น มิฉะนั้น ก็ถือว่า ตนยอมรับข้ออ้างในเอกสารนั้นแล้ว อันจะทำให้คู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารไม่จำเป็นต้อง นำสืบข้อเท็จจริงนั้นอีกต่อไป

(ฎ.๑๘๓-๑๘๕/๒๔๙๗, ฎ.๘๔๕/๒๕๒๔ และ ฎ.๓๔๖๓/๒๕๓๖)

๒. แต่ถ้าผู้ครอบครองยังหาเอกสารไม่พบ และแจ้งว่าเมื่อพบแล้วจะรีบส่งโดยด่วน จะ ถือว่าผู้ครอบครองเอกสารยอมรับข้ออ้างในเอกสารนั้นไม่ได้ (ฎ.๒๖๖๒/๒๕๒๔)

๓. ที่จะถือได้ว่าเป็นการยอมรับตามข้ออ้างที่ผู้อ้างจะนำสืบเอกสารตามมาตรา ๑๒๓ วรรคแรก ต้องเป็นกรณีที่ต้นฉบับอยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายอื่น ไม่ใช่อยู่ใน ความครอบครองของบุคคลภายนอก

ฎีกาอ้างอิง

ฎ.๑๘๓-๑๘๕/๒๔๙๗ จำเลยไม่ส่งเอกสารที่จำเลยครอบครองตามคำสั่งเรียกเอกสาร ตามที่โจทก์อ้าง ถือว่าจำเลยยอมรับตามข้ออ้างของโจทก์ที่จะต้องนำสืบโดยเอกสารนั้น แล้ว

ฎ.๒๐๑๖/๒๕๑๗ โจทก์ฟ้องว่าได้ทำสัญญาเช่าซื้อที่ดินจากจำเลย หนังสือสัญญามี ข้อความว่าจำเลยสร้างบ้านให้โจทก์ภายในกำหนดเวลาในสัญญาด้วย แต่จำเลยไม่สร้าง

ให้เสร็จตามสัญญา จำเลยให้การต่อสู้ว่าข้อความในหนังสือสัญญาที่ว่าจำเลยจะสร้างบ้านให้เสร็จตามที่โจทก์ฟ้องนั้นเป็นข้อความปลอม โจทก์จึงขอให้ศาลเรียกสัญญาเข้าซื้อฉบับจากจำเลย ศาลมีคำสั่งเรียกเอกสารดังกล่าว จำเลยทราบแล้วไม่ส่งเอกสารภายในกำหนดที่ศาลสั่ง ดังนั้นต้องถือว่าจำเลยได้ยอมรับว่าข้อความในเอกสารมีอยู่ตามที่โจทก์กล่าวอ้าง ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๓

ฎ.๘๔๕/๒๕๒๔ ธนาคารโจทก์ขอให้ศาลหมายเรียกต้นฉบับหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนองจากจำเลย จำเลยรับคำสั่งเรียกแล้วไม่ส่งศาลภายในเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งไม่แสดงเหตุที่ไม่ส่ง ย่อมถือได้ว่าข้ออ้างของโจทก์ที่ว่าต้นฉบับหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนอง กรรมการบริษัทโจทก์ได้ลงนามและประทับตราของโจทก์จำเลยได้ยอมรับแล้ว ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๓ ถือได้ว่าหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนองของโจทก์ชอบแล้ว

ฎ.๒๖๖๒/๒๕๒๔ กรมสรรพากรจำเลยแจ้งต่อศาลว่า เอกสารต่างๆ ที่โจทก์ส่งจำเลย ตามที่โจทก์ขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกมายังค้นหาไม่พบ หากพบแล้วจะรีบส่งให้โดยด่วน ดังนั้น จะถือว่าข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างที่โจทก์จะต้องนำสืบโดยเอกสารนั้น จำเลยได้ยอมรับแล้วตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๓ ไม่ได้

ฎ.๒๖๖๒/๒๕๒๔ กรมสรรพากรจำเลยแจ้งต่อศาลว่า เอกสารต่างๆ ที่โจทก์ส่งจำเลย ตามที่โจทก์ขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกมายังค้นหาไม่พบ หากพบแล้วจะรีบส่งให้โดยด่วน ดังนั้น จะถือว่าข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างที่โจทก์จะต้องนำสืบโดยเอกสารนั้น จำเลยได้ยอมรับแล้วตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๓ ไม่ได้

ฎ.๓๔๖๓/๒๕๓๖ แม้เอกสารที่โจทก์อ้างส่งต่อศาลเป็นเพียงสำเนาที่ไม่มีพยานเบิกความรับรองก็ตาม แต่ต้นฉบับเอกสารดังกล่าวก็อยู่ในความครอบครองของจำเลย และจำเลยไม่ได้คัดค้านว่าเอกสารนั้นไม่มีต้นฉบับ หรือต้นฉบับปลอม หรือสำเนาไม่ถูกต้อง จึงต้องห้ามมิให้คัดค้านการมีอยู่และความแท้จริงของเอกสาร หรือความถูกต้องของสำเนาเอกสาร ศาลรับฟังเป็นพยานได้

๑๓.๗.๓ ต้นฉบับเอกสารอยู่ในความครอบครองของทางราชการ หรือ บุคคลภายนอก
 ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๓ วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าต้นฉบับเอกสารอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอกหรือในครอบครองของทางราชการ หรือของเจ้าหน้าที่ ซึ่งคู่ความที่

อ้างไม่อาจร้องขอโดยตรงให้ส่งเอกสารนั้นมาได้ให้นำบทบัญญัติในวรรคก่อนว่าด้วยการที่คู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารยื่นคำขอ และการที่ศาลมีคำสั่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ทั้งนี้ฝ่ายที่อ้างต้องส่งคำสั่งศาลแก่ ผู้ครอบครองเอกสารนั้นล่วงหน้าอย่างน้อยเจ็ดวัน ถ้าไม่ได้เอกสารนั้นมาสืบตามกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควร ก็ให้ศาลสืบพยานต่อไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๓ (๒)”

ข้อพิจารณา

๑. มาตรา ๑๒๓ วรรคสองเป็นเรื่องต้นฉบับเอกสารอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก หรือ ในความครอบครองของทางราชการ หรือ ของเจ้าหน้าที่ ดังนั้นจึงไม่ใช่กรณีที่จะให้ถือว่าคู่ความอีกฝ่ายยอมรับข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างในการนำสืบพยานเอกสารนั้นได้ดังเช่นในวรรคแรก
๒. คู่ความที่ประสงค์จะอ้างเอกสารซึ่งอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก หรือ ในความครอบครองของทางราชการ หรือ ของเจ้าหน้าที่ จะต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องให้ศาลใช้อำนาจสั่งให้บุคคลที่ครอบครองเอกสารนั้นส่งต้นฉบับเอกสารนั้นมาที่ศาลภายในเวลาที่ศาลกำหนด แต่ทั้งนี้คู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารต้องส่งคำสั่งศาลแก่ผู้ครอบครองเอกสารนั้นล่วงหน้าอย่างน้อย ๗ วัน เพื่อให้ผู้ครอบครองได้มีเวลาตรวจสอบและค้นหาเอกสารนั้น
๓. นอกจากศาลจะตรวจดูว่าเอกสารนั้นอยู่ในบัญชีระบุพยานหรือไม่ ยังเป็นดุลพินิจศาลที่จะมีคำสั่งเรียกหรือไม่อีกด้วย (ดู ฎ.๘๒๐/๒๕๒๒)
๔. กรณีที่บุคคลภายนอกปฏิเสธว่าเอกสารนั้นมิได้อยู่ในความครอบครองของตน แต่คู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารยืนยันว่ามี ศาลมีอำนาจไต่สวนตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๒๑(๔) ถ้าฟังได้ว่าเอกสารนั้นมีอยู่จริง ศาลจะอนุญาตให้คู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารนำสำเนาเอกสารมาเป็นพยาน หรือนำพยานบุคคลมาสืบได้ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓(๒) (ฎ.๑๖/๒๕๑๗)
๕. เอกสารที่บุคคลภายนอกส่งไว้ในคดีอื่นที่ศาลเดียวกันย่อมถือว่าเอกสารนั้นได้ส่งต่อศาลเพื่อเป็นพยานในคดีนี้แล้ว ไม่จำเป็นต้องให้คู่ความฝ่ายที่อ้างนั้นยื่นคำขอให้เรียกเอกสารนั้นมารวมไว้ในคดีนี้อีก (ฎ.๘๓๘/๒๕๐๗)

ฎีกาอ้างอิง

ฎ.๘๓๘/๒๕๐๗ คู่ความได้ระบุนามเอกสารเป็นพยานไว้แล้ว เมื่อได้ความว่าเอกสารนั้นได้ถูกส่งไว้ในคดีอื่นของศาลชั้นต้นเดียวกันแล้ว ย่อมถือได้ว่าเอกสารนั้นได้ถูกส่งต่อศาลเพื่อเป็นพยานในคดีนี้แล้ว ไม่จำเป็นต้องให้คู่ความฝ่ายที่อ้างนั้นยื่นคำขอให้เรียกเอกสารนั้นมารวมไว้ในคดีนี้อีก

ฎ.๑๖/๒๕๑๗ ต้นฉบับเอกสารเกี่ยวกับประวัติการเจ็บป่วยของคนไข้ซึ่งแพทย์โรงพยาบาลบันทึกไว้หาไม่พบ จำเลยยอมนำสืบข้อเท็จจริงโดยอาศัยภาพถ่ายอันเป็นสำเนาเอกสารนั้นแทนต้นฉบับได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๓(๒) และมาตรา ๑๒๓

ฎ.๘๒๐/๒๕๒๒ คำร้องให้เรียกเอกสารจากคนภายนอก ศาลอาจพิจารณาคำร้องก่อนและสั่งให้ผู้อ้างติดต่อกับคนภายนอกก่อนได้ไม่จำเป็นต้องสั่งให้เรียกมาทันที

ฎ.๔๑๙๘/๒๕๓๒ แม้สำเนาโฉนดเอกสารหมาย จ.๑ เป็นสำเนาเอกสารแต่ต้นฉบับดังกล่าวอยู่ในความครอบครองของทางราชการ ศาลย่อมรับฟังสำเนาเอกสารนั้นได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๓ วรรคสอง

๑๓.๘ การคัดค้านเอกสาร

ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๕ สรุปหลักเกณฑ์ได้ ดังนี้

(๑) เหตุที่จะคัดค้าน

(๑.๑) ไม่มีต้นฉบับ

(๑.๒) ต้นฉบับปลอมทั้งฉบับ หรือ บางส่วน

(๑.๓) สำเนาไม่ถูกต้องกับต้นฉบับ

(๒) ระยะเวลาที่ต้องทำการคัดค้าน

☐ ก่อนการสืบพยานนั้นเสร็จ

คำว่า “ก่อนการสืบพยานนั้นเสร็จ” หมายถึง ก่อนการสืบพยานเอกสารฉบับนั้น ๆ เสร็จสิ้นลง

☐ ไม่ว่าเวลาใดก่อนศาลพิพากษา

๑) ต้องมีเหตุอันสมควรที่ไม่อาจทราบได้ก่อนการสืบพยานนั้นเสร็จว่า “ต้นฉบับเอกสารไม่มี เอกสารปลอม หรือ สำเนาไม่ถูกต้อง”

๒) ยื่นคำร้องขออนุญาตต่อศาล

๓) เมื่อศาลเห็นว่า ...

๓.๑ คู่ความไม่อาจยกข้อคัดค้านนั้นได้ก่อนหน้านี้

และ

๓.๒. คำขอมีเหตุผลฟังได้

— ให้ศาลอนุญาตตามคำขอ

(๓) ผลของการไม่คัดค้าน

คือ ห้ามมิให้คู่ความ....

๓.๑ คัดค้านการมีอยู่ และ ความแท้จริงของเอกสาร

หรือ

๓.๒ คัดค้านความถูกต้องแห่งสำเนาเอกสาร

และปัจจุบันมีผลตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๓(๔) ที่แก้ไขใหม่ด้วย

ข้อพิจารณา

การไม่คัดค้านเอกสารตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๕ ตามแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา (เช่น
ฎ.๑๐๓๓/๒๕๓๙ ฎ.๒๕๕๑/๒๕๔๕ และ ฎ.๗๐๒๖/๒๕๔๗) ตัดสินว่ามีผลตาม ป.วิ.พ.
มาตรา ๙๓(๑) แต่ปัจจุบันจะมีผลตาม มาตรา ๙๓(๔) ที่แก้ไขใหม่ซึ่งบัญญัติว่า “การ
อ้างเอกสารเป็นพยานหลักฐานให้ยอมรับฟังได้เฉพาะต้นฉบับเอกสารเท่านั้น เว้นแต่
เมื่อคู่ความฝ่ายที่ถูกคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยันตนมิได้
คัดค้านการนำเอกสารนั้นมาสืบตามมาตรา ๑๒๕ ให้ศาลรับฟังสำเนาเอกสารเช่นนั้น
เป็นพยานหลักฐานได้แต่ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจศาลตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสาม”

ฎ.๑๐๓๓/๒๕๓๙ จำเลยทั้งสองได้รับสำเนาใบบันทึกการใช้บัตรเป็นค่าสินค้าของ
จำเลยที่ ๒ และสำเนาใบบันทึกการเบิกเงินสดของจำเลยที่ ๒ พร้อมกับฟ้องแล้ว แต่
ไม่ได้โต้แย้งคัดค้านการนำเอกสารมาสืบก่อนวันสืบพยาน และไม่ได้ขออนุญาตคัดค้าน
จึงถือได้ว่าจำเลยทั้งสองได้ยอมรับถึงการมีอยู่ของต้นฉบับและความแท้จริงของต้นฉบับ
เอกสารนั้น รวมทั้งยอมรับว่าสำเนานั้นตรงกับต้นฉบับตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๕ แล้ว

ศาลจึงมีอำนาจรับฟังสำเนาเอกสารดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานแทนต้นฉบับได้ ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓(๑)

ฎ.๒๕๕๑/๒๕๕๕ โจทก์แนบสำเนาโทรสารใบสั่งซื้อสินค้าไว้ท้ายฟ้อง เอกสารดังกล่าวจึงเป็นส่วนหนึ่งของคำฟ้อง เมื่อจำเลยไม่ได้ปฏิเสธว่าเอกสารดังกล่าวไม่ถูกต้อง ประกอบกับขณะที่โจทก์นำสืบสำเนาเอกสารดังกล่าวก็ไม่ปรากฏว่าจำเลยโต้แย้งคัดค้าน จึงถือว่าจำเลยได้ยอมรับถึงการมีอยู่และความแท้จริงของต้นฉบับเอกสารนั้น รวมทั้งยอมรับว่าสำเนานั้นถูกต้องกับต้นฉบับตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๕ แล้ว ศาลย่อมรับทั้งสำเนาเอกสารดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานได้ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓(๑)

ฎ.๗๐๖๒/๒๕๕๗ ในเวลาที่โจทก์นำสืบสำเนาหนังสือมอบอำนาจ จำเลยไม่ได้โต้แย้งคัดค้านว่าเอกสารดังกล่าวไม่ถูกต้อง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๕ คงมีแต่เพียงคำถามค้านของทนายจำเลยว่าเอกสารดังกล่าวเป็นสำเนาเอกสารใช้หรือไม่เท่านั้น ถือว่าจำเลยยอมรับสำเนาเอกสารนั้นว่าถูกต้องแล้ว จึงรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๓(๑)

(๔) ไม่ตัดอำนาจศาล

(ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๕ วรรคสามตอนท้าย)

๑. ไม่ตัดอำนาจศาลในการไต่สวนและชี้ขาดถึง...

⊗การมีอยู่

⊗ความแท้จริง หรือ

⊗ความถูกต้องของเอกสาร

(ดู ฎ.๒๔๙๑/๒๕๒๓)

๒. ไม่ตัดสิทธิคู่ความที่จะอ้างว่า...

⊗สัญญา / หนี้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์

หรือ

⊗คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด

(ดู ฎ.๒๖๖๓/๒๕๒๔)

ฎ.๒๔๙๑/๒๕๒๓ จำเลยอ้างว่าได้ชำระหนี้บางส่วนให้โจทก์แล้วตามเอกสารหมายเลข ๑ ถึง ๙ ที่จำเลยอ้างเป็นพยาน และได้ส่งสำเนาให้แกโจทก์ก่อนวันสืบพยานแล้ว แม้โจทก์จะไม่คัดค้านการอ้างเอกสารนั้น ก็ไม่ตัดอำนาจของศาลในอันที่จะไต่สวนและชี้ขาดในเรื่องการมีอยู่ความแท้จริง หรือความถูกต้องของเอกสารเช่นว่านั้นตามความในวรรคท้ายของ ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๕

(ฎ.๘๒๘/๒๕๑๙)

ฎ.๒๖๖๓/๒๕๒๔ การคัดค้านพยานเอกสารตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๕ ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้คัดค้านเสียก่อนวันสืบพยานนั้น เป็นการให้คัดค้านในเรื่องการมีอยู่ของต้นฉบับความแท้จริงของต้นฉบับหรือความถูกต้องตามต้นฉบับของสำเนาที่อ้างหาใช่บังคับให้ต้องคัดค้านไว้ก่อนว่าข้อความในเอกสารไม่ถูกต้อง แม้จำเลยมิได้คัดค้านบัญชีบดุลที่โจทก์ส่งศาล จำเลยก็ยังโต้เถียงได้ว่าการคิดบัญชีนั้นไม่ถูกต้อง

(ฎ.๒๒๐๖/๒๕๑๙, ฎ.๘๕๔/๒๕๑๘, ๑๕๑๔/๒๕๐๙ และ ฎ.๙๓๑/๒๔๙๒)

ข้อสังเกต

๑. การคัดค้านเอกสารตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๕ ใช้กับกรณีที่มีการอ้างพยานเอกสารทุกชนิด ซึ่งจะทำให้เกิดประเด็นข้อพิพาทต่างหากนอกเหนือจากคำฟ้องขึ้นมาว่า

“เอกสารนั้นเป็นของแท้จริงและถูกต้องหรือไม่”

ดังนั้น คู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารนั้นต้องนำสืบก่อน เว้นแต่ จะมีข้อสันนิษฐานว่าเอกสารนั้นแท้จริง เช่น ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๗

๒. กรณีที่จำเลยคัดค้านความถูกต้องแท้จริงไว้ในคำให้การ ถือเป็นประเด็นข้อพิพาทประเด็นหนึ่งไม่จำเป็นต้องคัดค้านตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๕ อีก

๓. การคัดค้านตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๕ ต้องคัดค้านว่า เอกสารนั้นไม่มีต้นฉบับ / ต้นฉบับปลอม / สำเนาไม่ถูกต้อง ดังนั้น การที่จำเลยคัดค้านแต่เพียงว่า “ศาลควรรับฟังเฉพาะต้นฉบับเอกสาร เอกสารที่โจทก์อ้างเป็นเพียงสำเนารับฟังไม่ได้” นั้น ไม่ใช่การคัดค้านตามมาตรา นี้ ศาลรับฟังสำเนาเอกสารนั้นได้ (ฎ.๑๑๖๕/๒๕๔๑)

ฎ.๑๑๖๕/๒๕๔๑ แม้โจทก์อ้างสำเนาใบบันทึกการเป็นพยานโจทก์โดยไม่ได้ส่งต้นฉบับเอกสาร และในชั้นพิจารณาของศาลชั้นต้นโจทก์ไม่ได้กล่าวอ้าง หรือ แสดงให้

เห็นว่าต้นฉบับเอกสารดังกล่าวหาไม่ได้เพราะสูญหาย หรือ ถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย หรือไม่สามารถนำต้นฉบับมาได้เพราะเหตุประการใดก็ตาม แต่ปรากฏว่าก่อนวันนัด สืบพยานโจทก์ ๑ เดือนเศษ โจทก์ได้แถลงขอส่งสำเนาต่อศาลและให้จำเลย ศาลชั้นต้น อนุญาตและมีการรับสำเนาไปแล้วต่อมาในวันนัดสืบพยานโจทก์ โจทก์นำสืบพยาน บุคคล ๑ ปากและส่งเอกสาร ๓๗ ฉบับ รวมทั้งเอกสารซึ่งเป็นสำเนาเอกสารด้วยแล้ว โจทก์แถลงหมดพยาน แสดงว่าโจทก์สืบพยานเอกสารดังกล่าวเสร็จแล้ว แต่จำเลยซึ่ง โจทก์อ้างเอกสารดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานยันตนก็หาได้คัดค้าน การที่โจทก์นำ สำเนาเอกสารมาสืบว่าสำเนาเอกสารดังกล่าวไม่ถูกต้องกับต้นฉบับเสียก่อนที่โจทก์จะ สืบพยานเอกสารดังกล่าวเสร็จตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๕(ต่อ) แม้ภายหลัง จำเลยจะยื่นคำร้องคัดค้านการที่โจทก์อ้างสำเนาเอกสารจำเลยก็กล่าวอ้างแต่เพียงว่า ศาลควรจะรับฟังเฉพาะต้นฉบับเอกสาร เอกสารที่โจทก์อ้างเป็นเพียงสำเนารับฟังไม่ได้ เท่านั้น มิได้คัดค้านโดยตรงว่าสำเนาเอกสารดังกล่าวไม่ถูกต้องตรงกับต้นฉบับ ทั้งไม่ ระบุงถึงสาเหตุที่จำเลยไม่อาจคัดค้านได้ก่อนที่โจทก์จะสืบพยานเอกสารนั้นเสร็จตาม ป. วิ.พ.มาตรา ๑๒๕ วรรคสอง(ต่อ) ถือว่าจำเลยมิได้คัดค้านการอ้างสำเนา เอกสารโดยชอบตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง จึงห้ามมิให้จำเลย คัดค้านความถูกต้องของสำเนาเอกสารนั้นตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม ดังนี้ ศาลย่อมรับฟังสำเนาเอกสารดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานแทนต้นฉบับได้ ไม่ต้องห้าม ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓

๑๓.๙ การชี้ขาดความแท้จริงและถูกต้องของเอกสาร

โดยศาล (ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๖)

เงื่อนไข

๑. คู่ความที่ถูกอ้างเอกสารมายืนยันปฏิเสธความแท้จริงความถูกต้องของสำเนา และ

๒. คู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารยืนยันความแท้จริงความถูกต้องของสำเนา

— เมื่อศาลเห็นสมควรให้ศาลชี้ขาดข้อโต้เถียงนั้นทันที

๑. เมื่อเห็นว่าไม่จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานต่อไป หรือ

๒. เมื่อได้สืบพยานตามวิธีการดังต่อไปนี้

๒.๑ ตรวจสอบเอกสาร ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๖ (๑)

๒.๒ ชักถามพยานที่ทราบ ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๖ (๒)

๒.๓ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๖ (๓)

ในระหว่างที่มีได้ชี้ขาดตัดสินคดี ให้ศาลยึดเอกสารที่สงสัยว่าปลอมหรือไม่ถูกต้องไว้ แต่ความข้อนี้ไม่บังคับถึงเอกสารราชการซึ่งราชการเรียกคืนไป

ข้อสังเกต

๑. ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๖ เป็นหลักเกณฑ์ที่ให้อำนาจศาลในการวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับความถูกต้องแท้จริงของเอกสารที่ถูกอ้างอิงเป็นพยานเท่านั้น แต่ในเรื่องหน้าที่ นำสืบยังคงเป็นของคู่ความอยู่

ฎ.๒๒๔/๒๔๗๙ (ป.) โจทก์ฟ้องเรียกเงินที่จำเลยกู้ ๑,๐๐๐ บาท จำเลยต่อสู้ว่าทำหนังสือกู้เพียง ๑๐๐ บาท คือฉบับที่โจทก์ฟ้องเรียกจริง แต่โจทก์แก้จำนวนเงินเป็น ๑,๐๐๐ บาทเป็นการปฏิเสธความถูกต้องแท้จริงของเอกสาร โจทก์มีหน้าที่นำสืบถึงความถูกต้องแท้จริงของเอกสารกู้

ฎ.๑๓๓๗/๒๔๙๙ เมื่อเถียงกันว่าลายมือชื่อผู้กู้ตามสัญญานั้นเป็นลายมือชื่อของจำเลยจริงหรือไม่ ศาลย่อมพิจารณาเทียบเคียงพิเคราะห์กับลายมือชื่อของจำเลยที่แท้จริงในสำนวนซึ่งรับรองกันอยู่แล้วประกอบคำพยานแล้ววินิจฉัยชี้ขาดว่าเป็นลายมือชื่อของจำเลยตามที่เป็นข้อโต้เถียงได้ไม่ผิดกระบวนการพิจารณาแต่อย่างใด

๒. การนำสืบถึงความถูกต้องแท้จริงของเอกสาร

แยกออกเป็น ๒ กรณี

๒.๑ การสืบถึงความแท้จริงของเอกสาร

คือ การนำสืบเพื่อให้ได้ความว่าเป็นเอกสารที่แท้จริงกระทำโดยบุคคลที่ลงลายมือชื่อเป็นคู่สัญญาในเอกสารนั้น

๒.๒ การสืบถึงความถูกต้องของเอกสาร / สำเนา

กรณีที่เอกสารนั้นๆ เป็นเอกสารที่กฎหมายบังคับให้ต้องทำตามแบบ เช่น พินัยกรรม ตาม ป.พ.พ. การนำสืบถึงความถูกต้องย่อมต้องเป็นไปตามกฎหมายนั้นๆ

กรณีศาลอนุญาตให้นำสำเนามาสืบแทน การนำสืบจะต้องนำสืบว่าสำเนานั้นถูกต้องตรงกับต้นฉบับที่แท้จริง

๓. ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นเพียงพยานหลักฐานที่ศาลต้องชั่งน้ำหนัก ประกอบพยานหลักฐานอื่น ถ้าคู่ความมิได้ทำกันให้ถือความเห็นพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นข้อแพ้นะแล้ว จะถือเอาความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นยุติไม่ได้ (ฎ.๖๙๓/๒๕๐๓)

๑๓.๑๐ การนำสืบเอกสารมหาชน (ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๗)

ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๗ บัญญัติว่า “เอกสารมหาชน เอกสารซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำขึ้น หรือ รับรอง หรือ สำเนาอันรับรองถูกต้องแห่งเอกสารนั้น หรือ เอกสารเอกชนที่มีคำพิพากษาแสดงว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของแท้จริง และถูกต้อง เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายที่ถูกอ้างเอกสารมาอ้างต้องนำสืบ ความไม่บริสุทธิ์ หรือ ความไม่ถูกต้องแห่งเอกสารนั้น”

๑๓.๑๐.๑ ความหมายของเอกสารมหาชน

คือ เอกสารที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนให้ประชาชนได้ตรวจดูและอ้างอิงเป็นพยานหลักฐานได้

ลักษณะของเอกสารมหาชน

๑. ทำขึ้นโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมายและเป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชน

๒. เอกสารนั้นมีลักษณะของการบันทึกข้อความเกี่ยวกับเรื่องมหาชน / ประชาชนทั่วไป

๓. ประชาชนมีสิทธิตรวจดูและใช้ประโยชน์ในข้อเท็จจริงแห่งข้อความนั้นได้ ตัวอย่างของเอกสารมหาชน

— ทะเบียนสมรส (ฎ.๔๒๖/๒๔๙๗)

— สำเนาทะเบียนบ้าน (ฎ.๒๒๕/๒๕๑๘)

— แบบบันทึกการสอบสวนสิทธิและพิสูจน์การทำประโยชน์ และหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (ฎ.๕๑๓๒/๒๕๓๙, ฎ.๙๓๙/๒๕๒๓)

— โฉนดที่ดิน (ฎ.๑๖๑๖/๒๕๒๒)

— สำเนาโฉนดที่ดินที่เจ้าพนักงานรับรอง (ฎ.๗๑๗๒/๒๕๔๓)

— บันทึกข้อตกลงท้ายทะเบียนหย่า (ฎ.๓๕๙/๒๕๓๘)

— สำนวนคดีความและคำพิพากษาของศาลซึ่งประชาชนสามารถตรวจดูและอ้างเป็นพยานได้จึงเป็นเอกสารมหาชน (ฎ.๗๔๐๔-๗๔๐๕/๒๕๓๘)

๑๓.๑๐.๒ ผลทางกฎหมายของเอกสารมหาชน

ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๗

“เอกสารมหาชนซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำขึ้น หรือ รับรอง หรือ สำเนาอันรับรอง ถูกต้องแห่งเอกสารนั้น และเอกสารนั้น และเอกสารเอกชนที่มีคำพิพากษาว่าแสดงว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้องนั้น สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้องเป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายที่ถูกอ้างเอกสารนั้นมายัน ต้องนำสืบความไม่บริสุทธิ์ หรือ ความไม่ถูกต้องแห่งเอกสาร”

บทสันนิษฐานของเอกสารมหาชนตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๗ มีผล ๒ นัย คือ

๑. สันนิษฐานในเรื่องความถูกต้องแท้จริงของเอกสาร

ฎีกาอ้างอิง

ฎ.๔๘๔/๒๔๘๖ สำเนาเอกสารมหาชนที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับรองว่าถูกต้องแล้ว กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง

ฎ.๗๗๐/๒๕๑๑ ทะเบียนที่ราชพัสดุที่จำเลยอ้าง เป็นเอกสารมหาชนซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำขึ้น ย่อมให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายที่ถูกอ้างเอกสารนั้นมายัน จะต้องนำสืบความไม่บริสุทธิ์หรือไม่ถูกต้องแห่งเอกสาร จำเลยไม่จำเป็นต้องนำพยานบุคคลมาสืบประกอบ เมื่อโจทก์สืบหักล้างเอกสารไม่ได้ ศาลก็รับฟังทะเบียนที่ราชพัสดุเป็นพยานได้

ฎ.๓๘๔๗/๒๕๒๕ หนังสือรับรองว่าโจทก์จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดของสำนักงานทะเบียนห้างหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานครเป็นเอกสารมหาชน ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำขึ้นหรือรับรองตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๗ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายที่ถูกอ้างเอกสารมายันต้องนำสืบถึงความ

ไม่บริสุทธิ์หรือความไม่ถูกต้องแห่งเอกสารนั้น หันส่วนผู้จัดการโจทก์จึงไม่จำเป็นต้องมาเบิกความรับรองเอกสารดังกล่าวแต่อย่างใด

(ฎ.๘๔๘/๒๕๓๔ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

ฎ.๓๖๖๖-๓๖๗๐/๒๕๒๓ สำเนาโฉนดที่ดินซึ่งมีเจ้าหน้าที่ที่ดินกรุงเทพมหานครรับรองความถูกต้องเป็นเอกสารมหาชน จึงต้องด้วยข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่าเป็นข้อเท็จจริงและถูกต้อง เป็นหน้าที่ของจำเลยซึ่งเป็นคู่ความฝ่ายที่ถูกอ้างเอกสารนั้นมายันจะต้องนำสืบความไม่บริสุทธิ์หรือความไม่ถูกต้องแห่งเอกสารนั้น

ฎ.๒๘๖๗/๒๕๔๔ หนังสือรับรองการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของโจทก์เป็นเอกสารมหาชนซึ่งเจ้าพนักงานจัดทำขึ้นและต้องด้วยข้อสันนิษฐานว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้องตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๗ จึงเป็นหน้าที่ของจำเลยที่ถูกอ้างเอกสารนั้นมายันต้องนำสืบความไม่บริสุทธิ์หรือความไม่ถูกต้องแห่งเอกสาร โจทก์จึงไม่จำเป็นต้องนำพยานบุคคลมาเบิกความรับรองเอกสารดังกล่าวอีก

๒. สันนิษฐานในเรื่องความถูกต้องของข้อความที่บันทึกไว้

ฎีกาอ้างอิง

ฎ.๑๘๑/๒๕๓๖ ที่ดินพิพาทเป็นที่ดินมีโฉนด ซึ่งเป็นเอกสารมหาชนแสดงความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ของโจทก์และจำเลยผู้มีชื่อในโฉนดให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าถูกต้อง จำเลยผู้กล่าวอ้างว่าความจริงโจทก์มีชื่อเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์แทนจำเลยซึ่งมิได้เป็นไปตามข้อความในเอกสารนั้น มีภาระการพิสูจน์ให้ปรากฏความจริงตามคำกล่าวอ้าง ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๗

ฎ.๙๙๓๖/๒๕๓๙ จำเลยเป็นผู้มีชื่อถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์พิพาทแต่ผู้เดียวตั้งแต่ซื้อมาจาก ท. ส่วนผู้ร้องมาลงชื่อเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมด้วยในภายหลังในฐานะคู่สมรส แสดงว่าจำเลยเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์พิพาทและปรากฏตามทะเบียนสมรส และสารบาญจดทะเบียนท้ายสำเนาโฉนดที่ดินอันเป็นเอกสารมหาชน เข้าข้อสันนิษฐานของกฎหมายตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๗ ก็ปรากฏว่าจำเลยซื้อทรัพย์พิพาทมาจาก ท. เป็นช่วงเวลาที่ยังเป็นสามีภริยากันอยู่ ทรัพย์พิพาทจึงเป็นสินสมรสตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๗๕(๑)

๓. เอกสารมหาชนยังได้รับประโยชน์จากการนำสืบอีกด้วย โดยเพียงแต่นำสืบ “สำเนา
อันรับรองถูกต้องแห่งเอกสารนั้น” โดยไม่ต้องสืบต้นฉบับ ถือว่าเป็นข้อยกเว้นของ
หลักการนำสืบต้นฉบับ

บทที่ ๑๔

การสืบพยานบุคคลแทนเอกสาร หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสาร

(ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔)

ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔ บัญญัติว่า “เมื่อใดมีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟังพยานบุคคลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ แม้ถึงว่า คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ยินยอมก็ดี

(ก) ขอสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร เมื่อไม่สามารถนำเอกสารมาแสดง
(ข) ขอสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อได้นำเอกสารมาแสดงแล้ว ยังมีข้อความเพิ่มเติมตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารนั้นอยู่อีก แต่ว่าบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับในกรณีที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (๒) แห่ง มาตรา ๙๓ และมีให้ถือว่าเป็นการตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะกล่าวอ้างและนำพยาน บุคคลมาสืบประกอบข้ออ้างว่า พยานเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ ถูกต้องทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือ สัญญาหรือหน้อย่างอื่นที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่ สมบูรณ์ หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด”

๑๔.๑ หลักการและเหตุผล

๑. เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายสารบัญญัติว่าด้วย แบบและหลักฐานแห่งนิติกรรม สัญญา

— จัดข้อโต้เถียงในเรื่องข้อตกลงต่างๆ ตามสัญญา

๒. เพื่อเคารพหลัก “ความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา” ที่เป็นลายลักษณ์อักษรใน สัญญานั้นๆ

ข้อสังเกต

การตีความเจตนาตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๗๑ และ ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔

ฎ.๑๒๑/๒๕๕๑ เจตนาอันแท้จริงตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๓๒ (เดิม) ถู้ออกจากเอกสาร
นั้นเอง ไม่ใช่ว่า ทำอย่างไรก็ช่างยอมสืบได้เสมอ การสืบมีข้อห้ามตาม ป.วิ.พ. มาตรา
๙๔ (ฎ.๒๒๑๐/๒๕๒๖, ฎ.๖๕๖๓/๒๕๔๕)

ฎ.๖๕๖๓/๒๕๔๕ ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑ ที่บัญญัติว่า ในการตีความการแสดงเจตนา
ให้เพ่งเล็งถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษรนั้น หมายถึง กรณีนิติ
กรรมที่ทำการไว้มีข้อความไม่ขัดแย้ง หรือมีข้อความขัดแย้งกัน หรือ อาจแปล
ความหมายได้เป็นหลายนัย แต่ถ้าข้อความในสัญญาชัดเจนแล้วย่อมไม่มีความจำเป็น
อย่างใดที่จะต้องตีความการแสดงเจตนา

สัญญาจ้างพร้อมข้อตกลงต่อท้ายสัญญาจ้างมีข้อความระบุชัดเจนว่าทำสัญญา
เป็นประกันหนี้ของจำเลยที่ ๒ ที่มีต่อโจทก์ ดังนี้ จึงนำ ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑ มาบังคับ
ให้ต้องสืบพยานบุคคลประกอบ เพื่อตีความถึงเจตนาอันแท้จริงของคู่สัญญาหาได้ไม่
เพราะต้องห้ามตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔(ข) เมื่อสัญญาจ้างที่ติดพร้อมข้อตกลงท้าย
สัญญาจ้างระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ ๒ เป็นจ้างองประกันหนี้ของจำเลยที่ ๒ ที่มีต่อ
โจทก์ จำเลยที่ ๒ จึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบหนี้ของจำเลยที่ ๑ ที่มีต่อโจทก์

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการศึกษา ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔

๑. ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ มีผลบังคับเด็ดขาด

หากมีการนำสืบพยานบุคคลฝ่าฝืนข้อห้ามตาม มาตรา ๙๔ “ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟัง
พยานบุคคล...แม้ถึงว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ยินยอมก็ดี”

ดังนั้น จึงไม่ใช่เรื่องการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ คู่ความไม่จำเป็นต้องโต้แย้ง
คัดค้านไว้ในขณะสืบพยาน และศาลสูงย่อมพิจารณาในปัญหาข้อนี้ได้

ฎ.๔๖๘๖/๒๕๔๐ แม้ในชั้นอุทธรณ์โจทก์จะมีได้ยกข้อกฎหมายเรื่องห้ามนำสืบพยาน
บุคคลเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารตาม ป.วิ.พ.มาตรา
๙๔ (ข) ขึ้นว่ากล่าวไว้ในคำฟ้องอุทธรณ์ แต่ปัญหาดังกล่าวเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยว
ด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน โจทก์จึงยกขึ้นฎีกาได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๔๙
วรรคสอง

การที่จำเลยนำพยานบุคคลมาสืบว่าสัญญากู้ยืมเงินพิพาทไม่มีมูลหนี้เพราะจำเลยไม่ได้
รับเงิน จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบตามสัญญากู้ยืมเงินต่อโจทก์ จำเลยยอมนำสืบได้ตาม ป.

วิ.พ.มาตรา ๙๔ วรรคสอง หากต้องห้ามตามกฎหมายไม่

๒. ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ ใช้บังคับเฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น

ไม่นำไปใช้ในคดีอาญา และ ในคดีอาญาก็ไม่มีกฎหมายทั้งสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติ
กำหนดว่ามีกรณีใดบ้างที่ต้องนำพยานเอกสารมาแสดงต่อศาล แม้ว่าจะเป็นความผิด
เกี่ยวกับเอกสารก็ตาม เช่น ความผิดฐานปลอมเอกสาร ก็ไม่มีกฎหมายกำหนดว่า
จะต้องส่งเอกสารนั้นเป็นพยานต่อศาล เพราะในคดีอาญาเป็นเรื่องของภาระการพิสูจน์
หรือ หน้าที่ของโจทก์ที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลย

ดังนั้น กรณีที่โจทก์เสนอพยานเอกสาร จำเลยก็สามารถนำสืบพยานบุคคลเพื่อ
เปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในพยานเอกสารนั้นได้เสมอ

ฎ.๓๒๒๔/๒๕๓๑ ป.วิ.อ.มาตรา ๒๒๖ มิได้ห้ามนำสืบพยานบุคคลหักล้างพยานเอกสาร
การที่ศาลให้นำสืบพยานบุคคลและรับฟังพยานบุคคลนั้น จึงไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย
หลักเกณฑ์ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔

หลัก

ห้ามมิให้รับฟังพยานบุคคลในกรณี

๑. มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสาร
มาแสดง

๒. เป็นการสืบพยานบุคคลในกรณีต่อไปนี้

(ก) ขอสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร

(ข) ขอสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างอย่างใด อย่างหนึ่งเมื่อนำเอกสารมาแสดงแล้ว
ว่ายังมีข้อความเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไข ข้อความในเอกสารนั้นอยู่อีก
ข้อยกเว้น

ไม่ตัดสิทธิในการนำพยานบุคคลมาสืบ

๑. กรณีต้นฉบับเอกสารสูญหาย หรือ ถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย หรือ ไม่สามารถนำมา
ได้ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓(๒)

๒. ประกอบข้ออ้างว่าเป็นเอกสารที่ปลอม หรือ ไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือ แต่บางส่วน

๓. ประกอบข้ออ้างว่าสัญญา หรือ หนังสือตามเอกสารไม่สมบูรณ์

๔. ประกอบข้ออ้างว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด

๑๔.๒ มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง

(๑) กรณีที่กฎหมายบังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือ

๑.๑ ตาม ป.พ.พ. เช่น

— การโอนสิทธิเรียกร้อง (มาตรา ๓๐๖)

— สัญญาเช่าซื้อ (มาตรา ๕๗๒)

— การบอกกล่าวบังคับจำนอง (มาตรา ๗๒๘)

— การตั้งตัวแทนในกิจการที่ต้องทำเป็นหนังสือ

(มาตรา ๗๙๘ วรรคแรก)

— ตัวเงิน (มาตรา ๘๙๘, ๙๐๐)

— การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อ (มาตรา ๑๑๒๙)

— พันยักรม (มาตรา ๑๖๕๖)

๑.๒ ตาม ป.วิ.พ. เช่น การมอบอำนาจให้ฟ้องคดี

(มาตรา ๖๐ วรรคสอง)

— สัญญาค้ำประกัน (มาตรา ๖๘๐)

— การตั้งตัวแทนในกิจการที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ (มาตรา ๗๙๘ วรรคสอง)

— สัญญาประนีประนอมยอมความ (มาตรา ๘๕๑)

— สัญญาประกันภัย (มาตรา ๘๖๗)

— สัญญาแบ่งมรดก (มาตรา ๑๗๕๐ วรรคสอง)

ข้อสังเกต

๑. ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔ นอกจากจะต้องเป็นกรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดงแล้ว ยังต้องเป็นกรณีที่มีการอ้างถึงนิติกรรมที่มีแบบ หรือ หลักฐานเป็นหนังสือนั้นเพื่อบังคับให้เป็นไปตามนิติกรรมสัญญาดังกล่าวโดยตรง หากเป็นอ้าง

เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ก็สามารถสืบพยานบุคคลได้ (ฎ.๑๖๖๙/๒๕๑๑, ฎ.๑๖๖/๒๕๓๖, ฎ.๓๘๘๘/๒๕๓๗, ฎ.๗๐๗๕/๒๕๓๘, ฎ.๗๓๐๐/๒๕๓๘, ฎ.๑๖๖/๒๕๓๙, ฎ.๓๑๕๒/๒๕๔๐, ฎ.๒๕๘๔/๒๕๔๓, ฎ.๑๗๔๒/๒๕๔๕)

๒. เมื่อไม่มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง แม้ในคดีนั้นจะมีการอ้างพยานเอกสาร เช่น สัญญาจ้างทำของซึ่งไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ แต่ได้มีการทำสัญญาจ้างทำของขึ้นและคู่ความอ้างสัญญานั้นเป็นพยานต่อศาล เช่นนี้ไม่อยู่ในบังคับมาตรา ๙๔ คู่ความย่อมมีสิทธินำพยานบุคคลเข้าสืบได้เสมอแม้จะเป็นการสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสาร (ฎ.๒๑๘๖/๒๕๑๗)

กรณีอื่นๆ ที่ไม่มีกฎหมายที่ต้องบังคับให้ต้องมีเอกสารมาแสดง เช่น

- การซื้อขายรถยนต์ (ฎ.๒๒๐๕/๒๕๑๙)
- การรับสภาพหนี้ (ฎ.๑๑๕๖/๒๕๓๗, ฎ.๖๖๖/๒๕๔๑)
- สัญญาจำนำ (ฎ.๑๗๒๙/๒๕๑๒)
- การฟ้องเรียกทรัพย์สินมรดก (ฎ.๑๓๙๕/๒๕๔๔)

ดังนั้น กรณีดังกล่าวจึงไม่อยู่ในบังคับ ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔ แต่อย่างใด

๓. กรณีที่จะต้องห้ามด้วยมาตรา ๙๔ เกิดขึ้นได้ เฉพาะมีข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีในทางนิติกรรมสัญญาเท่านั้น ข้อพิพาทในมูลกรณีอื่น เช่น ละเมิดไม่อยู่ในบังคับมาตรานี้ (ฎ.๓๐๙๘/๒๕๓๐)

๔. การสืบพยานบุคคลกรณีที่มีการชำระหนี้

การชำระหนี้ถึงแม้จะเป็นนิติกรรมแต่ก็ไม่ใช่กรณีที่จะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่ การชำระหนี้เงินกู้ยืมที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ (ตาม ป.พ.พ.มาตรา ๖๕๓ ว.สอง)

แต่ ป.พ.พ.มาตรา ๖๕๓ ไม่หมายความว่ารวมถึงกรณีต่อไปนี้ เช่น

- ⊗ การชำระดอกเบี้ยเงินกู้ (ฎ.๙๘/๒๔๘๘, ฎ.๒๔๓/๒๕๐๓ (ป.), ฎ.๑๔๐๑/๒๕๒๕, ฎ.๔๗๕๕-๔๗๕๖/๒๕๓๖)
- ⊗ การมอบที่ดินทำกินต่างดอกเบี้ย (ฎ.๑๔๖๕/๒๕๐๐, ฎ.๑๒๖๑-๑๒๖๒/๒๕๑๘)
- ⊗ การชำระหนี้ด้วยข้าวเปลือก (ฎ.๑๐๕๑/๒๕๐๓ ๑๔๙๖/๒๕๐๓)

- ⊗ การชำระหนี้ด้วยเช็ค (ฎ.๗๖๗/๒๕๐๕)
- ⊗ การชำระหนี้ด้วยที่ดิน (ฎ.๑๑๗๘/๒๕๑๐)
- ⊗ การชำระหนี้ตามสัญญาเช่าซื้อ (ฎ.๒๖๑๐/๒๕๒๔)
- ⊗ การโอนเงินทางธนาคาร / ทางโทรศัพท์ / โทรเลขเข้าบัญชีของผู้ให้กู้ (ฎ.๒๓๐/๒๕๔๒)

เนื่องจาก กรณีดังกล่าวเป็นการชำระหนี้อย่างอื่นตาม ป.พ.พ.มาตรา ๓๒๑ จึงนำสืบพยานบุคคลได้ไม่ต้องห้าม

แต่ถ้าในสัญญาซื้อขายระบุว่าได้รับชำระราคาไปแล้วผู้ขายจะนำสืบพยานบุคคลว่ายังมิได้รับชำระหนี้ไม่ได้ (ฎ.๑๘๔๒/๒๕๒๔, ฎ.๒๕๐๘/๒๕๓๔)

๕. สัญญาจะซื้อจะขายอสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ หรือ สัญญาซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ตาม ป.พ.พ.มาตรา ๔๕๖ วรรคสอง และ วรรคสาม ซึ่งนอกจากการมีหลักฐานเป็นหนังสือแล้ว ยังยอมให้มีการวางมัดจำ และชำระหนี้บางส่วน ดังนั้นหากได้มีการวางมัดจำ หรือ ชำระหนี้บางส่วนแล้ว ถือว่าฟ้องร้องบังคับคดีได้แม้จะไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ตาม

ดังนั้น การทำสัญญาจะซื้อจะขาย หรือ สัญญาซื้อขายทรัพย์สินนั้นหากได้มีการวางมัดจำ หรือ ชำระหนี้บางส่วนแล้ว ก็ย่อมมิใช่กรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ไม่อยู่ในบังคับ ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ฎ.๑๕๔๕/๒๕๔๒(ป.), ฎ.๑๗๑๐/๒๕๐๐, ฎ.๒๐๑๐/๒๕๐๐, ฎ.๓๓๙๐-๓๓๙๑/๒๕๓๘, ฎ.๗๐๓๕/๒๕๔๐, ฎ.๔๙๙๖-๔๙๙๗/๒๕๔๒, ฎ.๖๒๐๔/๒๕๔๔, ฎ.๖๔๔๓/๒๕๔๔)

ข้อสังเกตสัญญาตาม ป.พ.พ.มาตรา ๔๕๖

กรณีที่ได้มีการทำสัญญาจะซื้อจะขายที่มีหลักฐานเป็นหนังสือ และ มีการวางมัดจำ หรือ ชำระหนี้บางส่วนด้วย ผลจะเป็นอย่างไร?

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาวางหลักไว้ ๒ แนว

แนวที่ ๑ ถือตามสัญญาจะซื้อจะขายที่มีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น และการวางมัดจำเป็นเพียงข้อตกลงข้อหนึ่งในสัญญาเท่านั้น จึงเป็นกรณีที่ต้องมีเอกสารมาแสดง ต้องห้ามมิ

ให้นำสืบพยานบุคคลตามมาตรา ๙๔ (ฎ.๓๐๘๘/๒๕๒๖, ฎ.๖๖๗/๒๕๓๗, ฎ.๒๒๒๕/๒๕๔๐, ฎ.๖๗๑๘/๒๕๔๐)

แนวที่ ๒ ถือว่าสัญญาจะซื้อจะขายที่มีการวางมัดจำแล้วการฟ้องร้องบังคับตามสัญญาไม่จำเป็นต้องใช้เอกสารเป็นหลักฐานและไม่ใช้กรณีที่กฎหมายบังคับให้นำเอกสารมาแสดงตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ ศาลจึงสามารถรับฟังคำพยานบุคคลหักล้างพยานเอกสารได้ (ฎ.๙๓๕/๒๕๔๑)

บทสรุป

ถ้าหากคู่กรณีฟ้องร้องบังคับคดี โดยมีได้อาศัยหลักฐานเป็นหนังสือ แม้จะมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่ก็ตาม แต่ได้อาศัยการวางมัดจำ หรือ ชำระหนี้บางส่วน ก็ไม่ต้องห้ามที่จะสืบพยานบุคคลตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔

≠ แต่ถ้าฟ้องคดีโดยอาศัยหลักฐานเป็นหนังสือและได้มีการระบุว่ามีการวางมัดจำ หรือ ชำระหนี้บางส่วนไว้ด้วย คู่ความจะนำสืบพยานบุคคลแก้ไขเพิ่มเติม หรือ เปลี่ยนแปลงข้อความในเอกสารไม่ได้ **p**

๑๔.๓ ข้อห้ามในการสืบพยานบุคคล

(ก) ห้ามสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสารเมื่อไม่สามารถนำเอกสารมาแสดง

ฎ.๑๖๐๙/๒๕๑๒ มารดาตาย โจทก์จำเลยได้รับโอนมรดกที่พิพาทร่วมกัน ต่อมาได้ตกลงแบ่งแยกการครอบครอง ถือว่าเป็นการตกลงเพื่อระงับข้อพิพาทซึ่งจะมีขึ้นให้เสร็จไป เข้าลักษณะสัญญาประนีประนอมยอมความตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๕๐ เมื่อมิได้มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิด ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๕๑ จะนำพยานบุคคลมาสืบหาได้ไม่ ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔

ฎ.๒๘๒๐/๒๕๑๕ โจทก์จำเลยเอาหนี้ค่าเครื่องทำไฟมาทำเป็นสัญญากู้ สัญญาภู่นั้น ย่อมสมบูรณ์บังคับกันได้และผูกพันอย่างหนี้เงินกู้ เมื่อการกู้ยืมมีหลักฐานเป็นหนังสือ การนำสืบถึงการใช้จ่ายเงินก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้นได้เวณคืนแล้ว หรือ ได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้ว ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๖๕๓ วรรคสอง จำเลยจะขอสืบพยานบุคคลว่าได้ชำระเงินให้โจทก์แล้วหาได้ไม่ (ฎ.๓๘๒๘/๒๕๓๐)

แต่ในกรณีที่มีหลักฐานการกู้ยืมเงินแล้วเกิดสูญหาย ผู้ให้กู้ยอมนำสำเนา หรือ พยานบุคคลมาสืบได้ กรณีมิใช่เรื่องที่มีการกู้ยืมเงินไม่เคยมีหลักฐานเป็นหนังสือเลยอันจะเป็นการนำสืบฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติตาม ป.พ.พ.มาตรา ๖๕๓ ประกอบ ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ก) (ฎ.๒๐๓/๒๕๔๖)

(ข) ห้ามสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อได้นำเอกสารมาแสดงแล้วว่ายังมีข้อความเพิ่มเติมตัดตอน หรือ เปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารนั้นอยู่อีก

ตัวอย่างจากคำพิพากษาศาลฎีกา

๑. สัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์

๑.๑ ถ้ากำหนดค่าเช่าไว้แล้ว

จะนำสืบพยานบุคคลว่าได้มีการตกลงลด หรือ เพิ่มค่าเช่าไม่ได้ เพราะเป็นการนำสืบพยานบุคคลเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารต้องห้ามตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔ (ข) (ฎ.๑๓๗/๒๕๑๔, ฎ. ๑๔๕/๒๕๓๓)

๑.๒ มีข้อความกำหนดระยะเวลาเช่าไว้แล้ว คู่สัญญาจะนำสืบพยานบุคคลเปลี่ยนแปลงแก้ไขกำหนดเวลาในสัญญาไม่ได้ ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔(ข) (ฎ.๒๔๐๒/๒๕๒๕, ฎ.๖๕๔/๒๔๙๖, ฎ.๖๕๕/๒๕๑๑(ป.), ฎ.๒๒๘๒/๒๕๒๗, ฎ.๒๐๑๖/๒๕๓๑, ฎ.๑๔๕/๒๕๓๓, ฎ.๑๔๓๐/๒๕๓๖)

๑.๓ การนำสืบว่าสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์เป็นสัญญาเช่าต่างตอบแทนพิเศษยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ และถือว่าเป็นการนำสืบเช่นนี้เป็นการสืบหักล้างสัญญาเช่านั้นว่าไม่ใช่สัญญาเช่าธรรมดา จึงไม่ห้ามที่จะนำพยานบุคคลเข้ามาสืบ (ฎ.๑๐๐๒/๒๕๐๙, ฎ.๑๕๔๗/๒๕๓๐, ฎ.๒๕๘๒/๒๕๓๕)

๑.๔ สัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์ระบุว่าเช่าที่ดินเพื่ออยู่อาศัย จำเลยยอมสืบพยานบุคคลได้ว่าจำเลยกระทำการใด หรือ ไม่กระทำการใดอันเป็นการผิดไปจากสัญญาได้ จำเลยจึงนำสืบถึงข้อเท็จจริงที่ได้ปฏิบัติต่อกันได้ว่าโจทก์ยินยอมให้จำเลยปลูกสร้างบ้านเพื่อให้ผู้อื่นเช่าได้ จำเลยไม่ได้ผิดสัญญาเช่า ไม่เป็นการสืบแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสารและรับฟังพยานบุคคลได้ (ฎ.๑๗๔๒/๒๕๔๕)

๒. สัญญาซื้อขาย

๒.๑ สัญญาซื้อขายบ้านและที่ดิน มิได้กำหนดให้โจทก์ต้องรังวัดตรวจสอบเนื้อที่ก่อนโอนกรรมสิทธิ์ การที่จำเลยนำพยานบุคคลมาสืบว่าโจทก์ไม่ดำเนินการถือว่าผิดสัญญา เป็นการนำสืบพยานบุคคลเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง แก้ไขเอกสาร ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔(ข) ศาลไม่อาจรับฟังคำพยานบุคคลดังกล่าวได้ (ฎ.๓๑๘๙/๒๕๔๓)

๒.๒ สัญญาจะซื้อขายระบุราคาที่ดินที่จะขายไว้แล้ว คู่สัญญาจะนำพยานบุคคลมาสืบว่าได้ตกลงราคาซื้อขายกันเป็นอย่างอื่นหาได้ไม่ เพราะต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ข) (ฎ.๑๕๑๔/๒๕๓๘, ฎ.๘๕๙๑/๒๕๔๗)

๒.๓ สัญญาจะซื้อขายที่ดินระบุว่าผู้ซื้อได้ชำระราคาครบถ้วนแล้ว ผู้ขายจะนำสืบว่าได้รับเงินเพียงบางส่วน หรือ ยังไม่ได้รับเงินหาได้ไม่ เพราะต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔(ข) (ฎ.๒๘๒๙/๒๕๑๗, ฎ.๑๘๔๒/๒๕๒๔, ฎ.๑๗๐๐/๒๕๒๗)

๒.๔ แต่ถ้าคู่ความรับกันว่าราคาซื้อขายที่ดินสูงกว่าที่ระบุไว้ในสัญญาจะซื้อขาย ศาลก็รับฟังข้อเท็จจริงตามคำรับได้ แม้ในสัญญาจะระบุว่าผู้ซื้อได้ชำระราคาครบถ้วนแล้ว และผู้ขายได้รับชำระราคาครบถ้วนแล้ว ผู้ขายย่อมนำพยานบุคคลมาสืบว่ายังได้รับเงินค่าที่ดินยังไม่ครบตามราคาที่แท้จริงได้ ไม่ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ฎ.๒๒๘/๒๕๓๘, ฎ.๑๑๐๒/๒๕๓๙)

๒.๕ สัญญาจะซื้อขายที่ดินระบุจำนวนเงินมัดจำไว้ชัดเจน การนำสืบพยานบุคคลโต้เถียงจำนวนเงินมัดจำดังกล่าวย่อมเป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ข) (ฎ.๑๗๑๐/๒๕๐๐, ฎ.๓๐๕๒/๒๕๒๘, ฎ.๑๔๐๒/๒๕๓๐, ฎ.๓๘๗/๒๕๓๘)

๒.๖ สัญญาจะซื้อขายที่ดินระบุเวลาชำระราคากันไว้แล้ว คู่สัญญาจะนำสืบพยานบุคคลว่าได้มีการตกลงชำระในวันอื่นต่างจากที่ระบุไว้ในสัญญาไม่ได้ เป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ข) (ฎ.๑๓๘๔/๒๕๒๓, ฎ.๕๘๑/๒๕๓๐)

๒.๗ สัญญาจะซื้อขายที่ดินมิได้ระบุว่าฝ่ายใดต้องออกค่าธรรมเนียมการโอน ค่าภาษี และอากรไว้ จะนำสืบพยานบุคคลว่าได้ตกลงกันให้ฝ่ายใดเป็นผู้ออกค่าธรรมเนียมการ

โอน ค่าภาษี และอากรแต่ฝ่ายเดียวไม่ได้ เป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ข) (ฎ.๘๑๗/๒๕๒๔, ฎ.๓๖๘๗/๒๕๒๕, ฎ.๒๙๕๕/๒๕๓๒, ฎ.๑๕๑๔/๒๕๓๘)

๒.๘ การซื้อขายที่ดินมือเปล่าที่ตกเป็นโมฆะ เพราะฝ่าฝืน ป.พ.พ.มาตรา ๔๕๖ ว.แรก อาจสมบูรณ์เป็นสัญญาโอนการครอบครองโดยมีค่าตอบแทนซึ่งไม่มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีหนังสือมาแสดง เช่นนี้จึงนำสืบพยานบุคคลได้ (ฎ.๑๑๓๑-๑๑๓๒/๒๕๓๓, ฎ.๑๒๑๒/๒๕๓๖)

นอกจากนี้ ดู ฎ.๑๕๔๕/๒๔๙๒(ป.), ฎ.๑๕๕๐/๒๕๐๐, ฎ.๗๑๗/๒๕๐๒, ฎ.๓๑๐๒/๒๕๒๔, ฎ.๓๕๗/๒๕๒๕, ฎ.๓๘๒๕/๒๕๒๕, ฎ.๓๐๘๘/๒๕๒๖, ฎ.๔๔๗๕/๒๕๒๘, ฎ.๖๖๗/๒๕๓๗, ฎ.๒๐๔๕-๒๐๔๖/๒๕๓๗, ฎ.๗๘๔๖/๒๕๔๓, ฎ.๖๕๐๓/๒๕๔๕

๓. สัญญากู้ยืมเงินกว่า ๒,๐๐๐ บาท

๓.๑ สัญญากู้ยืมซื้อสัญญาว่าผู้กู้ยอมให้ดอกเบี้ยตามจำนวนเงินที่กู้ให้แก่ผู้ให้กู้ตามกฎหมาย ย่อมถือว่ามิอัตราร้อยละ ๗ ครั้งต่อปี ตาม ป.พ.พ.มาตรา ๗ จะรับฟังพยานบุคคลเพื่อเปลี่ยนแปลงอัตราดังกล่าวนี้ไม่ได้ แม้ใบรับเงินที่ผู้ให้กู้ออกให้แก่ผู้กู้จะปรากฏอัตราดอกเบี้ยเท่ากับร้อยละ ๑๕ ต่อปี หรือเกินกว่านั้น ก็ไม่เป็นหลักฐานที่หักล้างว่าไม่ใช่ร้อยละ ๗ ครั้งต่อปี เพราะมิได้มีลายมือชื่อของผู้กู้ซึ่งเป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบในหนี้ (ฎ.๔๙๗/๒๕๐๖, ฎ.๒๓๕/๒๕๐๗)

ฎ.๑๖๘๐/๒๕๔๖ สัญญากู้ยืมเงินมีข้อความว่าผู้กู้ยินยอมเสียดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่กู้ให้แก่ผู้ให้กู้ยืมในอัตราร้อยละ ๑๙ ต่อปี กำหนดเป็นรายเดือนทุกๆ เดือน โจทก์จะนำสืบพยานบุคคลว่าดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๑๙ ต่อปีที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงินเป็นอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่โจทก์กำหนดได้ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยเท่านั้นโดยตกลงคิดดอกเบี้ยขณะทำสัญญาไม่ถึงอัตราร้อยละ ๑๙ ต่อปีหาได้ไม่ เพราะเป็นการนำสืบพยานบุคคลเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในสัญญากู้ยืมเงิน ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ข) (ฎ.๖๕๐๙/๒๕๔๕)

๓.๒ สัญญากู้มีข้อความว่าได้รับเงินกู้ไปแล้ว จะขอสืบว่าความจริงยังไม่ได้รับเงินไม่ได้ เป็นการสืบเปลี่ยนแปลงเอกสาร (ฎ.๕๘๘/๒๕๑๓)

๓.๓ นำสืบว่าขณะทำสัญญาซื้อขายไม่มีแบบพิมพ์จึงนำแบบพิมพ์สัญญาผู้มากรอกข้อความแทน เช่นนี้ เป็นการต่อสู้เพื่อนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสารสัญญา (ฎ. ๖๒๖/๒๕๑๕)

๓.๔ เอกสารหลักฐานการยืมเงินที่จำเลยทำให้โจทก์ไว้ ไม่ได้ระบุเวลาชำระหนี้ ถือว่าเป็นหนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ โจทก์ยอมมีสิทธิเรียกให้จำเลยชำระหนี้เมื่อใดก็ได้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา ๒๐๓ วรรคแรก การที่จำเลยจะขอนำพยานบุคคลมาสืบตาม คำให้การว่า ได้มีข้อตกลงระหว่างจำเลยกับโจทก์ให้จำเลยผ่อนชำระหนี้เป็นงวดและ หนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระหาได้ไม่ เพราะเป็นการสืบพยานบุคคลเพิ่มเติมข้อความใน เอกสาร (ฎ.๑๑๒๔/๒๕๑๑, ฎ.๒๙๖๒/๒๕๒๕)

๔. สัญญาจำนอง

สัญญาจำนอง มีข้อความปรากฏชัดแจ้งว่าโจทก์จำนองไว้เป็นเงิน ๕,๗๕๐ บาท และผู้ จำนอง (โจทก์) ได้รับเงินไปแล้ว ทั้งจำเลยก็ให้การยืนยันว่า โจทก์ได้รับเงินไป ๕,๗๕๐ บาท เช่นนี้ หากโจทก์ไม่ได้กล่าวอ้างว่าสัญญาจำนองไม่สมบูรณ์ด้วยเหตุใดแล้ว โจทก์ จะนำพยานบุคคลมาสืบว่า โจทก์ได้จำนองไว้เพียง ๕,๐๐๐ บาทเท่านั้นย่อมไม่ได้ เพราะเป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสารไม่ใช่ นำสืบหักล้าง (ฎ.๓๔๐/๒๕๐๘, ฎ.๑๗๕๒/๒๕๒๐)

๕. สัญญาเช่าซื้อ

สัญญาเช่าซื้อไม่มีข้อความว่าให้จำเลยออกเงินตรงค่าซ่อมรถที่จำเลยเช่าซื้อมาจาก โจทก์แทนโจทก์ไปก่อน เช่นนี้ จำเลยจะนำสืบถึงข้อตกลงนี้ซึ่งนอกเหนือจากที่ปรากฏ ในสัญญาที่กฎหมายบังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือไม่ได้ เป็นการสืบเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลง ข้อความในเอกสาร (ฎ.๗๙๘/๒๕๐๘, ฎ.๖๖๐/๒๕๑๑, ฎ.๓๓๖/๒๕๑๘, ฎ.๑๕๖๑/ ๒๕๒๐)

ฎ.๖๑๒๑/๒๕๔๕ สัญญาเช่าซื้อระบุว่าผู้เช่าซื้อต้องนำเงินงวดค่าเช่าซื้อไปชำระให้แก่ผู้เช่าซื้อที่ภูมิลำเนาของผู้ให้เช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อจะนำสืบว่ามีข้อตกลงให้เจ้าหน้าที่ของผู้ให้เช่าซื้อไปเก็บค่าเช่าซื้อจากผู้เช่าซื้อไม่ได้ ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ข)

๖. สัญญาประนีประนอมยอมความ

ข้อตกลงตามสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างคู่ความ มีผลให้คู่ความต่างได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญาดังกล่าว ดังนั้น ข้อตกลงระหว่างคู่ความด้วยวาจาอย่างใดที่มีได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในสัญญานี้ คู่ความจะนำพยานบุคคลมาสืบเพิ่มเติม ตัดทอนหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในสัญญาดังกล่าวไม่ได้ เพราะเป็นการต้องห้าม ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ฎ.๓๙๑๐/๒๕๒๕, ฎ.๒๕๐๘/๒๕๓๔, ฎ.๒๕๒๕/๒๕๓๘)

๑๔.๔ ข้อยกเว้นในการนำพยานบุคคลมาสืบ

ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ วรรคสอง บัญญัติว่า “แต่ว่าบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับในกรณีที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (๒) แห่งมาตรา ๙๓ และมีให้ถือว่าเป็นการตัดสิทธิ คู่ความในอันที่จะกล่าวอ้างและนำพยานบุคคลมาสืบประกอบข้ออ้างว่า พยานเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือ สัญญาหรือ หน้อย่างอื่นที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์ หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด”

๑๔.๔.๑ กรณีที่ ๑ ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๓ (๒)

การสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างว่าต้นฉบับหาไม่ได้เพราะ...

๑. ถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย หรือ

๒. สูญหาย หรือ

๓. ไม่สามารถนำมาได้โดยประการอื่น อันมิใช่เกิดจากพฤติการณ์ที่ผู้อ้างต้องรับผิดชอบ หรือ

๔. เมื่อศาลเห็นว่าเป็นกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะต้องสืบสำเนาเอกสารหรือพยานบุคคลแทนต้นฉบับเอกสารที่นำมาไม่ได้นั้น

๑๔.๔.๒ สืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างว่า “พยานเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารปลอม หรือ ไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือแต่บางส่วน”

“สืบพยานบุคคลหักล้างเอกสาร”

มีหลักเกณฑ์ คือ

๑. ต้องมีการยกขึ้นต่อสู้ว่าหนี้ตามสัญญาไม่สมบูรณ์ต้องยกขึ้นเป็นประเด็นข้อพิพาทไว้ด้วยจึงจะนำสืบหักล้างได้ (ฎ.๓๐๑๘/๒๕๔๑)

๒. ต้องมีการคัดค้านเอกสารไว้ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๒๕ จึงจะสามารถสืบตามข้ออ้างได้

ฎ.๓๐๑๘/๒๕๔๑ โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยทั้งสามร่วมกันชำระเงินตามสัญญากู้รวม ๓ ฉบับ จำนวนเงินฉบับละ ๕๐,๐๐๐ บาท ๔๐,๐๐๐ บาท และ ๑๑๐,๐๐๐ บาท ตามลำดับ รวมแล้วเป็นเงินต้น ๒๐๐,๐๐๐ บาท จำเลยที่ ๓ ให้การว่า จำเลยที่ ๑ กู้เงินโจทก์เพียง ๑๐๐,๐๐๐ บาท และจำเลยที่ ๑ ไม่ได้รับเงินกู้ครบตามสัญญาเพราะโจทก์หักดอกเบี้ยไว้ล่วงหน้า ๖,๐๐๐ บาท เป็นคำให้การปฏิเสธที่ไม่ขัดแย้ง จึงไม่มีข้อต่อสู้ที่จำเลยที่ ๓ จะนำสืบว่าหนี้ไม่สมบูรณ์ การที่จำเลยที่ ๓ นำสืบว่าได้รับเงินจริงจากโจทก์เพียง ๙๔,๐๐๐ บาท จึงนำสืบไม่ได้

๑) พยานเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารปลอม

เช่น ฎ.๒๘๖/๒๕๐๗, ฎ.๑๓๗๕/๒๕๐๘, ฎ.๑๘๒/๒๕๑๐, ฎ.๑๓๗๒/๒๕๒๖, ฎ.๒๒๔/๒๕๓๐, ฎ.๔๓๒๕/๒๕๓๐, ฎ.๒๑๖๓/๒๕๓๓, ฎ.๕๖๙/๒๕๓๖, ฎ.๓๘๔๖/๒๕๓๘ ฎ.๓๘๔๖/๒๕๓๘ จำเลยนำพยานบุคคลมาสืบว่าโจทก์ที่ ๒ ไม่ได้ไปสำนักงานที่ดินอำเภอ ในวันทำสัญญาซื้อขายที่ดินตามหนังสือสัญญาขายที่ดิน และไม่ทราบว่าเพราะเหตุใดจึงมีลายมือชื่อโจทก์ที่ ๒ ปรากฏอยู่ในเอกสารดังกล่าว นั้น เป็นการนำสืบเพื่อแสดงให้เห็นว่าหนังสือสัญญาขายที่ดินเป็นเอกสารปลอม จำเลยจึงมีสิทธินำพยานบุคคลมาสืบได้เช่นนั้นตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ วรรคสอง

๒) พยานเอกสารที่แสดงนั้นไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือ แต่บางส่วน เช่น ฎ.๔๖๐๔/๒๕๓๖ ฎ. ๒๔๑/๒๕๓๗, ฎ. ๖๘๐๑/๒๕๔๐, ฎ.๗๐๔/๒๕๔๒

ฎ.๑๕๙๙/๒๕๔๒ จำเลยทั้งสองให้การว่าจำเลยที่ ๑ กู้เงินโจทก์ และจำเลยที่ ๒ ทำสัญญาค้ำประกันเงินกู้เพียง ๓๐,๐๐๐ บาท และได้ลงชื่อไว้ในสัญญากู้และสัญญาค้ำประกันโดยยังไม่ได้กรอกข้อความ โจทก์ปลอมแปลงเอกสารสัญญากู้และสัญญาค้ำ

ประกันโดยกรอกข้อความและจำนวนเงินเป็น ๓๐๐,๐๐๐ บาท โดยจำเลยทั้งสองมิได้ยินยอม แม้ตามสัญญาทั้งสองจะระบุจำนวนเงินไว้ ๓๐๐,๐๐๐ บาท และสัญญาทั้งคู่จะระบุว่าได้รับเงินครบถ้วนแล้ว จำเลยทั้งสองก็มีสิทธินำสืบพยานบุคคลมาสืบประกอบข้ออ้างว่า พยานเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือสัญญาหรือหน้อย่างอื่นที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔ วรรคท้าย

๑๔.๔.๓ กรณีที่ ๓ การนำสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างว่าสัญญา / หนี้ตามเอกสารที่แสดงนั้นไม่สมบูรณ์

“สืบพยานบุคคลหักล้างเอกสาร”

⊗ การสืบพยานบุคคลหักล้างเอกสารกรณีนี้ต้องมีการยกขึ้นต่อสู้เป็นประเด็นข้อพิพาทไว้ด้วย (ฎ.๓๐๑๘/๒๕๔๑)

เช่น นำสืบว่าสัญญา หรือ หนี้ที่ทำนั้นไม่มีผลสมบูรณ์ ตกเป็นโมฆะ หรือ โมฆียะ โดยกล่าวอ้างและนำพยานบุคคลมาสืบว่า...

— เกิดจากการแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสาระสำคัญแห่งนิติกรรม (ฎ.๑๐๔๖-๑๐๔๗/๒๕๐๑, ฎ. ๒๒๕๐/๒๕๒๔)

— เกิดจากเจตนาลวงโดยสมรู้กับอีกฝ่าย (ฎ.๒๖๒/๒๕๐๗, ฎ.๙๒๕-๙๒๖/๒๕๒๕, ฎ.๑๔๖๑/๒๕๒๕, ฎ.๒๖๗๗/๒๕๓๑)

— เกิดจากการข่มขู่ (ฎ.๓๒๕/๒๔๙๔)

— นิติกรรมอำพราง (ฎ.๒๗๒/๒๔๙๘(ป.), ฎ.๗๐๓/๒๔๙๙, ฎ.๒๗๓-๒๗๔/๒๕๐๑, ฎ.๑๑๘๘/๒๕๐๙, ฎ.๙๔๓/๒๕๒๐, ฎ.๓๖๔๙/๒๕๒๕, ฎ.๖๑๑๒/๒๕๓๑)

— สืบว่าหนี้ตามสัญญาก็ยังไม่มีผลสมบูรณ์ เพราะไม่มีการส่งมอบเงินที่กู้ยืม หรือได้รับเงินไม่ครบถ้วนตามสัญญา (ฎ.๑๙๗๖/๒๕๑๘ (ป.), ๒๓๒๑/๒๕๑๘, ๒๓๔๖/๒๕๑๙, ๔๑๘/๒๕๒๑, ๓๐๑๑/๒๕๒๗, ๑๘๐๔/๒๕๒๙, ๕๒๙/๒๕๓๕, ฎ.๑๓๑๓/๒๕๓๗, ฎ.๙๔๕/๒๕๔๒, ฎ.๔๖๗๘/๒๕๔๓, ฎ.๔๖๗๔/๒๕๔๓)

ฎ.๒๗๓/๒๕๐๑ โจทก์จำนองที่ดินไว้เป็นประกันเงินกู้ แต่ทำหลักฐานทางทะเบียนเป็นการขายฝากและโจทก์คงครอบครองที่ดินมา ดังนี้ โจทก์ยอมนำสืบว่าสัญญาขายฝากที่

ทำต่อเจ้าพนักงานว่าเป็นนิติกรรมอำพรางการจำนองได้ ไม่เป็นการสืบทอดเปลี่ยนแปลง
แก้ไขข้อความในเอกสาร อันต้องห้ามตาม ป.วิ.พ มาตรา ๙๔ เพราะถ้าสัญญาขายฝาก
เป็นนิติกรรมอำพราง นิติกรรมการจำนองก็เป็นโมฆะเสียเปล่าใช้บังคับไม่ได้

ฎ.๖๘๐๑/๒๕๔๐ การที่โจทก์นำสืบพยานบุคคลว่าสัญญาซื้อขายระหว่างโจทก์และ
จำเลยที่ ๑ เป็นสัญญากู้ไม่ใช่สัญญาซื้อขายนั้น ไม่เป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไข
ข้อความในเอกสารแต่ เป็นการนำสืบหักล้างว่าสัญญาซื้อขายไม่ถูกต้อง จึงไม่ต้องห้าม
ตาม ป.วิ.พ มาตรา ๙๔

ฎ.๔๖๗๘/๒๕๔๓ แม้โจทก์มีสัญญากู้มาแสดง แต่จำเลยก็ยังสามารถนำสืบโต้แย้ง
จำนวนเงินที่กู้ไปจากโจทก์ได้ว่าไม่ได้รับเงินครบถ้วนตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญากู้ยืม
เงิน เป็นการนำสืบถึงความไม่สมบูรณ์แห่งหนี้ ตาม ป.วิ.พ มาตรา ๙๔

ฎ.๔๔๓๖/๒๕๔๕ การที่จำเลยนำสืบว่า การจำนองที่ดินตามหนังสือสัญญาจำนองที่ดิน
เป็นการจำนองเพื่อประกันหนี้เงินต้นที่จำเลยได้รับมาปล่อยกู้จาก ล. และดอกเบี้ยที่
ลูกหนี้ค้างชำระรวมกันแล้วใช้ชื่อโจทก์เป็นผู้รับจำนอง จำเลยไม่ได้เป็นหนี้โจทก์ตาม
ฟ้อง เป็นการนำสืบเพื่ออธิบายที่มาของหนี้ตามสัญญาจำนองว่าไม่สมบูรณ์เพราะไม่มี
มูลหนี้ต่อกัน จึงไม่ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ วรรคท้าย หากใช่เป็นการนำสืบว่า
จำเลยไม่ได้รับเงินตามเอกสารดังกล่าวไม่

ฎ.๘๕๗๑/๒๕๔๗ โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากที่ดินของโจทก์ ซึ่งเป็นเรื่องละเมิด
จำเลยให้การต่อสู้เรื่องสัญญาจะซื้อจะขายที่ดิน โดยอ้างว่าโจทก์จำเลยทำสัญญาจะซื้อ
จะขายที่ดินต่อกัน และโจทก์เป็นฝ่ายผิดสัญญา โจทก์นำสืบพยานบุคคลว่า มีการทำ
สัญญาจะซื้อจะขายที่ดินดังกล่าว แต่โจทก์ไม่ได้โอนที่ดินของโจทก์ให้แก่จำเลย เพราะ
ที่ดินดังกล่าวติดที่ราชพัสดุบางส่วน จำเลยจึงขอย้ายไปเอาแปลงถัดไป

กรณีเป็นการสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างว่าหนี้ตามสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินระงับ
ไปแล้ว เพราะโจทก์จำเลยได้ตกลงยกเลิกสัญญาดังกล่าวและตกลงซื้อขายที่ดินแปลง
อื่นต่อกันแทน เอกสารสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินดังกล่าวไม่อาจใช้บังคับได้อีกต่อไป จึง
มิใช่กรณีที่โจทก์สืบพยานบุคคลเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสารอันขัดต่อประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๔ วรรคหนึ่ง (ข)

๑๔.๔.๔ กรณีที่ ๔ การนำสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง
ตีความหมายผิด

“สืบพยานบุคคลอธิบายข้อความในเอกสาร” เช่น

— ขอสืบพยานบุคคลเพื่ออธิบายความหมายแห่งถ้อยคำ หรือ ข้อความแห่งเอกสารที่
ไม่ชัดเจน หรือไม่ชัดแจ้ง (ฎ.๓๒๕/๒๔๘๖, ฎ.๙๓๑/๒๔๙๒, ฎ.๓๕๑-๓๕๒/๒๕๐๖, ฎ.
๔๔๔/๒๕๐๖, ฎ.๑๕๔๑/๒๕๐๙, ฎ.๗๙๑/๒๕๑๑, ฎ.๒๐๓๓/๒๕๑๔, ฎ.๒๔๙๓/
๒๕๒๒, ฎ.๒๔๔๗/๒๕๒๕, ฎ.๑๘๖๑/๒๕๓๕, ฎ.๕๘๖๙/๒๕๓๗, ฎ.๔๑/๒๕๓๘, ฎ.
๔๓๘๐/๒๕๔๐)

ฎ.๑๖๐๑/๒๕๒๐ เมื่อสัญญาทุกระบุเรื่องดอกเบี้ยไว้เพียงร้อยละห้า ไม่ชัดเจนว่า ร้อยละ
ห้าสลึง หรือ ห้าบาท โจทก์มีสิทธินำสืบพยานบุคคลได้ว่าดอกเบี้ยที่ระบุในสัญญาภู่นั้น
ร้อยละห้าสลึงได้ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔ วรรคสอง เพราะเป็นการสืบอธิบายข้อความ
ในสัญญา

— สืบอธิบายความหมายข้อความที่ตีความได้หลายนัย (ฎ.๓๘๕/๒๔๙๓, ฎ.๑๖๖๐/
๒๕๒๔)

— นำสืบแปลข้อความที่กำกวม (ฎ.๑๓๐๒/๒๔๙๗)

— นำสืบอธิบายข้อความที่ขัดแย้งกันเอง (ฎ.๒๓๖/๒๕๓๔)

ฎ.๔๑๔๖/๒๕๔๒ แม้คำฟ้องโจทก์จะบรรยายแต่เพียงว่าจำเลยที่ ๒ ได้ทำหนังสือคำ
ประกันจำเลยที่ ๑ ต่อโจทก์ตามสำเนาเอกสารหมาย จ.๔ โดยมีได้บรรยายว่า จำเลยที่
๒ ทำหนังสือคำประกันตามเอกสารหมาย จ.๔ ต่อเนื่องกับหนังสือคำประกันตาม
สำเนาเอกสารหมาย จ.๑๐ ก็ตาม แต่การที่โจทก์นำสืบพยานบุคคลถึงหนังสือคำ
ประกันตามสำเนาเอกสารหมาย จ.๑๐ ก็เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่ามูลเหตุที่จำเลยที่ ๒
ต้องทำหนังสือคำประกันตามเอกสารหมาย จ.๔ ให้โจทก์มีความเป็นมาอย่างไร จึงไม่
เป็นการสืบเพิ่มเติม ตัดทอนหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารและไม่เป็นการ
สืบนอกฟ้องนอกประเด็น

ฎ.๕๕๔๐/๒๕๔๒ หนังสือสัญญาเช่าซื้อฉบับพิพาทระบุไว้ว่า ผู้เช่าซื้อตกลงชำระค่าเช่าซื้อ
วันละ ๔๓๓.๖๕ บาท และผู้เช่าซื้อต้องมีหน้าที่ต้องทำประกันภัยรถยนต์โดยผู้เช่าซื้อเป็นผู้

ออกค่าใช้จ่ายและค่าเบี้ยประกันภัยเองทั้งหมด ดังนั้นการชำระเงินแต่ละงวดจำเลยจึงต้องชำระค่าเบี้ยประกันภัยให้โจทก์ด้วย การที่พยานโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่บัญชีของโจทก์มาเบิกความอธิบายในส่วนนี้ว่าการชำระค่างวดของจำเลย โจทก์ได้รวมค่าเบี้ยประกันภัยและค่าภาษีมูลค่าเพิ่มเข้าไปในแต่ละงวดด้วย

โดยค่างวดเช่าซื้อตามใบเสร็จรับเงินที่โจทก์ออกให้จำเลยระบุว่ามีจำนวนเงิน ๖๒๐ บาท แยกเป็นค่าเช่าซื้อ ๔๓๓.๖๕ บาท ค่าเบี้ยประกันภัย ๑๔๕.๗๙ บาท และค่าภาษีมูลค่าเพิ่ม ๔๐.๕๖ บาท เพราะโจทก์ผู้ให้เช่าซื้อได้ออกเบี้ยประกันภัยแทนจำเลยผู้เช่าซื้อไปก่อนแล้วให้จำเลยชำระค่าเบี้ยประกันภัยคืนโจทก์พร้อมกับค่างวด มิใช่ค่าเช่าซื้ออย่างเดียว กรณีเป็นการเบิกความอธิบายข้อความในเอกสารใบเสร็จรับเงินที่จำเลยอ้าง มิใช่เป็นการสืบพยานบุคคลเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสาร ไม่ต้องห้ามมิให้นำสืบตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ข)

ฎ.๑๐๓๓/๒๕๔๓ ตามกรมธรรม์ประกันภัยที่พิพาทของผู้เอาประกันภัยนั้นได้ระบุชื่อบริษัท ค. และชื่อบุคคลอยู่ในวงเล็บต่อมา เป็นเหตุให้เกิดความสงสัย การที่ศาลอุทธรณ์แปลความถึงความมุ่งหมายที่เกิดขึ้นจริงแห่งข้อความที่ปรากฏบุคคลที่อยู่ในวงเล็บเป็นผู้เอาประกันภัย จึงเป็นการแปลความตามอักษรที่ปรากฏนั้น หาได้มีการเพิ่มเติม แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความใดๆ ไม่

๑๔.๕ การสืบพยานบุคคลที่ไม่กระทบถึงข้อความในเอกสารย่อมทำได้ กรณีที่มีการอ้างเอกสารเป็นพยาน แต่ประเด็นที่พิพาทไม่เกี่ยวกับการเพิ่มเติม ตัดทอนเปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือ หักล้างเอกสาร จึงไม่ใช่กรณีตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ ได้แก่

๑๔.๕.๑ กรณีที่มีข้อตกลงพิเศษต่างหากจากสัญญา

๑๔.๕.๒ การสืบพยานบุคคลถึงฐานะของบุคคลตามสัญญาในเรื่องตัวการ ตัวแทน

๑๔.๕.๓ การนำสืบถึงที่มาแห่งมูลหนี้ หรือ มูลเหตุ และ เจตนาของคู่สัญญา

๑๔.๕.๔ กรณีที่ข้อความในเอกสารไม่ใช่ประเด็นข้อพิพาท

๑๔.๕.๕ นำสืบพยานเอกสารแก้ไขเอกสารได้

๑๔.๕.๑ กรณีที่มีข้อตกลงพิเศษต่างหากจากสัญญา

ทำสัญญาแล้วยังมีข้อตกลงพิเศษอื่น โดยข้อตกลงนั้นจะต้องมีลักษณะเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหากจากสัญญา

ฎ.๓๒๕/๒๕๒๔ การนำสืบว่าโจทก์จำเลยและผู้ซื้อร่วมกันซื้อที่ดินตามสัญญาซื้อขายได้ทำความตกลงกันให้กันส่วนที่ดินบางส่วนไว้เป็นทางสาธารณะนั้น เป็นการนำสืบถึงข้อตกลงต่างหากจากสัญญาซื้อขาย ซึ่งอ้างว่ามีอยู่ระหว่างผู้ซื้อด้วยกัน หาใช่เป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไข (เพิ่มเติม)ข้อความในเอกสารสัญญาซื้อขายนั้นไม่ โจทก์จึงนำพยานบุคคลมาสืบว่ามีข้อตกลงดังกล่าวได้ ไม่เป็นการต้องห้ามตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔(ข) (ฎ.๓๔๖๖/๒๕๓๐, ฎ.๗๗๕/๒๕๓๓, ฎ.๑๑๗๔-๑๑๗๕/๒๕๓๓, ฎ.๓๐๓๙/๒๕๓๓, ฎ. ๒๒๔๑/๒๕๓๔, ฎ. ๖๖๗/๒๕๓๗, ฎ. ๒๗๗๒/๒๕๓๘)

ฎ.๑๗๔๒/๒๕๔๕ จำเลยทำสัญญาแบ่งเช่าที่ดินพิพาทเพื่อปลูกสร้างบ้านอยู่อาศัย แม้ว่า ป.วิ.พ. ๙๔ (ข) ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟังพยานบุคคลเพื่อเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในสัญญาดังกล่าว ซึ่งต้องฟังว่าจำเลยเช่าที่ดินพิพาทเพื่อปลูกสร้างบ้านเพื่อปลูกสร้างบ้านเพื่ออาศัยก็ตาม แต่จำเลยก็ให้การว่าโจทก์ยินยอมให้จำเลยปลูกสร้างบ้านในที่ดินพิพาทเพื่อให้บุคคลภายนอกเช่า และสัญญาแบ่งเช่าที่ดินไม่สมบูรณ์ ศาลชั้นต้นกำหนดประเด็นข้อพิพาทว่าจำเลยผิดสัญญาเช่าที่ดินพิพาทจากโจทก์หรือไม่

โดยในการวินิจฉัยประเด็นข้อพิพาทดังกล่าว นอกจากศาลจะต้องฟังข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามสัญญาแบ่งเช่าที่ดินแล้ว ยังต้องฟังพยานบุคคลที่จำเลยนำสืบมาประกอบสัญญาแบ่งเช่าที่ดินว่า จำเลยได้กระทำการใดหรือไม่ กระทำการใดผิดไปจากข้อตกลงตามสัญญาดังกล่าว อันจะถือว่าจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาหรือไม่ ดังนั้น จำเลยผู้เช่าย่อมนำสืบข้อเท็จจริงที่ได้ปฏิบัติมาต่อกันได้ ไม่เป็นการสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสาร อันต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ข)

๑๔.๕.๒ การสืบพยานบุคคลถึงฐานะของบุคคลตามสัญญาในเรื่องตัวการตัวแทน

(๑) ตัวการฟ้องบุคคลภายนอก

นำสืบเพื่อแสดงว่าบุคคลที่มีชื่อในสัญญาเป็นตัวแทน ตาม ป.พ.พ.มาตรา ๘๐๖ ได้
 เพราะเป็นการสืบถึงฐานะของบุคคล ไม่มีผลกระทบเนื้อหาของข้อความในเอกสารตาม
 สัญญา สิทธิหน้าที่ระหว่างคู่สัญญายังคงเดิม (ฎ.๖๕/๒๔๘๙, ๒๑๔๗/๒๕๑๘)

I แต่กรณีตามสัญญาระบุชื่อตัวแทนเป็นคู่สัญญาบุคคลภายนอกจะนำสืบเพื่อให้ตัวการ
 รับผิดชอบตามสัญญาไม่ได้ (ฎ.๒๐๘๖/๒๕๓๖)

เว้นแต่ จะเป็นเรื่องตัวแทนโดยการให้สัตยาบัน ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๒๓ ที่อาจนำ
 พยานบุคคลเข้าสืบเพื่อแสดงถึงฐานะเช่นว่านี้ได้ (ฎ.๗๙๕/๒๔๙๕)

ฎ.๒๐๘๖/๒๕๓๖ สัญญาจะซื้อจะขายอสังหาริมทรัพย์ ป.พ.พ. มาตรา ๔๕๖ วรรคสอง
 บังคับว่า ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายผู้ต้องรับผิดชอบเป็น
 สำคัญ จึงจะฟ้องร้องในบังคับคดีได้ อันเป็นกรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยาน
 เอกสารมาแสดง การฟังพยานหลักฐานจึงตกอยู่ในบังคับของ ป.วิ.มาตรา ๙๔ คู่ความ
 จะนำพยานบุคคลมาสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในสัญญาพิพาทไม่ได้ เมื่อตาม
 สัญญาระบุว่าจำเลยที่ ๑ กระทำในฐานกรรมการผู้จัดการของจำเลยที่ ๒ โจทก์จะนำ
 พยานบุคคลมาสืบว่าจำเลยที่ ๑ กระทำในฐานส่วนตัวอันเป็นการนำสืบให้เห็น
 ข้อเท็จจริงแตกต่างไปจากข้อความที่ระบุไว้ในสัญญาไม่ได้

ฎ.๕๒๐๒/๒๕๔๒ ข้อความของสัญญาระบุไว้ชัดแจ้งว่า หนังสือสัญญากู้ยืมเงินฉบับนี้
 ทำขึ้นระหว่างจำเลยที่ ๑ กับโจทก์ โดยจำเลยที่ ๑ เป็นฝ่ายผู้กู้ ส่วนโจทก์เป็นฝ่ายผู้ให้
 กู้ อีกทั้งมีข้อความระบุว่า สัญญากู้ยืมเงินฉบับนี้ทำในนามของจำเลยที่ ๑ แสดงให้เห็น
 เจตนารมณ์อันชัดแจ้งของคู่สัญญาว่ามุ่งเน้นให้จำเลยที่ ๑ เท่านั้นที่เป็นคู่สัญญากับ
 โจทก์ ส่วนจำเลยที่ ๒ เป็นกรรมการผู้จัดการลงชื่อในสัญญาก็เป็นการกระทำในนาม
 ของจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นนิติบุคคล หาใช่จำเลยที่ ๒ กระทำในฐานส่วนตัวไม่ แม้มิได้
 ประทับตราของบริษัทจำเลยที่ ๑ ไว้ จำเลยที่ ๒ ก็ไม่ต้องร่วมกับจำเลยที่ ๑ รับผิดชอบ
 สัญญากู้ยืมเงิน

การที่โจทก์นำสืบว่า จำเลยที่ ๒ ร่วมกู้ยืมเงินโจทก์ด้วยถือเป็นเรื่องนอกเหนือจาก
 ข้อความในสัญญากู้ยืมเงิน เป็นการนำสืบเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความใน
 เอกสารต้องห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานบุคคล ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ข)

ฎ.๕๙๘๔/๒๕๔๕ ป.พ.พ.มาตรา ๘๒๑ บัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดของตัวการที่มีต่อบุคคลภายนอกเท่านั้น ไม่มีข้อความใดที่กำหนดให้บุคคลภายนอกต้องรับผิด หรือ มีความผูกพันต่อตัวการเลย บุคคลภายนอกจึงมีอำนาจฟ้องให้ตัวการรับผิดได้ แต่บุคคลภายนอกไม่อาจฟ้องตัวแทนได้ และตัวการก็จะฟ้องบุคคลภายนอกให้รับผิดไม่ได้เช่นกัน

เมื่อจำเลยเป็นบุคคลภายนอกจึงหาอาจจะกล่าวอ้าง หรือ พิสูจน์ว่าโจทก์ซึ่งลงชื่อเป็นผู้จะซื้อในสัญญาที่ทำกับตนนั้นเป็นเพียงตัวแทนเชิดของ ว. ตัวการ เพื่อให้จำเลยไม่ต้องผูกพัน หรือรับผิดตามสัญญาได้ไม่ ทั้งการที่จำเลยนำสืบว่าโจทก์ไม่ใช่ผู้จะซื้อ แต่ ว. เป็นผู้จะซื้อนั้น ย่อมเป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในสัญญาจะซื้อจะขาย ซึ่งต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ข)

(๒) บุคคลภายนอกฟ้องตัวแทนให้รับผิด

ตัวแทนจะนำสืบพยานบุคคลว่าตนไม่ต้องรับผิดตามสัญญาเพราะเป็นตัวแทนไม่ได้ (ฎ. ๓/๒๕๑๖)

และ กรณีตัวแทนฟ้องบุคคลภายนอกให้รับผิดบุคคลภายนอกจะนำสืบว่าไม่ต้องรับผิด เพราะตัวแทนไม่มีอำนาจฟ้องไม่ได้ เช่นกัน (ฎ.๒๐๑๖/๒๕๑๓)

(๓) ตัวการและตัวแทนฟ้องกันเองตามสัญญาตัวแทน

— นำสืบได้เสมอ (ฎ.๖๔๐/๒๔๘๙, ฎ.๘๓๘/๒๔๙๓, ฎ. ๑๔๙๖/๒๔๙๖, ฎ. ๔๙๕/๒๕๐๙, ฎ.๘๓๓/๒๕๑๒, ฎ. ๒๔๘๗/๒๕๑๓, ฎ. ๒๗๙๖/๒๕๑๓, ฎ. ๒๓๔๒/๒๕๑๔) ฎ.๗๑๒๕/๒๕๔๓ การที่โจทก์นำสืบพยานบุคคลเพื่อแสดงความเป็นมาอันแท้จริงว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์ จำเลยเป็นเพียงผู้มีชื่อในโฉนดที่พิพาทแทนโจทก์เท่านั้น และการนำสืบเช่นนี้ยังเป็นการนำสืบถึงการเป็นตัวการตัวแทนอีกส่วนหนึ่งซึ่งไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างโจทก์กับจำเลย จึงหาใช่เป็นการนำสืบพยานบุคคลแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความในเอกสารตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ข) ไม่

๑๔.๕.๓ การนำสืบถึงที่มาแห่งมูลหนี้ หรือ มูลเหตุ และ เจตนาของคู่สัญญา ไม่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติม หรือตัดทอนข้อความในเอกสาร

(ฎ.๘๖๘/๒๕๐๙, ฎ.๑๙๐/๒๕๑๐, ฎ.๑๖๖๙/๒๕๑๑, ฎ.๑๖๕๖/๒๕๑๓, ฎ.๓๗๖๕/๒๕๑๖, ฎ.๓๐๕๒/๒๕๒๒, ฎ.๗๕๕/๒๕๒๖, ฎ.๔๕๒๒/๒๕๓๐, ฎ.๑๘๖๑/๒๕๓๕, ฎ.๑๒๑๒/๒๕๓๖, ฎ.๘๑๑/๒๕๓๗, ฎ.๖๖๕๗/๒๕๔๒, ฎ.๓๘๔๑/๒๕๔๓, ฎ. ๕๑๐๑/๒๕๔๕, ฎ.๕๑๒๖/๒๕๔๕)

ฎ.๕๑๒๖/๒๕๔๕ การที่จำเลยทั้งสองนำสืบว่า โจทก์จดทะเบียนให้ที่ดินพิพาทแก่จำเลยเนื่องในโอกาสที่จำเลยทั้งสองสมรสกัน เพื่อให้ใช้ทำมาหากินเลี้ยงครอบครัวสืบไป มิใช่เป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสารหลักฐาน การจดทะเบียนที่ระบุไว้ให้โดยเสน่หา เพราะเป็นการนำสืบให้เห็นถึงมูลเหตุจูงใจที่โจทก์ให้ที่ดินพิพาทแก่จำเลยทั้งสองว่าเป็นการให้เนื่องในโอกาสใด

๑๔.๕.๔ กรณีที่ข้อความในเอกสารไม่ใช่ประเด็นข้อพิพาท

ประเด็นข้อพิพาทไม่เกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทตามสัญญา แต่มีการอ้างส่งเอกสารซึ่งเป็นสัญญานั้นเป็นพยานต่อศาล

ฎ.๓๓๐๓/๒๕๓๒, ฎ.๓๖๔๑/๒๕๓๒, ฎ. ๓๒๗/๒๕๓๔, ฎ. ๒๔๖๙/๒๕๓๕, ฎ.๕๐๔๕/๒๕๓๘, ฎ. ๒๕๒/๒๕๔๐, ฎ. ๓๘๘๐/๒๕๔๐, ฎ.๑๖๕๖/๒๕๔๓

ฎ.๒๕๘๔/๒๕๔๓ ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔ (ข) ห้ามเฉพาะการขอสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างว่ายังมีข้อความเพิ่มเติม หรือ แก้ไขข้อความในเอกสาร เมื่อมีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดงเท่านั้น

การที่ผู้คัดค้านร่วมนำสืบกรรมกรรมของผู้คัดค้านร่วมเป็นพยานประกอบสำเนาเช็คทั้ง ๔ ฉบับว่าผู้คัดค้านร่วมชำระราคาที่ดินพิพาทที่ซื้อขายให้แก่จำเลยต่างไปจากราคาที่ระบุไว้ในหนังสือสัญญาซื้อขายที่ดิน เป็นการนำสืบถึงข้อความจริงว่าผู้คัดค้านร่วมซื้อทรัพย์สินพิพาทจากจำเลยมาในราคาเท่าใด มิใช่เป็นการนำสืบเพื่อให้บังคับตามสัญญาซื้อขายจึงไม่ต้องด้วยหลักกฎหมายปิดปากและไม่ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ (ข)

๑๔.๕.๕ นำสืบพยานเอกสารแก้ไขเอกสารได้

เพราะ ป.วิ.พ.มาตรา ๙๔ ห้ามเฉพาะการนำพยานบุคคลเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่ห้ามคู่ความที่จะนำพยานเอกสารเพื่อเพิ่มเติม ตัดทอน / แก้ไขเปลี่ยนแปลงพยานเอกสารด้วยกัน (ฎ.๑๓๑๑/๒๕๑๕, ฎ.๘๕๒/๒๕๒๐, ฎ.๓๘๔๗/๒๕๔๑)

ฎ.๘๕๑/๒๕๔๔ การที่โจทก์นำสืบแผ่นพับโฆษณาเสนอขายบ้านพร้อมที่ดินของจำเลย ที่กำหนดเวลาเริ่มก่อสร้างได้ และกำหนดเวลาแล้วเสร็จเพื่อจะอธิบายให้เห็นชัดใน สัญญาจะซื้อจะขายว่ากำหนดเวลาแล้วเสร็จจะเป็นวัน เวลาใด มิใช่เป็นการนำ สืบพยานบุคคลเพื่อเพิ่มเติม ตัดทอน หรือ เปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสาร

บทที่ ๑๕

พยานวัตถุพยานวัตถุ

๑๕.๑ การนำเสนอพยานวัตถุในคดีแพ่ง

พยานวัตถุหมายถึง วัตถุสิ่งของที่คู่ความอ้างเป็นพยาน ดังนั้นจึงหมายรวมทั้ง
สังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์

เช่น

- อาคาร บ้านเรือน สถานที่
- การตรวจสถานที่

⊗ ป.วิ.อ.มาตรา ๑๓๔/๔ วรรคท้าย “ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงาน
สอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือก่อนที่จะดำเนินการ ตามมาตรา
๑๓๔/๑ มาตรา ๑๓๔/๒ และมาตรา ๑๓๔/๓ จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการ
พิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้”

๒. กรณีให้ศาลใช้ดุลพินิจรับฟังได้ตาม ป.วิ.อ. ที่แก้ไขใหม่

ป.วิ.อ.มาตรา ๒๒๖/๑ “ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่า พยานหลักฐานใดเป็น
พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็น
พยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟัง
พยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวย
ความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรม
ทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน

ในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้ง
ปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น
- (๒) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี
- (๓) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ

(๔) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษหรือไม่เพียงใด”

ป.วิ.อ.มาตรา ๒๒๖/๒ “ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดครั้งอื่นๆ หรือความประพฤตินทางเสื่อมเสียของจำเลย เพื่อพิสูจน์ว่าจำเลย เป็นผู้กระทำความผิดในคดีที่ถูกฟ้อง เว้นแต่พยานหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับองค์ประกอบความผิดของคดีที่ฟ้อง

(๒) พยานหลักฐานที่แสดงถึงลักษณะ วิธี หรือรูปแบบเฉพาะในการกระทำความผิดของจำเลย

(๓) พยานหลักฐานที่หักล้างข้อกล่าวอ้างของจำเลยถึงการกระทำ หรือความประพฤตินในส่วนดีของจำเลย

ความในวรรคหนึ่งไม่ห้ามการนำสืบพยานหลักฐานดังกล่าว เพื่อให้ศาลใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษหรือเพิ่มโทษ”

ป.วิ.อ.มาตรา ๒๒๖/๓ “ข้อความซึ่งเป็นการบอกเล่าที่พยานบุคคลใดนำมาเบิกความต่อศาล หรือที่บันทึกไว้ในเอกสารหรือวัตถุอื่นใดซึ่งอ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาล หากนำเสนอเพื่อพิสูจน์ความจริงแห่งข้อความนั้น ให้ถือเป็นพยานบอกเล่า ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่า เว้นแต่

(๑) ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมของพยานบอกเล่าที่น่าเชื่อว่า จะพิสูจน์ความจริงได้ หรือ

(๒) มีเหตุจำเป็น เนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นด้วยตนเองโดยตรง มาเป็นพยานได้ และมีเหตุผลสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่า

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่ควรรับไว้ซึ่งพยานบอกเล่าใด และคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องร้องคัดค้านก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดยางงานระบุนาม หรือชนิดและลักษณะของพยานบอกเล่า เหตุผลที่ไม่ยอมรับ และข้อคัดค้านของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องไว้ ส่วนเหตุผลที่คู่ความฝ่ายคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้นให้ศาลใช้ดุลพินิจจดลงไว้ในรายงานหรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน”

ป.วิ.อ.มาตรา ๒๒๖/๕ “ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ห้ามมิให้จำเลยนำสืบด้วย
พยานหลักฐานหรือถามค้านด้วยคำถามอันเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของผู้เสียหายกับ
บุคคลอื่นนอกจากจำเลย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลตามคำขอ
ศาลจะอนุญาตตามคำขอในวรรคหนึ่ง เฉพาะในกรณีที่ศาลเห็นว่าจะก่อให้เกิดความ
ยุติธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี”

กฎหมายลักษณะพยาน

Law of Evidence

อาจารย์รวยพร เหมรังษี

อาจารย์ศักรพงศ์ สกุลเมธากาญจน์